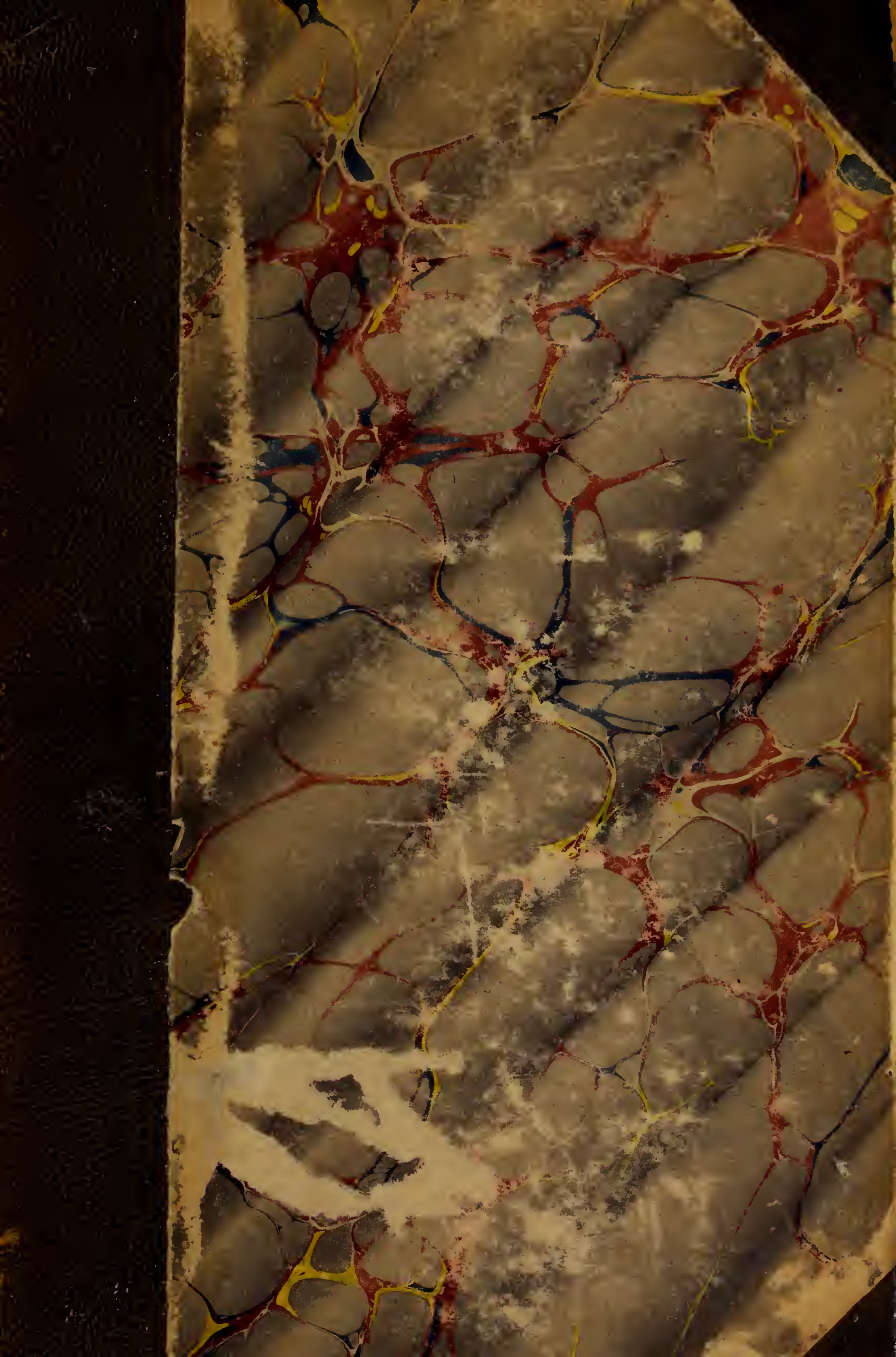
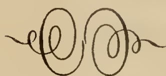

Vergilius Maro, Publius.

P. VIRGILIA MARÓNA

SPISY BÁSNICKÉ.

Z LATINY PŘELOŽIL

KAREL VINAŘICKÝ.

SPISŮ MUSEJNÍCH ČÍSLO XL.

V PRAZE.

V KOMISÍ KNIHKUPECTVÍ V. ŘIVNÁČE.

1851.

Rychlotisk Jana Spurného v Praze.

Není, tuším, literatury Evropské, která by si výtečné plody ducha Virgiliova osobiti nebyla se snažila. A skutečně věrné a zároveň podle formy podobné přenešení těchto předních básní z věku zlatého literatury Římské dá se považovati za měřítko skladní vyvinutostí kteréhokoli jazyka národního. Upozorněn naším zvěčnělým Jungmanem na výborný, klassickým řečím latině a řečtině podobný sklad spanilého jazyka našeho, pokoušel jsem se již od roku 1822 o překlad Aeneidy. Umdlen vzal jsem před sebe lehčí Eklogy. Tyto vyšly poprvé r. 1828 o sobě zvlášť, a dvě první knihy Aeneidy v Musejníku 1829 a 1836. Neblahé vyloučení našeho jazyka národního ze škol vyšších z jedné, a úšklebné se posmívání romantiky moderní starodávným hexametrům ze strany druhé nemohly býti mocnou pohnútkou k lopocení se dalšímu s prací nevděčnou. Až když pak vyřčená rovnoprávnost jazyků národních v říši Rakouské také našemu od vyšších stavů opuštěnému a nespravedlivě pohrdanému jazyku přístup do škol

opět sjednala, zároveň probudila se touha po překladech spisů staroklassických a teprvé se bolestně pocítil nedostatek jich. Povzbuzen několika literárními přátely, ujal jsem se v březnu 1850 opět svých starších studií v prázdných dobách. Nyní podávám úplný překlad Virgilových spisů básnických, kterých slavný sbor Musejní k vydání ochotně byl přijal. Nejprvé vychází Aeneida, po ní Zpěvy Pastýřské (Eklogy) a Rolnictví (Georgica) s výklady připojenými na konci. — Vzdálenost má od všelikých pomůcek literárních i od porad se znateli latiny a češtiny nechť omluví vady a nedostatky překladu i výkladu. Na dosti početná pochybení metrická i stylistická upozornil mne p. Jos. Procházka, kaplan v Plané, a při korektuře zvláště zasloužilý literator p. Malý, začež oběma slušné díky vzdávám. Najde-li se ale kde zdařilejší místo, nechť se připočte výbornému skladu jazyka zachovaného nám od slavných předků. Studující mládež a milovníci literatury staroklassické přijmou za vděk dobrou vůli překladatelovou.

V Týně nad Vltavou 2. května 1851.

Karel Vinařický.

PUBLIA VIRGILIA MARÓNA

AENEIDA.

Kniha první.

O b s a h.

V sedmém roce po vyvrácení města Trojy pluje ctný kníže Trojanský, Aenéas, syn Anchisův a Venušin, z ostrova Sicilského do Italie, ale zahnán bouří, na žádost Junoninu od krále větrů zbuzenou, přistane na pomoří Libyckém. Zatím se Venus přimlouvá u Jova za syna svého, a utěšena od krále bohův vyjevením budoucích osudů, chvátá Aenéovi zvěstovat zachování loďstva, a oblakem zastíněného vede do města Karthaginy, i získá mu hostinskou přízeň u královny Didóny. Ta pak pomocí Kupidovou k Aenéovi láskou jata, žádá slyšeti příběhy jeho sedmiletého blouzení.

Zbroj a muže zpívám, Trojských jenž prv ode končin
v Italii stíhán osudem u Lavíně se dostal
na břehy, dlouho metán po zemích i po výšině mořské
božstva mocí, pro pamětný hněv Junóny nevlídné;
i mnoho snášel též ve bojích, an město zakládal,
a v Látsko stěhoval bohy, odkud plémě Latinské,
Albanští kmetové, vysokého i ohrady Říma.
Příčiny, Muso, udej mi, jaké svátosti urážka
neb ký žel královnu bohů muže proslaveného
ctností tak častou nehodou a utýrati strastí
byl popudil? Takové-li je záští mysli nebeské?
Dávné město bylo — osadou vystavěno Tyrskou —
Karthágo, proti Italii a podál Tiberinské
zátoce, zámožné a prudkých dychtivo válek;
jež prý Juno nade všeliké si oblíbila země,

ostrovu Sámu předek nedadouc; svou mívala tam zbroj,
svůj tam mívala vůz; tato říš aby národy vládla,
los by pokudž povolil, tehdáž měla již o to péči.
Však že z Trojanské krve pošlý povstane národ,
uslyšela, Tyrské jenž někdy zas ohrady zvrátí,
onde i lid širokovládný a ve válce slovútný
přijde k zahlazení Libye; jak upřádaly Parky.
O to se Juno bojíc a pamětliva vojny minoucí,
již za milé Argivany vedla nedávno u Trojy —
podnětové hněvu jí posavad, ani rány bolestné
z paměti nezmizely; hluboce vryt jí v duši zůstal
nález onen Paridův, to krásy její pohrdání,
plémě nenáviděné, ujatého i čest Ganymeda; —
tím roznícena jsouc metané vodami všelikými
Trojské, zbytky z rukou Danaů a krutého Achilla,
stále zaháněla od Lacia, tak léta že drahná
bloudili všech po vodách osudem stíháni protivným.
Tak veliká byla tíž, Římský zakládati národ!
Sotva že dále na vod rovině z hledu země Sikulské
plachty natáhše kovem veselí pěny brázdili mořské:
když Juno věčnou chovajíc pod ňádrami jízvu
k sobě to dí: „Zmožená-li upustím záměru svého,
Teukrovců ode Vlach nemohouc odvrátiti krále?
Zdaž-li osud brání? Pallas-li spáliti loďstvo
Argivské a samé-li je mohla pohřížiti v útoň
jen pro zločin syna Oilova, bezbožného Ajaxa?
Jupitrovy prudké ze mraků ona blesky metavši
roztřepilať mu koráb a celou tůň zbouřila větry,
rozťala ňádra hromem a plamen z ust pouštějecího
chvátila vírem a na břitkou ho vbodnula skálu.
Já však, ježto bohů kráčím královna a vlastní
sestra i choť Jovova, s jediným toliká vedu léta
válku rodem? A kdožby se pak Junóně velebné
více klaněl? kdo pokorně by poctu na můj kladl oltář?“
To vše porozvažujíc bohyně v svém srdci plamenném

k bouřek vlasti, krajům zuřivými větry těhotným,
k Aeolii spěje. Zde v pusté král jeskyni Aeol
zápasným větrům a hlučným vévodě bouřkám
mocnou vládu drží a žalářem a pouty je trestá.
S náramným oni bubláním rozhorleni vůkol
kopce hučí závor. Vysoké sedě na tvrzi Aeol
žezlo chová, a krotí hněv jich a změkčuje bujnost.
Což kdyby on nečinil, moře, země i hvězdy nebeské
strhše s sebou rázem, vesměs rozmetli by různo.
Vševládný proto zamknul Otec je do jeskyně černé,
jich se boje, příkré navaliv na ně kopce a spousty
nesmírné; a krále přidal, by dle úmluvy jisté
k rozkazu v uzdu je jímal, aneb jim volnu popouštěl.
Před něho pak Juno s takovou přistoupila prosbou:
„Aeole, — ježto ti vládu nebešťan otec a lidí král
dal, vody mírnit aneb větrem jimi dmýchati vzhůru —
lid mi nenáviděný Tyrrhenskou vesluje tůní,
Ilii, zvítězené i Penáty unášeje do Vlach;
síly dopusť větrům, a do vírů vrhni koráby,
neb je na různo zažeň neb v zátoce mrtvoly rozmeť.
Mám dvakráte sedum spanilé pleti Nymf mi služebných,
z nichžto která nejkrásnější jest, Déiopéu
sňátkem zasnoubím stálým a ti přiřknu za vlastní,
v odměnu by vše s tebou takovéto pro zásluhy léta
trávila a spanilých dítek tě činívala otcem.“
Aeolus odvece pak: „Tvá, o královno, co žádáš,
zkoušeti práce budiž, mně sluší vykonávati rozkaz.
Tys mi vyjednala žezlo a říš, Jova nakloněného
spůsobuješ, ty hodům božským přisedávati dáváš,
ty mne činíš mocným přívalné vichřice pánem.“
Po slovu tom hned obrátí žezlo, a kopci dutému
hrot zarazí v boky, a větrové, sraženi jako vojsko,
z brány dané se hrnou, chomolem přes země ženou se;
již moře obsedají a celé hlubokého to do dna
rozhrnují; tady Eur, tady Not, tam bouřemi známý

Afrik náramné svaluji vlny na břehy mořské.
Pokřiky následují veslařů, lan praskoty lodních.
Mračna šedá urvou nenadále před očima Tevkrům
oblohu, světlo i den; noc obléhá moře černá.
Zahřměly úhly nebes, ve větru se míhaly ohně,
přítomnou plavcům zkázou všady vyhrožováno.
Náhle se rozražují mrazivem Aenéovy oudy;
zalká těžce, a ku hvězdám dlaně spínaje obě
hlas vyvodí takový: „Třikráte blahoslaveni jste,
jimž bylo přáno zemřít vysokými pode zděmi Trojy
před pohledem rodičů! Ó žel, Tydejovče udatný,
žeť mi tebou v poli před Ilií zahynouti nedáno!
Ó proč neprolila pravice tvá mou duši bídnou,
kdež Hektor zuřivý proklán byl Achillem i silný
Sarpédon, kde tolik štítů a přilbic a mrtvol
uchvacoval statných a unášel proud Simoentský!“ —
An toto rozprávěl, hvíždící bouře severní
naproti plachtě perouc, vlny válí k obloze vzhůru.
Vesla se rozlamují, předek obrátí a podává
bok vlně, a sražená chomolem vody se přivalí spoušť.
Ti zde visí na horách proudů; mezi rozšklebenými
přívaly těm dno se otvírá; var v píštině soptí.
Uchvátiv tři lodí vír ke skalinám žene tajným —
„Ary“ zovou takové skaliny v moři plavci Italští,
hřbet veliký hlubokého moře.—Na vlnách s třemi Eurus
k mělkým pospíchá Syrtám, — pohled přežalostný! —
a v brody zapletené obklíčí písku je náspem.
Jednu která Lyčany, věrného i vezla Oronta,
před jeho očima nesmírný zachytí s hora nával
od zadu, a praštěn jím veslař kolmo dolů se
kácí po hlavě; tamto jinou třikráte zatáčí
prudký vír kolem, až ji také pohltí požeradlo.
Málokteří zjevují se, plovouce podál na propasti,
zbrojstvo mužů ve vlnách, tam břevna, tu poklady Trojské.
Valnou Ilionéovu loď i jarého Acháta,

též tu co vezla Abanta, i tu zletilého Aléta
bouře porouchala; rozviklaných všechněch se protivná
do spon vláha tlačí, ano každá štěrbina mokvá.
Ohromné to zatím na vodách ječení a po tůni
rozloženou bouři znamenal Neptun; neb až u dna
ze brodu kal se vylil; rozhorlen velmi ze hloubi
prohlédnuv, pěnivý krotkou hlavu povznesl nad vír.
Různě mořem metané uzří Aenéovo loďstvo,
Trojany potlačené vlnobitným proudem a bouří:
lest ani zlost Junónina bratra nezůstala tajna.
Eura i Zefyra k sobě volá a tak oběma hlásá:
„Což takováto-li odvaha již vaše podjala plémě,
mého že bez velení, větrové, zem i oblohu vesměs
míchat a tak vlnobitnou smíte prováděti bouři?
Vás já —: než potřebí zdvižené vlny srovnati dříve;
však já pych takový po druhé nepodobně potrestám.
Hned se mi kliďte domů a svému to řekněte králi,
vláda že mu nikoliv na vodách, mocný ani trojzub,
leč mně to dáno losem: mějž on své jeskyně pusté,
ten váš, Eure, domov; tam na dvoře svém se vypínej
Aeolus, a v zavřeném nade větry vládni žaláři!“
Tak vece, a dřív než domluví, naduté vody krotnou;
hustá mračna se roztrhují, a slunce vrací se.
Cymothoe spolu a Triton lodě bedlivě od skal
odstavují břitkých; trojzubcem bůh dopomáhá,
píštiny otvírá pusté a porovnaje proudy
sám lehkým kolesem na vrcholcích vod se projíždí.
Právě jako v lidném když někdy městě vynikne
pozdvižení, a na mysli nejápná chátra se bouří,
tam kamení, tady hlavně letí, vzteku braň to služebná;
v tom ale pakli muže slavného pro zásluhy náhle
jsou zahlédli, mlčí uši nastavujíce pozorně;
tento slovem zmocní se smyslu a srdce ukájí:
tak vešken na vodách pominul hluk, jak mile k tůni
vod pohlédnul Otec a k jasné obloze řídil

koňstvo a na proudech jako létaje uzdu popouštěl.
Mdlí Aenéovští nejbližší na břehy pílí
spěšně se dostati a k pokrajům obrací se Libyckým.
Jest opodále chobot prostranný, nastavenými
kdež boky výspa dělá přístav, vlna o ně se každá
odráží a opak v obratné rozlivy krájí.
Ze stran obou vysoké ční stráně a nad nimi pnou se
dvě skaliny k nebesům, pod jichž temenem širodále
tůň bezpečna mlčí; ta celá stěna leskne se hájem;
od hora les černý úžasné stíny sesílá.
Naproti vyklenutou vysuté zděly jeskyni skály,
vnitř sladké vody a z kamení mechatého sedánka;
Nymf příbytky to jsou. Tady nikdy lodí nedržívá
pouto jaké, ani kotva zuby klikatými neváže.
Aenéas sem odejde se sedmi koráby, co ze všech
ještě mu zbývaly, a s velikou pak po zemi touhou
vystoupí Trojští a milý se na písek uvrhnou,
uchřadlým plavbou aby hověli na břehu oudům.
I hned ze křemene vykřesal tady jiskru Achátes,
a v listí podkládal oheň, a suchými ho vůkol
větvemi obživoval, a plamen v ohništi zanítil.
Pak zmočené obilí a dlouhou zemdleni nouzí
nádoby Cereřiny hledají, a vzavše požitky
buďto při ohni praží, neb roztěrují je o kámen.
Aenéas mezi tím vystoupí vzhůru na skálu,
s níž daleké moře se přehlíželo, pakliby někde
Anthea větrem uzřel metaného a loďstvo Frygické,
neb Kapysa, či znak vysoké na Kaíkově návě.
Nikde lodí nebylo k vidění; ale na břehu bludných
tré jelenů spatří, za nimižto se od zadu táhlo
stádo celé a v řadách dlouhých se po úvale páslo.
Postane tam, a rukou uchopiv se oblouku a šípů
prudkoletých — věrný tu zbraň mu nosíval Achátes —
vůdce samé nejdříve, nesoucí na čele pyšném
rozložité parohy, porazí, pak laňky honí a

hejno celé po luhách ratolestných šípami stíhá.
Dřív ani nepřestal, na zem až byl sedmero valných
těl vítěz položil, a vyrovnal číslo korábů.
K přístavu pak se vrací a dělí mezi veškery družce.
Víno, jakým sudy dobrotivý obtíživ Acestes
jim daroval rek, s tříhranatého než ostrova plouli,
rozdává, truchlivé těmito slovy chláchole srdce:
„O druhové — dosavad minulé pomníme-li na zlé
horšího přetrpěvše, i dá Bůh též tomu konce!
Vyť zuřivosti Skylly, vy též ze vnitřku hučícím
ušli jste skalinám; sluje vy jste zkoumali rovněž
Cyklopské; zmužilosti nabuďte a bázně zanechte
kormutlivé; i milá bude vám toho někdy památka.
Ač nehodou všelikou, nesnázemi ač tolikými
dojdeme předce do Vlach, kde osud nám sídla pokojná
přislibuje; království tam zase povstane Trojské.
Jen setrvejte a takto věcem zachovejte se lepším!“
To hlasitě promluví: všelikými jsa péčemi sevřen
v tváři jeví naději, hluboké hoře srdcem ukrývá.
Onino připravují lovenou zvěř a jídla budoucí.
Od masa dříve kože stahují, a ruší hruď a ledví.
Část se na drobno seká a druhá se na rožně napíchá.
Na břehu kotle kladou a druzí jsou bedlivi ohně.
Sílu potom jídlem zotaví, a rozestřeni v trávě
vínem zastaralým, zvěřinou se posilnili tučnou.
Jak mile hlad zahnán a to uklizeno stolování,
pohřešené hledají dlouhými dotázkami družce;
bázeň i čáku jeví, nevědouce, jsou-li na živě,
neb-li dokončili, an se nehlásí, byvše voláni.
Obzvláště ctný Aenéas bodrého Oronta,
pád i želí Amykův, a krutou na příhodu pomní
Lykovu, též na Gyáše i na statného Kloantha.
Již tomu byltě konec, an Jupiter oblohy s výše
shlížeje na moře plachtovité a na země rozlehlé,
na břehy, národy též daleké, tak u báně nebeské

postanul a zraky obrátil k straně říše Libycké.
Jejž, an rozličné byl péče na mysli přemítal,
smutnější a majíc zalité oči slzami krásná
oslovila Venus: „ Ó jenž příhody lidstva a božstva
neskonalou spravuješ vládou a blesky děsíváš —
čímž můj Aenéas provinil tak těžce se tobě,
čím Trojští jsou vinni, že jim toliké zakušivším
strasti, celý skoro země obor pro Italsko zavírán?
Odtud Římanové že zajisto po létech uploulých,
odtud vůdci že z obživlé krve Teukrovy pojdou,
jenž moře míti budou ve vládě a veškery země,
přislibovals, co tebe v zámyslu zvrátilo, otče?
Tímto se já dosavad nade Trojy těšívala pádem
nešťastným, osudům vážíc losy přímo opáčné.
Teď nehoda stejná stálými hubí nebohý lid
ouhonami. Kdy konec učiníš trudu, králi mohútný?
Anténor mohl ze prostřed vymknuv se Achivským,
k zátoce Illyrské, a šťastně se dostati do vnitř
země Liburnianů a přejít vrchoviště Timáva,
kde s jekem ohromným z hory ústy devíti valí se
mořská průtrž a luh šumivými proudy zatápí.
Předce tam on založil Patavinské město a bydla
Teukrům; pojmenoval svůj národ a tamž zaraziv braň
Trojskou, teď usazen pokoje blaženého požívá.
My, tvoje plémě, kterým na tvém hradě bydleti dáno,
svých, až hrůza! lodí zbaveni jsme, a jen pro nenávist
jedné a pro zradu jsme břehů odloučeni vlaských.
Ctnosti tak odměňuješ? tak nám zas k vládě pomáháš?“
Zasměje pak se na ni ploditel člověčenstva i božstva
se tváří, s níž pošmúrnou nebes oblohu jasní,
a dceru líbaje roztomilou, to naposledy hlásá:
„Bázně zanech, Cyteréo, nepohnut tvého miláčka
zůstane los; spatříš i město i hradby Lavinské
přislíbené, a hvězdovitým slavného povýšíš
Aenéa k nebesům; neměnívám zámyslu nikdy.

On — tedy tobě povím, by taká tě netrápila péče,
šířeji, a ztajených osudů ti odekryji závoj —
náramný svede boj ve Vlaších, a pronárody bujné
potře mocí; on též založí lidu práva i hradby,
než ve Latinsku třetí panovat jej léto uhlédá,
a zima podmaněným Rutulům než odplyne třikrát.
Syn po něm Askanius, jmě jemužto přidáno Iúla, —
Ilianín býval, dokavad říš stávala Ilská —
třidcatero drahných oběhů ve střídě měsíčné
svým vyplní panováním; pak ze Lavinina města
trůn přeloživ, dlouhou ohradí velemocně si Albu.
Tam již třikráte sto celých bude let panováno
Hektorovou rodinou, dcera králova, Vestina kněžka,
Ilia až dvůj plod porodí, obtížena Marsem.
Tehdy rudým kojné honosiv se po vlčici rouchem
Romulus ujme se vlády, a hrad Mavorsovi ke cti
pak založiv, měšťanstvo to od sebe Římany nazve.
Té žádných já obci mezí ani nekladu cíle,
panství dav jí neskonalé; sama horliva Juno
ač posavad hrůzou moře země i oblohu bouří,
oumysl obrátíc v lepší bude chrániti se mnou
Římany ozdobené tógou světa pány celého.
Tak mi libo. Po rocích pak uběhlých léto zavítá,
když dům Assarakův, Ftii též i Mykény slovútné
dostaue pod moc, a v dobytých panovat bude Argách.
Trojanský krásného zrodí se i původu Caesar,
jenž zamezí říš oceanem, a hvězdami slávu
Julius, od děda odvozené maje jméno Iúla.
Někdy ty jej východní ozdobeného kořistí
pozdvihneš k nebesům, i budou ho nazývati božským.
Pak divocí věkové přestáním válek ukrotnou;
Víra šedá s Vestou, se Kvirínem též bratr Rémus
práva dadí; zuřivé kovanými za mřížemi války
pevně uzavřeny brány budou; ve vnitřku zlovolný
vztek lítým sedě nad zbrojením, sto kutými na zádech

okruhy spiat, krvavými pořád bude reptati ústy."
Tak vece, a s vysoké syna Májina oblohy sešle,
kraj by svůj i nové Karthágo otevřela hradby
v hostinství Teukrům, by mezí nezabránila Dido
příhod nevědomá. Přeletí hned on oblohu valnou
vesluje křídlama, až na Libycké přistane půdě;
rozkazy rychle koná; velení dle božího ukrotnou
srdce plachých Poenů; královna přede všemi dobré
vůle a přívětivé k Teukrovcům mysli nabývá.
Ctný ale Aeneás tuto noc mnoho velmi přemítav,
jak mile svit denní zašeřil, povyjíti, nový ten
zkoumati kraj, na který mořská jej zahnala bouře,
kdo zde bytem, — neb pouště vidí jen — zvěř-li, lidé-li,
pátrati ustanovil, a druhům, co vynajde, přinésti.
Pod vydutou skalinou, ve polesním záhybu loďstvo,
ze všech stran stromovím a stínem zavřeno temným,
ukryje; sám jediným kráčí vyprovázen Achátem,
dvé dřevců železem kovaných potřásaje v pěsti.
Náhle pak u prostřed lesa matka mu naproti přijde,
tvářností, oděním a zbrojstvem panně podobná
Spartánské, či Tračance, která unavívala hřebce,
Harpalyci, a během letavého přemáhala Hebra.
Na pleci luk lehký, jak lovcům jest obyčejno,
zavěsila, vlasy pak rozplítati dávala větru.
Od kolena sebrané padalo k patě roucho plynoucí.
A dřív: „Hoj jinoši, povězte mi, dí, zdali vy jste
bloudící nějakou zde snad z mých uzřeli sester,
podkasanou, toul a z rysa pestré roucho mající
neb pěnivého rykem slídící po stopě kance?"
To rce Venus; Venušin naopak syn takto počíná:
„Z tvých žádnou jsme tu neslyšeli ni neuzřeli sester:
než kým, panno, tebe znamenám? neb tobě ni líce
smrtedlná, ani řeč lidská; tys bohyně jistě;
sestra-li Foebova, neb zdejším příbuzna jsi Nymfám?
Sláva ti, a kdokoliv jsi, naší nám v bídě ulehči,

a zvlášť nás, v jakovém ponebí, na jakém světa konci
se zmítáme, pouč; neznámí lidstva ni místa
bloudíme větrem sem a valnou mrštěni bouří.
Hojná mou tobě padne rukou na obětnici žertva.“
Tehdy Venus: „Takové cti nehodnou býti se soudím;
Tyrské panny mají obyčej se nosívati toulem,
a škorní nachovou si povýše opínati lýtka.
Punské říše vidíš, Tyrského Agénora město!
toť meze Libyčanů, lidu nevlídného ve válce.
Z města Tyru přišlá království Dido to řídí,
bratrem zahnána. Dlouhá je to křivda a dlouhé
okliky; já tedy jen co je hlavnějšího, podotknu.
Choť jí byl Sycheys, Foeníčan nejbohatější
statkem a od nebohé milován ze celého to srdce
panny, jemuž ji otec vydal a v manželstvo prvotní
zasnoubil; bratr než se ujal Tyrského vladařství
Pygmalion, zločinec horší nade všecky zločince.
Rozdvojilo vzteklé oba záští, tak že ve chrámě
bezbožný Sychéa tyran, zaslepen zlata vášní,
tajně a náhle zabil dýkou, ani lásky neváživ
sestřiny; jí pak dlouho tajil to zločinstvo a marnou
přetvářen zlostník nadějí manželku klamával.
Pohřebu však zbavený ve snách jí sám se ukázal
manžel, a vybledlá otvíraje ústa podivně,
ukrutný oltář, ocelí protatá pak i ňádra
odhalil a projevil vše tajemství zlosti domácí.
K neprodlenému posléz rady z otčiny odchodu dává
a v prospěch té pouti pravetché vymkne ze země
poklady, neznámé nikomu zlata břímě a stříbra.
Pohnuta tím chystá i hledá druhy k outěku Dido.
Scházeli se, kdo nenáviděli zlostného tyranna
neb kdo se báli jeho; zmocnivše se právě korábů
ustrojených, naloží je zlatem a statky lakomce
Pygmalióna mořem unesou; činu ženština vůdcem.
Do kraje přišli potom, kdež náramné teď uhlédáš

ohrady a pnoucí se nové Kartháginy bašty.
Koupili místo také, a k paměti nazvali Byrsou,
tak veliké, co koží volovou zahrnouti se mohlo. —
Než kdož vy jste také? ze jakých přichodíte vy končin,
kamže měříte krokem?“ — Takovéto na důtazy těžce
on povzdechna, prsou z nejhlubších ta slova vážil:
„O bohyně, kdybych opětoval ze počátku prvého,
a kdyby líbo našich příhod poslouchati pověst,
dříve večernice den uklidí, a noc oblohu zastře.
Nás dávné od Trojy, vašich-li se dotknulo někdy
Trojy jméno uší, vodami všemi dlouho se vezších
odporná pomoří na Libycké zahnala bouře.
Jsem ctný Aenéas, ujaté vrahu jenžto Penáty
odvážím na lodích, pověstí až k nebi známý.
V Italii vlast sobě hledám, rodem od Jova pošlý.
Stoupil jsem na moře Frykské s dvadcíti koráby,
k cestě veden božskou mateří, můj jak mi los určil.
Sotva sedum zhubených mi zbývá vírem a větrem.
Sám nuzný cizinec po Libycké poušti se toulám,
z Asie i z Evropy puzen!“ — I nedavši mu více
lkáti Venus, takovouto řečí jeho přetnula nářek:
„Kdož jsi koliv, netuším, že nenáviděný ode božstva
vzduch živný čerpáš, k Tyrskému se městu přiblíživ;
jen pokračuj a se béř odtud královny do sídla,
zvěstuji tobě druhů návrat; neb proměněnými
větry se pohřešené tvé v bezpeč dostalo loďstvo,
leč žeby jen marným rodiče mne cvičili věštbám.
Pohleď tam labutí na dvanáctero v hejně plešících;
s povětrné jich báně Jovův pták padna po jasné
obloze rozplašoval; v řadě drahné teď je vidíme
buď usedat se na zem, neb již si vyhlížeti místa.
Jak si hrají, vrátivše se nazpět, křídly tepouce!
Jak nebe obletujíce novou zase počaly píseň!
Tak nejinák i koráby tvé a tvá spolu mládež
přístavu buď se drží, či ženou se plachtami v ústí.

Jen pokračuj; kam cesta vodí tebe, tam kroky zaměř.“
Řekla a odstupujíc spanilou se zalesknula šíjí,
a vlasy ambrosií polité libovůni nebeskou
dýchaly, a plynné ku patám noh spadnulo roucho.
V chůzi pravou bohyní se ukázala. Jak mile máteř
on poznal, tím miznoucí stíhal ji voláním:
„Což tolikrát syna, ukrutná, marnými ty rovně
přízraky obluzuješ? pravicí co nedáno se dotknout
tvé ruky a vždy pravé řeči slýchat a dávati opět?“
Stýskaje tak si na ni, kročejem do města zamíří.
Však poutníky Venus oponou obklíčila temnou
a mhlošedý vůkol rozlévala bohyně oblak,
spatřiti jich aby nikdo nemoh', ani jich se dotýkat,
neb je na cestě držet a na příčiny pouti se tázat.
K Pafu potom sama se zdvihnouc, navštívila sídlo
své veselé, kde chrám a Sabejským jí sto kadidlem
tlívá oltářů, a věnci jarými zapáchá.
 Rychleji postupují mezi tím, kudy vedla je cesta.
Již se ubírali pak na kopec, jenžční nade městem
nejvyšší, a vzhůru hledí na hradby protější.
Aenéas se diví stavbám, kde dříve saláše,
města diví se branám, hluku lidstva i dlažbě uliční.
Horlíce pracují Tyřané; částka zdi vyhání,
částka upevňuje hrad a valí tvrzi k ohradě kámen;
částka hledá místo k domu a brázdou je zahájí.
Zákon a ouřady sobě volí a staršinu vážnou.
Tam kopají přístav mořský, tam zas ke divadlu
základy přehluboké dělají, tam sloupy ohromné
ze skal vykrojují, vysoké zdoby herny budoucí.
Právě jako včely v létě novém když pilně za slunce
na květných lučinách pracují neb zárodu svého
roj zdařilý vyvodí neb hustí řídce plynoucí
plásty a obtahují přesladkou domky si šťávou;
neb když břímě berou přišlým, neb v šik se srazivše
plémě honí troupů nezdárných dále od oule,

Dílo daří se, thymem voňavým med libě zapáchá.
„O přeblahoslaveni, jimž tak se již ohrada zdvíhá!“
Aenéas vece a městské pohlédne na báně.
Obklopený mhlou postupuje — věc k výřku podivná —
prostředkem mezi lidmi a předce ho nikdo neuzřel.
Příjemný stínem byl háj ve prostředu města,
kdež metaní po vodách od bouře a vychřice Poenští
nejdřív vyhrabaly hlavu hřebce jarého; velebná
Juno to jim dala na znamení, žeť ten bude slavný
válkami a snažný k živnostem na věky národ.
Zde chrám Junóně skvostný zakládala Dido
Sidonská, i bohactvem a přízní bohyně slavný.
Ze mědi práh kovaný se pnul nad stupni i podvoj
ze médi; na štěžejích měděných skřípávaly dvéře.
V tom teprvé luhu věc nenadálá veškeru bázeň
zmírnila; tam teprvé Aenéas spásy nadíti
směl se i důvěřovat v lepší po strasti budoucnost.
Nebť an v ohromném všeliké věci chrámě prohlíží,
a královnu čeká, an městu jaké květe štěstí,
spůsobilosti rukou umělých, zdařilému i dílu
an se diví: spatří v řadě sestavený boj u Trojy,
pověstí již roznešené po všem světě války,
Atrevice, Priama, i oboum hněvného Achilla.
Postanul a lkaje: „O kde, praví, jest místo, Acháte,
kdež na zemi kraj, jenžby naší byl pohromy prázden?
Hle, Priamus! zde také se podává odměna ctnosti;
strast tady našla slzí; losy lidské pohnuly srdcem!
Bázně zanech; nějakou ta ti dá též náhradu sláva!“ —
Tak propoví, a baví ducha řezby prohlížeje marné.
Zalká často a pláče rosou tvář hojně polévá;
neb spatřil tady, jak válčící Pergamu vůkol
tamto běží Řekové, Trojanským tištěni vojskem;
zde Frygové, stíháni vozem zbrojného Achilla.
Odtud po sněžných opodál stany Rhesovy plátnech
poznaje zalkává, zrazené jež ve sně prvotném

Tydeovec poplenil krvavý ode vraždy přehojné;
onť i koní bujarých obrátil k táboru, dřív než
v Troji okoušeli obrok a z vod se napájeli Xantha.
Tam pak zbroj potrativ na druhé straně Troil ubíhá,
nešťastný to jinoch a nerovný k půtce s Achillem.
Koňmi tažen s prázdného visí vozu na znak a předce
oprati ještě drží, hlava ač se i šíje po písku
vléknuly, a zlomené ostřím psalo ve prachu dřevce.
Do hněvivé mezi tím zase kráčely Pallady chrámu
Ilické děvy prostovlasé, a přinášely v oběť
roucho nové truchlíc a v ňádra bijíce se pěstí.
K půdě okem bohyně sklopeným obrácena stála.
Jinde kolem zdí Ilických mrtvého třikráte
Hektora smýkal a za zlata váhu prodával Achilles.
Posléz Aenéas zalkal hlubokého ze srdce,
když brnění, když vůz a samé tělo přítele poznal,
a k nebi bezbranné Priama dlaně spínati uzřel.
Též sebe tam znamenal se potýkati s vůdci Achajských,
a pluky východní, černého i Memnona zbrojstvo.
V zástupu Amazonek s kulatými pavézami táhne
Penthesiléa krutá a zuří mezi vojska tisíci
odhalená prsa pozlacenou vojvodkyně pásní
podpiavši zmužilá s muži se směla potkati panna.
An to se divno vidí Aenéovi Dardaneovci,
an trne, a jediné díváním stále se mešká:
přespanilá osobou královna přicházela Dido
ke chrámu, drahným zastoupena mládeže množstvím.
Jak když tam na břehách Evróta a Cyntha pahorcích
ku plesu družky Diána vodí, do tisícera horních
Nymf se za ní hemží v různém davu; toul ona mívá
na ramenou, a chodem vznáší se nade vše bohovky; —
tajná pak rozkoš proniká Latónino srdce —
Dido taká byla; s přívětivou tak nesla se tváří
prostředkem, bedlivá o to dílo a vládu budoucí.
K posvátným veřejím u prostřed chrámu samého,

zbrojnoši obklopena vysokém na trůně zasedši,
dávala zákon a právo mužům, též oukoly díla
slušným rovnala rozdělením, neb los o ně táhla:
když, v davu náramném Aenéas náhle přicházet
Anthea též Sergesta vidí, statného Kloantha
i druhy Teukrovců, jichž bouře rozehnala černá
různě mořem a dokonce jinému je ke břehu nesla.
I strnul on sám a spolu s ním zarazil se Achátes
jak pro radost tak strach; i pravic obapolně si dáti
prahnuli; věc ale neznámá oumyslu překáží.
Rozvažují a duté na všecko ze záclony patří,
ký muže los potkal, zdaž opustili na břehu loďstvo,
oč přichodí; neb všickni korábů sešli se vůdci,
všickni prosíc o milost se ubírali hlučně do chrámu.
Jak mile vešli a ke mluvení byli dostali vůle,
nejstarší z nich Ilioneus tiše takto počíná:
„O královno, kteréž to nové dal stavěti město
Jupiter a právem lid v uzdu pojímati pyšný,
tě Trojané ubozí, po mořích rozháněni větrem,
žádáme, zhoubnému nedej lodě páliti ohni;
lid dobrý polituj a uvaž naše příhody blíže.
My jsme nepřišli mečem hubiti příbytky Libycké,
nesmejšlíme kořist ni unášeti přes moře loupež,
zvítězeným ani síla taká k tomu pych ni nebývá.
Jest kraj, Hesperií příjmím jejž nazvali Grajští,
země stará, na rolí bohatá a na půdu požitnou,
národem Oenotrů vzdělaná, mladší ale teď ji
Italií jmenují, přijatým od vojvody jménem.
Tam jsme se my brali, . . .
přívalným když náhle na tůň vystoupiv Oríon
nás na slepé brody hnal, posléz pak vichry divými
přes vlny v rozbrojeném moři a přes skály necestné
rozmetal, až se vašich na březích nás octnulo málo.
Než jakový zde lidé, a jaká toho práva dopoušti
vlast tak hrubě divá? hostům tady hájen i písek!

V boj se ženou a hned nám na břehu přistati brání.
Jestli rodem lidským a braní vy hrdáte smrtelnou:
předce se bojte bohů pamětných práva i křivdy.
Krále my Aenéa měli, nad něho nikdo nebýval
ctnostnějším, nábožnějším ani ve zbrani větším,
jejž zachoval-li osud reka, vezdejším-li živí se
ještě dechem, nezašel-li kruté on do smrti říše,
bázně, pro níž k pomoci hned nám nepřispěla dříve,
at nepykáš! Jsou též na Sikulském ostrovu města
i zbraň, ze Trojské krve pošlý rovněž Acestes!
S porušeným od bouře dovol nám přistati lodstvem,
a v lese klády dovol přitesat a oloupati vesla,
a lze-li k Italii tovaryšstvo a krále nalezším
plouti, do Italie a do Látska se rádi pobéřem.
Pakli spásy není, tě-li, Tevkrů otče předobrý,
pohřbila tůň Libye, a není-li, k Iúlu ni čáky:
k úžině Sikánské aspoň, k hotovým osadám těm,
odkud přišli my sem, ku králi Acestovi půjdem.“
Tak řečil Ilioneus; posvědčili hlučně to všickni
Dardanští.
Krátce po něm tváří skloněná toto Dido pronáší:
„Z mysli vypuďte strach a netrapte se péčemi, Tevkři!
Věc těžká a novost mé říše mě takto nutívá
jednati a stráží naše končiny hájiti vůkol.
Kdožby rod Aenéův, kdož Trojské město by neznal,
a ctnosti zmužilé, takovéto i podněty války?
Tak příliš surových smyslů i my Poeni nemáme,
slunce neodvracuje svou spřež ani od toho města.
Ať již Hesperii velikou a Saturnovy líhy,
neb-li Erycký kraj, a krále hledáte Acesta:
bezpečné pustím a pomocným přispěji statkem.
Neb žádáte-li v té se mnou se usídliti říši:
město mnou stavené, vaše buď, přistavte koráby;
s Trojským i s Tyřanem rozdílu činívati nechci.
Ó kdyby sám král váš sem též od vichřice zahnán

přistanul Aenéas! poň já hned na břehy vyšlu
posly i dám všeliké vyskoumati konce Libycké;
jestli v lesích zapuzen nebo v městech někde-li bloudí.“
Srdce nabyvše řečí takovou jak Achátes udatný
tak otec Aenéas, již dávno se vydrati ze mhly
prahnuli. Přednější Aenéa pobídne Achátes:
„Bohorozenče, jaká rada tobě na mysli vychází?
Bezpečno vše vidíš, zachováno i lodstvo i družstvo.
Jen jediný schází, sami jejž my ve víru tonouti
spatřili; ostatní vše slovům tvé matky se rovná.“
Sotva to byl vyslovil, oblitá když záclona náhle
rozráží se a rozplývá čistého do větru.
Aenéas tu stál a v jasném světle zalesknul.
Pohledem a tváří podoben bohu; neb sama sličnou
kštici rodička synu, květného mladistva i plápol
purpurový a přívětivý v oko vdechnula půvab,
jak slonové ruka kosti přidává ozdoby, neb když
stříbro plavým se zlatem, či Parický kámen obroubí.
Ku královně potom promluví, a kromě nadání
všech se tak ohlásí: „Zde, jehož vy hledáte, přicházím
Trojský Aenéas, vytržen od tůně Libycké.
Ó sama rozželena pro hroznou záhubu Trojy,
jež zbytkům nám po vraždách Danaů, všemi strastmi
potlačeným po zemích i vodách, vší potřeby prázdným,
místa a bydla přeješ; slušných ti vzdávati díků,
Dido, nepostačuje naše síla, není s to ni ves lid
Dardanský, všelikých roztroušen po světa koncích.
Ať nebe tobě, pokud dobrých tam šetřeno a ctnost
a mysl dobře si povědomá tam zásluhy mívá,
odměnu dá vhodnou. I jaký tebe věk blahodějný
dal světu? a kdo tě odchovali tak velmi milostnou?
Proudy dokud potekou k pomořím, dokavád hory v ouval
stlávati stíny a hvězdy budou se na obloze pásti:
na věky čest, jméno tvoje i tvá ostane sláva,
kraj mne jakýkolivěk povolá!“ — Pověděv to milého

Ilionéa chopí pravicí, v levo tiskna Seresta
pak i druhé, i jarého Gyáše, jarého Kloantha.
Nad prvním pohledem Sidonská žasnula Dido,
žasnula tou muže nad nehodou, a to ústy pronesla:
„Kdož tebe tak velikými pořád nesnázemi stíhá,
dítě boží? i jaká tebe moc ke krutým žene pouštím?
Tys-li ten Aenéas, Anchisovi Dardaneovci
jejž Venuše zrodila spanilá u toků Simoentských?
Pamatujiť se také, vypuzen jak z otčiny vlastní
Tevcer k nám do Sidónu přišel a do říše nové se
bral s pomocí Belovou; tehdáž můj Cypru dobýval
ourodného otec, a ve vládu se vítěz uvázal.
Od doby té býval již Trojanského mi města
pád povědom, jméno tvoje, knížata rovněž Achajská.
Sám slavnou Tevkrům nepřítel pochvalu dával
i svůj rod ode dávního kmene Tevkra počítal.
Nedlete již, mládenci, a pod střechu mou se ubéřte.
Mne mnohonásobnými také nesnázemi rovný
stíhav osud posléz v zemi té se usídliti popřál.
Zkoušena neštěstím jáť vím, jak přispěti nuzným.“
Tak propoví, a královský Aenéa zavádí
pod krov, a posvátné slavnosti ve chrámě ohlásí.
I hned bez prodlení odesílá na břehy hostům
býků dvadcatero, sto sviň velikých s ježatými
šíjemi, a sto matek tučných s jehňátky jarými,
dar k veselým to slavnostem.
S královskou ale skvotností vnitřek se paláce
ozdobuje, v prostřední hostina síni se chystá.
Uměle roucha tu pracovaná pyšného ze červce;
stříbra bohatství po stole; ve zlatě skutky udatných
předků jsou vyryty; v řadě dlouhé vystaveni zde
hrdinové až k dávnému kmene původu nazpět.
Aenéas — jemuž otcovská ani poklidu láska
někdy nedá — bystrého k lodím hned Acháta vysílá,
k Askanu se zprávou, a velí ho přivésti do města; —

všecka na Askanovi zmileném lpí otcova péče; —
odtržené mimo to plamenům dary káže přinésti
Ilickým, i vyšíváním i zlatem plášť těžký
a spolu kvítkované zažloutlým roucho akantem,
ozdoby Argivské Heleny, jichž ona, ze vlasti
když se do Pergamu k nesvolenému ubírala sňátku,
vzavši unesla s sebou, dar Lédy rodičky podivný.
Krom toho Ilione již někdy nosívala berlu,
z Priamových dcer nejstarší; bohaté k tomu ještě
perly na krk a dvůj z diamantů a zlata vínek.
Neprodlévaje cestu k lodím nastoupil Achátes.
Než Kytheréa nové chytrosti, novou radu mysli
rozjímá, aby proměněný ve tváři Kupido
místo milého Iúla přišed, královnu zapálil
nad dary zaslepenou, a do kostí rozžehal ohněm.
Neb se bojí jazyků obojetných a změny v domě;
pálí Júno krutá, i na noc tato péče ji trápí.
Tehdy mluví těmito slovy k Amoru okřidlenému:
„Dítě, ty útěcho má, jediná moje sílo a vládo!
Dítě, ty, jež nedbáš ani nejvyššího střel otce,
tě vzývám na pomoc, s prosbou se k tobě utíkám!
Tvůj kterako bratr Aenéas po celém moři, vůkol
všech zmítá se břehů záštím Junóny protivné,
známo ti; často naší zarmoucen byl jsi bolestí.
Oulisnými ho teď Foenická Dido zabývá
řečmi; a já se bojím, Junónino kam se obrátí
hostinství; v takové nedlívá příčině nikdy.
Ji předejíti tedy lstí a královnu zanítit
plápolem obmejšlím, by ji moc neobrátila žádná,
než vroucí se mnou k Aenéu se připnula láskou.
Jak to ti možno konat, radu mou teď a zámysl poslyš!
Královský povolán otcem do města se chystá
Sidonského přijíti chlapec, veliká moje rozkoš,
s klénoty, zbytky vlnám a plápolu Trojy ušlými.
Já jej v sen pohřížíc, buď vysoké na Cythéře,

buďto nad Idalií v posvátném ukryji sídle,
by klamu neznamenal, a nešel nám naproti nevčas.
Ty přes noc jedinou jeho jen na se postavu vezma,
chytře vylič a chlapec známou tvář chlapcovu oblec,
bys když pak na klín posadí tebe Dido radostná,
při stolování královském a při víně tekoucím
když tě obejme a sladce tvá bude líbati ústa,
vdechnul oheň tajný a milosti jedem ji napustil.“
Amor uposlechne zmilené slova matky a křídla
svléká, a krokem Askanovým v duchu plésaje kráčí.
Jemný pak nakapavši Venus na Iúlovy spánky
poklid, ke vznešeným jej bohyně v lůně unáší
Idalským hájům, hebký kdež jej majoránek
a kvítí vonné sladkým zastíňuje chládkem.
Na slovo poslušný šel a volně Kupido přinášel
klénoty královské Tyřanům, doprovázen Achátem.
Ledva přišel, již na zpupných královna kobercích
uložená v prostřed na zlatém se umístila lůžku,
již otec Aenéas, Trojanská rovněž i mládež
se schází a na podloženém rozhošťuje červci,
již vodu sloužící každému podavše, vyprostí
chléb ze košů, a nosí kolem hebkochlupá utěradla.
Vnitřku však padesáte služek dle pořádku o jídla
péči vedou a hledí plamen rozněcovat na ohništích;
a sto jiných tolikéž sluh ve věku sobě podobných
na stoly krmě nosí, a kladou na ně rovněž i číše.
I množství veliké Tyřanů hlučnými se dvéřmi
sešlo, a jim na krytých kázáno si hověti lůžkách.
Aeneovým podiví se darům, podiví se Iúlu,
bůžete plápolavým pohledům i slovům licoměrným,
plášti i kvítkovanému žlutým též rouchu akantem.
Zvlášť ale nešťastná, odsouzena záhubě příští,
srdce nemůže okem nasytit Feničanka, i počne
tlíti celá těmi klénoty, tím též mámena chlapcem.
Nebť on jak zavěsiv se na krk Aenéa byl objal,

jak mile lásku vřelou ukojil nepravého-to otce,
ku královně spěchá. Ona zrak a celé oň upírá
srdce a béře ho hned na klín, nevědouci, jaké-to
bůže ji objímá nebohou. On rozkazu bedliv
matky Acidalské, zponenáhla Sychaea počíná
vyhlazovat a živou se pokouší spoutati láskou
dávno usedlou již mysl, odvyklé již i srdce.
Když po přední částce hodů stoly pryč se unesly,
přistavují hmotné hned číše a víno se věnčí.
Hlučno po domě celém, hovor odráží se po valných
síních; s pozlaceného visí stropu od hora svícny
rozžaty; zaplašují noc černou světla planoucí.
Obložený kamením a zlatem pak Dido požádá
a naplní vínem koflík; jak Belus a všickni
bývali zvykli po něm; hluboké ticho nastane v jizbách:
„Jupiteře, hostem jenž práva a ochrany dáváš,
dejž veselý Tyřanům ten i přišlým z Ilie města
stráviti den a našich upomínati naň se potomků!
Dárce radosti, zavítej Bache, i Juno milostná!
S hostmi vy též, Tyřané, ve přízni hodujte ochotně!“
Řekla a ke cti bohům na stůl odlévala poctu,
a rtoma pak nejdřív ulitého se dotknula vína,
zavdala též Bitiáši pokál; i nemeškaje on vzal
nádobu čistopěnou a celou až do dna vyprázdnil;
pak druzi vládykové. Vlasitý v tom počně Iópas
citharu tlouci zlatou, učenec staršího Atlanta.
On pěje bloudícím o měsíci, o slunci se tmícím,
odkud plémě hovad i lidí, a příval a blesky,
sedmero hvězd ledových a nebeských deště kuřátek;
proč tak pospíchá zimní se potápěti slunce
v tůň mořskou a nocem lenivým co v létě překáží.
Tleskali mu Tyřané, i vzdávali pochvalu Trojští.
Nešťastná i neméně celou noc trávila Dido
rozmluvením všelikým, a se více opájela láskou,
tážeci velmi se na Priama i na Hektora velmi;

teď kterak ozbrojený k boji syn Auróry přitáhnul,
teď jakoví Dioméda koni a jaký byl Achilles.
Posléz: „Hoste milý,“ doloží, „ze počátku prvého
nástrahy nám Danaů vypravuj i příhody přátel
a tvoje pobluzení; neb sedmé již tebe po všech
bloudícího zemích a proudech léto pohání.“

Kniha druhá.

Obsah.

Aenéas vypravuje zkažení Trojy. Řekové dlouhým dobýváním města zemdleni, outočiště berou ke lsti. Nastraží ohromné velikosti koně dřevěného, v němž se zabedniti dalo několik ozbrojených Řekû. Kněz Trojanský Laokoon tuší zradu a varuje lid: Sinónem ale, Řeckým sběhem, přemluveni a příšernou smrtí Laokoonovou ustrašení Trojané uvedou potvorného koně na hrad. V noci vybední Sinon zavřené Řeky, a ti otevrou druhům svým brány města. Vraždy noční. Hektor zjeví se ve snách Aenéovi, pobízí jej k uprchnutí. Aenéas nadarmo k obraně hradu spěchá, a uzřev posléz zahynutí Priamovo a napomenut matkou Venuší, vrátí se domů a vynese z plápola města otce svého, a však na cestě ztratí choť Kreúsu.

Všickni utichli kolem, a pozorni naň upiali pohled.
S lůžka otec potom Aenéas vysokého počínal:
„Náramné, královno, velíš rozevříti bolesti;
Trojanskou jak říš a království přežalostné
rozbili Danaové, kterakéž já pohromy vídal,
sám jich i část okusil velikou. I kdožby to líče
z Myrmidonů, z Dolopů, či z Ulyssa krutého vojínů
se zdržel od slzení? již i vlhká s oblohy pádem
noc klopotá, i zovou k pospání hvězdy padoucí.
Než, poněvadž taková ti libost naše poznati strasti

a v krátce trudy poslední poslouchali Trojské,
ač duch té se památky hrozí a hořem pozaráží,
vypravuji. Osudem pohnáni, a zemdleni válkou,
vojvodové Danaů, mnoho lét promařivše nadarmo,
kůň hoře nápodobný umělostí Pallady božské
vystavují, jedlovými zabedníc deskami žebra.
Slib za blahý návrat to zovou. Ta se roznese pověst.
Však do vnitřku losem vybraní se zbrojnoši kradmo
zamknuli záložných do boků, a všechny ty valné
skrejše, i lůno bylo branným naplníno vojínem.
Spatřiti jest opodál Tenedos, rozhlášena výspa
pověstí; bohatá dokavad říš květla Priamská,
zátoka teď jen a nevěrné stanoviště korábům.
Sem doplynuvše kryjí se Danajští na břehu pustém.
Mníme, že příhodným do Mykén se vrátili větrem:
všecka tedy dráhné se sprostí Teukria bázně.
Brány se otvěrají; lze vycházeť i tábory Dorské,
i prázdná všady místa i břeh prohlížeti pustý.
Tam plukové Dolopů, zde krutý stan míval Achilles,
tamto lodí přístav; tady časté sváděny půtky.
Jedni děsí se slibu zhoubného Minervě panenské,
ohromnému diví se koni; a dříve Thymoetes
jej mezi hradby uvésti radí, a umístili na tvrz.
Lstivě radil snad, aneb tako již los Trojy přinášel.
Než Kapys, a kdož moudřejším byli nadšeni smyslem,
buď v moře nastražený a lichý dar tento Danajských
skáceti rozkazují, neb spáliti od spodu ohněm,
neb provrtáním lůna duté vyskoumati kouty.
Odpornými plachá luza rozdvojena byla soudy. —
V tom, hle, davem sprovozen velikým a přede všemi napřed
Laokoon s horní tvrze pospíchá, a podále:
„Nešťastní,“ zaříči, „smyslů jste-li pozbyli, Trojští?
Mníte že odplouli vrahové? Myslíte že prázen
podvodu dar Danaů nějaký? Neznátež Ulyssa?
V těchto dřevech buď zamčeni jsou pokradmo Achajští

buď na naše tvrze ustrojení toto jest ukováno,
nahlédnout stavení by shůry se blížilo k městu,
buď tu jiná lest zakryta. Nevěřtež koni Teukři;
cožkoli jest, Danaů se bojím, dary nám i nesoucích“
Domluviv oštěpem ohromným, vši namáhaje sílu,
on v bok a zakřivené okováním potvory lůno
mrště vrazil; tkvělo drnčíc, a z břicha obraženého
pozvukovavše duté stonotem se ozývaly kouty;
a kdy božích by losův, matných by nebývalo smyslův, —
pozbuzovalť ocelí Argolské prohnati skrejše —
stála by Troja, i hrad Priamův dosaváde by obstál!
Než mezitím jinocha s rukama sepatýma na zádech
pastuchové s velikým povykem ku králi přivádí
Dardanští, jenž sám, je nadejda, se volně cizincem —
tím aby nastrojením pak otevřel Troju Achajským, —
vyznával; muž mysli drzí, a hotov k obojímu,
budto dokázati klam, či smrt podstoupiti jistou.
Dychtiva dívání Trojánská přispěje mládež,
a všady obhrnutá rouhá se jatému o závod.
Nástrahy teď Danaů pozoruj, a jednoho zrádce
všecky znej.
Neb když bezbranný zaraziv se na obvidu lidstva,
postanul, a zrakoma spatřil Fryčanů řady vůkol:
„Ach kteraká mi vlast, běduje, kteraké moře teď mi
ochrany dá? nebo co zbývá nebohému mi posléz?
ježto mi sídla není u Grájů, a k tomu hněvní
Dardanové krvavou dychtí mstu vylíti nade mnou!“ —
Ten stonot obrátil vši svévoli, vešken i nátisk
potlačil. Optámeť se jeho, z krve čí-by pocházel,
s čímže přišel, i by oznámil, v čemť omluva vězni.
On na to pak, sprostiv ponenáhle se bázně, pronáší:
„Ve všem, králi, by cožkolivěk bylo, vyznati pouhou
pravdu volím, aniž Argolský svůj původ upírám.
Dřív to; i nechť by Sinóna lichá byla náhoda bídným
učinila, přece neučiní jej lhářem a zrádcem.

Jestliže v rozmluvení ucha tvého se dotknulo někdy
jméno také Palaméda Belovce, a šířena sláva
pověstí, jejž pod zrady barvou vůdci Pelaští,
an neradil k bojování, bez viny, bez všeho práva
odpravili k smrti, ač jim líto pak usmrceného:
průvodčí jemu já byl a příbuzný pokrevenstvím,
od rodičů vyslán nebohých sem z války počátku.
Blah žezlem dokavád on vládnul, a na sněmu králů
vykvítal, my také nemalého jména i pocty
mívali: jakž ale závistí zavilého Ulyssa —
věc tatě povědoma — z tohoto světa on zprovozen byl,
já truchlivý v temnosti život a v nářeku trávil,
tajně i bezvinným horlíval nad druha pádem.
Ni, bloud! jsem nemlčel; anobrž by dopustilo štěstí,
vítěz v otcovské že bych Argy zas ondy se vrátil,
pomstiti se sliboval, a nenávist ústy jevíval.
Úhony mé první to pramen. Vždy novými Ulysses
pomluvami mně povyhrožoval, a řečí obojetných
rozsíval mezi lid, známou i zbraň vyhledával,
ni klidu sobě nedal, až pak Kalchantem ochotným —
než k čemu já věci bezděčné tady marně vyčítám?
což meškám? stejnou-li měrou vše měříte Achajské,
máte na tom již dosti: neprodlete obrati pomstu.
Toť Itačan žádá, draze vám oplatí Atreovci.“ —
Více tudíž prahnem se dopátrat a doptati příčin,
nezkušeni zločinů takových, a chytrosti Pelaské.
Bázliv pokračuje klamavými to bájeti ústy:
„Často již ostavili Danaovští Troju, a nazpět
se chtěli brát a mdlí z dlouhé ustoupiti války;
kéž byli mohli jenom! na vodách ale soptěci bouře
povždy zabránila jim, a na odchodě Jih je užásal.
Zvlášť ale ze břekových když dřev již strměl urouben
tento komoň, po celém nebi valné bouřily deště.
V rozpači Evrypyla věstného se tázati Foeba
vyšleme: ze svatyně truchlivé nese výroky nazpět

„Krev cezena větrům na smír, i umrtvena panna,
než poprvé jste břehů Ilionských došli Danajští:
návrat též získej se krví, životem se vyžádej
Argolským.“ Ta když se k ušim lidu dostala věštba,
hrůzou dech zaražen; i probíhal naskrze kosti
třas ledový, koho los by čekal, koho mínil Apollo.
V tom zavilý Itačan Kalchanta věštce vyvádí
v jev s povykem velikým: jak vůli rozuměti božské,
táže se; ukrutnou mi nejedni věštili tehdáž
oukladníkovu lest, a tiší nahlíželi pád můj.
Dvépatero dní mlčky trvá, zdráhá se uzavřen
výpovědí vlastní někoho prohlásiti v obět;
sotva že pak křikem ustavným Itačina poháněn
hlas vydal umluvený, již i žertvou ustanoví mne.
Všem to přicházelo vděk; strast, jíž každý se obával,
rád na cizí ramena svrženou sám bezpečen uzřel.
Strastný již nastával den; hotovat moje žertva,
pražma slaná, i kolem skrání byl vínek uchystán.
Přiznávám se, ušel jsem smrti a pouta urážel,
a přes noc temnou v rokytí blativého močálu
jsem se skryl, co zatím asi rozpiali k odplovu plachty.
Již tedy vlast neuzřím milenou, ani čáky mi více
spatřiti dítky drahé, ani žádoucího mi otce!
Snad sami obětováni budou, pohříchu pro outěk
můj, a splácena má vina usmrcením nebožátek!
Oč, pro bohy vznešené, pro nebešťany pravdy milovné,
pro, zdali na světě ještě jaká mezi lidmi přebývá,
pro věru nezrušenou tě prosím, polituj lopotání
náramné, polituj mimo zásluhu bezvinu trpnou,“ —
Zalkavšímu život darujem, hnuti ke slitování.
Sám mužovi kruhy náruční, i vypínati těsná
pouta Priam poručí, ano dí jemu ta slova vlídná:
„Kdos' koli, na krajiny ztracené již více nepomni,
buď našinec; toliko mně pravdu na důtazy pověz:
nač tu hrubého koně spoušť vystavili? kdo-tě původ?

co znamená? či to slib nábožný? či k boji nástroj?“
Dořknul. Onen cvičenec v chytrosti a ve lsti Pelaské,
zdvihna dlaně prosté okovů k nebes obloze, hlásá:
„Vás věčné já osvěty teď, vaši nezrušitelnou
vzývám velmožnost, oltáře i dýky vražedné
jimž jsem ušel, svěcené vás vínky, co žertva nosil jsem:
volno mi buď rušiti proklatou onu přísahu Grájů,
volnoť odříci se národu, a vše vynésti tajemství
jich na jevo; mne vlast ani zákon více neváže.
Dle slova ty stůj jen spasena mnou Trojo, mi víru
pak zachovej, rci-li pravdu, a věc zdaliž odkryji vážnou.—
Čáka celá Danaů, počaté spolu naděje války,
Palladinou jen stála mocí; když však bohaprázný
Tydeovec, zločinostrůjcem doprovázen Ulyssem,
posvátné ze zbožnice jal se unésti osudné
Palladium, a pobiv strážníky na tejně hořejším,
uchvátil podobu svěcenou, a božího neváhal
vínku panenského zbroceným dlaňma se dotknout:
od doby té zpět ucházet a míjeti naděje Grájů
již počala, mdlela síla, boží se uchýlila přízeň.
To Tritonka nemylnými zjevila znameními.
V táboře ledva její složen obraz, jiskřili ohněm
plápolavým upatí zrakové, a slaný se po údech
pot vyřinul: sama pak třikráte se země, podivno,
poskočila, pohrozivší kopím a zatřásši pavézou.
Rychle mořem Kalchas se uchystati k outěku káže,
Argolskou že nemůže braní se Troja dobýti,
leč by nový pro potaz šli do Argu, a vrátili svátost,
již po vodě v baňatých spolu jsou odvezli korábích.
Teď tedy k otcovským po větru se davše Mykénám,
zbroj a bohy v průvod hotují, a po plavbě se náhle
zas tady vyskytnou. Tak rozbral zázraky Kalchas.
Tu-hle za Palladium, kázáni, za zlehčenu svátost,
stavěli pak podobiznu, zločin by smířila mrzký.
Než proto nesmírnou tu spoušť tak zvejšiti Kalchas

a z dubovin složenou až k obloze vyhnati kázal,
nikterakou by nemohla branou do města přijíti,
ni Trojský smlouvou starodávnou chrániti národ.
Neb kdyby ten bylo dar vaše zlehčilo rámě Minervě,
zkáza by tím veliká — kéž naň bozi kletbu tu dříve
obrátí! — Fryčanům, Priamově i nastala říši:
než kdy opak by vaší se rukou měl dostati na hrad,
všecka mocí velikou ku Pelópovu Asia sídlu
se přivalí, a našich los onen dostihne potomkův.“
Tím vtipem oukladným křivopřísežného Sinóna
lež věřena; lžemi, a nuceným překonáni my pláčem,
jichž ani Tydeovec, ani sám Laryššan Achilles,
boj ni desítiletý, ni tisíc nepřemohlo korábů!
Než k tomu ještě jiný větší div a hrůzy plnější
se přihodí nebohým, a neopatrné zmate mysli.
Laokoon, losem určen klásť Neptúnovi oběť,
při slavných tura oltářích valného zabíjel.
Aj-hle tu od Tenedy na klidné hladině vodní —
líče to, žasnu posud — nenadále se v okresu valném
dva plíží hadové, a ti pospolu ku břehu pílí.
Ňádra jejich se pnou nad mořské proudy a hřívy
krvorudé strmějí v peřejích, a po tůni se dráhný
vlíkne zadek, hřbety ohromnými vinou se kotouči.
Vznikne jekot na vodách zpěněných. Již dospěli na břeh,
a zraky jiskřící i krví i napouštěli ohněm,
a třepavým jazykem svoje lízali ústa syčící.
Prchneme, bezdušní pohledem. Přímým oni pádem
k Laokoontu měří, a dvé jeho dříve rozenců
zároveň objavše plazi pospol oplétali outlá
jich těla, uštknuli jich a po bídných pásli se oudech.
S braňmi samého potom na pomoc jim přispějecího
uchvacují, kruhy obvíjí hromnými a dvakrát
v půli chopí, dvakrát otočivše ohon krku vůkol
lupenatý, vysoko hlavy popnou vzhůru a šíje.
Ač rukama zkouší on rozdrhnouti ty uzly,

již talovem, černým i jedem maje vínek ukálen,
přehrozné spolu ku hvězdám pozdvihne volání,
jak bučení znívá, poraněn když žertvě ubíhá
býk, vyraziv toporu s šíje své ránu nejistou.
Pak oba ještěrové ke hořejší zbožnici pádem
odprchnouc, ke chrámu krutě Tritonky zamíří;
jí u nohou tu pod okrouhlou schovají se pavézou.
Tehdy nová se všechněm nám byla vedrala hrůza
v ohromená prsa; i pravenoť, že dle zásluhy kárán
za hřích Laokoon, poněvadž dubu zasvěceného
tknul se hrotem, a kopím odvážným zad koně prohnal.
Obraz v tejn by veden byl, a tím se Minervina přízeň
získala, ohlašují.
Tehdy my zeď vybořice otevřeme ohrady města.
Všecko čile k tomu dílu se má. Koni pod nohy oblé
válce se podvrhují a kolem krku vazby konopné
obtahují. Stoupá nešťastný přes valy ústroj,
braňmi těžek. Vůkol pacholíci a děvčata outlá
hymny pějí, a rukou provazů se dopíditi dychtí.
Vejde onen hrozitán a samého se dovleče města.
Otčino, město boží, ó Ilium a v boji slavné
ohrady Dardanovy! čtyrykráte se na prahu brány
zastavil a čtyrykrát zbroje břinkot z útroby zazněl.
Předce se pachtíme: hluši jsouc a pomámeni slepci,
na hradě posvátném stanovíme tu obludu zlostnou.
O příšti nehodě Kassandra otevřela rovněž
ústa, božím vedením ale oslyšena vždy u Teukrů.
Ach odějemť nebozí, jimž poslední den usouzen,
ke cti bohů po městě celém ratolestěmi chrámy.
Než mezi tím otočí se nebe; s moře se přivalí noc,
dráhným obláčíc stínem zem a báni nebeskou,
i klamy Myrmidonův. Na zdech porozestřeni Teukři
vůkol umlkli; chropot zmocnil se mdlých jejich oudův.
I pluje na branných Argivské vojsko korábích
od Teneda, ve přívětivém klidu Luny tajemné

k povědomému břehu: plamenem dala králova právě
loď znamení, a bohů nevlídných soudem uhájen
závory pak borové a Danajčany zavřeny v lůně
vymkne potajmo Sinon; a komoň jich rychle vypouští
otvořený. Z vydutého se vypravují dubu rádi
vojvodové Sthenelus, Thessander a liška Ulysses,
po provaze spustíc se dolů, Akamas se Thoantem,
Peleovic i Neoptolemus, před nimi Macháon
a Menelaus, sám též toho úkladu kujce Epéos.
Do města přitekou pohřížena ve sně a víně;
strážné pak pobijí, branami spolu otvořenými
ostatní druhové přirazí se k zástupu přátel.
Byltě to čas, kdy prvý lidu ustálému počíná
poklid, a božstva darem spání příjemně zavítá,
an ve snách smutný, aj, zdál se před očima Hektor
býti mi přítomným, a pláče vylévati hojné.
Jak kdy krví a prachem byl ukálen a sepřeženými
koňmi vlečen, na nohou odutých jsa otěžmi přivázán.
Ach, jak byl zohaven! onomu zcela nejsa podobný
Hektoru, jenž odění ukořistiv Achillovo kráčel,
neb Frykský pouštíval oheň na koráby Danajské!
Zedrána brada, krev po vlasech jemu chlípěla sedlá;
rány pak obnažoval, jichž byl bez počtu kolem zdí
otcovských dostal. Já sám se dříve žalostně
zdál mluviti k reku, a smutným se ho tázati nářkem:
„Osvěto Dardanova, skalopevná záštito Teukrů,
Kdež tak dlouho jsi prodléval? z kých Hektore končin
žádoucí přichodíš? že tě předce po tak mnoha přátel
usmrcení, po takých lopotách občanstva i města
ustálí spatřujem! jaková zarmoutila jasný
pohled tvůj nehoda? k čemu pak tyto zírati rány?“
On k tomu nic; marnou na to odpovědí se nemešká;
Než vyvodiv ze hloubi prsou svých povzdechy těžké.
„Prchni, rozenče boží, a se,“ dí, „tomu zánětu vyrvi!
Vrah na zdech panuje, vznešená v rum Troja se řítí!

Vlati i Priamu dost činěno: kdyby Pergama mohla
hájena býť pravicí, byla tou by zahájena dávno!
Jen svátosti a své ti poroučí Troja Penáty;
vezmi tyto průvodce losů, jim stan vyhledávej,
slavný jejž zarazíš, zábludné plavby dokončiv.“
To rce, a sám rukama spolu s vínkem Vestu velebnou
a věčný pak oheň ze stánku svatého vynáší.
Však mezi tím hoře rozličné rozšířeno městem;
více a více také, ač otcovský samoten stál
Anchisův domov, a stromovím byl po straně zakryt,
rozléhal se lomoz; zbroje blíže dorážela hrůza.
Ze sna tržen brzo ku střechy nejvyššímu vrcholku
dospěji, a stanu tam s upatými k posluchu smysly.
Jak ze zuřících když oblaků na požitky se řítí
blesk, aneboť horním rozvodněna bystřina proudem
orby trhá, oseniště trhá, a práci dobytka
a stržené lesy odvléká: na skále pahorní
nevědomý, ječení zaslýchaje, pastucha žasne.
Teď teprva zrada mi zřejmá, i zjevno Danajčan
nastražení. Již Deifobovo se v rum sulo dráhné,
Vulkánem spleněno, stavení; ba hoří již i soused
Ukalegon; na vodách Sigejských leskne se záře.
Hlaholení proniká a vojenské potrubování.
Zbroje se matně chopím, nepováživ, zbroj-li co platna:
leč větší sraziti k boji zástup a přispěti na hrad
s přátely, plápolají smyslové. Povahu vztek a lítost
uchvacují; slavná připadá mi smrt na bojišti.
Aj tu však Panthej, šípům se vytrhnuv Achajským,
Panthej Otryovec, kněz Foebův na hradě horním,
vínky v rukou, zmožené bohy, a vnuka svého malého
vlíkne s sebou, a během bezdušný ke břehu pádí.
„Pantheji, kam se kloní ta věc? zdali hrad my držíme?“
Ledva to já vyslovil, když zalkaje on tak opáčí:
„Poslední den a nezvrátný již přikvapil úrok
Dardanie! Veta po Trojanech, Iliónu i dávné

Tevkrovičů slávě! vše to Jupiter odnesl v Argy
nevlídný! Panujíť ve planoucím městě Danajští.
Ohromný stanoven ve prostředě tejna vylévá
zbrojnoše kůň, a Sinon rozsívá zápaly, vítěz
ousměšný. Branami druzi otvořenými hrnou se;
tak mnoho jich ze Mykén nikdý nepřišlo tisícův.
Obsažené již mocně drží ulic oužiny vojskem
náčelným; ostrý vytasen meč, a dýka se leskne
ke vraždám hotová. Již ledva stráže se u bran
k odporu odvažují; zdorují jen slepě se hájíc."
Tou Otryovce řečí a božím kynutím jsa pobádán
vrhnu se pak ve plápol a boj, kam Erynnis ukrutná,
kamže povyk mne volá, a lomoz k nebesům se nesoucí.
Ke mně se druh Ripeus přirazí, a po něm v boji slavný
Aepyt, a pak Hypanis a Dymas při měsícově záři.
Ti k našemu připojí se boku; i Koroeb jarobujný
Mygdonovic, jenž za dnů těch do Trojy se právě
přistěhoval, plana nesmyslnou ku Kassandře milostí,
a tchánu Priamu k pomoci pospíšil a Frykským.
Nešťastný, on výstražnou nevěstinu věštbu
neslýchal! . . .
Připravené vida pak je a ostražité k bojování,
tou k nim počnu řečí: „Jinoši, ač marna tu srdcí
chrabrota, než chcete-li v poslední odhodlaného
boj provodit — k jakovému běží vše to konci, vidíte:
chrámy a posvátné oltáře opustili vesměs
již bohové, jimi kvetla ta říš; čím město horoucí
hájiti lze? — zemřemež, uvrhouce se do středu bitvy!
Spása tať jen zmožených, nijakou očekávati spásu!"
Tak srdcím jinochů bujarosti dodáno. Do černé
mrákoty jak vlci loupeživí, jichž byl vypudil ven
neskroceného slepý hladu vztek, an s hrdly suchými
ostavená čekají štěňata, v davu střel a nepřátel
kráčíme v nepochybnou smrt, obravše si městem
cestu. Dutým noci černé stín nás vůkol oblétá. —

Kdož by krveprolití noci té, kdo vyčítati měl by
všech pobitých, a strasti ony kdo vyrovnati pláčem?
Město boří se valem, panovavší po věky dráhné.
Nesčetné množství bylo různě rozestřeno mrtvých
těl po drahách, po domích i po zasvěcených též
božstvu prazích. Necedí však krev sami nemstěni Tevkři:
někdy také zmoženým udatenství v srdce se vrátí;
vítězi též padají Danaé. Všady hrůza i líté
zoufalství, všady již bylo jen smrti zírati obraz.
První se, dráhným Danaů oborem doprovázen
Androgeos maně nám nahodí, blond! mysle že družní
jsme zborové, provolávati sám důvěrně počíná:
„Pospěte sobě muži! Jakovím jste prodlévali pozdním
váháním? Druzi dávno kořisti nosí ze planoucí
Pergamy: vy s vysokých teprvé sloupáte korábův?“
Vyřknul; a náhle — neboť nepodáno mu odluchy dosti
přívětivé — poznal se vrahem zastoupena býti:
překvapený trnul, a slovo na rtech i krok zarazil zpět.
Právě jako v bodavém kdo trní hada mimo nadání
tiskne o zem se opíraje, a zděšený pak ubíhá,
když zsinalý krk onen pozdvihna zlostně nadýmá:
Androgeos nejinák uzřením poděšen zpět uchází.
Tu v ně vrazíme, zbraní hustou zaklíčeni vůkol,
všecky je nevědomé toho místa a náhle užaslé
potřeme. Prvnímu štěstí se nachýlilo dílu.
Nad pokusem zdařilým bujarý zapléše Koroebus:
„Ó druhové,“ vece, „kam ku spáse okázala cestu,
kam teď přízniva nám kyne náhoda jíti, se dejme.
Štíty tu proměňmež, značné si osobme Danajských
ozbrojení! kdož lest čili chrabrost u vraha váží?
zbraň sami nám podadí!“ — Řka chocholnou na hlavu sází
přílbici Androgovu, a značnou ozdobu štítu
navlíká, a meč Argivský k boku sobě připíná.
Takto Ripeus i Dymas a po nich spolu všecko junáctvo
rádo činí: každý dobytou se opáše kořistí.

Však beze přízně bohů mezi Argivskými těkáme,
a množství svádíme sečí, potkavše se nočním
často šerem; množství Danaovských sešleme k Orku.
Jedni se rozprchují ku přístavu a k břehu pílí
bezpečnému: jiní mrzcí bázlivci, kradou se
k potvornému koni a v známém lůně se zamknou.
Než proti vůli bohů nezakládejž důvěry člověk!
Aj hle tu ze svatyně vlečena Priamovna panenská
za vlasy rozvinuté, Kassandra z chrámu Minervy,
darmo tu pozdvihuje k nebesům ona oči planoucí;
oči jenom; outlé dlaně těsná tížila pouta.
Nesnese pohledění to, puzen k lítosti Koroebus:
největší se do tísně vrahů zoufanlivě vrhne.
Všickni ho následujem, hustými hrnouce se braňmi.
Zdeť poprvé s vysoké střechy chrámovní posuti jsme
střelbou od přátel. Přežalostné nastalo vražství,
pro tvářnost oruží a klamné obleky Grajské.
V tom Danaé, děvy odtržením rozpáleni zlostí,
se všech stran se na nás oboří, nejlítěji Ajax,
též oba Atrevští, i Dolopské veškero vojsko.
Jak když odporní větrové sražují se ve víru
dohromady, Zefyrus, Not a pospolu Evrus, Eojských
správce koní: zašumí lesové, opěněn spolu bouří
trézubcem Nereus, a moře hluboké z dna popouzí.
Aj ti také, jež my před tím ve mrákotě noční
podvedené honili, a celým jsme stíhali městem,
se zjevují; a prví klamavé ty štíty a lebky
spozorují, s tváří znamenavše hlas nepodobný.
Zástupem obklopeni jsme nyní. Nejdříve Koroebus
Penelovou před oltářem bohyně zbrojomocné
klesne rukou; tam i padne Ripeus, jenž býval u Tevkrů
nejspravedlivější, slušného i nejšetrnější.
Líbo jináče bohům! Zahynou zabiti ode přátel
též Hypanis a Dymas; ani tvá tebe, Pantheji, velká
v pádu nebránila nábožnost, ani vínek Apollův!

Vás rumy Ilické, a hrobní zápaly přátel
vzývám, při zkáze vaší že střelby nemíjel
jsem ni bojů s Danay! ano los kdyby byl mi usoudil,
byl bych padl na bojišti mečem! My odloučeni odtud,
Ifitus a Pelias se mnou, z nich již věkem Ifit
vážnější, Pelias pak mdlý, poraněn byv Ulyssem,
k Priamovu náhlým povykem jsme vybízeni sídlu.
Násilné zde potýkání, jako nikde by půtky
víc nebylo a jiná po městě nezuřila vražda.
Boj pak neskrocený, a Grajské k tejnu tekoucí
spatříme strojenou na dvéře dorážeti želvou.
Žebřiny přistavují ke zdem; přede dvéřmi samými
po stupních se trudí; levicí štítem proti šípům
nastaveným se kryjí; pravicí chytají se o římsy.
Dardanští ale naproti nim střechy a krovy tejna
i věže odtrhují; těmi se, svou záhubu zříce,
náhlící hotují až do smrti hájiti braňmi.
Pozlacená břevna, skvostné tyto ozdoby předků,
vyvracují, a druzí zase dýkami obnaženými
průchody ostražují, a v hustém zástupu brání.
Duch se tu můj zotaví, k pomoci spěti královu bydlu
a zmoženému lidu svížejší přísily dáti.
　Tajno bylot popraží, a veřej a průchod obecný
Priamovy spojujíc obyty, vrata od zadu prázdná
nepřátel, kudy se, dokaváde stávalo říše,
Andromacha nebohá bez průvodu brávala často
k příbuzným, k dědu Astyanakta malého vodivši.
Dostanu se k nejvyššímu střechy vrcholi, odkud
Tevkrovští nebozí neplatné házeli šípy.
Kolmá stála tu věž, nejvyšší nad střechy tejna
ku hvězdám zdvižená, odkud bylo veškeru Troju
i přístav Danaů i Achajský zírati tábor.
Obstoupíme kolem s sochory, kde vypáčiti ze spon
snadno se desky daly; z vysokých vyvracíme ji sídel
a skácíme dolů. Ta s sebou vleče náhle padoucí

zříceninu s rachotem, a Danajské na hluky šíře
vrhne se. Než druzi postupují. Ani kámen ani druh
střelby jiný mezi tím nepřestane. . . .
Na hlavním popraží u samé již síně se Pyrrhus
rozpíná, brnění kovaného se blýskaje leskem,
jak když had se na den prodere, zlým živě se bejlím,
jejž za zimy mrazivé skřehlého skrývala země,
a svleky právě složí, omlazen jsa a čerstev a slíčen
hladký stáčívá zadek a zdvižená proti slunci
přímo prsa vzpíná, třesa rozštěpenými žehadly.
S ním silný Perifas, a správce Achillova koňstva
ozbrojen Automedon, i Skyrská veškera mládež
k tejnu ženou, a vzhůru mecí spolu hlavně horoucí.
Sám z prvních uchopiv sekyru prahy velmi tuhé on
rozráží a potom kovaná sochorem vrata páčí
ze stěžejí; dubová prosekává břevna i pevné
závory, a prodělá širokého průhledu okno.
Vnitřní pak se domov i dráhné síně pokáží,
byt Priamův se pokáže, pradávných bydla to králův:
a branný se vidí stát lid hned na prahu prvním.
U vnitř tejna se hluk přežalostný a bědování
rozléhá; nejzáze duté žen hořekováním
zalkává stavení; ke zlatým se pláč nese hvězdám.
Ustrašené těkají prostranných matky po chodbách:
a celujíce drží u bytů svých objaty sloupy.
Pyrrh oboří se silou zděděnou; jemu závory dále
ni strážní nemohou odolat. Hne se brána začasté
obražena, a vypáčena ze stěžejí vrata padnou.
Síla si cestu razí; vtrhnou a strážce pobivše
přednější osadí Danaovští průchody vojskem.
Tak se ni proud vlnami zpěněný, když hráze přetrhnuv
rozlit v šíř svým odporné porazí hatě vírem,
prudce zuřiv po lukách nevalí, ač stáda i chlévy
odvlíká přes všecky rolí. Sám soptěti vraždou
zřím tu Neoptolema, zřím na prahu bratry Atrevské.

Sám Hekubu a všech sto cholí, Priama spolu zřel jsem,
k oběti jejž byl zasvěcoval, pokrváceti oltář.
Manželských padesáte loží, tato čáka potomstva,
i stěny nádherné zlatem i s dobytými kořistmi
zřítili jsou se. Danaj loupil, co ušetřeno ohněm.
Snad se, jaký byl osud Priamův, též vyptati hodláš?
Jak mile on pád města viděl dobytého, a tejna
rozkotané popraží, a nepřítele po středu sídla:
dávno již odvyklá ramena, však darmo, opíná
kmet brněním, chvěje se starobou, a opáše se marným
rovně mečem, a do tísně vrahů smrti v oustřety kráčí.
Pod šírým nebes obloukem na prostoře tejna
byl veliký oltář, nad nímž se vzhůru popínal
vetchý strom lavrový, a Penáty stínem ovíjel.
Zdeť Hekuba i rozenky její, obětnice vůkol,
jak přede černošedou holubičky kryjíce se bouří,
vedle sebe, podobizny bohův objavše, zasedly.
Jak mile však onano Priama zbroj bráti junácký
uzřela: „Nešťastný choti, ký hrozný tě pobádal
oumysl, pásati tou se braní? nebo kam se ženeš?“ dí.
„Nic nevydá taková-to pomoc, ni tací-to na ten čas
hájitelé; nic sám kdyby můj byl přítomen Hektor.
Sem poodejdi raděj; ten nás bude chrániti oltář,
či spolu též zahyneš.“ — Ze rtou to pronesši ho přijme
vedle sebe, a na posvátném kmeta sídle umístí.
Ejhle, tu vysmeknuv se Polítes Pyrrhově vraždě,
Priamových to jeden ze synů, skrze šípy a bitce
chodbami dráhnými připrchá, a krváceje pustou
dojde na síň, a ranou se za ním litý žene Pyrrhus
napřaženou; již již zachytí a kopím ho probodne.
Pohledu ledva došel rodičů, před jich zraky právě
poklesl a s hojnou tu krví duši rychle vyléval.
Tu Priam, ačkoli již svou zkázu se blížiti zíral,
snésti to dél nemoha, hněvu již ani hrdla nešetřil:
„Nechť za zločin takový,“ vyvolá „za tu odvahu lítou

někdy bozi, spravedlivě-li čin takový nebe soudí
dostojné vděky tobě dadí, a ti práva-dle určí
odměnu, ans donutil mne na záhubu mého plozence
patřiti, a vraždou zohavils tyto otcovy líce.
Aj ni onenno, jehož ty lžeš se plozencem, Achilles
tak se choval k Priamu nepříteli, práva i prosby
věrně byv šetrný; k pochování mrtvolu ondy
Hektorovu mi vydal, a do království mě provázel.“
To promluviv stareček, pohodí bez důrazu oštěp
nebranný, jenž odražen od zvučného kování
marně visct zůstal na vypuklém pupku pavézy.
Pyrrhus pak: „Zvěstuj to mnedle, a jdi mi poslem
k Pelevci rodiči! Jemu mé vše skutky ohavné,
a spolu Pyrrhovo odrození vypovídati pomni,
teď ale zemři!“ To prohlásiv k obětnici vlíkne
starce trnoucího, v krvi břednoucího synovské,
za vlasy pak levicí uchopí, pravicí kovoleský
napřáhna v ledví po jilec ponoří meč ukrutný.
Ten posléz byl osud Priamův: losem ustanoven mu
tento konec. Uzřelť i planoucí Troju i padlé
Pergamy, nad tolikými-to vlastmi a národy někdy
slavný Asie král. Kdesi tlí on na břehu bezduch,
od ramenou hlava odsečena, tělo bez jmena mrtvé.
Než tehdáž poprvé děsná mne hrůza pochází;
žasnu, neboť napadá podoba přemilého mi otce,
anť ubitého ranou tady rovnověkého jsem uzřel
pouštěti krále život; napadá mi Kreúsa samotna
a vybité obydlí, napadá los Iúla malého.
Ohlížím se kolem, kdož se mnou zůstali, pátrám.
Umdleni již všickni mne opustili, se střechy buďto
skákali dříve dolů, či nemocni se oddali ohni.
Já toliko zbýval jediný, an na prahu Vesty
se kmitať a v tajném pokradmo skrývati sídle
Tyndarovou spatřím; svitu jasná záře na cestě
dávala mi, zraky já též vůkol stále otáčel.

Nevlídných na sebe, zbořené to pro Pergamy, Tevkrů
i msty také Danaů, hněvu manžela ostaveného
se strachujíc, stejná hubitelkyně vlasti i Trojy,
skrývala se a nenáviděná v svatyni zde zasedla.
Vroucí zjitřili se smyslové, a hněv mne pobízel
pomstiti otčiny pád a zločinstvo pokárati přísně.
Ta snad Spartu blahá a zdravá Mykény dědičné
spatří, a v dobyté královna slávě se vrátí?
Manžela uhlédá, domov, otce a matku a dítky,
Ilionek davem a Frykským provodína komonstvem?
Byl by mečem proklán Priamus, a spálena Troja?
Byl by krví tolikrát Dardanských břeh se potíval?
Nikterak! Ač výtečného jmena nikdo nezíská
trestáním ženy, ač nedobývá slávy si vítěz:
zahlazením ale zlostnice té, konanou tady pomstou
chvály si dosloužím a prahnoucí ducha mého
pomsty plamen uhasím a popel nasytím krajanů svých.
Takto přemítaje rozběsilou se po ní ženu myslí,
když mi tak osloněná, jakové zraku mému se nikdy
nezjevila, vstříc přišla a temno ozářila jasnem
máti lepá, patrná bohyně, krásná a velebná,
jak bohové v nebi ji spatřují. Za ruku mne chopivši
zastavila, a to růžennými pronášela ústy:
„Dítě, jaký tebe bol k nekrotné zlobě ponoukal?
Proč zuříš? kam o nás se tvá pouchýlila péče?
Dřív-li se nesháníš, starobou kde mdlého jsi otce
ostavil Anchísa? živa-li tvá ještě Kreúsa
a chlapec Askanius? Je všecky kolemkolo Grajští
obkličují plukové, a by má nezahájila péče,
již by je budto plamen či nepřátelský zahubil meč.
Tyndarovy nebudiž odporna ti líce Lacenky
neb Paris obviňován, nepřízeň Svrchovaných jen
vládu tu rozbila a vznešenou vyvrátila Troju.
Patři, neboť veškeren, kteraký dosavade se příčil
a mdlé oslaboval zraky tobě, a mrákotu vůkol

působil, oblak odejmu nyní. Ty se matčina nechtěj
rozkazu bát, a její-dle se říditi vůle neváhej.
Tam kde vidíš rumy rozvalené a skály ode skal
odtržené a valem prach smíšen a dým se valící,
Neptun hradby boří; tamo valným základy žezlem
trézubatým páčí a celé to město ode dna
rozmítá. S předu tu Skejskou rozlícena Juno
bránu drží, a volá spojené ode přístavu vojsko
ozbrojená brněním.
Bašty a ohrady též, Tritonská, pohledi, Pallas
obsadila: v mraku osloněna třeše mocně Medúsou.
Sám pak Otec Danaům chrabrosti a síly dodává
přízniv a sám bohy Dardanově proti Troji pobízí.
K outěku měj se synu; trudy marné již již ukonči.
Já se neoddálic dovedu k dědnému tě sídlu.“
To řkouci v hustou obalí se mrákotu noční.
Přízraky vyskytují se divé, mocnosti nebešťan
nevlídných Trojanům. . . .
Tehda však se mi v ohni celé již zdálo hynouti
město, a do dna se roztrušovat Neptúnova Troja.
Právě jako kdy jasan věkorostlý na chlumu příkrém
pilami podřezaný široěin podetínati rázy
vroucí vesničané pílí; ten často se hýbe
obražený se vrch otřásá, též větve i listí;
až ranami překonán posledním ještě se ozve
praskotem, a z kořenů vyvrácen k pádu se chýlí.
Sestoupím, a božím provodem mezi ohněm a bitci
cestu konám. Zbraně ustupují, a plamen se uhýbá.
Když pak jsem k veřejím domu otcovského se dostal,
a k obytům předkův, roditel, k němu já se byl ubral
prvnímu a do hor jej uvésti přede všemi žádal,
zdráhá se v bídném vyhnanstvu po záhubě Troje
tráviti déle život. „Vy jenom, vece, jímžto mladistvá
krev ve žilách, a jará v hojné své dostatě síla,
vy se pokuste ujít! . . . .

Neb kdyby vůle bohů byla, bych tady dále živ ostal,
tohle by sídlo byli mně ušetřili. Dosti a příliš
jedno vidět dobytí a se dočkati záhuby města!
Ó jděte, tu mne ležet nechajíce rozlučte se se mnou!
Smrtedlnou ruka ránu mi dá, smilujeť se nade mnou
vrah lupu žádoucí. Snesitelnáť pohřebu ztráta!
Dávno nenáviděný nebi darmo mařím tudy léta
od doby té, co nebešťan Otec a král lidovládný
povětrným dotknul mne se bleskem a ohněm opálil.“
Takto se prohlásiv zůstal, jak dříve nepohnut.
Ač my slzíce prosíme pořád, manželka Kreúsa,
Askanius i celý náš dům, by do záhuby nestrh'
všecko s sebou, a losům nutným se opírati nechtěl:
odpírá, a na témže trvá zámyslu a mìstě.
Do zbroje zas se vrhu; v hoři tom zahynouti si žádám,
Neb kteraké porady, kteraké mi z vůle podáno?
„Bez tebe, otče, že bych byl s to, z domu nohu vynésti,
tys myslil? nepravost-li tu otcova ústa pronesla?
Jestliže vůle bohů, ničehož zachovat z toho města;
jest-li jich usnešení, připojit ke Troji hynoucí
tě spolu a vše tvé; smrti této otevřena brána!
Náhle krví Priama sbrocený vyskytne se Pyrrhus,
jenž syna před rodičem a pak otce při oběti vraždí!
Ach proto, máti lepá, proto-li mne jsi vyrvala šípům
a plamenům, vraha bych domu svého u prostřed, abych já
Askania, spolu otce i též manželku Kreúsu
jednoho pak ve druhého krvi zde umrtvena spatřil?
Zbroj mi podejte, zbroj! na posled zove den přemožence!
Zpět Danaům mne vydejte, nové mně ohlédati pustte
souboje! Aspoň z nás žádný bez pomsty nezajde!“ —
Poznovu pak se opáši mečem, a štítu se chopě
provlíkám levici, a se ven z domu rychle ubírám.
Než, hle, tu na prahu choť přivinoúci se ke mne nohou mých
objímá, rodiči pnouc vůči malého Iúla.
„Pospícháš-li umřít, tedy do všeho nás spolu trhni!

Než zkušenec-li kladeš nějakou jen do zbroje čáku,
tento zahájiti hleď obytek. Komu svého Iúla,
otce i choť, tvou druhdy zvanou, komu mnedle odevzdáš?“
Tím-to celé stavení hlasitým naplňovala nářkem,
k vyslovení divný když náhle se zázrak ukázal.
Neb mezi náručím a před očima otce i matky
nad vrchkem temene spatříno Iúlovu hebkou
zářiti jasně kadeř, a měkých se dotýkati vlásků,
a skrání se kolem neškodný plížeti plápol.
Žásnouce strachy se chvějeme, střásáme horoucí
kštice jeho, a vodou zázračné ohně hasíme.
V tom otec Anchises u plesání k obloze pohled
pozdvihna, vzhůru k nebesům dlaně popne a hlásá:
„Mocný Jupiteře, zdali prosba jaká se ti líbí,
patři na nás jediné! naše-li však důvěra hodna,
dále uděl pomoci své, Otče, a potvrdi zázrak!“
Sotva že to promluví stareček, rachotem nenadálým
hrom zahučí na levo, a po mrákotě s oblohy padlá
hvězda, vlekouci požár, se s hojným harcuje bleskem.
Nad střechy nejvyšším vrcholem spadlou my ji posléz
jasnu vidíme za Idejským se skrývati hájem
značiti nám cestu; světlá pak táhla se brázda
dále za ní, a celé okolí toto dýmalo sírou.
Tehdáž pak přemožen roditel se zdvihne a vyjda
ven, modlí se bohům, a svaté spolu hvězdě klaní se:
„Již neprodlévám, jdu, i kamkoli kážete půjdu.
Otcovští bozi, chraňte domov, vnuka chraňte mi mého!
Vaše to jest kynutí, ve vaší moci zůstane Troja!
Ustupuji, synu; již tě provázeti déle neváhám!“
Domluvil; i slyšeti v stavení již praskoty ohně
silnější, a blíž s plamenem přivalí se i horko.
„Mnedle pak, otče milý, moje na plece klásti se nedli!
Já nakloním ramenou, nebudeť mi za těžko to břímě!
Kamkoli vrhne se los, strast nám bude oběma jedna,
oběma jedna spása také. Podle mne Iúlus

půjde malý; choť má bude kráčeti dále za námi.
Vy sluhové, co velím, šetrnou pozorujte to myslí.
Z města vyšedše zočíte pahor, tam svatyně dávná
osiřelé Cerery; strom ciprišový pne se vedle,
zbožností předků byv ušetřen po věky dráhné.
Rozličnou na toto stanoviště se sejdeme cestou.
Otče, ty nes svátosti v rukou a Penáty dědičné;
já z boje vystoupiv krvavého a vraždy nedávné
nesmím jich se dotýci, dokad se živým zase proudem
neomyji."
To řku, a na skloněné pak šíje a na plece mocné
roucho na vrch a plavou lvovu dám prostříti si kůži,
a naložím břemeno. Na to se k boku mému Iúlus
přilne malý, a krokem nestejným otce provází.
Choť jde za námi podál. Kráčíme v mrákotě noční
a mne, jehož nikdý husté nezarážely šípy,
ni před tím Grajští sraženi v šiku na mne tekoucí,
teď každý dech větru děsí; šum listu činí mne
rozpačitým a bojácným o průvodce a břímě.
Již ku bráně se přiblížím a všech se domejšlím
sproštěn býti nehod, kdy k uším nenadále doráží
větší stále dupot kročejů, a se dívaje do tmy
náhle otec: „Synu, vrah blíží se," volá, „synu, prchni.
Lesknoucí kovy zahlížím a štíty plamenné!" —
V té ouzkosti, nevím, jakové nepříznivo božství
smyslů mne zbavilo zděšených. Neb jak se tu kvapně
z cesty klonim a z povědomé se dráhy ubírám,
ach běda, odňata choť mi Kreúsa! losem-li se právě
zastavila, cestou-li zbloudila, či mdla si sedla,
jisto nevím, ni se více nevrátila pohledu mému!
Zpět se nedívaje, že ztracena, dřív neznamenal jsem,
až na pahor Cereřin k dávnému my sídlu svatému
dospěli. Tam teprvé kdy všecko se sešlo, jedinká
scházela; tam pohřešíme ji průvodčí, syn i manžel.
Ach! komu já ze lidí a bohů viny té nepřičítal!

Neb co krutějšího při zkáze města jsem uzřel?
Askania, Anchisa pak otce, Penáty Trojanské
ukryji tu v podolí, a je přátel stráži odevzdám;
sám se do města vracím, skvoucími braňmi opásán.
Obnoviti všeliké nehody, a projíti se chystám
Troju celou a v šanc život opět dáti neváhám.
Nejdřív se k hradbám, k temnému průchodu brány,
odkud jsem vyšel, obrátím, a šlépěje po tmě
bystře okem stíhám, a spatře je dále se běři.
Hrůza kolem, ba samé ticho noční smysly užásá.
Odtud zpět k domovu, zdali tam zas obrátila chůzi,
pospíchám Danaé veň vtrhše vyloupili vešken.
Ó žel! oheň hltavý, k nejvyšší báni se větrem
dovlekl; rozmáhá se plamen; žár k obloze soplí.
Pokračuji, k Priama hradu sídelnímu docházím.
Již tu také prázdných v Junónině chrámu po chodbách
strážníci zvolení, strašný-to Ulysses a Phoenix
loupeže ostřehují. Sem odevšad poklady Trojské
z plápolavých vydrané chrámů, oltáře boží a
hmotné číše z ryzího zlata, k tomu šatstvo kořistné
přivlekují. Po řadách pacholátka i matky užáslé
stály kolem. . . .
Až se pak odváživ hlasitě povolávati ve tmě
naplňoval jsem dráhy křikem, a Kreúsino jméno
zármutkem sklíčen zas a opět marně pronášel.
Když bez konce těkám obyty prohledávaje města,
nešťastný tu stín a samé podobizna Kreúsy
mým vyjeví se očím, obyčejné postavy větší:
já se hrozím, vlasové se ježí, hlas v hrdle mi vázne.
Tožt mi takou ona počne mluvou odjímati bázeň:
„Což marné tak a nesmyslné se bolesti podáváš,
ó choti nejsladší? nikoliv bez vůle nebešťan
dálo se tak. Odtud tě provázeti dále Kreúse
volno není; toho sám nedopouští vládce Olympa.
V dlouhém zápolení moře valné brázditi tobě,

než k zemi Hesperii připluješ, mezi polmi dobrými
národu Lydského kde tiché vede průlevy Thybris:
tam blaho tobě nové; tam trůn, choti tamže vyzískáš
královskou; po milé teď nekvěl více Kreúse.
Vždyť ani Myrmidonův, Dolopův ani sídla hrdého
já neuzřím; Grajským velitelkám sloužiti nejdu,
já Dardanka, nevěsta i Venušina.
Než mocná mne rodička bohů v té zdržuje vlasti.
Zdráv tedy buď, a milost zachovej spolnímu plozenci.“
Tou skončivši řečí, ač jsem slzel a mnoho jí chtěl
říci, mizí ona a stín náhle se rozplyne větrem.
Třikrát já zkoušel ruce vůkol otočiti šíje,
třikrát marně rukou ujatá podobizna mi prchla,
lehkým větru dechům, či snu těkavému podobna.
Tak noci já ztráviv ke druhům odebéři se nazpět.
Průvodčích mezi tím zde nacházím v nově přibyvších
náramné k podivu množství; zde muži zde i matky,
tamto jará mládež, lid bídných vystěhovanců.
Sešli se od všech stran, oddáni mi statkem i srdcem,
ve kterakou-koli vlast je chtěl bych přes moře vésti.
Již s vrcholů vysoké postoupíc dennice Idy,
jitro přivedla s sebou. Vojskem prahy města Danajští
obsazené drželi; k pomoci nezbývalo čáky,
dál tedy jsem se do hor, naloživ na se otce, ubíral.

Kniha třetí.

Obsah.

Aenéas dále vypravuje své příběhy na moři a zemi. S dvadcíti koráby stěhuje se do Thrácie; na hrobě Polydorově přestrašen divem, béře se k ostrovu Délu a do Kréty; po přestálém moru doví se svého určení a plaví se k Italii. Bouře ho zažene na ostrovy Strofadské; tamž od Harpyjí znepokojen dále se veze k Aktium, kdež hry provozuje. V Epiru sejde se s Andromachou a s věštcem Helenem, a na radu téhož pluje k Sicilii a dostane se k bydlům Cyklopů a odtamtud ku Drepanu, kdež pochová otce Anchisesa. Na cestě do Italie bouře zažene jej na břeh africký.

Jakž tedy Svrchovaní podvrátit usoudili panství
Asie a Priamův lid bezvinný, padl pyšný
Ilův hrad, z dna celá Neptúnova zetlela Troja:
nás pak vlasti cizí a kraj vyhledávati pustý
stále vybízely věštby bohů. Lodě stavěti tehdáž
počneme pod hřebenem Antandra a Frykské Idy,
nevědomi, kam osud povede, kdež bydla vykáže.
Lid se k nám hromadí. Jaro ledva že nastalo první,
sám otec Anchises osudům velel oddati plachty:
já s pláčem dědné pole a břehy vlasti opouštím,

kdež Troja kdysi bývala, a k moři béru se vyhnán
s průvodem i s chlapcem i velebným božstvem ochranným.
Jest opodál s širokou planinou Mávorsova země,
Trak oře ji, ale ondy krutým spravována Lykurgem,
Troji přívětivá i spolním sdružena božstvem
za věku šťastného; plovu tam: ale sotva zakládám
zeď na břehu zkřiveném, hned osud mi přístupu brání.
A chtěje svým jménem Aenéady nazvati místo,
matce Diónejské a bohům jsem oběti chystal
za šťastné početí děl těch, pěkného zabil jsem
svrchovanému nebes králi hned na břehu býka.
Na břehu byl skrovný pahorek, a na vrcholi proutí
dřínovité a kopinným listím myrta bodoucí.
Přistoupím a křoví zelené odřízati jav se
půdě, abych čerstvou ratolestí ozdobil oltář,
náhle vidím hrozný a podivný k posluchu zázrak:
sotva totiž první s kořenem povytrhnu a vyrvu
mocně křoví, kalné krve se z něho prýštily kapky,
země pokálena hnisovinou. Moje oudy pronikne
úžasu mráz, a krev ledovou mi stuhnula hrůzou.
Ještě druhému keři svíží otrhávati proutí
pokračuji, chtěje vyskoumat divu příčiny tajné:
z kůry druhého také se podobná krev line černá.
Dlouho přemyšleje pak vzýval jsem Nymfy polesní,
Otce Gradiva také, jenž půdu opatruje Getskou,
ten by požehnali div, a zlý odvrátili význam.
Když pak ještě snahou větší ku třetímu křovisku
přikleknuv koleny znovu naproti rozhrnu písek, —
vyřknu aneb zamlčím-li? — žalostný z útroby kopce
zaslécham stonot a hlas ten ucha mého doráží:
„Příteli, což nebohého trháš? Mrtvého ušetři,
ctných si rukou Aenée nekal! Neb tobě cizincem
Troja mě nesplodila; ze křovin tato krev se neprýští.
Vyjdi ze země kruté, z kraje vyjdi zlata hladového!
slyš, já jsem Polydor: mne tady zbodaného železná

přikryla šípů sej, ze střel povyrůstalo proutí!“
Já dvojnásobní hrůzou jsa na mysli pomámen,
trnu celý a ježil se mi vlas, řeč váznula v hrdle.
Toť Polydor byl; jej s velikým zlata pokladem ondy
nešťastný Priamus k vychování tajně odevzdal
králi Thráckému, Dardanců obraně málo
již věře; neb viděl obležením obklíčeno město.
Jak byla zlomena moc Tevkrů a štěstěna zašla,
Thrák se chytí zbraně vítězné Agamemnona krále,
veškero právo zruší, zahladí Polydora a poklad
uchvátí. K čemu ty hrudě smrtedlné neponoukáš
po zlatě touho kletá? — Když kosti opustila hrůza,
vyvoleným lidu já správcům a přede všemi k otci
to zjevení donesu, a jejich radu sobě vyžádám.
Jedno všem zdání, z nešlechetné odjeti země,
poškvrněný zanechat byt, a větrům dáti koráby.
Slavný obnovujem pohřeb Polydóru a valný
nahromadíme mu hrob; brzy též duši postaven oltář,
smutné vínky na něj položí děvy z cipriše černé,
obstupují Trojanky kolem s vlasy rozvinutými.
I přinesem teplým se pěnící nádoby mlékem,
číše plníme krví svěcenou, duši pak uklidíme
do hrobu a s velikým se s ní loučíme voláním.
Odtud jak mile dověrné připovídaly větry
nám moře a krotké ku plavbě vybízelo vání,
od břehu plavci lodě shazují a kladou na ně náklad.
Z přístavu vyploulým v zad ubíhaly kraje i města.
U prostřed moře přívětivá je obydlena výspa
Aegejskému svatá Neptúnu a Matcé Nerejské,
již dobrý Lukonoš dle břehů všech vůkol a končin
bloudící Gyarem vysokým a Mykónem upevnil,
a schopnou učinil k obytům i opříti se větrům.
Tam plujem a mdlých bezpéčný hostinsky přijímá
přístav. I vyjdeme pak s úctou do Apollova města.
Král Anius, kněz Foebův a spolu národu vládce,

o skráně tkanicí a svatým též bobkem okrášlen
nám jda vstříc pozná Anchisesa přítele z dávna,
pravici mu hostinsky podá a ho pod krov uvádí.
V chrámě starém z kamene stavěném já pak boha vzývám:
„Dej vlastní, Thymbrejčane, dům; dej ohrady mdlým nám
a stanoviště i plod; zachovej nám z Trojy nový hrad
Pergamy, zbytky vražed Danaů a zlého Achilla.
Kam a za kým se brát, kdež bydla zakládati máme,
Otče podej nám zvěst, a vnukni našich to do myslí!“
Ledva že řeč dokonám, nenadále zatřásl se chrámu
práh i svatý vavřín i celá se zahýbala vůkol
hůra a z otvořené svatyně hlas u trojnože huhlal.
My s pokorou k zemi padneme, až slova ta sluchu došla:
„Otužilí Dardanci, která vaše předky prvotní
země byla zplodila, znovu tať vlídného do lůna
svého přivítá vás; dávnou vyhledejte pramátcř.
Tam dům Aenéův panovat bude všem světa koncům
i vnuci jeho synů i jejich porozenci potomní.“
Foebus dí, a vynikne radost hlučná i plesání
náramné; každýť, kde ty ohrady města, se táže,
bloudících kam Apollo volá, kam káže se vrátit.
Tehdy otec můj rozpomenův se na paměti předků:
„Slyšte mne, vládykové,“ dí, „a svou náději zvíte:
Kréta leží v moři výspa Jovu svata svrchovanému,
tam našeho kmene Idejská jest hůra kolébkou,
Tam sto obydleno měst velikých, tam půda požitná,
odtamtud pradědek — pokavad mi známa ta pověst —
Tevkrus do krajiny Rhoetejské přistěhoval se
a v ní vlasti volil. Tehdáž ani Trojy ni hradby
Pergamské nebylo, v nízkém dole bydleli vůbec.
Odtamtud Cybele, máť dobrá, kov Korybantský
Idejský háj, odtamtud svátosti tajemné,
odtamtud spřažení lvi vozík velitelkyně táhli.
Kam měhoděk božské povedou nás rozkazy, pojďme,
větry ukroťme a do Gnojské odebeřme se vlasti!

Cesta není daleká po vodě a pomůže-li bůh nám,
slunce třetí naše uhlídá lodě na břehu Krétském.“
To praviv oltářům důstojnou poctu zabíjel
býka lepému Apollu a též Neptúnovi býka,
brav bílý Zefyru šťastnému a Vichřici černý.
Zpráva letí, vyhnán z otcovské říše že odšel
vojvoda Idomeneus, že opuštěny jsou břehy Krétské,
a v zemi nepřítel žádný a že bydla ta prázdna.
Z přístavu Ortygie vyplujem a po tůni letíme
révorodou Naxu, zelené též kopce Donúsy,
Olearu a Paru sněžnou minem i v moři různé
Cyklady, i mnoho ještě zemí v tom zálivu mořském.
Rozmanitý pokřik pozdvihnou plavci o závod,
jich zbuzují druhové jeti tam do praotčiny Krétské;
příhodný poutníky provází od zadu vítr,
až pak Kurétů dávných doplavíme se končin.
Já hned žádostiv zakládám ohrady města
a zvu je Pergamské; líd rád k tomu jménu pobádán,
ohniska zde i hrad pod krov dostavěti pílí.
A skoro všecky na suš břehovou vyvalíme koráby.
Svatbami již se mláď i novými obírala rolmi:
já právem domy rozdával, když mor nenadále
povětřím zkaženým i žalostná úhona přišla
na stromy a osení, i počal nám rok smrtonosný.
Lid sladké duše pouštěl, aneb těla těžce nemocná
vlíkl a hvězda psí neplodné spálila zvůry;
rostliny vyhořely, žně chudé živnosti nepřály.
Poznovu v Ortygii k radě Foebově jíti vybízí
po moři přeplaveném roditel a ptáti se opět,
kdy udělá té strasti konec, proti záhubě odkud
bráti pomoc, by velel, neb kam se odebrati dále?
Noc byla, sen po zemi všeliké živočistvo upoutal:
ochranné podobizny bohů a Penáty Phrygické,
jichžto ze Trojy s sebou a ze prostřed plápolu města
odnesl jsem, leže náhle vidím před očima státi,

světlem ozářeni nad obyčej od té strany, odkud
okny pootevřenými plná se kmítala luna,
ke mně mluví a řečí takovou mi odjímali bázeň:
„Cožby ti v Ortygii přišlému ohlásil Apollo,
zde pěje tobě a sám nás ku prahu tvému vysílá.
My jsme tě i tvou zbraň doprovázeli z Trojy planoucí,
my jsme s tebou na lodích vlnobitnou snášeli bouři,
ku hvězdám my také pozdvihneme tvé vnuky příští;
mocnářství městu přejeme; velikým veliké ty
ohrady stroj, delší nastoupiti cestu neváhej.
Proměň sídlo jenom; tyto nesliboval břehy tobě
Delan, aniž ti velel se osázeti v Krétě Apollo;
jest ale kraj, jejž Hesperií jsou nazvali Gráji,
dávnáť země zbrojí mocná i hrudou požitečnou:
národem Oenotrů zdělaná, mladší ale teď ji
Italií jmenují, přijatým od vojvody jménem:
tam jsou nám obyty vlastní; tam Dardanova vlast,
i děda Jasiova, ze jehož rodu náš je počátek.
Povstana hnedky vesel nepochybnou dlouhověkému
otci tu řeč oznam, by Koryth vyhledával a země
Ausonské: role Diktejská Jupiter ti upírá!“
Tím viděním a hlasem božským jsa na mysli pomámen —
pouhý sen to nebyl, přítomné tváře jsem uzřel
i kštice obvinuté i mluvící ústa rozeznal;
a proto mi studený po celém těle pot se vyrážel, —
s postele bez prodlení se chopím, ruce obě popínám
roztažené k nebesům, modlím se a čistotekoucí
poctu do ohně liju. Skončiv modlitbu radostně
známu činím věc Anchisu a pořádně vykládám.
Rozpomenuv se na rod obojí a na předky oba dva,
poznal omyl za jiným míst dávných pojmenováním,
pak doložil: „Synu můj, účastný oupadu Trojska,
vždyť Kassandra mi již takové sama věštila toulky;
pamatujiť se nyní, o našem rodu často mluvivši
Hesperii a Italské též jmenovávala říše.

Než kdoby, že přijdou Hesperské na břehy Tevkři,
byl uvěřil a dbal tehdáž Kassandřiny věštby?
Phoeba poslechněme jen a radou jeho řiďme se lepší.“
Tak vece, my k řeči té přivolíme ochotně:
málo lida zde nechavše, druzí pouštíme to sídlo,
plachty natáhše dutém v dřevu valnou plujeme tůní.
Když lodě pak na hloub se vyvezly a nikde se země
víc nevidí, ale jen nebe vůkol a jen moře vůkol;
černošedý se nade hlavami mrak náhle ukázal,
zlou noc a bouři nesouc, vody mrákota zastřela hrozná.
Hned větrové moře rozvalují, vlny pozdvihují se
jak hory: my zmítáme se různo po víru ohromném;
den zahalí nám přívalové, nebes oblohu vlhká
odňala noc; ze mraků ztrhaných hromoblesky se řítí.
Odraženi z dráhy bloudíme slepé na propasti;
den ani noc na nebi rozeznávati více nemůže
sám vrátný Palinúr, v hlubinách nenalézaje cesty.
Po tři pochybné slunce slepé my v mrákotě stále
se zmítáme mořem, tolikéž i nocí bezehvězdných;
dne čtvrtého teprv zponenáhla se zdvíhati země
zdála, a s oblaky pak se otvíraly vrchy podále.
Sklesnou plachty, vesel se chopíme, přebedlivě plavci
rozčeřují pěny a zsinalé vod záhony brázdí.
Ostrovní mne břeh z vod vybředlého přijímá
nejdříve. Strofady Grajským rčeny ostrovy jménem
ční velikém v moři Jonickém; zde Celaeno ukrutná
Harpyje též i jiné bydlejí od té doby, jak jim
dům i stůl uzavřen Fineův, jež opustily z bázně.
Potvor nad ně není škaredějších, nad ně krutější
mor ani kletba ďasů se z řek nevynesla pekelných.
Dívčí líce, tělo ptákův a hnusně vypuchlý
břich, drápy klikaté u rukou, a stále vyzáblé
tváře hladem.
Sem když přeplaveni vcházíme do přístavu, ejhle
stádo volů sem a tam na polích a beze všeho strážce

i brav kozorohý spatříme se pásti po trávě.
V ně se hrnem s ocelí, ku podílu kořisti zovouce
Jova, jiné i nebešťany též, na křivém břehu i hned
prostíráme rohožky, krmí hostíme se tučnou.
V tom nenadále hrozoplodným letem od hory spadnou
Harpyje, náramným třepotáním křídloma klátíc.
Uchvacují pokrmy, a nečistým poškvrňujíce
vše tknutím, křik a hnusný od sebe pouštěly zápach.
Pod vydutou my potom skálou na jiné straně dále,
zakryti jsouc vůkol stromovím a stíny tmavými,
sobě rozestřeme stůl, i oheň položíme na oltář;
poznovu ze skrejší tajných od všech nebes uhlů
hejno divé přiletí, klikatýma pazouroma loupí,
a rtoma jídla kazí. Zbraně tehdy se chápati družcům
a s plemenem divokým boj podniknouti poroučím.
Podlé rozkazu mého činí, do trávy potichmo
rozpoloží meče i schovají tam štíty pokradmo.
A hned jak na křivý břeh spadnouc pustily vřesky,
rychle na měď vydutou vysoké od hlídky Misenus
dal znamení; přitekou druhové, a nové boje počnou,
hned se vrhou s ocelí na ohavné ptactvo pomořské.
Však to jejich péři nepřijímá ránu nižádnou
ani zadek; ale zahnány k nebi letmo utekše,
ohryzenou zde kořist a hnusné stopy opustí.
Jen jediná vysokou si osedne skálu Celaeno,
věštice nešťastná, a hlasem tak hrdlo nadírá:
„Boj tedy ještě, pobivše vy nám i stáda i junce,
Laomedontoviči, boj s námi-li vésti hodláte?
Harpyje bezvinné z vlastní chcete vyhnati země?
Slyšte tedy mne a má slova do své vtiskněte mysli:
Foebovi všeckomohý což otec, co mi Foebus Apollo
předpověděl, z Furií nejstarší vám v jevo dávám:
K Italii plavbou ženete, pohodou sice větrů
přijdete k Italii, i do přístavu vjíti bude lze;
dřív ale pozvolené nezdvihnete ohrady města,

až lítý hlad vytrestá tuto křivdu a vraždu
a stoly ohryzené donutí vás tráviti z nouze.“
Řekla a odnesena perutí pospíchala k háji.
Slednatělá nenadále druhům pro hrůzu a úzkost
tuhnula krev; klesala zmužilost, ano nechceme zbraňmi
než prosbou a modlitbami od nich získati míru,
jsou-li bohovky aneb-li dravé jen potvory ptactva.
Na břehu sám otec Anchises dlaněma sklopenýma
vzývá velmocné bohy, s úctou hlásaje slušnou:
„Zrušte tu kletbu, milí bohové, odvraťte tu bídu,
a ctitele své chraňte sami!“ Hned utínati houžve
a stažená lana se břehu zas v lodě bráti poroučí.
Plachty jihem se dují; pěnivé nás moře unáší,
kam byl správce lodí plavbou po větru zamířil.
Z vod již vystoupá s lesy zelenavými Zakynthos
Dulichium i Same, i příkré skály Neríty;
vyhneme se skalinám Ithaky i Laërtově říši,
dále proklínáme vlast ukrutného Ulyssa,
až pak i Levkatské hory zamračený se ukáže
vrch, i velebný chrám plavcům se otevře Apollův.
Tam zaměříme mdlí ku přístavu města malého;
s předka se kotva hodí, na břehu stanovivše korábů
zad nenadějnou vystoupíme na zem milerádi,
vysvěcujem oltář i kladem Jovu žertvu i zápal,
a břehy Aktické hrou oslavujem Iliackou.
Provozují druhové, olejem potřevše si oudy,
zápasy národní veselí, že se vyhnuli městům
Argolským a davem nepřátel sem se protloukli.
Než mezi tím velikou roku dráhu slunce obešlo,
a mrazivá zima půlnočním vody dráždila větrem:
já z mědi štít vydutý, rek Abas jejž někdy nosíval,
průčelnou zavěsím na veřej, a to písmem ohlásím:
„Aenéas tu zbroj od vítězných Danaovců;“
pak poručím čerpadlo opustit a k veslu zasednout.
Veslaři pilně tepou a brázdí záhony mořské.

A brzy nám větrné Faeáků míjely hradby,
po břehu Epirském se držíme a vejdeme v přístav
Chaonský a na hrad vysoký kráčíme Buthrótův.
Zdeť naše uši baví nepodobná k víře ta pověst,
Priamovic že Helen zde v Grajských káluje městech,
Aeakova Pyrrha manželky i berly se zmocniv,
s příbuzným mužem Andromache že snoubena opět.
Já podivil se a mé touhou se zanítilo srdce,
promluviti s hrdinou a onen zcela poznati příběh.
Z přístavu vystoupím i opustím na břehu loďstvo,
když slavné hody a smutné dary chystala právě
v háji před městem dle toků Simoënta jiného
Andromache, světilať popel a duši vzývala ušlou
Hektorovu, a drnem zeleným jeho mohylu prázdnou
obložila, ctíc jej dvojoltářní tady žertvou.
Jak mile na blízku mne zahlédla a poznala Trojskou
vůkol zbraň, jako přízrakem ustrašena nenadálým
zmámena u vidění trne, teplota kosti opouští,
padne a po dlouhé posléz době ledva zašeptá:
„Tvář-li pravá ta je tvá, a pravý-li posel mi přicházíš,
dítě boží? zdali živ jsi? či též-li jsi ten svět opustil?
kdež Hektor?“ se ptá a vylévá hojně slz a vše
místa naříkáním naplní. Já k ní bědující
krátce pravím, ano sám pomaten v řeči častěji váznu:
„Živ jsem já a život zachoval jsem po mnoha bídách;
nepochybuj; ano, pravdu vidíš.
Než ký pak tě osud zbavenou chotě tak velikého
zastihnul, či jaké slušné se ti dostalo štěstí?
Andromacho, jsi-li Hektora manželkou, čili Pyrrha?“
Ona klopí svou tvář, a tichými pak ústy pronáší:
„Jen ta nade vše blahoslavena je mi panna Priamská,
jíž bylo dáno umřít vysokými pode zděmi Trojy
nepřátel na hrobech, zlosována nebyvši k otroctví,
jenž se lože v zajetí nedoteknula vítěze pána!
Po zkažení své otčiny odvezena za mořem já

pýchu Achillovské krve a mládence hrdého
snášela jsem porobu; on později Ledinu vnučku
Hermionu Lacedaemonskou choť sobě oblíbiv,
otrokyni mne za choť Helenu spolu otroku pustil.
Jej ale rozpálen láskou velikou k choti sobě
odtržené, a puzen zuřivostí k pomstě Orestes
ve svatyni předkův zastihnuv náhle zavraždil.
Po smrti Pyrrha Neoptolema postoupena vlády
část Helenu, jenž dle jména Trojského Chaóna
Chaonii ten kraj a pak občany Chaony nazval,
a přezděl horním těm Troja i Pergama hradbám.
Než mocná-li tě sem buď bouře či sudba přivezla,
neb ký bezděky bůh tebe sem na naše břehy zahnal?
Což synek Askanius? živ, zdráv-li světla požívá?
jejž ti, když Troja — —
A zdali po ztracené cítí hoch touhu rodičce?
Zdaž-li ho k úmyslům zmužilým a ctnosti dědičné
jak otec Aenéas tak ujec Hektor povybízí?“
Dlouho vylévala žel takový, bez míry žalostné
vedla naříkání, když ode strany města vychází
k nám rek Priamovič Helenus množstvím doprovázen,
pozná svých krajanů a vesel nás pod krov uvádí,
on rovněž po slovu skoro každém slzy vylévá.
Blíže kročiv zde Tróju malou, též Pergamy velkým
podobené, i zvaný jalový tam Xantha potůček
poznávám, i také práh Skajské brány políbím.
V příbuzném se těší Tevkrovští pospolu městě;
král nás v postranné a skvostné síni uvítal;
Bacchu se pocta mnohá odlévala na dvoře vínem,
pokrmy úpravné na zlatých se podávali miskách.
Již mine den a podobně druhý mine den a ku plavbě
větry zovou, příhodný Jih nám plachty nadýmal;
já jen k věštci kročím a těmi slovy žádati počnu:
„Trojorodý ty zvěste boží, jenž Foebovu vůli,
jenž trojnoš, vavřín Klarského i oblohu skoumáš,

též jazyky ptáků i jejich letu známky vykládáš,
řekni mi — ješto mi plavbu celou připovídaly šťastnou
obřady nábožné, a bozi mne vybízeli vesměs,
k Italii bych ploul a vlast dalekou vyhledával;
jen posléze nevýslovný Harpyja Celaeno
přístrach mi pěla, a smutnou mi ohlásila pomstu,
hnusný hlad; — i poraď mi, jak uhnu se zlému počátku,
jak budu moci také příští vymknouti se bídě?“
Na to Helen dav dříve zabíjeti dle zvyku junce,
žádati počne boží přízeň, rozváže si vínek
na hlavě posvěcený, k popraží Apollova chrámu
sám uchopiv mne rukou veletoužebného uvádí.
A kněz tam posléz ty pronáší výroky božské:
„Dítě boží, že vydal jsi se jedno na rozkazy vyšší
přes hluboké moře, věc patrna; ten osud ti bohů král
ukládá a osud řídí, vše se dálo pořádkem.
Já však, abys tuto host bezpečněji hloubi projíti
mohl a v Ausonském osadil se přístavu někdy,
něco povím aspoň — nepřejí mně skoumati všecko
Parky a Saturnská brání v jevo dáti to Juno.
Předně od Italie; nevědom již blízku si myslíš,
žeť jako ve přístav sousední vplouti se chystáš,
tebe dělí daleká dalekými za zeměmi cesta;
dřív na vodě Trinakrické tvé veslo se hýbej,
Ausonského moře tvoje sůl proplujte koráby,
též kal podzemní Aejského u ostrova Cirky,
než bezpečně budeš vlastní v zemi stavěti město.
I znamení ti povím; ty chovej je v paměti dobré.
Kde všelikou péči sevřen u samého řečiště
prasnici náramnou břehovými ty pod duby najdeš,
omlazena třidcet kde hlav plodu svého vylehla,
roztažená bílá i kolem cic mláďata bílá,
tam městiště budiž, po práci tam odpočinek tvůj.
Déle se též netrap, že stůl máš ze hladu hrýzti,
najde osud pomoci, vzýván ti přispěje Phoebus,

Těm ale Italským krajinám a břehům v stranu, jižto
nejbližší našemu k pomoří vod přítok omývá,
vyhni se, neb tam jsou hrady zlými obydleny Grájy.
Věz, tam Náryčtí zakládali ohrady Lokři,
svým tam též osadil Sallentinské pole vojskem
Lyktíčan Idomeneus; Meliboejský vůdce Filoktet
tam si také skrovnější hradby Petelie vyzdil.
Kamkoli však vezené za moře tvé přistane loďstvo,
na břehu hned vystav oltáře a klaď na ně zápal,
purpurovou vlasy nezapomeň zastírati rouškou
ke cti bohům, aby zasvěcené neuhranula ohně
tvář nepřátelská a počátek věšťby nemátla:
tento svatý obyčej druhové i ty sám zachovávej,
i tvoji nábožní vnuci šetřete řády ty věrně.
Jestli ale k pomoří Sikulů odešlého tě vítr
odnese, tam těsná kde se ouží brána Pelorská,
k té zemi v levo se béř, po levém boku raději délší
obcházej oklikou, mina povždy pravé břehy mořské.
Náramnou puklinou trhlá prý někdy ta místa —
ovšem dávný věk takovou změnu může dovésti —
od sebe odskočila, obojí tato země prvotně
jedna byla, prodravši se však moře mocně useklo
od Sikulů země Hesperský bok, a teď mezi městy
a luhy oddělenými jenom úzký teče průliv.
Na pravo Skylla sedí, v levo roztáčí se Charybdis
neskrocená; tato náramné vody ze dna třikráte
svým vírem do propasti hltá, a jinými do větru
pozdviženými varem vlnami nebes oblohu mrská.
Než tajných sevřená ve skrýších rokliny Skylla
vystrkuje hlavy jen a tahá na skály koráby.
Od předu tvář člověčí a krásná panna do ňáder
pod pupek až, zad v potvorné končí se rybisko,
jak Delfín ocas a břicho pak vlky obložené má.
Lépe zajížděti jest ve Trinákrického Pachýna
končiny, a s dlouhou obcházkou obrati plavbu,

než jednou v pusté nepodobnou spatřiti skrýši
Skyllu, aneb u skal psy šeré poslouchati výti.
Krom toho jest-li Helen moudrý a hoden-li je věštec
víry jaké, a vnuká-li do mysli mu pravdu Apollo,
jedno to, dítě boží, a to jedno ti ještě přede vším
domlouvám, k tomu tě napomínaje opět a opět:
napřed ukoj prosbou veliké Junóny velebnost,
Junóně slib ochotně konej, a paní velemocnou
náchylnou si obětmi učiň, tak vítěz opustiv
Trinakrii posléz v Italské končiny vejdeš.
A přivezen až pak vstoupíš Kumského do města
blíže jezer mrtvých v Avernském háji šumícím,
věštici vytrženou spatříš, jenž v jeskyni skalné
věštby koná svěřujíc lístečkům čáry i jména.
Rozličná psává na lupenkách čármena panna,
je složená v řádkách, sama zavřena v rokli, nechává;
nehnuty lístky leží a s místa svého se nehnou.
Jakž ale od stěžejí dvéřních jen zavěje větřík
nejkrotčí: i hned lehké pomatou se lupínky,
a v té rokli duté se porozlítnou, že je nikdo
skládati více potom a do řádku uvésti nemůže.
Bez rady odcházi, kdo Sibyllině sídlu se rouhá.
Ty však sám nelituj nějakou tam prodleti chvíli,
nechť by domlouvali ti druhové a pobídly tě plachty
k odchodu, roztaženy a vhodným rozduty váním.
k věštici zajdi ty předc, a vyžádej prosbami od ní,
by pěla radu a ústa k ní rozvázala volná.
Ona ti lid Italů i budoucí vojny vylíčí,
též čeho vystříhat se a což bude snášeti tobě
oznámí a pravou žádána okáže ti cestu.
Toť jest, což mi hlasem připomínati tobě je volno,
Nuže tedy proslav činy svými nad oblohu Troju!“
Jak mile přívětivou to řečí byl věštec ukončil,
přeskvostné dary ze zlata s řezbami ze slonokosti
snášeti káže k lodím i nakládá mé na koráby

náramné stříbra břemeno, z mědi báně Dodonské,
a pletené brnění ze trojího drátu zlatého,
i přílbu s kuželem pěkným a hřívami řásnou,
zbraně Neoptolema. Zvláštní dary otci uchystal;
koně přidal i pacholky přidal;
vesla lodím dosadil a zbraní mé družstvo opatřil.
Než mezi tím na lodích rozpínati plachty přikázal
Anchises, abychom nosný nepromeškali vítr:
kněz Foebův s velikou poslézé jej oslovil úctou:
„Anchise, dařený přehonosnou Venuše láskou,
božstvu milý, dvakrát Pergamské záhubě ušlý,
tam hle je země ta Ausonská, k ní plachtami zaměř,
v tu stranu však potřebí mořské objížděti tůně:
vzdálen je Ausonie břeh, jej však otevře Apollo.“
„Jeď,“ doloží, „synovou blažený ctností. K čemu mnedle
více řečí? vhodnou proč zastavuji slovy plavbu?“
Andromache i neméně pro náš byla truchliva odchod,
květované a zlatem vyšité ona roucho přináší
a Frykské šaty Askanovi a ku poctě nemenší
tkání rozličná darem a k němu ta slova řekne:
„Přijmi synáčku vděk, tu z rukou mých přijmi památku,
buď ona Andromachy chotě Hektorovy trvající
lásky ti dosvědčením. Dary přijmi krajanky poslední,
ó jediný mi živý posud obraze Astyanaktův!
Tak jemu jsou oči, tak ruce, tak též ústa podobny,
teď by věkem ti roven s tebou on stejně vyrůstal.“
S uslzenou tváří s nimi já pak takto se loučil:
„Šťastní buďte živi šťastného svého dosáhše
cíle: my ze mnoha ještě k jiným jsme vybídnuti prácem.
Vám zjednán je klid, vám již moře brázditi žádné;
Ausonských vyhledávati niv od nás prchajících
netřeba vám; vy Xantha i Trojy vidíte ten obraz
vlastníma stavěný rukoma s lepším, jak i žádám,
bohda losem, jelikož méně přístupna je Grájům.
Pakliže Thybridy já a bližších Thybridě někdy

dojdu bohů, uzřím-li dané lidu ohrady mému:
města spřátelená a pokrevné národy druhdy
Hesperii s Epirem, obě jednoho Dardana předka,
obě losů stejných v jedinou tu i onu spojíme
Troju duchem; o to nechť povedou naši pravnuci péči!“
Podle Ceraunie sousední pomořím se plavíme,
odkud nejkratší do Vlach jest přes moře cesta.
Slunce topí se zatím, hory na břehu ve tmu halí se;
již na vodách těch u žádoucí země lůna ležíme,
buď u vesel, buď již na suchém břehu někde hledáme
noční odpočinek; sen mdlé občerstvoval oudy.
Až jednou, noc ledva že půl své vrstvy obešla,
s lůžka se pozdvihnul bedlivý Palinúr a odevšad
skoumá povětrnost i naslouchá ušima vání;
a znamená po tiché padající obloze hvězdy,
vozku i vůz oboji i nosící déště kuřátka,
ohlíží se také po zlatostřelném Oriónu.
Když pak všecky vidí je na jasné obloze státi,
od zadu dá hlasné znamení; my zdvihneme tábor,
počneme běh a plachet široká roztáhneme křídla.
Již Auróra se po zbledlých zardívala hvězdách,
když opodál temné zahlédneme kopce a níže
Italii. A prv „Italie“ vykřikne Achátes,
„Italie“ volají pokřikem druzi hlučně radostným.
A otec Anchises náramnou číši ovíje
věncem a vínem ji naplniv bohy uctivě vzývá
stoje na zadku lodě:
„Vševládní bohové mořští, zemní i nebeští,
příhodný větrům běh dejte, by dýmali šťastně!“
Žádoucí hustnou větrové a na blízku se přístav
otvírá a chrám se na výši ukáže Minervin;
plachty vinou druzi a k břehu lodní pysky obrátí.
Od vlny východní přístav do oblouku křiví se;
před ním z opěněné sůl mořská skropuje skály,
město tají se, a jen hrází ramena dvě vypouští

ku věžatým skalinám; chrám od břehů na zad ubíhá.
Spatřímeť první znamení, čtyry tam jako sníh se
lesknoucí koně na širokém ladě trávu kosící;
v tom otec Anchises: „Země hostinská, ty neseš boj;
hřebci se ozbrojují ku bojům; to je stádo bojovné,
a však někdy se též do vozů ti čtvernozi volně
zapřahají a svorně chomouty i uzdu nesouce
příznivi jsou pokoji," vece. My vzýváme velebnost
Pallady zbrojmocné, že prvá nám plésati přála,
a Frykskou před oltáři hlavy zastřeme rouškou;
poslušni slov Helenových a co přísně velel nám,
Argivské řádnou obět pálíme Junóně
bez prodlení; a hned vykonavše ty oběti smírné,
a k moři pak parohy bidel obrátivše plachetních,
Grájovský kraj, sídla nebezpečná zanecháme.
Zátoku Herkulovu, jak jištěno nám, u Tarenta
zříti bylo, proti ní pne se chrám Junóny Lacínské,
i hrady Kaulonské, vlnobitné i Skylacéum.
Dále z vln Trinákrická se spatřuje Aetna,
náramný jekot a sražených vod pleskoty od skal
zaslécháme, také lomení vln na břehu dále,
jinde brodů skoky a vroucí směs písku vidíme;
až otec Anchises: „To snad jest ona Charybdis;
toť Helenem pravené kamení a skály přehrozné.
Trhněte, ó druhové, a stejně napadněte vesla!"
Jak to velel, ti ochotně činí, a hned vrzající
pysk lodě k ruce levé vrátný Palinúrus obrátil,
veslaři všickni perou na levou stranu vesly po větru.
A hned vír nadutý k nebesům nese nás, ale týtýž
svrhuje s výše dolů až k mrtvým na dno dolejší;
v kotli dutém třikrát se jekotné ozvaly skály,
a třikráte pěnou sražené vlny k obloze cákly.
Až nás velmi mdlých se sluncem i vítr opustil,
dráhy nepovědomi k Cyklopským přijdeme koutům.
Přístav nesmírný a nedotknut přístupem větrů

tam sice jest, ale Aetny oheň v hoře strašlivě hřímá,
někdy ona k nebesům vír dýmu vymršťuje černý
a z chomolů smolných sype hustý popele příval,
a znova vyšlehaným plamenem nebes oblohu líže.
Někdy celé skaliny, odtrhlé útrobě vlastní,
plije a roztopené kamení hází do povětří
s ohromným stonotem a řváním ze dna propasti.
Encelada prý obra tělo bleskem zabitého
hůry to břímě tlačí; on pod svalenou na se Aetnou
nesmírné plameny protrhlými průduchy dýše,
a, kolikrát obrací mdlý bok, Trinakria všecka
otřesená zabručí a šerým nebe pokryje dýmem.
Tamž hájem zakryti v noci hrůzy nevyslovitelné
přečkáme, nevědouce jaká toho příčina třesku:
neb ani hvězd nezalesknul oheň, ani v oboru hvězdném
zář nekmitla, nebem jen pošmúrná mhla se táhla,
za mrakem obmlženou mrazivá noc držela Lunu.
Až posléze na den vystoupila dennice ranní,
a s nebe vlhnoucí zoře mrákotu zahnala noční;
v tom nenadále hladem zmořený z lesa, velmi vyzáblý
muž v odění chatrném, tvářnosti k nám se přiblížil
neznámé a ruce prositebné ku břehu spínal.
Zříme na něj. Škaredá kryla jej špína, brada spustlá,
a slátáno trním odění; ostatně byl on Řek
ondy ku Tróji také do boje s krajany v zbroji poslán.
Jakž opodál ale Dardanský kroj a zbraně Trojské
zahlédnul, náhlým uleklý nad pohledem ostal
státi a krok zarazil, ale opět ku břehu pospěl,
úpěje a prose snažně volal: „Pro hvězdy nebeské,
svrchované pro bohy, pro to živné světlo sluneční,
vezměte mne Tevkrovci s sebou, kam líbo, zavezte;
dost mi to buď. Z plavců že Danajských jáť jeden ovšem,
přiznávám se, že jsem bojoval proti vlasti Trojanské;
a proto jestliže křivdu našich vážíte za zlost mou,
hoďte do vln mě a do hluboké pohroužete tůně!

Mám-li umříti, rukou lidskou já raději umru.“
Tak řekl na kolenou se vlíkna a kolena objav
tkvěl u nich, až ho vybídneme, kdo, z jakové krve, odkud
jest, aby nám pověděl, co za náhodu sem ho zaneslo?
Sám otec Anchises neprodlévaje hned ruku vlídně
mládci podav, učinil rukojemstvím tím ho smělejším.
On odloživ bázeň posléze povídati počne:
„Vlast má jest Ithaka, druh já neblahého Ulyssa,
jméno Achémenides, nuzným rodičem Adamastem —
kéžby jiný mi osud byl popřán! — k Troji vyslán jsem.
Zdeť na krutém popraží druhové mne opustili z bázně,
bezděčně v pusté Cyklopské jeskyni na mne
zapomenuvše. Tmavé u vnitř ono bydlo ohromné
páchne krví a shnilotinou. Obr sám bije do hvězd
svou pravicí — bohové od potvory té zem ušetřte! —
Hrozného vzezření, nevlídný v slově ukrutník,
on ubohého lidu krev se vnitřnostmi požívá.
Já ho viděl chopená když dvě těla z počtu našinců
svou silnou pravicí, leže na znak, v rokli najednou
rozrazil o kamení, že krví prahy jeskyně vesměs
mokvaly; já ho viděl, tekutá jak střeva polýkal;
já slyšel, jak teplé jemu pod zuby chroupaly oudy.
Trest ale jej neminul; nemohlť toho snésti Ulysses,
sám ani nespomenul Ithačan na nebezpeči vlastní:
neb obr jak naplněn krmy a spolu pohřben ve víně
šíji ponakloněnou uložil a se v rokli rozestřel,
nesmírné a kusy směšeného drobu, krev a víno
ve snu vyříhati byl započal, my losem se vybravše
a velikých uprosivše bohů vespolně najednou
vrhneme naň se a náramné mu vypíchneme ostrým
šípem oko, jediné co mu pod čelem ukryto příkrým
svítilo jak štít Argolský neb Foebova lampa;
tak jsme alespoň stíny druhů byli pomstili šťastně.
Prchněte však, nebozí, odtud préč, utněte houžve
na břehu! . . .

Neb týtýž Polyfém ve duté své rokli zavírá
brav vlnonosný, onť i dojí sám vemena hojná;
a sto jiných Kyklopů přeohavných vespol obývá
v těchto krajích na horách vysokých a kolem břehu bloudí.
Již potřetí rohy Luny celým se okroužily světlem,
co v lesinách pustých mezi bydly a doupaty zvířat
bídný tru zde život, a s výše na Cyklopy patřím
ohromné, a jejich stopy noh hlasu rovně hrozím se;
zde mi nezáživnou stravu trnky a dřínky kamenné
poskytují, zde pasou mě kořínky ze země vytrhlé.
Dlouho jsem obzíral, první až to k břehu loďstvo
jsem jeti zahlédnul; i jakékoli buď ono, já se
vzdáti mu chtěl, jen abych zlosynů se sprostil ohavných.
Vy mě smrtí jakovoukolivěk sami raděj utraťte.“
Ledva že tak pověděl, spatříme jak od hory vršku
sám pastýř Polyfém nemotorně se motaje tíží
svého těla s bravy se k moři povědomému ubíral.
Obluda náramná, zbavená zraku, netvora hrozná,
sosnu kusou klátí v ruce, v chůzi se o ni opírá;
jej vlnatý doprovází brav, jediná jeho rozkoš,
útěcha též v nehodě.
Ke hlubokým dostav se vlnám ve přívalu mořském
i hned krev tekutou z oka vyslepeného vymývá,
zaskřípá zuby, pak zabručí, a prostřed u hloubi
kráčeje, bok vysoký vlnami však předce nemáčel.
K útěku vystrašeni my si pospíšíme, přijavše
k sobě prosebníka, v tichu houžev usekneme lodní,
a k moři obrátivše se hýbeme vesly o závod.
Obr to čil, a hned své šlápěje po sluchu zřídil.
Než postihnouť nás moci mu nezbývalo více,
déle se pak nemoha Jonskému vyrovnati víru,
pozvihl ohromný pokřik, že se hlubina mořská
ze dna zatřásla celá, a podále se lekla i vlaská
země i zabručely blízké ty propadliny Aetny.
A hned plémě celé Kyklopů z lesa též ode kopců

vybuzené se valí ku přístavu a břehy zastře.
Blízko vidíme okem škaredým se ohlížeti darmo
Aetnejskou tuto bratř hlavama k nebi dosahující;
přehrozná to zběř, jakoby s vrchy nadvětrnými
převysocí dubové anebo hranaté cyparyssy
strměly, Jupiterův buď les, buď háj to Diánin.
Náhlý strach na překot dohnal nás jakkoli plachty
roztáhnouti, a kamkoli dobrým bráti se větrem.
Než rada Helenova připomínala dáti se cestou
přímo mezi Skyllou a Charybdou plavby pro větší
bezpečnost, a protož nazpět my obrátili plachty:
půlnoční v tom od Pelorské oužiny vítr
šťastně zavál. My skály živé přejedem, i pak ústí
Pantagie i Megarský záliv i Thapsu zalehlou.
Ty břehy ukazoval, dělaje zpět s námi tu bludnou
cestu, Achémenides, druh neblaženého Ulyssa.
Naproti právě leží v Sikánské zátoce výspa
brodné Plemyrium; starodávným přezděno jménem
Ortygia; dle pověsti potok Alféus Elidský
pod mořem uschovaný sem obrátil běh a na ústí
teď se řekou Sikulů Arethúsou své vody snoubí.
Tam veliké bohy příkazu-dle vzýváme — a odtud
objíždím kraj úrodný lužného Helóra.
Též vysoko čnící kameny skalného Pachýna
obveslujem; osudem pak nikdy nepohnuta nám se
dále zjeví Kamarína i kraj s poplužími u města
Gely, které to samé nese, jak řeka jméno nevlídné.
Ještě podál vysoký Akragas velkými se pyšní
hradbami, proslavený ploditel zdárného to koňstva;
palmovitý i Selím příhodným větrem opouštím
i proplavím se brodem drsným u skal Lilybejských.
Až mne přijme Drepanský břeh do žalosti plného
přístavu. Zdeť po tolik vystálých na moři bouřích
otce svého, který mne těšíval v prácech a péčích,
já ztratil Anchisa; dobrý mne mdlého opustil

tam roditeI, tam marně ušel nehodám nepočetným.
Ačkoli věštec Helen připomínal přemnoho strastí,
ten smutek on mi nepředpověděl, ni Celaeno ukrutná.
Ztráta to poslední byla na dlouhém putování.
Odtud jsem se boží vůlí na vaše břehy octnul."
Tak otec Aenéas všem velmi do konce pozorným
soudy bohův sám vypravoval a své běhy líčil,
až pomlčel posléz a ukončiv bral se na poklid.

Kniha čtvrtá.

Obsah.

Dido vyjeví sestře Anně svou náchylnost k Aenéovi. Júno s Venuší umlouvá se o jejich sňatek; onano spůsobí bouřlivý příval, jenž Aenéa i Didonu přinutí hledat outočiště v jeskyni. Pověst o sňatku jejich dojde až ke králi Gaetulskému Jarbovi, jenž Didónu dříve, ale na darmo za manželku požádal. Na žádost jeho vyšle Jupiter Ammon Merkuria s rozkazem, aby Aenéas osudem jemu určenou plavbu do Italie hned nastoupil. Dido pozoruje vrtkavost Aenéovu a činí jemu důtklivé výčitky, k čarodějnému pak zaklínání se strojí a posléz na hranici k tomu připravené mečem od Aenéa jí darovaným ze zoufalství se probodne.

Než královna ranou těžkou již dlouho nemocná
touhu tají v žílách a slepým sama žére se ohněm.
V mysli její veliká ctnost muže i sláva přebíhá
jeho rodu: podoba, slova též jí tkví v hlubokosti
srdce a touha tělu sna nedá ani chvíle pokojné.
Foebovo světlo druhé všeliké osvítilo země
a s nebe Auróra vlhnoucí zahnala stíny,
k jednoduché když vytržená se tak ozvala sestře:
„Anno sestro, jaká děsivá zbavuje sna mě tíseň?
Kdož je nový ten host, do naší sem končiny přišlý,

jak se nese tváří, jak šťastný srdcem i zbraňmi?
Původu jest božského, tuším; ta mě neklame víra.
Bázeň nezdárné duše tresce. Jakých ale strastí
on zakusil! o jakých nám jal se povídati vojnách!
Pevný a stálý kdyby mi v duši úmysl netkvěl
svazkem manželským se nedáti upoutati více,
ježto krutá mne smrt již o lásku ošálila první;
kdyby mi nebyla louč i svatební teskliva postel:
té jediné byla bych se snad vině poddati mohla.
Přiznávám se ti, Anno, že po smrti chotě Sychaea
nešťastného, jehož krev bratr vylil v domu dědném,
ten jediný naklonil mé smysly a srdce ochablé
rozjařil. Ach zase dávného stopu plamene cítím.
Dřív ale ať se pode mnou země propasti otevrou,
neb hromem ať mne otec všemohoucí v říš onu vrhne
stínů, vybledlých stínů do mrákoty noční,
než tě zruším, stude čistý, a tvoje práva opustím!
Ten, komu dřív zasnoubena jsem byla, lásku na věčnost
odnesl mou; jemu ji zachovám též ve hrobě stejnou.“
Tak promluvivši tokem slz vyšlých obleje ňádra.
Anna po ní: „Ó sestro milá nade světlo mi dražší,
máš-li samotna pořád v takovém hoři tráviti věk svůj,
a ni synů sladkých, ani poznati lásky blahotné?
Domníváš-li se, že v rovu doušek a prach toho žádá?
Buď si; posud z ženichů nenachýlil k sobě tě žádný,
ni v Libyi, aniže v Tyru dříve; pohrdlas' Iarbou,
vůdci jinými také, jichž Afrika vítězoslavná
více chová: dobrovolně chceš odpírati lásce?
Nevstoupí ti na mysli, v jaké jsi osídlena vlasti?
města tu Gaetulská, lid válkou neskrotitelný,
onde divý Numiďan, neobytná písčina Syrtská;
zde kraj pust žižní, na druhé straně Barčani vzteklí
nám hraničí: a co jestliže od Tyru povstane válka
dle hrozby bratrovrahovy?
Mněť se vidí, že bohů vedením a Junóny milostí

k nám větrové dobří Iliacké nesli koráby.
Sestro jaké spatříš toto město, jaká vstane říše
manželstvím takovým? Tevkrů doprovázena zbraňmi
kam se obec Punská vznese, kam až dospéje slávou?
Vypros jen si milost u bohů a po oběti vděčné
svým hostům povyhov, k prodlení záminky podotkni:
zimní povětrnost, zuřivou Vodnářovu vládu,
obražené lodě, neb nevhodné větry ku plavbě.“
Touto řečí v plápol roznítila záněty lásky,
naději rozpačité dala mysli, a odňala jí stud.
Chrámy přede vším navštěvují; obětmi o přízeň
božstvo prosí; vybraná jehňátka dle řádu zabíjí
zákonodárné Ceresi, Phoebu a Bacchovi otci,
a zvlášť Junóně, bedlivé svadeb ochranitelce.
Překrásná sama Dído držíc ve pravé ruce misku
víno lije v prostřed mezi rohy jalůvce bělostné;
každý den k tučným oltářům pilně dochází,
ke cti bohům dary jich obloží, a dobytku otevrouc
bedlivě játra i drob, radu si z nich hádati dává.
Ó ti slepí hadači v srdcích! co je platna modlitba
a chrám té zmatené? Mozek ji zponenáhla vyžírá
ten plamen a stajenou pod srdcem zjitřuje ránu.
Hárá nešťastná Dído, a celém po městě pobíhá
bez rozumu sem a tam, jako šípem postřelená laň,
již opodál u lesů Kretských nenadále zasáhnul
střelami svými pasák a neví sám hrot že vyletlý
v ni vrazil; ona prchá lesy Diktejskými a háji
dále běží: ale jí v boku šipka vězí smrtonosná.
Často s sebou Aenéa střídami města provádí,
město i Sidonský jemu rovněž poklad ukáže,
rozmluvu počne s ním a u prostřed slov se zaráží;
sotva se den uklonil, k večeři skvostné ho vyzývá,
a znovu bezsmyslná ho vybízí strasti povídat
Ilické a věsí se povídači na rty mluvící.
Když se rozejdou pak, a sama v tmách zakryta Luna

světlo tratí, a k snům padající hvězdy zovou vše,
v domě se ona sama rmoutí, a na posteli pusté
často sedá, a nepřítomného vidí a poslouchá;
ve dne pak Askania, zajatá podobou jeho otce,
v klíně chová, aby nesmírnou ukonejšila lásku.
Výše se nestavějí počaté věže; mládeže ustal
ve zbrani cvik, přístav nehradí se, ni bašta ve vojně
bezpečná; jsouť zastaveny vše práce i hrozby
zdí vysokých, a budov nebetýčný odpočinul stroj.
Když takovýmto hořem ji strápenu poznala Juno,
Jovova choť, a pověsti její se obávala ujmy,
touto řečí se k Venuši Saturnovka obrátí:
„Pochvalu výbornou i vděk jste vysloužili sobě
náramný, ano čest velikou ty i tvé pacholátko,
že jste dvá bohové nebohou ženu přelstili jednu!
Tajno není mi, našinců hrad že se tobě nelíbí
a vznešené Karthágy že jsou hrady tobě protivny:
Než kdy naší pře konec bude, a k čemu ten veliký svár?
Ráději mír věčný spůsobme, o svadbu se smluvme
vespolek! Ejhle dosáhla si, cos byla žádala srdcem:
Dído hoří láskou, a ta vášeň kostmi se plíží.
Spojme dvojí národ, obapolně je vezměme pod svou
ochranu; Frykskému choti, líbo-li tobě, ji zasnub,
já k ruce tvé Tyrské nevěstino věno popouštím.“
K ní, — poznavši že to s přetvárnou vyřknula myslí,
jen aby říš Vlaskou na Libycké stráně přenesla —
takto Venus odpověděla: „Kdoby tobě se opřel
bez rozumu, kdoby s Junónou se do zápasu pouštěl?
Jestli také, co pravíš, nám štěstí v tom bude přáti, —
neb já se v poradách neznám — chce-li Jupiter, jedno
by Trojským hostům spolu Tyrským zniknulo město,
a chce-li smíchati národy dva a je spolčiti smlouvou,
tobě choti lze jeho prosbou vyskoumati vůli.
Čiň, já poslechnu!“ Královská pak vece Juno:
„Já se o to přičiním. Na jaký ale, co chceme, způsob

by se vyvésti dalo, slyš já ti na krátce podotknu:
Aenéas chystá se na hon do lesů, ubohá s ním
půjde také Dído, zejtřejší jak mile Títan
vystoupiv prvních z kruhu svého rozešle paprsků;
s černým já oblakem krupobitným smíšena příval
v tu dobu, an bude háj obstoupen vižlemi lovců,
s hůry na ně sliju, a naplním nebes oblohu bleskem.
Honci se rozprchnou, zahalí je mrákota noční:
Dído i vojvoda Trojanský se do jeskyně jedné
sejdou. Přítomná budu a známá-li mi vůle
tvá, oba zasnoubím a za choť vlastní mu ji přiřknu:
ať tam svadbu slaví.“ Neodepřela této Cythérka
žádosti, vnitř vyhledané však smála se lesti.
Než mezi tím Auróra opustila hlubinu mořskou.
Mláď vybraná v jitřním svitu ze bran rychle vychází
sítě a léče nesou, kované též oštěpy lovčí,
jezdci hrnou se tu Massilští s vižlenci mnohými.
Přednější z Poenův čekají v předsíni na dlící
v komnatě královnu, nachem a zlatem ozdobený oř
netrpěliv kopytem hrabe a hryze uzdu pěnící.
Posléz vyjde také, velikým provodína komonstvem,
v lemovaný Sidonský plášť obléknuta Dído;
ze zlata toul i zlaté pletení na hlavě se leskne,
ze zlata též nachové jí spíná zápona roucho.
Zároveň i Frykští muži a s nimi rovněž Iúlus
ven kráčí vesel; a všech nejkrasší se ubíral
Aenéas, připojiv ku průvodu svoje komonstvo.
Právě jako když Lycii a břehy Xantha opustiv
navštěvuje svou vlast materskou, Délos, Apollo,
a plesy obnovuje, kolem oltářů jeho Kretští
Dryopové plesají, Agathyrsi podobně barevní;
on po vrších Cyntha kráčí, své kštice plynoucí
vavřínem hebkým a zlatým podpínaje vínkem,
šípy zní na plecích: tak rovně nematněji kráčel
Aenéas, v takovém spanilosti se půvabu zastkvěl.

Když byli přišli do hor vysokých na stráně necestné,
Hle zvěř kamzíků divoká v pole sbíhala s hůry
z doupat vyplašena i s jiné strany ku širotáhlým
lad rovinám prchají jeleni, a na outěku rychlém
hromadili prachu mrak a spěšně opouštěli hvozdy.
I chlapec Askanius v tom průvodu skáče na bujném
hřebci dolem, brzy ty brzy onny přejížděje naschvál
a přeje si v tom hejně plachém pěnivého najíti
kance aneb viděti lva plavého přicházeti od hor.
Teď ale náramným jekotem nebe bouřiti počne,
náhlý s krupobitím se spouští s oblohy příval;
a druhové Tyrští, Trojanská rovněž i mládež,
Dardanský též vnuk Venušin pohledávali z bázně
skrýše po různu v polích; vod bystřiny s hůry se řítí.
Dído i vojvoda Trojanský se do jeskyně jedné
sejdou. Země Boží a prvá námluvkyně Juno
dá znamení. Zablesknul oheň, sama obloha svědkem
svazku byla; s vysokých vrcholů zahulákaly Nymfy.
Ten den byl smrti příčina i všeho zlého počátek
první; již ani mrav ani hanba nepohne jí více,
Dído postrannou neukrývá déleji lásku;
manželstvím ji zovouc takovým vinu jménem omlouvá.
Bez prodlení v Libyi všeliká již města prochází
pověst, neb nad ní nic rychlejšího není a
nic těkavějšího; kročejem jí síly přibývá;
dříve malá, nesmělá, brzy však se do větru popíná,
země se týče nohou a hlavou se za oblaky skrývá.
Země její máť, proti bohům rozdrážděna záštím
s Coeem a Enceladem nejmladší sestru tu obrů
rychlonohou zrodila s ptačíma křídloma, hroznou,
potvoru nesmírnou, jenž jak mnoho na těle peří,
i bdících tolik ok má pod nimi — k výroku divno —
hub i tolik, jazyků, i tolik má též napatých uch.
Mezi nebem a zemí lítá a v mrákotě noční
stále syčí; ke snům sladkým oka nikdy nezavře.

Ve dne sedí na domů hřebenech, anobrž jako hlásný
též na věžích vysokých a hlasem svým města děsívá,
rovná lží hlasatelka zlých i poselkyně pravdy.
Tať mnohonásobnou tedy řeč mezi lidstvo vysílá,
a pro radost hlásá co se dálo i což se nedálo:
že přijel Aenéas Trojského z národu pošlý,
a krásná že se s ním zasnoubiti ráčila Dído;
teď že hoví po celou zimu dlouhou v rozkoši sobě
jen mrzkou vášní zajati, nepamětlivi říše.
Toť i jiné škaredá bohyně v huby lidstva vysívá;
a svůj obrátíc běh přímo k Iarbovi králi,
rozpálí jemu srdce těmi slovy a hněvy zjitří.
On syn Hammonův a jaté Garamantidy Nymfy,
sto velikých založil v své říši Jupitrovi chrámů,
oltářů tolikéž a stálé zasvětil ohně,
věčné též i ponůcky bohům, tučnou i dobytčat
ctil je krví a jejich prahy kvítím bedlivě krášlil.
Ten hořkou prý tou zprávou k zuřivosti dopálen
u prostřed svatyň a chrámů a před bohy vroucně
k Jupiteru dlaněma zdviženýma prosebně se modlil:
„Otče bohů všemohý, hodující teď na lehátkách
květovaných lid Maurinský lije tobě tu poctu;
zdaž ji vidíš? aneboť se tě, otče, nadarmo bojíme,
když plamenem střílíš? a slepé v oblacích zdaliž ohně
a hroma třesky mají naše marně děsívati mysli?
Hle žena, jenž bloudíc na naší mezi koupila kousek
půdy na město malé, a které jsme břeh k zaorání
též městské dali právo, naším ta pohrdnula ondy
sňatkem, však pana Aenéa v svou pustila říši.
Teď ale Paris onen s polomužným rovně komonstvem
v čepici Maeonské si u ní bradu a vlasy mastě
denně hoví a koristí sám: my stále nosíme
oběti do tvých sto chrámů, a trpíme tu hanbu!“
Takto se oltářů drže modlil, a prosbu tu vroucí
Všeckomohý vyslyšel, a na královský zrak obrátil

hrad, kde cti nepamětní hověli lásce milenci.
A hned k Merkuriu promluviv jemu takto poroučí:
„Synku, honem zavolej Zefyry a na perutěch odleť
k vojvodu Dardanskému, který v Karthágině Tyrské
prodlévá a na město losem mu dané zapomíná,
mou k němu vůli dones na křídlech větru a domluv,
že k tomu se krásná nezaslíbila cíli rodička
nám, a proto dvakrát ho zbraním nevytrhnula Grajským;
určeno jest jemu, Italii aby vítězoslavnou,
vševládnou spravoval, vysoký z krve Tevkrovy rod svůj
oslavil, a svět pod jediný svůj přivedl zákon.
A kdyby jej k takovým skutkům nevybízela sláva,
a kdyby pro vlastní nepočínal dílo to chválu:
zdaž otec Askaniu hrad Římský může nepřáti?
Nač myslí? čeho u sočivého se národu dočká?
proč na rod Ausonský a Lavinské zvůry nepatří?
Ať jede! Vůle to mé ouhrn; vykonej to poselství!“
Domluvil: otce onen velikého poslouchaje příkaz
pospíchá, jen ještě zlatá na opatky připíná
křídla, která jej buď výš nad moře k obloze vzhůru,
buď přes rovně nesou jako nejprudší dechy větru;
i prut vezme také, — prutem on tím z říše pekelné
duše volá, neb do smutné je propasti zavádí,
tím dává sny i béře, a též pečetí zraky mrtvým,
tím opatřen žene větry i proplave bouři nesoucí
mrak. — Letě dále vrchol i boky příkré holemého
uzří Atlasa, jenž temenem nebes oblohu pevní,
Atlasa obra, jehož borynosnou černošedými
oblaky obhalenou hlavu věčný bičuje příval;
sníh napadán mu leží na plecech, s brady starcovy proudí
řeky na důl, a ledem nesmírné vousy mu tuhnou.
Zde prodlel teprvé Cyllenčan málo a opět
na stejných perutích se celým tělem již nade tůň vod
spustil. Ptáku roven, jenž rád okolo břehu nízko
obletuje skaliny mořské chtěje zloviti rybku;

Tak nejinák letělo s pod oblohy k země Libycké
piskovitému břehu, a protínalo křídloma větry
Cyllenské, putujíc tam od děda matčina, dítě.
Sotva patou perutou chýší byl dotkl se Merkur,
Aenéa střechy obnovovať a zakládati hradby
spozoroval; meč měl drahocenným v pošvě kaménkem
hvězdované; z Tyrského rděl se mu šarlatu pláštík
od ramenou svěšený, bohatá jejž dar jemu Dido
vytkala a skvostnou obroubila ze zlata portou.
I hned naň vyjede: „Ty-li teď Karthaginy hradby
zakládáš vysoké, a ženich své město nevěstě
krásné zdíš, na obec a na říš zapomínaje vlastní?
Sám mne k tobě bohů s jasného Olympu sesílá
vládný král, co nebem i zemi ze své mocí vládne;
on mi donésti velel prudkým tyto rozkazy větrem:
Co zde děláš, k čemu čas ve Libycké krajině trávíš?
Jestliže ku skutkům vyšším tebe sláva nebádá,
jestliže pro vlastní nepočínáš pochvalu dílo:
na zrůst Askaniův, na Iúlovo právo dědičné
pohleď, a království vlaské, a svět že mu Římský
určen jest.“ Tak Cyllenčan jemu ústně domlouval
a v prostřed řeči té zraku smrtedlnému se vymknul,
a v lehkém povětří opodále z pohledu miznul.
Aenéas ale nad viděním oněměl jako bezduch,
vlasy se mu hrůzou zježily, hlas v hrdle uváznul.
Prahne již odsud ujíť, i opustiti země milostné,
ohromený vůlí a takýmito rozkazy božstva.
Což učiní ale? před zuřivou královnu i jak se
jíti pak odváží? odkud řeči vezme počátek?
Tak sem a tam zmítá a děli se v mysli pochybné,
na strany rozličné se kloní a ode všeho vrátí.
Rozpačitému se pak nejlepší zdá ta myšlénka:
Mnestheu, Sergestu, zmužilému Kloanthu i káže,
tajně lodě strojiti, druhy všecky shromážditi na břeh,
chystati zbroj, a jaká té příčina výpravy náhlé

skrývali všem; mezi tím kdyby nepředvídala dobrá
Dido, lásky její veliké že musí se odříci,
on že se sám pokusí v náchylné k rozmluvě době
jak nejslušněji dáti to jí v jevo. Všickni ho rádi
poslechnou, a činí co přikázal vesměs ochotně.
Než královna tuší podvod — kdo milenku by uměl
oklamať? — ač ale ten brzký předvídala odchod,
bezpečné se zprávy leká: k zuřivosti dohání
pověst ji, že se loďstvo brojí a ku odchodu chystá.
Bezmyslná se vzteká a celým rozhorlena městem
různo těká, jako zasvěceným rozbouřena svátkem
Thyada, tříroční když Bacchovi orgie počnou,
známé zaslechnouc noční po Cythéře volání,
až posléz takovouto řečí Aenéu domlouvá:
„Nevěrný, zdali tys' se nadál, že budeš moci skrýti
svůj mi zločin, a že vystoupíš z mé země potajmo?
láska tebeť nedrží, podaná ani pravice ondy?
zdaž-li se umoření neděsíš ani pohřbu Didony?
chceš-li koráby nyní pod zimní vyslati hvězdu,
a v čase půlnočních větrů nastoupiti plavbu?
Ukrutný, kdybys jen na cizí kraj tobě samému
neznámý se nebral! Kdyby dávná stávala Troja,
v Troju-li bys na lodích teď rozvlněným mořem odploul?
A mne opustil bys? Pro ty slzy, pro pravici tvou tě —
an jsem sobě samať ničehož nezachránila více —
pro naše manželství, pro povolné lásky počátek,
jestli jakou o tebeť mám zásluhu, jestli ti sladko
cos bylo mé, tě prosím, polituj pak záhubu mého
domu a čím-li tě uprositi lze, vyzuj tu myšlénku!
Pro tě Libyčtí národové a vládci Nomadští
mne v závisti mají, nepřítele mám v Tyru; tobě
jsem zadala stud a jenž jediná mne povýšila k hvězdám
čest první. Komu ty mne odevzdáš do smrti, hoste,
jen to mi, ach, jediné od manžela ostalo jméno!
Co dlím? Pygmaleon bratr můj ať hradby novotné

zbourá, ať mne jatou Gaetulský vezme Iarbas!
Jen kdyby mi před uskočením tvým lásky památka
zůstavena zde byla, a malý aspoň mi pohrával
na dvoře Aenéas, v obličeji tobě podobný:
zdálo snad by se mi, jata neb že opuštěna nejsem.“
Řeknula. On ale světly zraků Jovova dle nadání
nehnul a sám prudké se opíraje v srdci bolesti,
krátce jen odpověděl: „Mnoho ti lze vyčítati ovšem
dobrodiní královno; ty zásluhy tobě neupru
nikdy, aniž na Elissu bude kdy mníti mi líto,
ač budu sebe vědom a tělem bude tím duše vlásti!
Než k věci málo povím. Že jsem podvodně ukrýval
útěk, do mne nemysli, ba já ani manžela právo
sobě neosvojoval, ni po té jsem přízni netoužil.
A kdyby přál mi osud, bych po své tráviti já směl
vůli život, a libostně zaříditi správu domácí:
město přede vším Trojanské a zbytky drahé svých
zveleboval bych já; o hrad Priamův veda péči,
obnovené bych přemoženým zase Pergamy stavěl;
teď ale do veliké Vlach země Apollo mi Grynský,
do Vlach i los Lycké rady jízdu počíti přikázal;
tam toužím, tam jest moje vlast. A baví-li tě Poenku
pohled na hrady Karthagské a na město Libycké:
proč abychom v zemi Aussonské se usídlili Tevkři
nám nepřeješ? Lzeť i nám si domov pohledávati jinde.
Mne k tomu otce obraz Anchisesa, jak mile vlhkou
tmou noc zakryje země, a vyjdou hvězdy planoucí,
snem upomíná a přísnou tváří mi hrozívá.
Sám by syn Askanius mne vinil ze křivdy budoucně,
kdybych o Hesperské oklamal jej statky a panství.
Teď i bohů mi posel, vyslán od Jova samého —
do hlav obou to ti já přisahám — s nebe rozkazy rychlé
snesl, i sám boha já spatřil sem v záři přicházet
ku tvým zdím, a hlas jeho jsem těma ušima čerpal.
Ustaň rozpalovať sebe i mne takýmito nářky;

bezděky odcházím do Vlach ....“
An tak rozpráví, obrácena dlouho se dívá,
očima jen sem a tam koulí, a tichýma celého
světlama pak ho měří a jedem rozpálena řekne:
„Matku nemáš bohyni ani od děda Dardana původ,
rouhači; nejtvrdší tebe zrodila bez citu skála
v Kaukasu, Hyrkanských tebe tygřic ukájelo výmě.
K čemu se přetvařuji, čeho hroznějšího se dočkám?
při plači mém vzdechl-liž pak, okem-li se ke mně nachýlil?
pohnut-liž unořil slzy? politoval-li milenku?
ze všeho což pak lepší jest? Jak Juno velebná,
Saturnský jak otec na to rovně se dívati může?
Na světě víry není. S břehu vyhozeného chudáka
přijala jsem a jemu v zemi půjčila místo nemoudrá;
rozmetané lodě a druhy já ze zkázy vyvedla: —
ha vzteku pud mne pohání! — teď jemu věštec Apollo,
teď rady Lycké los, ano teď od Jova samého
s nebe posel vyslaný mu dodal prý rozkazy přísné.
Arci o něj pracují bohové a vedou tuto péči
ti blažení! Však já nedržím tě, s tebou se nehádám.
Jeď! po větru se plav do Vlach! a hledej si ty říše!
Spravedliví-li bozí vládnou, doufám že ty u skal
trestu kdes dojdeš; volati však jméno Didony
ještě budeš. Za tebou s černými se ohněmi pustím,
Furie, až duši odloučí studená smrt od oudů,
stín za tebou všady půjdu. Zločinče, trestu neujdeš!
tať se, tuším, i do říše duší mně dostane zpráva!“
Tou kletbou přerazí svou řeč, jako bez sebe větří
od něho pryč a se odvrátivši s očí jemu mizne;
tak zanechá jej v bázni mnohé, an právě se chystal
k výmluvě. Služky ji podporují, a mdlou k zemi kleslou
v komnatu mramorovou ji nesou a v postel uklídí.
Dobrý Aenéas, ubohé ač útěchu byl by
rád královně podal, a nevůli její slovy zmírnil,
zarmoucen v duchu velmi pro lásku její k němu prudkou

vůli bohů nicméně koná a k lodstvu se vrátí.
Snažně potom Teykři pracují vysoké shazujíce
s břehu celého lodě. Smolený v moři prám zase jezdí,
vesla nosí zelená a neokřesané z lesa klády
k odjezdu svalují na spěch. . .
Z města celého vidět je hrnouti se k odchodu na břeh;
právě jako když náramnou kupu špaldy mravenci
loupí a vlíknou pod krůvek zásobu zimní,
černá táhne polem tlupa a sváží v drnu úzce
vyžlabené po stezce kořist; velikými se pachtí
na hřbítkách zrny jedni, druzí pak zástupy dlící
trestavě před se pudí; po dráze celé vše se hýbe.
Což to vidouc tehdáž Dido jsi pocítila v srdci?
Vzdechy jakés vydala, s nejvyšší když věže hradní
pohlednouc viděla's' ten hemzot po břehu šírém,
a přístav v moři rozbouřen těmi pokřiky plavců?
Kam ty pudíš hruď smrtelníků, lásko nemírná?
Ona sahá ku slzám a novým k prosbám se utíká,
a zkouší pokorou jeho sobě nachýliti lásku,
by k smrti odhodlaná ničehož nezameškala marně.
„Anno, vidíš jak vše pospíchá ku břehu, ze všech
stran shromážděni jsou již, a větrem plachty dují se,
věncemi též veselí obroubili plavci koráby.
Ó kdybych já byla dřív takové se nadála bolesti,
sestro milá, byla bych ji snesla! Učiň ale ještě
mně ubohé tu libost, — nevěrný ten tebe zvláště
ctil jedinou, tajné svěřoval též tobě myšlénky;
tys jediná krotší znala přístup a mužovu chvíli: —
sestro jdi, s pokorou mi hrdého nepřítele přemluv.
Přísahu já s Grájy, Trojanský zničiti národ,
v Aulisu nesložilať, ani vyslala k Pergamu lodstvo,
ve hrobě nehnula jsem popelem Anchisesa otce:
a předc ku svému sluchu slov mých pustiti nechce!
Kam se vrhá? Nebohé to jen ať přeje ještě milence:
vyčkej ku plavení stálejší povětrnosti.

Již manželstva, kterého zrušil, víc sobě nežádám,
ni spanilých by se Vlach odřeknul a říš tu zadával:
jedno o čás ho prosím, o lhůtu a úlevu vášně,
až mně osud naučí zármutku se poddati svému.
O tu milost ho prosím, polituj dobrá ty mne sestro;
tu zjednáš-li mi, odsloužím se ti do smrti vděčně!“
Tak nebohá prosila, takové k němu sestra donesla
prosby přeúpěnlivé: žádným ale hnouti nedal se
pláčem, a neskloněný vůlí oslyšel slova prosby; —
odpíralť osud a vlídné uši bůh jemu zavřel. —
Právě jako když o dub stoletý velikým namaháním
vichry se pokušují Alpské, ohnouti ho sem tam
usilují, by vyvrátili jej, při praskotu stálém
vyšší větve na zem padají s kmene obráženého;
předce vězí na skále strom; jak vysoko vrškem
k obloze, tak hluboko kořenem se v pod zemi vtírá.
Rovně také stálým přemlouváním sem a tam se
chýlí rek, i bolest velikou on v srdci pocítí:
vůle nepohnutá však dotrvá, slzy marně se prýští.
Nešťastným osudém zastihnutá Dido si žádá
již jen smrt; protiven jí pohled k báni nebeské.
Obmýšlí svět opustit, ábrž div ji k tomu bádá;
neb jednou kadidlo když k zápalu kladla na oltář —
hrůzno k vyslovení — posvátné sčernalo mléko,
a škaredou odlité se v krev jí směnilo víno.
Zázrak ten nikomuť, ni samé neoznámila sestře.
V mramorovém stavení mimo to prvního jejího
manžela byl chrámek, jejž divnou ctívala poctou,
rouškami ozdobený a sváteční ratolestí.
Odsud slýchala hlas a volání zdálo se býti
manželovo, kdykoliv noc tmou obláčela země,
na střeše sůva také smutnou zalkávala písní
úmrtní, a dlouho na noc tu prováděla kvilbu;
i mnoho kromě toho předpovězených várování
věštců ji děsilo hrozných. Ve snách zmatenou jí

Aenéas divoký stíhal; vždy opuštěna a vždy
sama vidí sebe na dlouhé bez průvodu cestě,
jak bloudí a hledá v zemi pusté krajany Tyrské.
Tak Furií vůkol sebe vídal zástupy Penthev,
slunce dvojí i dvojí zmatenému zdály se Théby.
Tak za sebou Agamemnonovič na divadle Orestes
ozbrojenou zmyjemi škaredými a svícemi matku
prchaje vídal; mstné na jeho prahu sídlely Díry.
Přemožena hořem a vztekem uchopena pak uzavře
skončiti běh života, stanoví smrti spůsob i chvíli
sama s sebou, a slovem k truchlící sestře se blížíc
v tvářích vůli tají a čelem rozjasňuje poklid:
„Cestu vynašla jsem již, má sestro, raduj se ty se mnou,
jenž mi ho buď vrátí, neb mne zcela od něho sprostí.
V končině Oceanu velikého na západě slunce
zadních Aethiopů jest kraj, kdež báni nebeskou
hvězdami rozposetou na plecích obr Atlas otáčí:
ze kmene Massylského mi tam radu zkázala kněžka,
chrámu strážkyně Hesperidek, jenž krmě podává
draku a posvátné na stromě opatruje větve,
pokropujíc ho medem nebo mákem dřímotodárným.
Ta připovídá mi čarami mne sprostiti touhy,
a chci-li jen, že také hoře mé na jiného odešle;
řek ona běh zarazí i umí zpět otáčeti hvězdy,
z pekla volá duše; pod nohama sama bys čila zem' se
třásti u ní a s hor volané v důl scházeti habry.
Přisámbůh tebe, sestro milá, sladké hlavy tvé se
dokládám, že se já vědy černé bezděky chápi.
Než ty mi tajně na prostranném dvoře hranici dříví
vystavíš a zbraň a šat, jež v komnatě mé pozapomněl
ten zločinec a také to svatební lůžko, na němž já
klesnula jsem, položiž mi na vrch: já všechny památky
bezbožného muže spálím; čarodějka to káže.“
Tak domluvivši mlčí, a bledost jí líce potáhne:
Anna však netuší, těmi řády novými že sestra

pohřeb zastírá; té náruživosti nechápe,
a nebojíc horšího se, než po Sychéově vraždě,
vůli její vykoná. . . .
Když byla náramná hranice v dvora prostoře volné
navěžena z loučí a z dřev řezaných, sama králka
věnci ji obrubuje a z hrobní rostliny proutím
obkládá a na vrch nechaný jeho meč, šat i obraz
na své lůžko klade, sama dobře vědouci co tím chce.
Prostovlasá kolem oltářů čarokněžka obíhá,
tři sta bohů volajíc, Ereba, též Chaosa jméno,
trojtvárnou Hekatu, třihlavou též pannu Diánu.
A skrápí je vodou z pramenu domnělého Averna,
a šťávou z koření měděným požatého srpem při
plnoluní, a jedem z černomléčného to bejlí;
stále hledá s čela hříběte narozeného v onen den
klisně vzatou též laskominu. . . .
Dido pak s pražmou v ruce blíž oltáře pobožně
podvazek odvážíc noze jedné a šaty spouštíc
žádá o smrt a dokládá se bohů i osudných
hvězd a nebes, a klaní se i té moci, jenž o milence
péči vede, zrušené ale smlouvy dle zásluhy trestá.
Noc byla a všeliké sladkého požívalo spánku
po krajinách živočistvo; utichnuly háje, divá i
tůň mořská; kolujíť u prostřed oblohy hvězdy,
vůkol pole mlčí. I zvěř i ptactvo barevné,
jenž u jezer širokotekutých, a v luzích i po houštích
má obyty, v noci této tiché pohříženo ve snu
bez péče spalo; srdce na práci zapomnělo denní.
Feničaninka ne tak nebohá; v duši strápena spánku
neokusí a okem ani srdcem jí nezavítá
klid noci, touha její se množí, poznově procítlá
láska zuří, vře hněv a v mysli se valně přelívá.
Ustane pak, posléz sama takto v srdci přemítá:
„Což učiním? Naopak-li za posměch pošlu ku prvním
svým ženichům? muže-li z Nomadů teď sobě vyžádám,

ač tolikrát sem dosti urážlivě jimi pohrdla. —
Půjdu za Iljackým loďstvem k Tevkrům si pro rozkaz
poslední? vždyť jsem pomocí jim prospěla dříve,
vděčni-li jsou a pamětlivi těch skutků dobrodějných?
A chtěj já, — kdož pak mne na pyšné přijme koráby
bezděky zavrženou? Neznáš, ó bláznice, ještě
Laomedontovců křivopřísahy ze skušenosti?
Což dobrovolně-li mám šťastných doprovázeti plavců,
neb-li rukou brannou zastoupena Tyřany svými
stíhati jich, a svých ze Sidonska ztěžka uprchlých
opět hnáti na tůň a do větrů vyslati věrných? —
Jak si zasloužila umři, — ocel vybaví tě z bolesti!
Mými ty přemluvena slzami zlou vrhla jsi tíseň
na mne zaslepenou; tys mne vrahu oddala, sestro!
Ach mně nepřáno život ve vdovství bez viny vésti,
ni dle mravů divochů té býti sproštěnu touhy!
Tobě připovězenou jsem zrušila víru, Sychée!“ —
Nářeky tak prudké ze svého prolévala srdce.
Aenéas na lodí vysoké již k odchodu volný,
zásoben i všemi potřebami sna tichého požíval.
A hle tvář odešlého boha před tím se mu opět
ve sně ukázavši velení připomínala první,
Merkuru jsouci celá hlasu dle i dle líce mladistvé
barvy, plavých dle vlasů a spůsobilosti podobna:
„Dítě boží, zdali pak můžeš tak spáti pokojně,
či zmatený nevidíš-li, jaké tebe příhody vůkol
obstupují? neslyšíš příhodné Zefyry váti?
Klam ona obmýšlí a zločin v svém srdci ohavný,
na smrt připravena vře a soptí v přívalu vášně.
Proč neplueš odtud, dokavád je ti volno ujíti?
Hned moře uhlédáš pokryté vory zápalivými,
a plamenem zuřivých břeh osvítí se pochodní,
jestli tě zastihne v zemi té zoře meškajecího.
Déle neprodlévej; nestálá jest žena každá
a měnivá.“ To praviv pominul v noci temnotě černé.

Aenéas tehdáž vyděšen těmi přízraky rychle
ze sna se sám vybaví a budí druhy časně do práce.
„Vstaňte, muži, bděte již a přisedněte k veslů na lávky;
napněte plachty honem! Vyslaný s nebes oblohy ké mně
bůh spěchati s plavbou, stočené i přetínati houžvé
kázal již podruhé! Uposlechneme tě, bože dobrý,
kdož jsi koliv a co nám jsi velel, milerádi plníme.
Jen ty milostivě nám pomahej a hvězdy nebeské
vhod nám přej!“ Promluviv to vytrhnul z pošvy plamenný
meč a napřáhna proťal ocelí u korábu držadla.
Všickni po něm horlí a hrnou se a vesla se chápou;
a hned opustili břeh, moře pod loďstvem se ukrývá,
plavci čeří pěny vln a siné vod záhony brázdí.
  Již pak země novým omládlá skrápěla světlem
Auróra zlacené zanechavši Tithónovo lůžko.
Jak míle královna z hlídek zabělávati úsvit
spatřila, i s vypatými ucházeti plachtami loďstvo,
a prázdný viděla břeh, též bez veslaře přístav:
třikrát i čtyřikráte rukou bije se v prsy krásné,
vlasy plavé si trhá s hlavy: „Přísám Jupiter, ujde
on?“ vece, „mé moci ten by tulák vysmívati směl se?
Neuchopí-li se město celé zbraně? nezadrží ho?
mé lodě-liž nevytrhnou ze stavadel na ně? — Jeďte,
rychle oheň na ně, rozpněte plachty, napadněte vesla! —
Než co mluvím? kde že jsem? co za lítost mé mate smysly?
Nešťastná Didó, teď zlé jeho skutky tě trápí!
Čas k tomu byl, když berlu neměl. Hle ta pravice zbožná,
jenž prý stále nosí otcovské všady Peňáty!
Ó ramena, jenž otce věkem sešlého vynesla! —
Zdaž já rozsápat ho nemohla a články po tůni
rozmetat? já-li nemohla mečem jeho družstvo i chlapce
Askania skolit, a předložit jej v pospasy otci? —
Což kdyby půtky konec nešťastné nám byl? A nechť byl:
mrouc čeho báti se já měla? Kéž bych tábory loučí,
a plamenem byla naplnila vory, s otcem i děcko

i s plemenem zničila, a se pak sama vrhla do ohně! —
Slunce, které světlem pronikáš světa veškera díla,
ty vědoma všech těch péčí prostřednice Juno,
i Hekate spolu na městských vzývána ponůckách,
vy bohové mroucí zde Elissy, mstitelkyně Díry
slyšte, za utrpení to milost jedinou mi propůjčte,
prosbu tu šetřete mou: Bude-liž té hlavě ohavné
přáno, že země se předc doplaví a přístavu dojde,
pakli to vůle Jupitrova jest, cíl ten-li mu souzen:
ať ale boj a zbraň lidu odvážného jej umdlí,
ať z kraje sám vyhnán, utržen od Iúla milého
žebrá kdes o pomoc, a svých ať smrti nehodné
spatří, ať podroben výminkám míru protivným
vlády se žádoucí ani slávy nedočkaje padne
před časem u prostřed pole pískovitého nepohřben!
O to prosím, o to hlas i krev posléze vylévám.
A vy pak, ó Tyršti, věčnou přisahejte nenávist
pokolení tomu, a vděk ten prachu mému učiňte;
lásky ni úmluvy nestávej s jeho národy nikdy!
Povstaň pak nějaký mstitel ze potomstva našinců,
Dardanské osady stíhej on mečem i ohněm,
a k tomu síly nyní i budoucně i povždy se dostaň!
Odporny břehy buďte břehům, i vodám vody i zbroj
zbroji; to kletba moje! vnukové proti sobě bojujte!“ —
Tak vece, a všelijak sem a tam se potácela v mysli,
jak nejdřív by se sprostila světla nenáviděného.
Zkrátka pak obrátí se k Barce, Sichéově kojné —
chůvy její popel již v zemi otců dávno spočíval: —
„Sestru mi sem přiveď Annu milou, opatrovnice věrná,
ať ale dříve vodou říčnou se umýti nemešká,
a spolu ať přijdouc oběť na očistu povinnou
sem přivede; ty mi nábožný uvaž o hlavu vínek.
Žertvu Jovu Stykskému, kterou jsem počala ondy,
úmysl mám vykonať a konec učiniť hoři svému,
spáliti chci hlavu Dardanskou té hranice ohněm!“

Tak dí; vrávoravým kročejem odcházela bába.
Odhodlaná Dido před hrozným se chvěje skutkem,
divoce očma točí krvavýma; po líci tekoucí
krůpěje drkotají, blízka smrti trne a bledne,
náhle ze síně běží na vnitřní dvůr a po stupních
na hranici stoupá, Dardanský šílena z pošvy
meč dobude, dar, jenžto nebyl k tomu cíli propůjčen.
Jak mile tam zahlédnula Ilický šat a postel
povědomou, ve slzách a v mysli pomeškala málo,
pak se na lůžko kladouc poslední ta slova vyřkla:
„Sladká roucha, dokud mi přál štěstí osudů bůh,
přijměte tu duši mou, hoře mého zbavte mě na vždy.
Dožila jsem, a jaký popřán konec, dokonávám,
teď v podzemní říš veliký můj obraz uchází.
Město zakládala jsem pěkné, hrady spatřila vlastní,
manžela pomstila na bratrovrahu nemilosrdném.
Šťastná, přešťastná byla bych posavád, kdyby loďstvo
Dardanské našeho břehu nikdy se nebylo dotklo!“
A vtisknouc posléz v lože ústa: „Nepomstěna umru,
nechť i tak umru!“ praví, „tak — tak do mrákoty zajdu.
Ukrutný Dardan vysokého ať od moře spatří
ohně požár a tuší znamení toto úmoru mého!“
Řekla a u prostřed takové řeči pod ocelí již
kleslou zahlédnou ji služky; krví zalitý byl
meč a krví skropené ruce též. Po celém dvoře pokřik
nastane; pověstí smutnou rozbouřeno město:
nářeky a vzlykotem, bědováním žen naplněn jest
každý dům, povykem nesmírným obloha téměř
se chvěje, tak jako nepřítel kdyby náhle vrazil do
Karthágy, neb ve Staro-Tyru plamen zuřivého
ohně se rozvaloval po krovech měšťanstva i božstva.
Zaslechnouc to celá zděšená ano bez ducha chvátá
sestra bijíc prsa pěstma a drápíc nehtami líce,
lidstva davem se prodírá a k mroucí vece sestře:
„Sestro milá, to-li býti mělo? klamem odstranilas mě?

ach to mi ta hranice, to mi chystal k zápalu oltář?
Nač pak opuštěna dříve naříkati mám? Co pohrdlas'
ve smrti svou sestrou, a nepozvala mne k losu témuž?
Obě by nás byl týž bol a taž byla snesla hodinka.
Svou k tomu já dopomohla rukou, i hlasem bohy předků
vzývala jsem: a nyní mám scházeti tobě na márách?
Sestro ty usmrtilas' sebe, lid, mne i vůdce Sidonské,
a své město také! Vodu však mi podejte na ránu;
já zmyju ji, a jaký-li dech ještě nade rtoma bloudí,
jej seberu!" To řkouci na vrch vystoupila stupňů
a polomrtvou v klín vezmouci křísila sestru
se vzlykotem vychlíplou krev svým stírala šátkem.
Dido snaží se očí těžkých povznésti, než opět
víčko klesá; bodená se šklebí pod ňádrama rána.
Opřena jsouc o loket třikrát pozdvihne se vzhůru,
třikrát klesne na postel zpět, a po výši nebeské
světlo hledá bludným okem, a když našla je, vzdychne.
Dlouho se trápila ještě a těžko umírala Dido,
Irídu vševládná až vyslala Juno s Olympu,
zápasnou duši úvazných by sprostila oudů.
Krom osudu nebohá podstoupila smrt samovolnou;
před časem ustaveným a hořem podpálena náhlým,
nebť ani ještě plavý Proserpina nevzala vlas jí
ze kštice a hlavu Stygickému neurčila Orku.
Rosná Irida hned na žlutých s nebes oblohy křídlech
naproti slunci s duhou táhnouci tisícobarevnou
lítne dolů a stanouc u její hlavy: „Z rozkazu vlas ten
Dítovi zasvěcuji a činím tebe od těla prostu!"
Dí, vlas ustříhne pravicí a hned vše najednou
jí z těla teplo mizí a život do větřu uchází.

Kniha pátá.

Obsah.

Aenéas plaviv se z Karthágy bouřkou zahnán do Sicilie, a přítelem Trojanským zde kralujícím uvítán vykonává výroční slavnost u hrobu otce svého a provozovati dává zápasní hry: plaveckou, pěší běh, půtku pěstní, závod střelčí a hru váleční chlapcům. Návodem Junóniným ženy Trojanské zapálejí vlastní lodě, které shoří až na čtyry; Jupiter hasí požár přívalem deštním. Aenéas osadu založí v Sicilii zanechaje tam ženy a nestatečný lid: ve snách pak od Anchisesa vybízen, aby vstoupiv do říše podzemní v Elisium jej navštívil, plaví se pohodlně do Italie; na cestě hlavní veslovník Palinurus ze spaní do moře spadne.

Bezpečen Aenéas mezi tím cestou se ubíral
s loďstvem dál a zimou černé vln závaly brázdil,
často hledě k hradbám, odkudž zablesknul Elissy
pohřební plápol. Ovšem toho příčina ohně
tajna byla: známa zkušenému ale tvrdošijná
lásky bolest, vědomí pak, seč lítá žena bývá,
přesmutným tušením Tevkrů prokmítalo srdce.
Když lodě na hlubinu dojely, a se více nižádná
země vidět nedala, — moře jen kolem, obloha vůkol —
náhle mu přívalné vystoupilo nad hlavu mračno,

bouři nesouc; vody pak zachvívaly v mrákotě noční.
Sám správčí Palinur vysoké od báně korábu:
„Ach k čemu tak veliká obklíčila oblohu mračna?
Co z nova, otče, strojíš Neptúne?“ praví a potom hned
sebrat plachty velí a napadnout vesla mohútná,
plátna na vítr šikem zatočí a pak ozve se takto:
„Velkoduchý Aenée, i sám kdyby Jupiter jistil,
netroufám v té povětrnosti se dostati do Vlach.
Větry vějou změněné na příč, nebe náhle se černá
od večera, vzduch se stlačuje mraky navěženými.
Darmo se pachtíme proti nim, dost síly nemáme
jim odolat: ale kam nám popřeje náhoda, jeďme;
kam nás vyzve, obraťme běh; a tuším že není již
v dáli bratrský břeh Eryky a Šikánie přístav,
dobře-li hvězdy měřím dřévního dle pozorování.“
Aenéas bohobojný pak: „Již dlouho vidím sám,
vítr že tak žádá a že marno je naproti plouti;
plachtami plavbu konej. A jaká by mi země milejší
býti měla, s mdlým kam bych přál si přistati loďstvem,
nežli která mi chová reka Dardanského Acesta
a skrývá v svém lůně popel Anchisesa otce?“
Po slovu tom zatočíme na přístav; plachty dují se
příhodným Zefyrem; po vlnách lodě rychle nesou se,
až posléz veselí doplujem k břehu povědomému.
Ze vzdálí s podivem s vysokého se dívaje kopce
příchodu loďstva čeká rek Acestes a naproti chvátá,
dřevce v rukou maje a chvěje rounem lvice Libycké;
s Krímisem potokem počatého Trojánka ho matka
odchovala. Vzpomenuv na předky své starodávné,
přišlých zpět vítá a vesel polním je požitkem
hostí a mdlým přátelskou též útěchu dává.
Sotva že pak jasný den z jitra na východě hvězdy
byl vyplašil, se břehů vůkol tovaříšstvo vyzývá
do sněmu Aenéas k mohyle, a s náspu promlouvá:
„Dardanové slavní, poślé z krve božstva vy plémě,

právě se kruh roční naplnil běhutými měsíci,
co jsme v té zemi bohorodého uklídili otce
kosti, a ostatkům truchlý zde světili oltář.
Již i tuším se navrátil den, jejž ačkoli hořký
navždy po vůli vaší, bohové, budu mívati ve cti,
i kdybych já se do Syrt Gaetulských vyhnanec octnul,
neb mořem Argolským byl zavřen v městě Mycéně:
výroční ten den předc bych řádnými slavíval
obětěmi a na oltářích slušnou kladl poctu.
Touto dobou jsme právě u kostí a prachu otce,
přítomní, nikoliv bez mysli a vůle bohů, a
jak se zdá, k tomu na přátelskou neseni půdu.
Teď měhoděk pospol vykonejme mu poctu radostnou;
větry ukroťme také; výroční přijme pak oběť
v chrámě mu zasvěceném, až město své založíme.
Dvé k tomu hlav býků pošlý z Trojánky Acestes
vám dává na lodě každou, zvěte k sobě Penáty
otcovské, vlídný jímž hospodin úctu přináší.
Až ale Auróra po deváté lidstvu milostný
den přinese, a obor světa svými paprsky ozáří,
zápasné položím hry Tevkrů loďstvu hbitému;
kdož předčí ve pěším běhu, neb kdo se dověře síle
lépe kopím dohodí neb šipkami lehkoletými,
neb spletenou pěstí si troufá v půtku se pustit,
každý přijď a čekej příslušnou odměnu vítěz.
Všickni vyjasněte tvář, hlavy sobě ověnčete větvím!“
Tak promluviv ovinul mateřským skráně si myrtím.
Tož učinil Helymus i zralý sám léty Acestes,
i chlapec Askanius, ostatní rovněž i mládež.
Ze sněmu Aenéas kráčel pak s mnoha tisíci
k mohyle té, sám u prostřed v tom průvodu valném.
Vínem tam naplní dvě číše a Bacchovi poctu
lije na zem, dvě novým mlékem, dvě krví svěcenou a
purpurové kvítí sype vůkol a takto se ozve:
„Zdráv budiž otče svatý, přijaté zde beze škody buďte

zdrávy mi kosti, popel, duše i stín otce drahého!
Žel, že s tebou nebylo lze osudní konce Italské
a v rovinách řeku Ausoňskou vyhledávati Thybru!“
Jen domluví a hle posvátné ze hrobky vylézá
had slizký, veliký, a do sedmi kruhů stočený se
krotce kolem mohyly plíží a připadne na oltář.
Modravokropenatý maje hřbet lupením zlatopestrým
svítil a lesk vydal, jak duhový z pod oblaku oblouk,
obrácen proti slunci tisícery barvy odráží.
Nad viděním strnul Aenéas; neb had dopláziv se
po dlouhých oklikách k miskám a naposledy k lehkým
číším, jídla požil a zpět napasen se ubíral
do vnitřka hrobu a spasené oltáře opustil.
Tím horlivěji pak počatou vykonával on otci
poctu, nejist, strážný-li to byl toho místa, neb otcův
posluhovač! i zabil mu dvé ovcí podle řádu,
sviň tolikéž i tolik pak černých na hřbetě junců;
vína z koflíků odlíval a pak duši vzýval
Anchisa slavného a vyšlý stín z Acheronta.
Zároveň i druhové, každý co měl, nesl dar mu
rád; ti kladou zabité dle zákona junce na oltář,
kotle jiní z mědě k ohni staví, a po trávě rozlehlí
roštím podvrhují uhlí a pekou hrudě masné.
Den čekaný se blížil a nastalo jitro deváté;
jasnou záři jaré Faëtonta přiváželo koňstvo.
Pověst a slavné spolu jméno Acestovo vábí
sousedy sem. Veselé množství se tu na břehu sešlo,
dychtivo Aenéovce vidět neb okoušeti zápas.
Nejdřív pak na odiv byly tam v kole odměny řádně
vystaveny, svěcené trojnožky a věnce z vavřínů,
palmy a vítězné i jiné ceny a zbraně vzácné,
šarlatové oděvy, zlata i stříbra mnoho hříven.
Trouba počátek her ohlásí od vrcha náspu.
První vystupují s těžkými k závodu vesly
na stejnost vybrané čtyry ze všeho loďstva koráby.

Snažností veslařů Mnesthev žene Velrybu rychlou —
brzo Ital Mnesthev, praotec rodu Memmiů slavných, —
Mocně Gyas řídí náramnou tíži Chiméry,
hrad plovací, jejž trojnásob řaděná popohání
Trojská mláď vesly trojnásob vrstvovanými.
Sergestus, jenž dal domu Sergevskému to příjmí,
na hmotném Centauru plove, a na modrobarevné
Scylle Kloanth, původ rodu Římanského Kluentů.
Dál v moři vyhlíží, břehu naproti opěněnému
skála, která bývá pohřížena pod nadutými
v čas zimní vlnami, když krývá oblohu příval:
v čas pohody pne se však výslunné z utišených vod
místo, milé stanoviště potápěči, k výsuši vhodné.
Tam zelenou otec Aeneás z dubu rozsochatého
známku sadil plavcům jako cíl, aby poznali, kdež se
vrátit a oplavením měli běh vykonávati délší.
Postavení určí se losem; sami vůdci na bortech
šarlatem a zlatem ozdobeni se třpytili v dálí;
topolovým lupením ostatní věnčena mládež,
též na holých ramenou olejem pomazána se leskla.
Plavci sedí na lavách s rukama vloženýma na vesla;
bedlivě na znamení čekají; jim srdce tloukoucí
poskakuje strachem a spolu upiato pochvaly touhou.
Jak mile však jasný vydala zvuk trouba, všickni se ze svých
bez prodlení vyhrnou stavadel; pere v oblohu plavců
křik; zapění se moře v zad; pažemi přitulenými
stejné brázdy se vykrojují a prorážena vesly,
pysky a trojzuby otvírá se celá stoka mořská.
Rychlostí takovou ani dvouspřežné vyjedouce
kolesy od závor nevalí se vypuštěny v rovni.
Tak snad nikdy kočí nepopouštěli opratě volné
zápřeži rychlonohé s biči svými uchýleni na před.
Tleskotem a hlučením lidu vůkol háj se ozývá,
příznivců popudy hlasité zavřenými točí se
záhřehy; od kopců se odráží pochvaly ohlas.

Prvních vln zmocniv se přebíhá soupeře značné
při hluku a plesu lidstva Gyas; jej rychle Kloanthus
následuje; lepší má vesla, ale dřevo těžší
jej zdržuje. Za nimiž ve stejné Velryba dálce
s Centaurem pílí předního se dohnati místa.
Velryba teď předčí, veliký ale zmůže ji dále
Centaurus; čely vedle sebe teď obadva nesou se
zároveň a dlouhými koráby slané brody brázdí;
blížili již se brzo skalinám a dojížděli cíle,
když nejpřednější vítěz Gyas ve běhu prvním
domlouvá hlasitě vrátnému korábu Menoetu:
„Kam se mi tak v pravo odchyluješ? Sem zaměři cestou!
drž se břehu, v levo ku skalinám nechť hýbe lopatka;
hloubku jiným zanechej!“ Domluvil; skal však se Menoetes
boje slepých předkem se uchýlil k hlubině mořské.
„Kam navzdor mi běžíš?“ zase: „Měř ku skále, Menoete!“
hřmotněji ještě Gyas provolal a hle náhle Kloantha
uhlídá za sebou po bližší cestě se bráti.
Tenť mezi loď Gyovu a ječíci skálu se vedrav
u prostřed, na levo řeže cestu a rychle přeběhne
předka a bezpečným již proudem k cíli se pouští.
Gyu mladému však se bolest rozpálila v kostech,
s líc jemu slzy tekou, až pak váhavce Menoeta
své hodnosti nešetře anižto zdraví druha svého
po hlavě svrhne dolů vysokého s bortu korábu.
Vůdce se pak posadí ku ředidlu i vesluje sám i
veslaře povzbuzuje zatočiv ku skále pravidlem.
Stářím již těžký hlubokého ode dna se ledva
navrátiv vyplaval se šaty smočenými Menoetes,
psotně vylezl na skálu suchou a na vrcholi sednul.
Smáli se Tevkrovští tomu pádu i koupeli plavce;
smáli se též, solnou když vláhu vychrloval ústy.
Dvoum ale posledním veselá zasvitnula čáka,
Sergestu a Mnesthevu, an se Gyas tak opozdil.
Sergest ku předu dříve tlačiv ku skále se blížil;

však napřed nebyl ještě o délku celého korábu,
horlivě již sočivá dohoní jej Velryba pyskem.
U prostřed plavců po palubě přecházeje stále
jich bádá Mnesthevs: „Teď rychle vesel napadejte,
Hektorovi druhové, z Trojanské strasti poslední
průvodčí vybraní; teď onu znovu sílu projevte,
též ono srdce, které v Getulských ste měli Syrtách,
v Jonickém moři neb na Malejské zátoce prudké.
Já Mnesthevs první si nežádám v zápase palmu,
ačkoliv ó . . . vítěz nechť jest, komu dopřeje Neptun —
hanba je být ale posledním! hoši, té se vymožte
necti, ubraňte se jí!“ Onino tedy horlivě vesměs
nalehují; práním kovaná sama loď se otřásá
a spodem uhne se dál: ale časté oddechy chvátí
oudy a hrdlo suší; pot lije se po těle proudem.
Žádoucí ale čest sama náhoda získala plavcům;
neb když horlící Sergest o skály uhýbá
lodní pysk, baňaté břicho náhle do těsna přichází,
až pak nešťastný na vyběhlé skále uvázne.
Loď na křemen vrazila, o roh ostrý vesla najednou
prasknula rozlomená a na kámen sednula náva.
Plavci se pozdvihnou a křikem, že se velmi opozdí,
sochory okované a železné háky na pospěch
popadají a loví zlomená v moři vesla plovoucí.
Mnesthevs pak potěšen dařením-se plavby popouzí
horlivě vrstvy vesel rychlých a po větru povolném
přímo žena k široké hlubině jede volně po tůni,
jak holubička plachá nenadále z bydla milého,
z hnízda, které si v dírkované oblíbila pemze,
vystrašena vyletí k nebi náramným tepotáním
svých perutí, s větrní pak spadnouc výšky seká si
přes pole cestu tichou, pružným nezahýbe ni brčkem.
Tak Mnesthevs z pozadí jede, tak jeho Velryba krájí
zátoku, jako letem se ponáší ve běhu prudkém.
Nejdříve přehoní vysoké u skály na písku

mělkém Sergesta, an darmo volal a se pachtil
bez pomoci, uče se zlomenými ploutvati vesly.
Dál dohoní Gyovu náramnou spoustu Chiméry;
tať na zad ustoupí zbavena vrátného korábu.
Jen jediný zbývá na samém již konci Kloanthus:
Stíhá jej a vší sílou zmoci jej se namáhá.
Ze stran obou nastává křik; soka sok sledující
podpaluje k snažení, i ve větru se plésot ozývá.
Tam ti o čest horlí hotovou a za hanbu by kladli
pozbyt poctu, kterou životem chtěli koupiti vlastním:
zdar ale těmto hoví; pokusí se co možno se jim zdá.
A snad oba stejnou byly by vzaly poctu koráby,
kdyby nebyl k moři sám rukama sepatýma Kloanthus
vroucí prosby vylil o pomoc bohy vzývaje mořské:
„Bozi, mořem jenž vládnete tím, na kterém jedu právě,
na břehu tom hodlám býka skvostného na oltář
k obětování klásť a vědom slibu svého do vln vám
útroby jeho vydám, vyleji spolu víno na poctu!“
Vyřknul a pod vlnami jej na dně celý uslyšel hned
Nereovek zbor i s Forkem Panópea panna;
sám velikým ramenem Portúnus otec mu pomáhal
tlačiti loď, že ručej’ než vítr a šipka letící
přirazila k zemi a v hlubokém se zakotvila portu.
Anchisův rozenec povolav pak všecky dle řádu
zvěstovače hlasitými za vítěze ústy Kloantha
prohlásí, zeleným bobkem mu skráně ověnčí,
a tři na vybrání dá býčky darem na koráby,
vína také, i hrubou dá hřivnu stříbra přinésti.
Obzvláštní ale rozděluje všem odměnu vůdcům:
vítězi šarlatový Meliboejský šat s premováním
vyzlaceným v oklikách dvojnásob dle sebe běžným.
Královský syn byl vytkán na něm, jak s ratolestné
Idy honil v běhu bystrém rychlonohé laně šípem;
jinde zas udychaného jak jej nenadále na Idě
Jupiterův zbrojnoš klikatýma pazourama sebral;

hlídačové jeho dlouhověcí dlaně zdvihali darmo
ku hvězdám, a do větru psové štěky dávali marné.
A kdož místo a poctu druhou po Kloanthu zasloužil,
dostal trojlícní lehkými kroužky zlatými
propletený pancíř, jejž Demoleu kdysi odňal
vítěz pod vysokým Iliem u toku Simoënta,
dar vhodný, muži k ozdobě a spolu k obraně v půtce;
těžký však, Sagaris a Fegevs že ho sotva unesli
opřeni dva sluhové ramenem: oděný ale druhdy
v něm sám Demoleos honil ovšem Trojany bujné.
Poctu třetí činili měděné dva kotle a loďka
vytvořena ze stříbra vypuklým uměle dílem.
Všickni tak obdařeni na tu pochvalu kráčeli pyšni,
šarlátovou tkanicí spaty o hlavu věnce majíce,
když velikou prácí od zlostné skály se urvav,
vše skoro vesla ztrativ a porouchán na boku jednom,
svou Sergest vlíknul bez pocty ku posměchu návu.
Tak jako častěji had postížen v cestě na hrázi,
jejž na příč kované kolo přešlo aneb ho pocestný
rozraženého vrhem kamene polomrtva opustil,
ten do kruhů dlouhých se svíti na darmo pokouší,
jen hlavu jiskřící očima a krk ostře sičící
zuřivě pozdvihuje, raněné ale uzlema kroutí
a stáčí ohony a chromé za sebou vleče oudy.
Tak se pro vesla kusá i koráb jen zdlouhavě hýbal;
má ale plachty, i vejde plnou do přístavu plachtou.
Aenéas Sergestu připovězenou též odměnu přiřknul,
rád jsa, že loď zachoval a zdravé jemu soudruhy vrátil.
Dal mu nenezběhlou ve práci Minervině služku,
Kréťanku Pholou, jenž kojila dvojčata tehdáž.
Závod ten dokonav dobrý Aenéas ubíral
se v pole travinaté, vůkol skloněnými pahorky
a lesinou hražené; u prostřed úvalu kruh byl
k dívání; teď rek tam mnoha tisíci diváky
obklíčen zaměřiv hotovou posadil se na lávku.

Zde, „kdo během prudkým by se pustit chtěli o závod“
vyzve junáky a jim ukládá odměny cenné.
Ze všech stran vesměs shlučují se Sikáni a Tevkři,
Nisus a Evryalus první,
Evryalus hoch zakvětlý, dle postavy krásný,
a z lásky k druhu Nisus. Královský je podobně
následoval z rodu Priamova slavného Dióres,
pak Salius a s ním Patron, z těch onen byl Akarňan,
druh od Arkadia z kmene Tégejského pocházel;
pak s Helímem Panopes, oba jinochové Trinakerští,
strážci lesů a průvodčí staršího Acesta;
krom těch i ještě jiní, jichž jména zapomněla pověst.
Aenéas po tom u prostřed nich takto se ozval:
„Slyšte, a což propovím, veselou rozvažte to myslí.
Nikdo neobdařený z toho počtu nemá odejíti:
Dvoje kopí Gnosské z železa skvěle uhlazeného
a stříbrem zdobenou holobradnu ať odnese vítěz;
pocta budiž ta všem stejná. Zvlášť odměnu přijmou
první tři, a z olívy bledým hlavu věncem okrášli.
Pochvami měj první vítěz koně ustrojeného;
druh Amazonský toul střelami Thráckými vyzíská
naplněný a kolem bohatým zlata oblemováním
pás vyšitý i se záponkou a kamí drahocennou;
Argolskou tu třetí vítěz dar dostane přilbu.“
Po slovu tom jdou na stanoviště a jak mile náhlé
zaslechnou znamení, počnou běh a čáru opustí;
vichru podobni po různu letí jen k cíli hledíce.
První hned daleko všem na před ubíhaje Nisus
ručeji zakmítá než perutě větru a blesku.
Nejbližší jemu, nejbližší to po mezeře dlouhé
následuje Salius a třetí po prostoře dražní
chvátá Evryalus; . . .
Evriala stíhá Helimus a posléze za tímto
letmo běží a patou patu přednímu tře Dióres,
v bok mu naléhaje, ač prostranství zbývalo dosti,

by k předu vymkna se jej zanechal zadního na dráze.
A skoro zemdleni všickni dobíhali cíle samého,
když toho nejbližší sklouznul v krvi kromě nadání
Nisus nešťastný; krev tam jsouc rozlita z býků
k oběti dříve bitých zelenou pozamáčela trávu.
Zde-hle mladík nad vítězstvím v duchu plésaje brzkým,
šlápěje nezachòval pevné; zamotav se upadnul
zrovna do té krve posvátné a do louže nečisté.
Než tu na Evryala nezapomněl a pro druha lásku
vstávaje z okluzka spěšnému se Saliu opřel,
tak že i ten převaliv se v tučné mokřině lehnul.
Pospěje Evryalus, hověním pak přítele vítěz
přední k cíli letí při obecném lidstva plesání.
Dojde po něm Helimus a třetí vzal palmu Dióres.
V tom ale ku předním lavicem velikého divadla
Salius obrácen na to křiklavě velmi doléhá,
„Lstí ujatá by mu nahražena byla pocta dle práva.“
Evryala přízeň hájí, spolu slzy počestné;
neb ctnost obzvláštní má ve spanilém těle půvab;
přispělo mu, že také se Dióres mužně prohlásil,
jenž tak palmy došel a nebyl by ni odměny získal
poslední, kdyby Saliu pocta se dostala první.
Však otec Aenéas: „Hoši,“ dí, „vaše pocta bez ujmy
zůstane vám, z řady vítězi nikdo nevymkne ty palmy.
Mně lze budiž litovat bezvinný přítele úpad.“
Tak promluviv rouno lva Gétulského ohromné
Saliu dal, těžké, kudlaté se zlatými pazúry.
Nisus pak vece: „Přemoženým-li ty odměnu dáváš,
a kleslých lituješ: kterakou ale náhradu slušnou
mně udělíš, jenž bych byl získal pochvalu první,
zlý kdyby byl mne nepotkal pád jako Salia rovněž?“
Po slovu tom své líce ukázal i oudy nehezkým
pobrocené blátem. Zasmál se otec tomu dobrý
a štít dáti velel jemu, Didimaónovu práci,
Grájům odepatý s veřejí Neptunova chrámu;

ten dar přeskvostný muži výbornému udílí.
Jak mile těch dokonáno běhův a udíleno odměn:
„Teď v kom síla jará a neohrožená mysl bydlí,
vyjdi a pozdvihniž paže s pěstěma obvinutýma!“
Tak dí, a dvojnásobnou klade poctu na zápas:
Ozdobený zlatem a třepením dar vítězi býček,
přilbice nadherná s mečem útěcha přemoženému.
A hned bez prodlení na odiv mocný těla vladou
vyjde Dares a mužů houkání zdvihne se valné;
onť jediný s Paridem zvyknul se vydávati v půtku,
tentýž před mohylou, veliký v níž pohřben je Hektor,
vítěze Búta, tělem silného to obra, který se
od Amyka honosil z kmene Bebrického že rod má,
sám porazil, zanechav polomrtva ho ležeti v písku.
K první půtce Dares vysoko hlavu vzhůru popínal,
i plece ukazoval široké a zas oběma pažma
máchal sem tam, aneb rozrážel pěstěma vítr.
Soupeře stále hledal, ale ze množství takového
nikdo si netroufal ruční s ním bitku počíti.
Tedy vesel myslil, že všickni mu pustili palmu,
a stanuv Aeneových u nohou již více nemeškal,
býka za roh levicí zachytil a se takto pak ozval:
„Dítě bohynino, netroufá-li se nikdo do bitky,
aj k čemu to stání? jak dlouho prodlévati mám zde?
dej odvésti mi dar!“ A kolem spolu houkali ústy
Dardanové a připovězené muži přiřknuli dání.
V tom vážný věkem Entella slovy tresce Acestes,
jenž nejblíže seděl v loži trávy se zelenající:
„Entelle, zdali největší rek darmo jsi býval,
že snášíš taková aby se měla odměna bez vší
půtky unést? kdež nám pak zůstane bůh ten Eryx, jejž
ty svým vychvaluješ mistrem? kam sláva se octne
Trinakrie a kořisti visící pod krovy tvými?“
Ten na to dí: „Bázeň mi nezaplašila cti a slávy
touhu živou; stáří jen váhá a studenější

krev mne drží a v seslabeném těle síla mi mrzne.
Kdyby mi tak, jako jindy, jakou se nyní hrdopýška
tento dověrně chlubí, přisvědčila síla mladistvá,
netřeba by mzdy jaké bylo, bez toho júnce kalého
já bych stál mu, darů nedbám!" Slovy takto se ozvav
do prostředka hodil náramné tíže najednou
dvé rukavic, na rukou jichž někdy do bitvy nosíval
Obr Eryx, paže sobě tuhým ovinuv řemenáčem.
Všickni na mysli trnou; z žil sedmi volů velikánských
tuhly prošívanice z olova a pletence ze drátů.
Nad nimi sám se Dares poděsil a se dlouho omlouval.
Velkoduchý Anchisesovič to potěžkaje břímě
vazbu a nesmírné propletání též ohledával.
Starší pak soupeř takovouto řečí se ohlásil:
„Což kdybychom byli ještě bijáky a Herkulovu zbraň
a přísný na samém tom zábřehu spatřili zápas?
Tvůj rodný brat Eryx tu zbraň před léty nosíval;
ještě na ní lpí krev, stopa rozraženého to mozku.
S tou stál naproti Herkulovi, s tou já se i bíval,
sílu dokad lepší mi dodávala krev, a na obě
skráně šedou do vlasů stáří nezatrousilo barvu.
Pakli ale zbraň má Trojskému Darétu se příčí,
zdá-li se Aenéu to i vládci Acestovi lepší,
zvolme si boj rovný: Erykův řemenáč odložen buď —
bázeň upusť — ale rovně vyzuj ty bijáky Trojanské!"
Promluvil a dvojnásobní s ramen odhodiv roucho,
mocné oudy i kosti hrubé a ramen svaly silné
odhalil, ohromný pak u prostřed prostory postál.
Anchisův ale syn stejné řemenáče opatřil
a stejným tím ozbrojením dlaně oběma obvil,
Postavoval se jeden pak i druh hned vzhůru na prsty;
stejně neohroženi prali pěstma obadva do větru:
vystrmělé ale od ran vzdalovali hlavy nazpět.
Pěst na pěst narazí; těmi rázy v půtku se dráždí;
ten se o čerstvější a mladé nohy lépe opírá,

druh váhou těla vládne, ale třesavé kolen ohbí
starci klesá; oddech stížen jest oudy hrubými.
Stále jeden na druhého ranou ač marně dotírá,
stále duté boky a prsa náramný obapolně
hřmot dělají. Okolo skrání a uší ruka často
zabloudí a na líce tuhá též zaklape rána.
Těžký Entellus pevně stoje uhne se málo
ráně tělem, strážnýma pořád soka stíhaje očma;
tak jako kdož město stroji navěženými dobývá,
a zbrojnou sílou náhorní hradby obléhá,
přístupy od všech stran, brzy tu, brzy tam ohledává,
chytrosti všeliké i pak úskoku marně užívá.
Napne se Entellus, pravici pozdvihna napřáhne
vzhůru; ručí ale sok měřenou tuto od vrchu ránu
předvídá a tělem křepkým jí šťastně se uhne.
Entellus do větru vydá svou sílu a náhle
sám těžký břemenem těla náramného do písku
padne; dutá na horách vysokých Erymanthu neb Idy
takto padá z kořenů vetchých vyvrácena sosna.
Tevkrovců i Trinákrů mláď vstane kvapně ze sídel,
k obloze křik vzchází; i přiběhne předně Acestes
útrpně druhu rovnověkému s písku pomáhá.
Než však tento neohrožený i po pádu neváhá,
a zpět v bitku se prudce vrací, hněv k důrazu bádá;
i svědomí zmužilost i stud jeho sílu zapálí.
Roznícen po celém poli prudce Daréta prohání,
teď pravicí teď zas levicí pere do něho rány
stále bez ustání; krupobitná jakoby bouře
na střechy praskotala: tak husté hrdina rány
stále sypá a rukou obojí na Daréta doráží.
Než otec Aenéas hořký se zmáhati déle
Entellův smysl ve hněvivou zuřivost nedopustiv,
půtce konec učinil, od zkázy mdlého Daréta
vysvobodil a řečí krotkou jemu takto domlouval:
„Nešťastný, smyslů pozbyl-lis v půtku se pustiv?

Neznamenals' tuto sílu jinou, ano převahu božskou?
Ustup mu!“ doložil a těmi slovy rozvedl půtku.
I hned jej druhové (na nohou an ledva se vléknul,
a v strany obě hlavou jen klátil a ústy přehusté
od dásní a zubů ztlučených kusy krve vymítal)
přímo k loďstvu vedou a přijmou zaň mzdu voláni,
přilbu a meč; s palmou nechají Entellovi býčka.
Vítěz onen pohrdav býčkem v duchu pyšně se zdvíhal:
„Dítě bohyniino,“ dí „i vy též poznejte to Tevkři,
jindy jaká v těle mi ve mladistvém bývala síla.
Od smrti vězte, že vy ste vyprostili svého Daréta.“
Vyřknul a postavil on se hned proti býkově hlavě,
jenž mu za vítězství darován, a bijáky navlíknuv
v prostřed mezi rohy vztaženou pravicí vola praštil
perně a kostmi mozek vystříknul proraženými.
Poražený bezduch se jen otřesa padne na zem býk,
Nad ním rek taková slova z útroby srdce vyléval:
„Hle za Darétovu smrt lepší duši tobě Eryxe,
nahražuji; vítěz skládám umění s řemenáčem.“
Dále pak Aenéas, „rychlou kdo by střileti šipkou
chuť měli,“ střelce vyzývá a klade odměny slušné.
A hned nesměrný dal strom ze Serestovy návy
vztýčiti a holubičku živou za provázek uvázal
na strom ten vysoký v terč, kam by zamířili ostřím.
Sestupují se muži, z měděné aby táhnuli přilby
los vložený; nejprvnější šťastným provoláním
místo se Hyrtakovu synu Hypokoontovi určí.
A hned jej Mnesthevs ve plavčím zápase vítěz
následuje, Mnesthevs zelenou již ověnčen olívou.
Evrytion po třetí vyvolán byl, Pandare slavný,
tvůj bratr, jenž kázán abysi zmařil úmluvu nectnou,
první šíp jsi vymrštil do prostředka Achívů.
Poslední los Acestovi zůstal ve lbici na dně;
on rovněž chtěl sám se pokoušet o dílo jonácké.
Každý muž tedy sílami náramnými lučiště

natahoval pružné, anebo střely z toule dobýval.
První s vrznoucí vyslaná tětivy k nebi šipka
Hyrtakova jinocha vlny větru protknula letmo,
došla na vrch a zapíchla se do strmivého stožáru.
Strom se zatřásl celý, uleklé i zamáchalo ptáče
křídloma a vše se nesmírným v kruhu ozvalo tleskem.
Bystrý pak Mnesthevs na odiv vytasiv se lučištěm,
k výši měřiv oko zároveň i střelu ostře napínal;
žel mu však, že samého pozastihnouti želízkem
ptáka nemoh', ale jen přeťal uzly u vazby konopné,
kdež o nohu spiat, byl zavěšen při stěžni vyneslém:
k blankytné holubička letíc hned k obloze prchla.
Spěšně pak Evrytion hotový šíp k výstřelu dávno
nataženém na lučišti drže k pomoci brata vzýval,
až veselou na čirém nebi zahlédnuv holubičku,
náhle srazil perutí třepající v podmraku černém.
U hvězd povětrných pustivši život k zemi spadla
bezdušná, přinesouc nazpět šíp v srdci zabodlý.
Po ztraceném terči zbýval jediný jen Acestes,
jenž na prázdno do povětrné střelu říše vypustil,
svým uměním a lukem zvučným se okázati dychtiv.
A hle očím vzácný vyjeví se na obloze úkaz
a znamení veliké — ohlásíc příběhy příští,
jak hrozný ten div pozdní vykládali věštci —
neb vyletíc v tekutém se zapálila oblaku tréstka,
vyznačujíc dráhu plamenem a ztrávena v pouhý
vítr se rozplynula, oblohou jako někdy letící
hvězda se rozbíhá, ohnivé za sebou vlasy táhnouc.
Ohromeni strnuli v duchu Svrchovaným se koříce
s Trinakrany spolu Tevkrovští; sám rovně div uznal
zbožný Aenéas a vesel objav pak Acesta,
převzácný udělil jemu dar a pravil k němu takto:
„Přijmi to, otče, tebeť král nejvyšší na Olympu
tím znamením vyvolil, bys krom losu poctu vyzískal.
Měj tu památku darem Anchisesa dlouhověkého,

nádobu s obrazy vytlačenými, kterou darem otci
mému-to Anchísu velevážný z Thrácie Cissevs
byl daroval, stálé rukojemství lásky a úcty."
Tak pověděv bobkem zeleným mu skráně ověnčil,
a předním přede všechněmi vítězem uznal Acesta.
Sám dobrý jemu Evrytion tu nezáviděl hodnost,
ač jediný on ptáka s oné srazil oblohy výše.
Dálší dar si dobyl, kdožť u stromu prostřelil úvaz;
poslední, kdo vrazil tréstkou do stěžně perútnou.
Teď otec Aenéas neopustiv k závodu místo,
strážného k sobě a průvodce malého Iúla
Epytida zavolá a dověrně mu v ucho pošeptá:
„Jda vyřiď Askanovi, hotové zdali zástupy chlapců
má u sebe, jeliž ustrojeno spolu ku běhu koňstvo,
ať vyjede s tlupami v zbrani a dědu se zde ukáže;
řekni to!" Dí a velí nabitému lidu všemu v šíré
jíti pole z kruhu obdýlného a dále se dívat.
Vystupují hoši tam na odiv a před očima otců
na strojených lesknou se koních; spolnému pořádku
mláď se divíc Trinakrická jim houkla i Trojská.
Všickni měli zvyku dle střihán vlas podle korunky,
a dvě dříny v rukou s ostrými na konci železky.
Část na plecích měla lehký toul; od hrdla po šíji
až do prsou šel ze zlata kroužkovaného řetízek.
Tré na počet bylo tlup jezdců a tré v čele vůdců
klusalo a dvakráte za každým šest pacholíků
v odděleném pořadí se blýskalo se třemi strážci.
První šik jinochů bujarých vedl od děda jméno
maje malý zděděné Priamus, rodu tvého, Políte,
vrub spanilý srostlý ve Vlaších; jej kůň nese Thrácký
s bílými skvrnami strakatý, na nohou z předu bílý
pruh maje i plosinou se vypínal na čele bílou.
Druh byl Atys, odkud vzali Atii jméno Latinští,
ač menší byl Atys pacholík, ale mil pacholíku Iúlu,
Poslední pak a nejkrasší nade všecky Iúlus

Sidonském na hřebci jechal, jejž Dido milostná
jemu darem dala na stálou své lásky památku.
Ostatní na Trinakrických staršího Acesta
jeli koních.
Tleskem pozbuzují nesmělých i těší se diváci
Dardanští; podoby starších poznávaliť otců.
Jak mile na sněmu tom velikém své mládeže spůsob
shlídnuli jsou na koních, znamení hlasité ode dálí
Epytides vydal umluvené a zapráskl bičíkem.
Stejně se rozjeli jezdci mladí a se pustili po třech
z rozvedených pořadí a potom na zpátky voláni
z cesty se vrátili zas a po sobě vypouštěli šípy.
Onde jiný zájezd učinivše přijížděli nazpět
od protičelných stran, střídou ze kruhů do kruhů se
navracují, boje poskytují tak ve zbroji obraz.
Teď se dají v útěk a teď od zad k odporu píky
vhazují a potom klusají zase pospolu v míru.
Jak se praví, Labyrinth vysokém že na ostrově Krétě
byl ze slepých zdí vystaven, a klamavých do tisíce
měl prý chodníků a stezk, že k východu marné
známky činil, jednou kdo nenapravitelně zabloudil.
Tak nejinak děti Tevkrovské stopu slíditi jízdy
své nedají, spůsob boje i běhu obrazujíce,
Delfinům rovni, v Karpatském nebo Libyckém
jenžto mořích plovají kratochvílné své hry vedouce.
Ten obyčej zachovav, tyto jízdné zápasy první
obnovil Askanius, dlouhou zděmi ohradiv Albu,
a přiučil je slavit věku téhož, předky Latinské,
sám na jaký způsob s Trojskými je chlapci slavíval;
Albanští učili hrám svých; od nichžto je dále
Řím veliký přijal otcovskou zachovávaje pamět.
Chlapci posud se Troja zovou i také sbory Trojské.
Otci dotud konané slavnému se dály ty pocty.
Zdeť poprvé štěstí změněné obrátilo víru.
Rozličnými hrami když u hrobu vzdávali slávu,

Iridu Saturnská s nebes oblohy seslala Júno
Ilickým ku lodím a dechem vzduchu sílila jdoucí,
horlíc velmi, posud dávným neumírněna záštím.
Tahle tedy spěchajíc na oblouku tisícobarevném
rychle po dráze běží větrné nespatřena panna,
uhlédá nesmírný sběh lidu, tam břehy vůkol
i přístav prázdný spatří i koráby samotné.
Než opodál ve pohorním koutě Trojánky sedíce
Anchisa ztraceného želí a všeckny plačíce
na hluboké moře smutně hledí. „Ach tak mnoho zbývá
ještě brodů probřísť ušlým!“ všech nářek je stejný;
všeckny si město přejí; na mořích jim teskliva práce.
Čar nenepovědomá bohyně vmísí se u prostřed
mezi ně, obvyklou tvářnost odloživši i roucho,
v Berou se promění, to ženu Tmarského Dorykla,
jméno jejížto i rod i děti dřív bývaly vzácny,
a připojivši se k Dardanským bez rozpaku matkám:
„Ó nebohé,“ vece, „jichžto v Achajské válce nevlíkla
na smrt vražedlná ruka pod zděmi otčiny! plémě
nešťastné, na jakou osud ouhonu ještě chová vás!
Sedmé po Tróji zkažené již táhne se léto,
co bloudíc po zemích a mořích pod hvězdami darmo
skály nehostinné směřujem a hledáme Itálsko
nám prchavé a bez ustání kolotány na různo.
Zde kraj pobratřený Erykův, zde přítel Acestes,
což brání založit zde město a v obci přebývat?
Vlasti milá, ó marně vrahům vydraní vy Penáti,
žádné-liž Trojou se nenazvou ohrady? nikdy
Hektorské řeky víc Simoenta, ni Xantha neuzřím?
Pojďte a hned se mnou nešťastné spalte koráby;
neb se mi dnes Kassandra ukázala věštkyně ve snách
a podajíc mi horoucí louč: „Zde Troju hledejte,
zdeť je domov,“ vece, „váš. Čas ubíhá; věc vykonejme —
div to velí — bez meškání. Neptúnovy hle zde
oltáře čtyry; bůh sám zápal i sílu propůjčí.“

To promluvíc první záhubné chápe pochodně
a ždviženou pravicí zatočivši je dále vymrští
od sebe. V mysli trnou zděšeny, a v srdci užasnou
Iliačanky a nejstarší z nich jež byla jedna,
Pyrgo, chůva stará mnoha synků Priama krále:
„Však to není Beroë," dí, „Rhoetejského Dorykla,
matky, není ta chotí velebou znamenána bohyňskou;
plápolavé pozorujte oči, vznešený duch, a vizte
tváře její, a jaký hlasu zvuk a jaký to její chod!
Já sama od Beroy churavé teď právě přicházím;
hořce onať lituje, jediná že zbavena té jest
útěchy, poslední Anchisu vzdávati poctu."
Tak domluví.
Matky tu rozpačité hněvivýma pohlížely očma
na lodě přistavené a nerozhodlé mezi láskou
přítomné té země a říší ještě osudnou;
v tom se o dvou perutích k nebesům zase bohyně vznesla
a v letu vykrojila duhový na podoblaku oblouk.
Tím divem ohromeny a vybouzeny ku vzteku matky
vykřiknou, z ohníšť oltářních hlavně horouci
uchvátí, a sebravše oheň metají na koráby
klesť hořavou. I zuří Vulkán bez uzdy na lavkách,
veslech a na stěžních i na bortech a malbě korábů.
I spěje k Anchisovu hrobu a k stupňům divadelním
Evmelus ohlásit, že zapáleny jsou lodě: i hned
ohlídnouce se pýr spatří k nebi létati černý.
Askanius první, vesel ačkoli závody řídil
jízdní, rychle vyjel na hřebci ku plápolavému
táboru; jej teskní ani zdržeti strážci nemohli.
„Čí to nový je vztek?" vece; „kam, ach kam to zaběháte,
bídné občanky? Ne nepřátelský ste vy tábor
Argivský, svou vy ste zapálili čáku! Hle já váš
Askanius!" A hodil jim před nohy přilbici prázdnou,
již měl na hlavě ve hře oné boj obrazující.
Přispíšil po něm Aenéas k ním, a hluky Tevkrů;

než tyto pak se z bázně po rozličném břehu různo
rozběhnou do lesů a pokradmo skrýť se po roklích
usilují; i mrzí pro zločin jich světlo a opět
změněny poznaly svých a ze srdce vypuštěna Juno.
Než prudký proto předce oheň svůj plápol a sílu
neskrocenou nesložil: i živil se na koudeli tlící
zdlouhavě pod vlhkým dřívím, a koráby užírá
hustý dým; zmocní se zhouba i jádra celého.
Síla reků ani vod vylíté neprospěly proudy.
Zbožný Aenéas pak roucho s ramen si trhá i
božstvo volá k pomoci, dlaně zpínaje k obloze vzhůru:
„Jupitere všemohý, v nemilosti nemáš-li naprosto
Trojanských, tvá dobrotivost posavád-li na bídu
lidskou béře ohled, dej, otče, by ušly koráby
ohni; počátky malé Tevkrů ze zkázy vytrhni;
nebo jinák i zbytky zahub hněvivým hromobleskem,
zasluhujem-li, svou pravicí nás pohřbi najednou!“
Sotva to byl promluvil, nenadále se rozlije černý
oblak a bouře hučí veliká a hromem se otřásá
země horem i polem: se celé se pak oblohy řítí
hustý dešť a voda přívalná ze rmutu mračna;
od hora tou se koráby plní a břevna namoknou
obhořená, až i dým udušen byl vešken a všecky
před zkázou po ztrátě čtyr, zachovány koráby.
Než otec Aenéas pro tu pohromu hořce se trápil
a brzy tak, brž onak velikými jsa péčemi sevřen
rozvažoval v duši, má-li v Sikulských ostati sídlech,
nedbaje svého losu, nebo zajmouť zábřehy Vlaské.
Tu starší Nautes, Tritonská jejž byla Pallas
rozmanitým uměním a vědám vycvičila věštným,
vysvětloval jemu v odpovědích, velikého co božstva
hněv znamená a co řád osudu přísného si žádá,
a jme se Aenéu takovým slovem útěchu vlévat:
„Dítě boží, kam a odkud osud nás táhne, se dejme;
cožkoli buď, přetrpíme odevzdáním se povolným.

Přítele máš posavad z Dardan bohorodce Acesta;
s ním radu vezma připoj dobrou jeho vůli a přízeň,
nech jemu, na ztracených kdo se vezli lodích, a kterým se
tvůj počinek příčí a tvá věc hrubě nelíbí,
starce dlouhověké a plavbou mdlé spolu matky,
a kdokoliv jest nestatečen a nehod se obává,
odděl a těmto mdlým zjednej v té krajině bydla;
město pak ať slove od jména přijatého Acesta."
Roznícen takovými slovy druha víceletého
rozvádí proto rozličné sám péče na mysli,
černá až na dvouspřeži noc k poli oblohy došla.
Ve sně vidí spadlý s nebes obraz otce milého
Anchísa a slyší nenadále vylévati hlas ten:
„Můj synu, nad živobyt, dokavad život já zde požíval,
mi dražší, synu můj zkušený ve strastech Ilických,
jsem zde na Jupiterův příkaz, jenž ohni koráby
vytrhl a s vysokého nebe smiloval se milostně.
Poslechniž rady výborné, již Nautes ohlásil
tobě starý; vybrané mládence ducha zmužilého
vezmi do Italie; tvrdošíjný v Látsku a bujný
lid je, s tím boje vésti budeš. Ale Dítovy dříve
podzemní příbytky hledej a po hloubi Avernské
ke mně na návštěvu přijď, synu můj; však já neobývám
v pekle ani v stínech smutných: ale na sněmu ctnostných
v Elysium byt mám blažený; tam věštka Sibylla
tě dovede, mnoho černého bravu obětovavši.
Tam se dovíš, ký rod a jaké ti propůjčeny hradby.
Zdráv buď! noc vlhká poloviční skončila dráhu
a mne dechem již ovál východ prudkého komonstva."
Domluvil a v tenkém se co dým zase rozplynul větru.
Aenéas vece pak: „Ó kam se hrneš? kam utíkáš?
od koho odbíháš? kdo mi zabrání tě obejmout?"
To propoví a oheň z popele zdřimlého vybouzí.
Pergamského Lara ctí modlitbou a kadí pak
Vestě šedé zbožně svěcenou na obětnici pražmou.

Bez prodlení ke druhům jde a ku přednímu Acestu,
Jupiterův rozkaz, radu též jim otce milého
oznámí a jaké mu nyní v duši utkvělo zdání.
Ve svolané radě pak žádost neodepře Acestes;
připisují matky k té obci, čeládku povolnou
k nim přidají, duše, jimžto scházela touha po slávě;
lávky nové dělají, drva též uloží na korábech
ohryzena plamenem, opraví pak i vesla i houžve.
Lid na počet zmenšen, ale srdce oživělo k vojně.
Aenéas městiště zatím znamenal pluha brázdou,
rozděloval domy, část Ilium, část Troju nazýval.
Z obce nové se těšil Trojanský vládce Acestes,
soud zřídil, svolaným též otcům právo odevzdal.
Na hvězdám blízkém vrchu Ericinu založen chrám
Venuši Idalské a při Anchísesově hrobce
strážný kněz nadaný v posvátném háji přebývá.
Až po devátý den hodováno a pocty konány
oltářní: větrové krotcí v moři ustlali dráhu,
na hlubině věje vítr polední k jízdě vybízí.
Náramný na břehu skřiveném pak nastane nářek;
v náruči pospolném trvají den a ještě i přes noc,
matky samé a také ti, kterýmžto se ondyno zdála
přehrozná moře tvář i jméno to nesnesitelné,
jíti chtějí a novou putování snášeti nesnáz.
Jich dobrý těšil Aenéas slovy přívětivými
a slze sám jich příbuznému Acestu poroučel.
Tré telat Eryku, přívalným též jehnici bouřkám
káže zabíti potom, a pořádně přetínati houžve.
Sám s holené listím hlavu sobě ověnčil olívy
a stoje dále na bortu držel v ruce číši a házel
hruď do slaných vln a pak tekuté v moře víno vyléval.
Pohodlný poutníky pudí vstana od zadu vítr;
plavci ochotně tepou moře vesly a hladinu brázdí.
Než mezi tím Venuše k Neptúnu doháněna péčí
přistoupíc takové ze prsou rozlévala nářky:

„Těžký hněv a mstou nesyté Junónino srdce
sem mne pudí, Neptúne! se prosbou k tobě utíkám.
Ji ani čas dlouhý ani ctnost nezměkčila žádná;
míru nedá proti vůli Jova a losům nepromënným.
Dosti není, Frykské že vyjedla nevyslovitelným
město i lid záštím, že vztáhla na veškery zbytky
pomstu svou; zmařené Trojy stíhá prach i kosti
ještě posud, ač nikdo neví krom ní tohoto vzteku původ.
Sám jsi mi ty svědkem, jak náhle na hloubi Libycké
ondy vyváděla bouř, nebes oblohu se všemi mořmi
míchala; Aeolových svěřila vše svévoli vichrů;
to směla ve tvém království.
A hle nyní k zločinu Trojanské dohnala matky,
vztekle že jsou podpálily loďstvo a král donucen po
ztrátě lodí vysadiť v neznámé krajině družstvo.
Aspoň zbytky, prosím, bezpečnou přes moře dráhou
doplav a dej šťastně k Lavrentské přistati Thybře,
jestli to, oč žádám, lze; přejí-li mu hradby ty Parky.“
Saturnský na to dí moře vyhlubeného panovník:
„Právo celé, Cytheřanko, ty máš mé věřiti říši,
odkudž původ tvůj, i hoden jsem důvěry; častoť
jsem potlačil zuření na vodách i na výši nebeské;
se Xanthem Simois mi svědč, po zemích že nemenší
o tvém Aenéu vedu péči. Kdyžť ondy Achilles
stíhaje Trojanské na hradby dorážel a lidstva
již na tisíce pobyl, že krví naduté řeky vůkol
zalkaly, a Xanth sám k moři cestu najít a rozlíti
v něm se nemohl, tehdáž já Péleovici nedav se
potkati s Aenéem, jemu v síle a hrůze nerovným,
mhou zahalil jej, ač bylo souzeno, ze dna vyvrátit
vystavěnou těma rukama pro křivopřísahu Tróju.
Nezměněna mysl má posavad, bez bázně budiž ty;
kam žádáš bezpečně se dostane k bráně Avernské.
Jen jediný bude, jejž zanechá v moři pohřešeného;
jedna vydána budiž za mnohé hlava!“

Jakž ukojil veselé těmi řečmi bohovčino srdce,
do zlata vládce koní zapřahá, spřeži uzdy navléká
popěněné a v rukou volné jim opratě pouští.
Na modravém voze, jakby letěl, jede po vrchu tůně:
náhle se proud usedá, naduté pod osou rachotící
víry se uhlazují a minou s nebes oblohy mračna.
Rozličné provodí jej tváře a potvory velryb,
i starší tlupa Glaukova, Inovský i Palaemon,
a Tritóni hbití, a podobně i Forkovo vojsko;
v levo drží se Thetis, Melite a Panópea panna,
Nesaee spolu a Spio, Cymodoce a Thalía.
Aenéas tu otec potěšil se po trampotě dlouhé.
Tehdáž v srdce mu vnikla radost; zdvihnouti přikázal
na všech stěžně lodích a připínati plachty na bidla.
Všechny najednou vítr lapí, v levo i v pravo rovněž
záhby plné se činí spolu zakrucují rohy příkré
a znova obracují; lodě žádoucí nese vání.
Hustou loďstva řadu spravoval napřed Palinúrus
vůdce, za ním se jiní měli říditi ve běhu plavby.
A skoro noc vlhká na nebeské báni dosáhla
cíle vrchol a v poklidném tichu hověli oudům
po dubových lavicích pod vesly rozestřeni plavci;
když sen lehkoletý se hvězdné výšiny spadnuv
mrákotu rozptýlil větrnou a stíny rozehnal,
k tobě letěl, Palinúre, a klam nesl tobě žalostný
bezvinnému; hle bůh v pozadí vysoké lodě sednul
Forbantu podoben a tu řeč k němu slovně pronášel:
„Jassoviči Palinúre, hle jak nese hladina loďstvo,
vítr dychá stálý a ku poklidu chvíli podává,
skloň hlavu a zraky ustálé od práce uchýli;
já tebe zastana tvou na chvíli převezmu povinnost.“
Sotva očí pozdvihnul i odpověděl Palinúrus:
„Ty mne moře krotkého tvář a proudy pokojné
neznat přemlouváš? té mám dát potvoře víru?
Což měl bych Aenéa odevzdati větru lichému

já tolikrát oklamán a obelstěn od oblohy jasné?“
Touto řečí ozval se a o hřeb pevněji opřen
vesla se nespustiv zraky měl obráceny k hvězdám.
A hle tu bůh smočenou ratolestí v proudu Lethejském
dotknuv obou se jeho skrání, Stykskou jej omámil
chytrostí, a zraků se mu bezděky spustila víčka.
Sotva že byl první poklid jeho oudy proniknul,
zlý doraziv naň sen s odutrhlou od lodě částí
i s veslem velikým jej svrhnul po hlavě vírné
do hlubiny o pomoc druhy vzývajecího nadarmo.
Sen co pták uletěl do povětří jemnodechého.
Krom toho loďstvo koná bezpečnou přes moře dráhu,
a dle slibů Neptúna se dál bez hrůzy donáší.
Tak se i ku skalinám Sírén přiblížilo posléz;
již tyto neschůdné mnoha kostěmi se bělající
skály jekem tlučených o ně vln se ozývaly z dáli,
když otec Aenéas shozeného správce do tůně
byl pohřešiv sám vesla chopil se a loď v noci řídil,
ač v duchu zarmoucen litoval mnoho přítele úpad:
„Ach že věřils jasným nebesům a moři směle příliš,
někde ležíš teď neznámém, Palinúre, na písku!“

Kniha šestá.

Obsah.

Aenéas navštíví Kumejskou Sibyllu Deifobu, která předpovídavši jemu veliké boje, vybízí jej, aby očistil mrtvolu Misenovu. Na slovo její učiní to a hledá pak i najde v háji zlatou ratolest, potřebnou k cestě na svět podzemní, a stoupí s ní do pekel. Spatří rozličné příšery, duše na břehu Styxa, plavce Charona, Palinura, Cerbera, bydla zemřelých dětí, křivě odsouzených, samovražců, milenců nešťastných, Didonu, Deifoba, propast pekelnou s pokutami zločinců, Plutónův palác, kdež zatknuv ratolest odchází do sídla blahoslavených, Elysium; tam najde Musaea a pak otce Anchisa, jenž vykládá jemu počátek světa duchem oživeného, a ukazuje jemu duše slavných mužů z kmene svého v Albě a Římě na svět se chystající až do Augusta a Marcella, i uděliv jemu všelikou radu propustí branou Slonovou na světlo denní, odkudž Aenéas do Kajety se přeplaví.

Tak domluví uslzen a popustí uzdu korábům,
až posléze do Kum k Evbojské končině dojde.
Návy nosem k moři obrátí; hlodavé zuby kotvic
na dně je pevně drží, baňaté jsou na břehu zadky
houžvemi též připaty. Vroucí vyskáče jonáctvo
na kraj Hesperský; část ohně seménka dobývá
ve křemene schovaného žilách, část po zvěři slídí
v hustých háje křovích a studně vyšetřuje sladké;
zbožný Aenéas chvátá ale na hrad Apollův,
kdež byl chrám a podále tajemná rokle Sibylly,

ta hrozná svatyně, kde prorok Delsky velikému
duchu jejímu vnuká a zvěstuje náhody příští.
Již vchází hájem Trivinym pod vyzlacený krov.
Daedalus, jak zní zvěst, když prchnul z Minovy říše,
na pružných perutích tekutému se větru odevzdav
nezvyklou dráhou ku chladné půlnoci bral se,
až nad Chalciským zámkem zponenáhla se spustil.
Těm krajinám vrácen poprvé svoje vesla perutná
Foebovi obětoval zde a chrám založil mu ohromný.
U dvéří smrt Androgea, dál pokuta obce
Cekropské byla obrazena — běda! — sedmero dětských
těl v den výroční! tamž patrna urna losovní.
Naproti vytvořena Gnoská z moře výspa se pnoucí;
vedlé láska krutá a klamem podvržena býku
Pasifaë, dvoutvorný plod z plemene dvojatého,
Minotaur, ta nevýslovné vilnosti památka.
Zde pracné Labiryntha nevypleteného bludiště;
Dále se pak smilovav nad královské dcery láskou
Daedal sám vyjevil domu zámotavého klamání,
pouhou řídě slepé stopy nitkou. Část velikého
díla by tys měl Ikare též, ale bol nedal otci:
dvakráte v zlatě chtěl vypodobniti strast syna svého,
dvakrát otci ruce zpět klesnuly. Než ale očma
všecko to přehlédli, předeslán se vrátil Achátes
nazpět, i přišla s ním spolu Foeba i Trivie kněžka
Deifobe, dcera Glaukova; jenž ku králi se ozve:
„Díváním takovým se zanášeti čas nedopouští,
pěkných teď potřebí junců ze stáda zabíti
sedm, tolikéž vybraných i podobně dle obřadu jehnic!“
K Aenéu promluvivši a hned velené vypravivši
oběti, Teukry volá vysokého kněžka do chrámu.
Bok vykrojen z Evbojské skály na jeskyni velkou,
kam širokých vede do sta chodeb, též tak mnoho dvéří;
a všemi hrne se hlas, když věštbu Sibylla vydává.
Ku prahu přibliží se, a panna praví: „O radu zde

žádati čas; bůh, ejhle tu bůh!“ Když ledva u dvéři
tak promluví, nenadále mění se v tváři a barvě,
vzhůru se jí sježily vlasy a hned kypěla ňádra,
srdce divou zuřivostí se dmulo, zdála se růsti,
smrtedlný hlas již nezněl. Když nadchnuta božstva
přítomného duchem: „Proč dlíš teď s prosbami svými
Trojský Aenée?“ vece, „dlíš? dřív ohromeného
chrámu se ústa neotevrou!“ Promluvivši tak opět
pomlčela. Studený Tevkrovcům kostí probíhal
bázně mráz, a král ze vnitřku ty prosby vyléval:
„Foebe, kterýs' litoval posavád los Trojy přetěžký,
a střelu Dardanskou v ruce Parisově v tělo řídils
Aeakovičovo, tvým vedením tolik obmezujících
velké země moří prošel já jsem, i končiny říše
Massilské, hražené též pískem pustiny Syrtské,
posléz Italie těkavé jsme se půdy doplouly;
až posavád nás neštěstí jen stíhalo Trojské.
Pergamský politujte druzí bohové i vy všecky
bohyně lid, nemilá jímž bývala Troja i sláva
Dardanie veliké. A ty věštice nejsvětější,
jenž i co přijde vidíš, dej — a však o berlu nežádám,
jíž by osud mi nepřál — usadit se v Latiu Tevkrům
s bloudícími bohy, s metanými Trojy ochranci.
Foebu a Trivii pak z pevného mramoru zřídím
chrám i svátečním oslavím dnem Foebovo jméno.
Rovně čeká tebe též v zemi mé posvátnice slušná,
v ní totiž já uchovám tvoje věštby a říkadla tajná
národu mému daná; výborné kněžstvo ti rovněž,
panno svatá, oddám: nenapiš jen verše na listech,
ať neletí zmateny prudkému ku posměchu větru.
Pěj sama věštbu prosím.“ Tak ukončil přímluvu ústní.
Ač posavad Foebem nezmocněna v jeskyni věštka
hrozně se rozbuřuje, zdali by z ňáder velikého
mohla zbýti boha, však tím on silněji svírá
ústa její, krotě prsa divá, a k věštbě pobádá.

Náhle také samo v nesmírné se otevřelo rokli
sto dvéří a z nich dech větru tu věštbu donáší:
„Ačkoliv již dokonals veliké na moři svoje práce —
těžší tě čekají na zemi! — Do vlasti Lavinské
dojdou Dardanští; o to bázeň z útroby pustiž!
Raději však by nepřišli do ní; boje jen, boje hrozné,
jáť řeku Thybru vidím se krví zapěnívati hojnou.
Zdeť Simois ani Xanth ani Dorské tábory nikdy
nepohřešíš, i druhý narozenť již v Látsku Achilles,
dítě boží on též; ani Tevkrům Juno neujde
závistná; posléz donutí tebe nouze přetěžká
žádati snažně také o pomoc lid a města Italská.
Tevkrům hostinská žena zas bude zlého počátek,
sňatky cizí toho zas původ. —
Zlému neustoupiv směleji vstříc povždy vycházej,
jakkoli tobě se poštěstí; čeho sám netušíš, hle
cesta k spáse prvá z Grajského otevře se města.“
Po slovu tom v posvátné síni Sibylla Kumejská
zámoty přehrozné opěvá, a v jeskyni hlásá,
pravdu řečí temnou přiodívá; až povolil pak
uzdu a odvrátil pod ňádrami osten Apollo.
Jak mile byl pominul vztek a ústa skrotla zuřící,
poznovu počne rek Aenéas: „Mne, panno nižádná
práce anižto nová nenadálá nepřekvapí tvář,
všecko to již poznal jsem, a dříve na mysli uvážil.
Jedno prosím, zde praví se, k podzemnímu že králi
brána i vchod jest k mrákotným Acheronta močálům,
buď mi lze tam vjíti, abych tvář otce drahého
ještě viděl: ty mi cestu ukaž a bránu otevři.
Jej jsem vytrhl ze plamenů, ze tisíce letících
střel na svých ramenou a krutému nepříteli vyrval;
on napořád se mnou, mne na cestě provázeje, snášel
těžkosti všeliké na moři, vše i oblohy hrůzy
nepřemožen nad sílu a nad obyčej věku svého;
sám abych já sem k tobě došel a tvé prahy uctil,

častěji přísně mi domlouval. Syna, panno velebná,
otce také polituj; vše to možná tobě, nadarmo
tě Hekate nepředstavila v svatoháji Avernském.
A lze-li Orfeu navštíviti kdysi choť bylo mrtvou,
ačkoli důvěřoval se jenom zvuku cythary Thracké;
jestli také Pollux tolikrát smrti sprošťuje bratra,
střídavě tou se vrací cestou. Ani Thesea víc, ni
Herkula nezmíním: rod můj též má z Jova původ."
Touto řečí ji prosil a rukou oltáře se týkal.
Věštkyně pak jemu odvětila: „Z krve božstva potomku,
Tros-Anchísoviči, snadný do Averna je přístup;
dnemť i nocí černého je Dita otevřena brána:
zpáteční krok a pak vyjití na světlo hořejší
dílo je pracnější. Přísného Jupitra to mohlo
málo miláčků, jichžto vřelá k nebi ctnost povynesla;
toť smělý děti bohů. Vše kolemť zaklíčeno hájem,
od strany ostatní Kocyta stokem oblito černým.
Jestliže však taková vře v tvé duši touha a žádost,
dvakrát břísti řekou Stykskou a spatřiti černou
pekla propast, a ten odvážný podstoupiti úkol:
buď, ale slyš, co dřív vykonáš. Skryta na stromu stinném
jesti větev se zlatým lupením a zlatou ratolestí
podzemní Junóně svatá; tu všecken ukrývá
v úvale háj zavřený a věčná mrákota noční.
Dřív ale dáno není do skrýší země se spustit,
leč komu poštěstí se zlatou ratolístku utrhnout;
neb krásná si nařídila Proserpína přinášet
dar takový. První-li zlatá se utrhne haluzka,
náhle vyroste jiná, a kovem blýská se podobným.
Vyslídiv tedy ji očima a ji najda utrhni
slušně rukou; sama od sebe lehce a volně podá se,
jestli osud přeje tobě: jinák to není lze dovésti
síle jaké, ni tvrdou ocelí utnouti nedá se.
Mimo to bezdušné tělo přítele sem ti připloulo,
sám to nevíš! a puchem zanečišťuje na břehu loďstvo,

an o radu zde se tážeš a na prahu tomto prodléváš.
Dřív položiv ho na místo své jej do hrobu uklid̓.
Zab jemu brav černý; vykonej první tu očistu.
Pak teprvé uzříš luhy Stykské, kraj to živoucím
neschodný.“ Domluvivši a ústa zavřevši umlkla.
Aenéas s truchlivou tváří, s očima sklopenýma
odchází a opustiv jeskyní v mysli přemítá
zvěstované výsledky slepé; s ním kráčel Achátes
věrný průvodčí, stejnými jsa péčemi sevřen.
A mnoho rozličných spolu jsou vystřídali rozmluv,
čí ze druhů mrtvé tělo by chtěla pohřbeno míti
věštkyně: až na suchý břeh když byli přišli, najednou
Miséna spatří sešlého smrtí nemilostnou,
Miséna Aeolovce, trubač nad nějžto nebyl druh
přednější k boji vyzvat a rozpalovat muže hudbou;
Hektoru průvodčím on bývaje, pospolu s ním vždy
vyznačený maje oštěp a polnici v bitvy chodíval;
a když Hektoru pak život odňal vítěz Achilles,
Dardanskému potom Aenéu se rek ten udatný
za stoupence přidal, vyvoliv tu stránku ne horší.
Lasturový na dutý roh blíž moře troubě naposled
pošetilec vyzval nesmrtné hudce na závod;
rozhorlen na něho Tríton, to-li hodno je víry,
u skalin opěněných potopil jej pod vodu náhle.
Všickni kolem ho potom velikým oplakávali nářkem,
dobrý Aenéas nejvíc; a slzíce Sibyllin
rozkaz bez prodlení konají, a snaží se na oltář
snášeti hranici drev a vynésti ji k obloze vzhůru.
Jdou do lesa staletého, bytu zvěře do hlubokého;
sosna padá, sekyrou raněný též dub se ozývá;
jasanová řezají polena, z dubu jinde se klínem
štípe pařez, svalují se i od hor habry neměrné.
Aenéas první vždy při každém díle vybízí
k pilnosti druhy a stejnými jsa zbraňmi opásán
sám u sebe všeliké věci v mutném srdci přemítá,

patře na les ten nesmírný tak hlasmo zatouží:
„Ó kdyby nám se nyní strom onen se zlatou ratolestí
v háji ukázal tak velíkém, neb všecko opravdu
dálo se tak, jak o tobě, Miséne, povídala věštka!“
Sotva to byl domluvil, hle dvé holubic nenadále
před rekovou tváří jasné s nebes oblohy slítlo,
a v zelený usedlo trávník. A hned veliký rek
máteři ptactvo milé poznav, potěšen se přimlouval:
„Buďte mi vůdci na té mé pouti, do háje zaměřte
let větrný k tomu místu, drahá kde baluzka na tučnou
stín vrže zem, a rodičko, milostivě raď mi
ty v nehodách!“ Rce a hned po jejich stopě své kroky řídí,
patře jaké znamení mu dají, kam letmo se chýlí.
Obě pasou se a odskakují, aneb odletují jen,
jak daleko zraku ostří postihnouti je mohlo:
odtud jak došly k chobotům dusivého Averna,
rychle se pozdvihnou a dolů zase s oblohy spadlé
obě si nad větví stromu žádoucího zasednou,
odkud rozličný zlata lesk ratolestmi zamihnul.
Jak zelená se také zimního i za mrazu jmélí
obnoveným lupením nepučícím ze stromu jádra,
a kvítkem žlutavým obkládá rozsochy outlé;
tak byla rostlého zlata tvář v dubu rozložitého
záclonĕ; a v jemném větříku zachřestily plíšky.
Aenéas uchopiv ratolest žádostiv utrhnul
zdráhajecí se, a pod krov ji nesl věštce Sibylle.
Tevkři neméně zatím oplakávali svého Miséna
u břehu, poslední zbytkům jeho poctu nesouce.
A z řezaných pařezů tuk louče potom podloživše
pod velikou ze drev hranici, bok oplétali vůkol
pohřební křovinou, a smutné cypřiše před ně
vystavují a vrch ozdobují stkvoucími to zbraňmi.
Část vodu ohřívá a oheň pod kotle kypící
přikládá, část vystydlé tělo myje a mastí.
Nastane pláč; tělo oplakané položivše na lůžko,

šarlatová metají naň roucha i závinu známou
pak mu dají. Nesmírné pozdvihnou ho na máry, —
smutná služba — a tvář opak obrátivše pochodní
podpalují hranici. Snešené spálí se kadidlo,
též krmy darované i z nádob olej se vylévá.
Jak mile rozpadl byl se popel z drev a plápol utichnul,
žížnící vínem se zalévalo, co zbylo, pýří,
a v měděnou sebral Korynéus nádobu kosti.
Týž třikrát na očistu vodou obešel tovařišstvo
lehkou kropě rosou a z olívy blahé ratolesti
mužstvo očistil a pak s mrtvým se naposledy loučil.
Dobrý Aenéas pahrbek velikosti neměrné
dal mu sypat, a do ní uložil zbraň, veslo i troubu
pod vrcholem větrným, posavad jenž od něho nazván,
na vždy jemu vlastní zachovává jméno Misenský.
Toť vykonav vyplní též rozkaz ochotně Sibyllin.
Rokle byla hluboká s nesmírným otvoru hrdlem,
příkrá, ohraženať jezerem černým a lesů tmou.
Přes ni neodvážil se beze škody obrati cestu
žádný pták perutěn; takový z černého vycházel
hrdla puch úmorný a se táhnul k báni nebeské.
A proto Gráji propast onu nazvali jménem Aornon.
Sem tedy nejdříve čtyry s černými hřbety junce
postaveny; na jejich čela víno kněžka vylévá,
a z prostředka rohů chlupy vyškubnuvši a vrhši
posvátný na oheň — to prvotní obětování —
hlasmo volá Hekatu v nebesích i v pekle mohutnou.
Juncům podřezují noži krk a na mísy tekoucí
přijmou krev teplou. Sám s černým jehnici rounem
Aenéas bije Evmenidek jak matce i sestře
ke cti mečem, jalovou i podobně Proserpině krávu;
králi Stykska také noční slavnosti počíná,
nezrušené dává býků vnitřnosti do ohně,
na hrudě pak lije tuk oleje tím snáze horoucí.
A hle za prvního svitu jitra a východu slunce

hůra bručí jim pod nohama i počínaly hájů
vrchy se třásli, vytí psů zaslécháno a ze tmy
se projeví bohyně. „Dál, dál ustupte nečistí!“
častěji věštka volá, „ze celého uberte se háje;
ty však cestu dolů nastup a ze pošvy vytas meč:
teď, Aenée, třebať zmužilosti a srdce smělého.“
Běsně to řekši do otvořené se spustila rokle:
on se neohroženým kročejem své vůdkyni rovnal.
Nad dušemi vládní bohové, a stíny mlčící,
Chaose a Flegeton, ve tiché noci pustiny širé,
buď mi vaším jménem volno dle zvěsti vyříci
a zjeviti ztopené věci tmou ve propadlině zemské!
I šli obadva sami mrákotným oblití stínem
přes pustý Ditův domov a prázdnou jeho říši.
Cesta jaká bývá při nemocném světle měsíce
ve hlubokých lesinách, když stínem oblohu zakryl
Jupiter a tma věcem v noci černé odňala barvu.
Před síní a branou první u samého to pekla
Zármutek a traplivé byty sobě oblíbily Péče,
tamž bydlí se bledými Nemocmi Staroba teskná,
děsný Strach vedlé, zlorадý Hlad i Bída vyzáblá,
obludy přehrozné k vidění: Smrt, Práce lopotné,
a Smrti příbuzné Spání, též mysli neřestné
Rozkoše; naproti ním smrtonosná na prahu Vojna,
lůžka železná Evmenidek, pak Nesvora běsná,
na hlavě vlasy hadí s krvavými pletenci mající.
U prostřed ramena zletilá vůkol sebe šíří
jilm košatý, veliký, na kterém dle pověsti Sny marné
lidstva mají obydlí, zde pode všemi listy vězíce.
Mimo ty i mnoho též rozličných oblud a potvor:
Centauři ve branách pelеší, vedle nich dvojetvárné
Skylly, a pak storuký Briarevs, a hrozně syčící
Ještěr Lernejský, soptící ohně Chiméra,
Gorgony, Harpyje a třítělné obludy vidmo.
Přestrašený viděním tím meč nenadále dobývá

Aenéas a hrozí ostřím všem naproti vyšlým,
a kdyby hned moudrá nebyla k němu vůdkyně řekla,
beztělní že to jsou duchové a jen obrazy netvor,
byl by mečem na ně marně dorážel a stíny protínal.
Odtud k Tartarským vede cesta vodám Acheronta.
Proud ten bahno valí kalné a ve víru vymítá
svůj vešken písek do Kocýta propasti ohromné.
Hrozný přívozník ale vládne u těch vod a proudů,
přehnusný pro špínu Charon; s brady vousy visí mu
nesčesané a šedé stářím, zrakem ohnivě jiskří,
nad ramenem zapaté vetché spouští se mu roucho;
sám žerdí loď odstrkuje, na ni plachtu připíná,
na plti rezovaté těla mrtvá stále přiváží
prastareček; stáří jeho jest ale jaro a čerstvo.
Sem se hrnou po březích rozptýleny zástupy všecky,
matky a muži také, života zbavení veledušní
hrdinové, i nevěsty a panny, i též pacholíci
a vložené rodičů před očima dítky na máry;
v počtu tolik, kolikož prvního se za mrazu vídá
spadlého v lese listí, jak mnoho ptactva zalétá
v země cizí přes tůň hlubokou, když rok zimavý je
přes moře odhání a do teplé země vybízi.
Množství stálo podál a prosíce ho snažně o přívoz
toužebnou ku druhému ruce břehu spínalo láskou:
než mrzutý plavčí toho teď a druhého vybírá,
a blátem hází po jiných a je dále zahání.
Aenéas podiviv se tomu hluku a shěhu, pohnut:
„Řekni mi, panno,“ praví, „copak u břehu ten znamená shon?
Oč duše tamto prosí, a jakým rozdílem ubíhá
částka břehům a druhá přes modrý brod se převáží?“
Dlouhověká k němu pak na krátce povídala kněžka:
„Anchisův porozenče, boží nepochybně ty dítě,
bahna Kocýta vidíš hluboká i Styxa močály, —
jménem tím skládá neklamnou přísahu božstvo —
to vše, které zde vidíš, ubohé je a bez hrobu množství,

přívozník je Charon; a převáženi přes vodu, mrtví:
s hrozných těchto břehů ječivé přes proudy nedáno
dříve přeplavení, až najdou klid v hrobě kosti.
Sic bloudí sto roků a tlukou se podál břehu vůkol,
až posléz přijatí žádoucí přeplavy dojdou.“
Postanul Anchísův plozenec a svůj zarazil krok,
rozvažoval a želel mnoho mrtvých úroku zlého.
Spatří tam zbavené pohřební pocty a smutné
s Levkaspem Lyckého korábu Orontesa vůdce,
i s jeho mužstvem, jež moři rozvlněnými jedoucí
z Trojy i s loďmi do vod potopil vichr od jihu náhlý.
A hle správce lodí Palinúr k němu spěšně se blíží,
jenž na hvězdy hledě při plavbě z Libye ondy
s bortu na zad vyražen do prostřed tůně upadnul.
Ledva že jej poznal se smutnou v oblaku tváří,
sám jej dřív oslovil: „Palinúre, kdož tebe z božstva
odňal nám, a kdož tě do mořské hloubi pohroužil?
Řekni mi; neb-liby byl před tím vždy mi bez klamu poznán,
tou jedinou věštbou mne předc obloudil Apollo,
ježto ubezpečoval mě, že bez škody přes moře dojdeš
k Ausonským krajinám. Toby byl jeho příslib a víra?“
On ale: „Věř mi, že tě neobloudila Foebova trojnož,
Anchisovče reku, týž bůh mne do hloubi nemrštil;
neb velikou sílou hlavní se odepnulo veslo,
strážce jehož já ustanoven, jsem běh lodě řídil,
toť pádem mne stáhlo s sebou. Přísám moře búřné,
že mne strach nepojal tak pro vlastní zachování,
než aby náva tvá zbavena hlavního ředidla
ve zniklém pak vlnobití ku zkáze nepřišla.
Po tři noci zimavé prudký nesl vítr mě jižní
přes moře nesmírnou hlubinou; čtvrtého pak jitra
shlédl jsem Italii vynešen byv k výšině proudů,
a k zemi jsem zponenáhla plaval a na pevnu se octnul:
ukrutný ale lid mokrým šatem obtěženého
a klikatýma holé rukama držecího se skály,

do mne vrazil železo, za kořistnou mne maje loupež.
Teď po vodách tělo mé se zmítá dle břehu větrem.
Než pro milý tě vzduch, pro milostné světlo nebeské,
týž tě pro otce prosím i pro čáku mladého Iúla,
zbav, hrdino, mne zlého losu, v zemi mé tělo pohřbi,
prsť na ni hoď; to ti možno, hledej jen stráně Velinské,
neb je-li cesta jiná, již božská tobě rodička
dá na jevo — ba věřím, že si bez kynutí božského
sem nepřišel se brodit po Styxa močálech a vírech: —
ruku podav nebohému s sebou mne přes vodu vezmi,
ať též odpočinu v poklidných po smrti sídlech.“
Touto řečí ozval se a tou zase věštice počne:
„Odkad máš hroznou, Palinúre, tu touhu a žádost?
Chceš-li nepohřben ty Stykské vody a brody přísných
spatřiti Evmenidek a na ten břeh jíti nekázán?
Ustaň osud božský marnou odvrátiti prosbou:
než pamatuj slovo mé a tu útěchu měj v hoři trpkém.
Věz lid sousední po městech vdáli i šíři,
nadzemskými divy přinucen uklidí tvoje kosti,
Vyzdvihnou ti hrob, a při něm slavnostmi tě poctí.
Místu tomu věčné Palinúrovo zůstane jméno.“
Tímto slovem vyvrácena bázeň i srdce truchlého
bol se nějak utišil; potěšil se i krajiny jménem.
Pokračují cestou počatou a k proudu se blíží.
Jak mile přívozník od Styxa brodů je byl uzřel
hájem mlčelivým jíť a k břehu mířiti přímo,
tou oboří se řečí na ně a tvrdě takto domlouvá:
„Kdož jsi koliv, jenž ozbrojený sem k mé řece chvátáš,
zastavě tam svůj krok v jevo dej, proč mnedle přicházíš?
Zde stinný jest kraj Noci, vládkyně dřímoty a snů;
na Stykské plti volno není těla vézti životná.
Bezděky já Alkéoviče jdoucího přijal jsem
druhdy na tom jezeře, Piríthoa, Thésea rovněž,
ač byli děti bohů, spolu vítězi velikomocní.
Ten ale strážce pekel od králova trůnu samého

odvedl a v řetězích táhnul jej přestrašeného.
A dva druzi odvedli paní směle od lože Dítu.“
Nač jemu Amfryská krátkou dala odtuchu věštka:
„Úkladu žádného zde není — ustaň se obávat —;
zbroj ta pychem nehrozí, vrátný ve propasti pekelné
bezkrevné štěkotem svým na věky stíny děsívej,
a stydlivá ošetřuj Proserpina strýcovo sídlo.
Aenéas Trojský rek slavný z dobroty srdce
do prohlubin Ereba stupuje chtěje navštívit otce.
Jestli tebou žádný důvod jeho ctnosti nepohne,
patři na tu ratolest!“ a hnedky ze zástěry vyndá
větvičku. Zlostí naduté kmetu srdce usedne.
Více nedí, alebrž daru přeskostnému se divě, —
po dlouhém čase nespatřilť ratolístku osudnou —
obrátí loď modrošedou, a se ku břehu blíží.
Duše jiné, jenž na dlouhých se usázely lávkách,
odhání, dno vyprázdní, a v lůno kocábky
Aenéa reka přijme. Lodí chatrná pode tíží
praskala a v sebe rozpukalá mnoho nabrala mokra.
Věštku s rekem přeplaviv ale přes řeku šťastně
v sítí modrobledém vysadil je na bahně neslíčném.
Cerberus ohromný štěkotem tři hrdla nadírá
hrůzyplným v postrach ve protější roztažen rokli.
Věštice krky dračí se nadýmati náhle vidouci
uhnětenou z medu a z koření mu koblížku snodárnou
předhodila, hladov otvírá tré tlam a popadne
žrádlo mu předhozené a hřbet roztáhne neměrný
náhle na zem a zalehne celou onu jeskyni šírou.
Aenéas přístup získav v čas uklidu strážce
rychleji pokračuje od nevratného řečiště.
Na předním popraží rozličné hlásky zasléchá
kvílících to duší rozeňátek pláče a kvilby,
jimžto život sladký s prsy mateřskými byl odňat,
den černě znamenán je na hořké máry uvrhnul.
Blíž nich jsou, odsouzeni kdož byli ke smrti křivě.

Než nejsou maně jim bez soudce ta určena bydla;
Minos tam osudím třese, týž povolávaje na sněm
stíny mlčící, po ctnostích i po zlém činu pátrá.
Jim nejblíže mají obyty, kdož bez viny sobě
smrt jsou spůsobili z hoře neb světa rozmrzelosti
své duše odhodili, než aby chtěli pod nebem vrchním
trpěti nouzi aneb obtížnou snášeti práci!
Perný soud nemilostný na smutné je močály
váže a devaterým ramenem řeka Styx je zavírá.
Odtud pak opodál šírá na vše strany vůkol
jsou pole Zármutku; takové jim jméno nadáno.
Tam se, kterýchžto kruté otrávily úbytě lásky,
soukromě uschovali, v chodbách vnitř myrtina háje
zacloněni; ani po smrti jich neopustila trýzeň.
Faedru i Prokridu v těch místech, Erifýlu žalostnou,
rány synem bodené ukrutným odhalující,
Pasifau i Evadnu a Laodamiu tam uzří
pospolu, Caenidu též, jinocha kdysi, teď ale opět
ženskou, vyměněnou osudem, což bývala dříve.
A v prostředku s ranou čerstvou Feničanka i Dido
bloudila po dlouhém lesa loubí; sotva že blíže
přistoupiv rek Trojanský ji v mrákotě temné
byl poznal, jako lunu, kterou na počátku měsíce
buď za mlhou vídáme aneb že zříti ji mníme,
i hned slzy vylil a to sladce a laskavě vyřknul:
„Nešťastná Dido, tedy pravdiva předce mi ondy
přišla zpráva, život ocelí že jsi odňala sobě
a smrti tvé já příčina byl? Ale hvězd a bohů se
dokládám a zdaž-li jaká je v podzemi víra,
bezděky jsem, královno, ušel z tvé končiny země;
neb velení božské, což i teď mne v mrákotě stínů
a v hluboké noci jíti nutí teď místy sirými,
bránilo mi tebe poslechnout, ano sám netušil jsem,
tak veliký že ti žel můj odchod může přinésti.
Zastav krok, nevzdal se pro záští pohledu mému!

Kamže těkáš? naposled mi s tebou rozmlouvati přáno!“
Touto řečí krotil Aenéas duši hněvmo horoucí
a škaredě naň patřící; sám slzy proléval:
ona hledí odvrácena očma v zem opřenýma,
ni začatým rozmlouváním se nepohnula v tváři;
stála jako stěna Marpeská neb skála křemenná.
Posléz pak se chopí a do háje stínokladého
přímo běží hněvivá, u chotě prvního Sychaea
útěchu svou hledajíc a podobné úlevu lásky.
Tak též Aenéas zármutkem velmi jsa dotknut,
kráčí dále za ní, ušlou oplakávaje vroucně.
  Tak cestou se berouce danou posléze i došli
k místům ohraženým, kde reků jsou sídla bojovných.
Tam potká se s ním Tydevs, tamž ve zbrani slavný
Parthenopaeus i blednoucí podobizna Adrasta.
I mnoho na světě oplakaných dlí tam v boji padlých
Dardanců; v pořadí je po sobě zahlédaje dlouhém
zalkal; Glauka vidí tam i Thersilocha i Medonta,
tré Anténorců, kněze Cereřina Polifoeta,
též Idaea posud na voze k boji ozbrojeného.
Obstupují ho duše v pravo i v levo velmi početně.
Dosti není jednou ho vidět; dél by chtěly dlíti
a s ním jíti pořád a na příčinu pouti se doptat.
Vládykové Danaů, plukové Agamemnona krále
jak ve mlhách zahlédli muže dle jeho zbraně bleskné,
náramným se třásli strachem; zpět ubíhali dílem,
tak jak utíkali někdy k lodím; hlasy část povynesla
chraptící, o křik se nadarmo pokoušela ústa.
A zde také po celém sedraného těle Priamovce
Deifoba spatří; krutě rozsekaný on obličej
ruce obědvě také, uťaté uši, skráně z obou stran
měl sedrané, nosu odřezaného i ránu ohavnou.
Sotva že poznal jej ulekléno, an jízvy ukrutné
zastíral, známým se hlasem k němu ozval ochotně:
„Deifobe, zbrojemocný, ty vnuku Tevkra šlechetný,

kdož tak ukrutnou směl mnedle spáchati pomstu?
kdož dovolil si zlosti tolik? Mne donesla se pověst
v poslední noci žes valné po vraždě Pelasgů
zemdlev na hromadu zmatených těl poklesl mrtvých.
Ovšemť já mohylu prázdnou jsem na břehu Rhoetském
ti nasypal, třikráte také ducha tvého požehnal.
Místo chová tvé jméno i zbraň: tebe příteli však jsem
nespatřiv nemoh' já otcovské klásti do země."
Priamovic na to dí: „Ničehož, druhu, tys nezanedbal,
všecku Deifobovým stínům tys poctu prokázal,
můj mne osud a zločin bohaprázdné Lacedemonky
vrhli do neštěstí; ona mi sděla tuhle památku.
Neb jak poslední sme my ve klamavých radovánkách
trávili noc, víš; netřeba toť připomínati tobě.
Když přivalen ten osudný kůň přes hradby se dostal
v Pergamu, ozbrojenou pěchotu nesa ve břichu těžkém;
Bacchovi ke cti ona přetvářena ku plesu vedla
hlučný zbor Fryčanek, pochodeň sama držela prostřed
nich velikou, s vysoké svolala tvrze vůdce Danajské.
Péčemi svírán jsem tehdáž byl ve snu pohřížen;
nešťastné bavilo mne lože; sladký, hluboký však
sen mne spoutal, poklidné smrti sen přepodobný.
Choť moje výborná mezitím zbraně ven z domu všecky
odstranila, též od hlavy meč můj ukryla věrný,
pak Menelaa volá do vnitř, otevřevši mu bránu, —
ovšem tím veliký vděk doufala sdíti milenci,
a shasnout všelikou dřívnější křivdy památku —
proč ale dlím? Vtrhnou k loži, s ním spolu nástrahy strůjce
a zlot páchatel Aeolovec. Bohové vše to Grájům
odplaťte, lze-li zbožnýma rtoma žádati pomstu!
Než ty také pověz mi, jaká tě živého přivádí
náhoda sem? Zmítán-li mořem čili bloudě přicházíš,
neb na boží rozkaz? či jiná tebe nouze dohání,
k těm že neosluněným domovům zármutku se béřeš?"
Za těmi rozmluvami na rudém Auróra vozíku

po nebi již půl povětrné dokonávala jízdy,
tak že celou popřanou byli by snad utrávili lhůtu;
než průvodkyně jich varujíc dí krátce Sibylla:
„Noc mine Aenée, a my čas propláčeme vešken!
Místo je tu, kde se naše dělí na dvě strany cesta.
Na pravo tať vede nás k velikého to Díta palácům;
v tu stranu půjdeme k Elysium; v levo pak se přechází
k bezbožných pokutám, ku hrozné pekla propasti.“
Deifobus pak dí: „Nepohorši se kněžko velebná,
ustoupím a počet doplním, týž do tmy se vrátím.
Jdi naše chloubo i čest, lepšího se osudu dočkej!“
Tak promluvil a hned se po tom slovu nazpět obrátil.
Náhle se ohlédnuv na levé straně město uzírá
pod skálou široké, a trojí obklíčeno hradbou.
To plamenem tekutá obchází řeka pekelná,
nazvána Flegeton, kameny hřmotnými se víříc.
Naproti brána a sloupy u ní pevné z diamantů,
tak že ji síla lidí ni samých by nemohla vyvrátit
vláda Svrchovaných. I věž pne se vzhůru železná,
Tisifone zde v plášti sedíc krvavém vykasána
stále beze sna dnem i nocí ten opatruje přístup.
Odtud se slýchá stonot i hrozné se ozývá
mrskání, též břinkot pout, řetězů i tahání.
Postanul Aenéas a povyk naslouchaje hrůzný:
„Panno,“ praví, „vypodobni mi tvář zločinů; a jakým se
pokutují mučením? co za nářek vzhůru se vznáší?“
Věštka po něm promluví: „Veleslavný vojvodo Tevkrů,
ctnostným volno není sice na práh stoupiti zlostných;
než Hekate předloživši luhům mne druhdy Avernským,
mne zde božím učila trestům a ukázala všecky.
Zde přísné Gnoský Rhadamanthus soudy vynáší,
podvody vysléchá a k nim se znáti dohání,
v čemko-li na světě se kdo kochal, pokradmo a marně
ku smrti jen pozdní odkládaje z hříchu pokání,
důtkami ozbrojena věčná mstitelkyně vinných

Tisifone pere ousměšná je hady stočenými
a tlupu ještě volá na pomoc svých sester ukrutných.“
Na hrozně znících stěžejích zavrznouce se náhle
brány svaté otevrou: „Jen patři jaká ve protější
obluda síni sedí a stále opatruje práh ten?
Potvorná saně černými s padesáte hrtány
hrozný má ve vnitřku pelech. Samo peklo dolů pak
na dno propasti sahá dvakráte hlouběji stínem,
nežli je výše nebes až k povětrnému Olympu.
Země tu plod nejstarší, Titanské ono plémě
blesky hromů svržené nejhlubším na dně se válí.
Tam jsem též těla náramná dvou Aloidovců
spatřila, jenž odvážili se strhnouti nebeskou
rukama báň, a Jova s vrchní chtěli zahnati říše.
Spatřila jsem i kruté Salmónea snášeti tresty,
že plamen Jupiterův a hromu zvuky nápodobit směl.
Čtyrmi koními vozen a pochodněmi máchaje často
jezdíval mezi Grájy po ryncích Elidy města,
pych provodiv božskou u lidí sobě poctu vymáhal.
Blázen; hromobití on a blesky nenápodobitné
vytvořoval dupotem to mědí kovaných rohonožců.
Vševládný však otec z hustého naň oblaku pustiv
svou střelu, prudší než pochodeň jeho, pouze čadící
louč, a srazil vichrem hromu jej do propasti pekelné.
Tam bylo též Titya všeplodné země kojence
zříti, jehož tělo náramné na devíti se jitrech
prostírá; a křivým nesmírná káně zobákem
nesmrtná jeho játra klobá, se pasouci na tučných
vnitřnostech; za trest mu daná pod vyhlubenými
ňádry sedíc, pokoje znovurostlým nepřeje žílám.
Co řku o Pirithou, Lapithech, Ixionu rovněž?
Nad nimi skála visí, ku spádu nachýlena, již již
chce spadnouti na ně; vysoká i lehátka se lesknou
i stoly zlatorohé, skvostné i před ústy jejími
připraveny pokrmy; nejstarší Furie vedle

však číhá a rukou brání, by se jídla nedotkli,
vzhůru plamen zdvíhá a vříská ústy divými.
Zde kdo nenáviděli svých vlastních na světě bratrů,
kdož bili otce, aneb chráněncům splétali podvod,
n'eb kdo se jen jediné po bohatství sháněli lační
svým nenechavše podíl, největší těchto je zástup;
kdož manželstvo cizí rušili; kdo vycházeli v bitvy
bezbožné, a rukou se nebáli klamávati pánů,
zavřeni tam čekají na trest. Však ptáti se nechtěj
na způsob trestů a v jakou jsou vrženi bídu.
Skálu hrubou k vrchu jedni valí, a jiní v kole jsouce
propleteni se točí; hle sedí a sedět bude věčně
nešťastný Theseus, Flegias též bídně utrápen
všem hlásá a řečí tklivou dosvědčuje ve tmách:
„Šetřete bedlivě práv a nebešťany nepohrdejte!“
Za zlato ten zaprodal svou vlast a zaváděje vládu
násilnou, přibité snímal zpět zákony za mzdu.
Ten na loži dceřině slaviti směl svatbu ohavnou.
Všickni tito v nepravosti lichou vyhledávali rozkoš.
Sto kdybych já jazyků měla do sta i úst a železný
k nim spolu hlas, všeliké zloby lidské způsoby sčísti
ni všeliká bych jména pokut vyřknouti nemohla.“
Když tu dokončila řeč obstárlá Foebova kněžka:
„Ber se nyní cestou, dar připravený pak odevzdej!
Již pospěšme“ praví „Cyklopů já hradby a výhně
zahlédám kované, sklepení též brány protější,
kdež mi velí rozkaz, abychom dar odevzdali božstvu.“
Řekla a mrákotnou pak obadva berouce se cestou
prostřední vždy se chodby drží a k bráně přiblíží.
Aenéas k té přistoupiv pokropí tělo čerstvotekoucí
řádně vodou a zlatou ratolest tam na prahu zatknul.
Když dokonal to a pak i Proserpině klénot odevzdal,
vyšli k luhům veselým, příjemně se zelenajícím
hájům, k rozkošným ctnostných odcházeli sídlům.
Pěkněji tam pole jest oděno, tamť obloha září

purpurová, své slunce mají tam, i hvězdy mají své.
Částka po trávnících cvičí své oudy o závod,
a hry kratochvilné; neb zápasy v písku provádí;
částka tanec libuje křepký, a jiná pěje písně.
A svěcenec Thrácký s podlouhým až k patě rouchem
říkává slova při zvuku cythary sedmerostrunné,
již buď prsty aneb slonovým tepe uměle šmyčcem.
Zde starodávný rod Tevkrův, a potomstvo šlechetné,
velkoduší rekové zrozeni za časů blaženějších,
Ilus i Assarakus, původce Trojy i Dardan.
Dále se pak dívá na jejich zbraně, též vozy prázdné;
vetknuty píky do země trčí, a bez uzdy vypřáhlí
volně na louce pasou se koně, hle jakou ve vozích a
ve zbrani mívali dříve libost, a jakouž i o pěkné
mívali péči koně, snaha táž je za hrobku provází.
A hle jiných spatří v pravo i v levo volně po trávě
rozložených a hrdinské ve sboru písně pějících
v stínu libém vonných vavřínů v háji, kterým se
od hora hojnotoká řeka proudně valí Eridanská.
Zdeť jsou, kdož za vlast bojujíce utrpěli rány,
tamž i svatí knězové živy byvší na světě zemském,
věštci také zbožní, důstojní Foebovi pěvci,
i kdo život lidský uměním ošlechtili našlým;
všickni mají sněhobílým spánky okrášleny vínkem.
K nim se odevšad blížícím hlasem ozve Sibylla,
k Musaeu přednímu — mnohý toho dav nenadále
obstoupiv nesl jej na plecích, on s výše se díval: —
„Řekněte duše blahoslavené i ty, pěvče předobrý,
místo jaké Anchisa baví? kde dlí? Jemu k vůli
sem jdeme, náramné Ereba přeplavivše řečiště.“
Krátkou odpovědí na to rek Aenéu opáčí:
„Nikdo nemá stálý zde domov, bydlíme po hájích,
na pořičí, vedlé svížích potoků po paloucích
máme lože. Vy však, vaše-liž by si žádalo srdce,
přejděte jen pahorek, snadnoť vám cestu ukáži.“

Skončiv sám napřed kráčí a s hůry ukáže
přívětivou dolinu; v tuto sejdou s výše pahorka.
Než otec Anchises zeleného tam úvalu v lůně
ohražené duše, jenž měly na svět někdy přijíti,
prohlížel šetrnou péčí, a právě vyčítal
své vnuky prostomilé a celé své plémě budoucí,
sudbu i slávu reků i jejich mrav a vládu mohutnou.
A když pak po luhu přímo jdoucího byl uzřel
Aenéa, velikou rozpial ruce obě radostí,
slzemi líce se oblévá, rtoma ta slova vyjdou:
„Předce tedys' přišel a zkušená tvá k rodiči láska
cesty přemohla tvrdou obtíž. Ano přáno mi zříti
tvář, synu, tvou a známý hlas poslouchati opět?
Ovšem tak že, co přijde, na mé se jevívalo mysli,
tak čítal jsem i čas; mne má neomýlila touha,
ach na tolik vezeného mořích po takém putování
zas tebe mám synu můj, metaný tolikými to strastmi!
Jáť se i bál, aby říš Libye nepřinesla ti zkázu!“
On pak dí: „Tvůj truchlící, tvůj otče mí obraz
často se ve sně jeviv na tyto prahy jíti pobízel;
v Tyrrhenské vodě loďstvo stojí. Ruku, otče, podej mi,
dej pravici, a se náruči mé v tu neodstraní chvíli!“
Tak promluviv hojnými srosil svoje slzami líce.
a třikráte hleděl jemu dáti kolem krku lokte,
třikrát obsáhlý rukama jemu uprchl obraz
jemným větru dechům a snu prchavému podobný.
Aenéas mezi tím zahlédne na úvalu konci
zahražený luh a šustící ratolestěmi houšti,
a řeku Lethejskou dle bytů těch klidně tekoucí.
Vůkol oblétaly tam nepočetné zárody lidstva,
takť jako včelky za jasných dnů letních na paloucích
po květinách pestrých sedají, neb lilie vůkol
obletují bílé, vučením široké pole brunčí.
Náhlým pak zaražen viděním se na příčinu táže

Aenéas nevědom, na jaké byli přešli řečiště,
a kdoby muži byli, ve tlupách jenž na břehu stáli.
Nač otec Anchíses: „Duše jsou to, kterým osud určil
ještě druhé vtělení; z těch Lethejské řeky proudů
bezpečnost si pijou, aby dlouho zapomněly na vše.
Právě tyto jsem chtěl ti ukázati a v tuto chvíli
tobě vyčísti řadu příštího to mého potomstva,
z Italie nabyté abys útěchy více vyčerpal.“ —
„Otče milý, možná-li by nazpět ucházely na svět
odsud jednoduché duše a v těla pro hmotu líná
se vracely? takovou-li mají ony po světě touhu?“ —
„Řeknu ti to synu, jáť nenechám tě v rozpaku dlíti,“
počne zas Anchíses a pořádkem všecko vykládá,
od početí věku jak nebe, zem, jak moře tekoucí,
kouli Luny světlou, Titanskou hvězdu i slunce
duch ve vnitřku živí a celou všemi rozlita oudy
spoustou hýbe mysl s tělem obhrubným se pomíšic.
Odtud plémě lidí a dobytka, ptactva i zárod,
i všeliké stvoření v hlubinách moře mramorového.
Ohnivá jest vesměs bujarost a počátky nebeské
těm semenům, pokavád těla záhubná je netíží,
a mroucí nečiní je pozemské články tupými:
pak se bojí, touží a trpí i těší se a na svět
víc nehledí, zavřeny v mrákotním jsouce žaláři.
Ba když i byl je život po shaslém světle opustil,
od nebohých vše zlé a všickni dočista tělesní
předce neodstoupí morové: než potřeba ještě
by mnoho zatvrdlin divnými způsoby změklo.
A proto utrpení zkušují; za své zloby dávné
snášeti tresty musí, do prázdných jedny se rozpnou
pověšené větrů a jiným škodná se vymývá
pod valným vada vírem, aneb se ve výhni vypálí.
Každá svou duše útrpu má, až puštěni odtud
k Elisium velikému, v luhách bydlíme radostných;
až dlouhý věku den po konečni lhůtě uběhlé,

srostlý s námi odejme neduh, a jenom smysl čistý,
jednoduchý, zanechá a tu pouhou jiskru duševní.
Z těch pak všech oběhem času až naplní se tisíc let,
zástupy nesmírné povolává bůh k řece Lethe,
zas aby navštivili odsud bez paměti svrchní
báň světa a znovu chuť nabyli v těla bráti se nazpět.“
Tak mluvil Anchíses a syna spolu též i Sibyllu
odvedl do prostřed sněmu tam mezi hejno hlučící,
a stoupil na kopec, aby řád mohl čítati dlouhý
naproti postavených a tvář poznávati jdoucích.
„Teď tedy tobě jaké Dardanské plémě se dočká
slávy, jaké Vlaského z národu vyjde potomstvo,
jak světlé duše obnovená ponesou naše jména,
na krátko projevím a ty poznej z těch slov osud svůj.
Viz pacholík ten, jenž se o hezkou píku opírá,
nejbližší ku světlu drží již místo a první
Italskou smíšen jsa krví světa báni zavítá
Silvius, Albanský příjmím, tvé po smrti dítě,
jež pozdní tobě dlouhověkému Lavinia v háji
tvá porodí choť; on sám král i plodič bude králů.
Od něho náš bude rod ve Dlouhé vladařit Albě,
a k němu blíže Prokas, Trojského to národu sláva,
též Kapys a Numitor a tvůj jmenovec ti podobný
Silvius Aenéas, ctností též ve zbrani rovněž
výtečný, až se k panování dostane v Albě.
Jsou to hoši! Jen patři jakou zjevují oni sílu!
a hlava předce jejich městským je stíněna vínkem:
ten založí Noment, Gabie, týž město Fidénu,
ten Kollatinských na horách bude stavěti hradby,
Pometie, zámek Innův, Koru též pak i Bólu:
jména budou to měst, posavad lada bez všeho jména.
Však dědu přírůstek Mávorský vykvěte tobě
Romulus; Ilia máť vyvede z krve Assarakovské
jej na svět. Viz dvé chocholů se mu na hlavě klátí.
Sám pak otec poctou jej vyznamená Svrchovanců!

Hle synu působením jeho náš ten Řím veleslavný
vládou nad světem i ctností se Olympu vyrovná;
sedmero pevně tvrzí hrazených bude míti to město
šťastné mužstva plodem, tak, jak Berecyntia máti
s ověženým vínkem Frykskými se městy vozívá,
slavná božstva rodem objímá do sta potomků
všech v nebi bydlitelů na svrchní výši živoucích.
Teď oba sem zraky obrátiv zde na Římany pohleď,
na svůj ten národ. Zde je Caesar a veškeren Iúlův
rod příští s nebe sestupujíc na podoblohu zemní.
Zdeť muž ten, jenž přislíben bude častěji tobě,
Augustus Caesar, ono dítě boží, co zlatý věk
opět navrátí, jak býval někdy za vlády
Saturna v Latium, onť nad Garamenty a Indy
říš naši prodlouží; ta leží za hvězdami země,
z cesty sluneční, kdež nebenosný Atlas otáčí
svých na plecech vesmír i s hvězdami báně nebeské.
Pro příchod jeho zvěstovaný božskými nyní již
věštbami Kaspická trne říše i země Majotská,
sedmireté chvěje Nila se též rozbouřeno ústí.
Herkules Alceovic neprošel ani tak mnoho vlastí,
ač laň mědinohou zabil, ač Erimanthovi háje
stišil a Lernejskou postřílel potvoru šípy.
Liber aniž Bacchus, vítěz co na oprati z réví
zapřažené s Nyského vrchu hnal před sebe tigry:
a skutkem bys rozpakoval ty se té cti dojíti?
či strach v Ausonské zemi vzíti by sídla ti bránil? —
Než kdo nese v ruce tam hle podál ratolesti z olívy
posvátné? Po šedé bradě a dlouhé kštici krále
Římského znamenám; jenž první zákony městu
ustanoví, ze malých Kuret a z kraje velmi chudého
na trůn byv povolán veliký. A po něm zase přijde
Tullus, jenž ve vlasti přetrhne pokoj a usedlé
do zbraně pohna muže, provodí své k vítězoslávě
zástupy. Chlubnější jej následovat bude Ankus,

již teď nad příliš lidské po přízni bažící.
Chceš-li také pyšnou duši Tarkvinského to krále
a mstitele Brúta přijaté v ruku zírati svazky?
Konsulskou on moc první s topořísky mstivými
dostane, a zdvihnuvší válku novou syny vlastní
pro svobodu spanilou povolá ku trestu, otec ten
nešťastný. Suď o tom však jakkoli skutku potomstvo,
vlasti to může milost a nemírná pochvaly žádost.
Drúsy a Decie a s toporem vzteklého podále
viz Torkváta, a pak s dobytými praporci Kamilla.
Než ty duše svorné teď, jichž rovnými se braňmi
blýskati zahlídáš, noc ačkoli je kryje hustá,
ach koliký boj mezi sebou, až ke světa dojdou
světlu, a kolikeré vyzdvihnou půtky a bitvy!
Tchán Alpinských od pahorů, ode tvrze Monecké
stoupaje, naproti zeť zastoupen z východa vojskem.
Ó jinoši, v srdcích takovým nenavykněte válkám,
a zmužilé neobraťte sami proti otčině síly!
Ustup i ty přední, maje původ s výše Olympa,
šípy vyhoď z ruky, krev jsi také moje . . . .
Tento Korynth dobude, porazí v poli národ Achivský
a vjede oslavený vítěz na hrad Kapitolský.
Argos onen i Mycény zruší Agamemnonovické,
i vnuka Aeakova stne, kmen zbrojného Achilla,
pomstí kmen Trojský a Minerviny chrámy očistí.
A kdo minul by tě mlčky, velebný Káto i Kosse?
Kdož Gracchův rod, neb Scipiovce oba, hromoblesky
dva ve bojích, Libye zkažení, mocného i z mála
Fabricia, Serrána také na brázdě osevní?
Kam ženete mne mdlého vy Fabiové? a ty přední
Maxime, jenž jediný váháním nám zachováš vlast?
Ať si jiní z měkké rudy sochy lijou dychající,
ať měhoděk vyvodí z mramoru snad i tváře živoucí,
ať řeči lépe při soudu vedou, nebes oblohy pásma
ať proutkem líčí a hvězdné východy věští:

ty spravovat vládou vše pronárody Římane pomni;
tvé umění to budiž jim v míru zakládati kázeň,
podrobeným odpouštět a přísně pokárati pyšných.“
Tak otec Anchíses k divu jim toto ještě dokládá:
„A hle kořistěmi ozdobený Marcellus i tamto
vykračuje a muže vše převyšuje vítězoslávou.
Neb on obec Římskou velikými zmatky upevní
rozbrojenou, vítěz v boji Poeny a Gally poníží,
zbraň i třetí dobytou zavěsí Quirinovi ke cti.“
A zde pak Aenéas mládence zahlídne přicházet,
zrůst jeho byl spanilý, i jeho zbraň leskla se velmi,
tvář ale neveselá a očí sklopena byla víčka: —
„Kdož jest, otče, onen, muže jenž jdoucího provází?
Syn-li aneb jeho vnuk z řady tak velikého potomstva?
Což ten hluk vůkol jeho průvodu? Čí na něm obraz?
Než smutným hlavu noc černá jemu stínem oblétá.“
Nač otec Anchíses vyniklými se slzami zalkal:
„Ó synu, na strast náramnou neptej se našinců!
Ach na chvíli okáže osud světu jej, ale déle
žíti nedá. Příliš mocná se zdála ta Římská
vám bohové rodina, kdyby ten nám déle dar ostal.
Kolikerý pole Mávorské velikého u města
vzdech ze sebe pronese! Tiberine, jaké ty uhlídáš
pohřeby, až potečeš poblíže hrobky novotné!
Z Ilické krve hoch žádný takovouto Latinské
dědky neobraduje čákou, ano nikdy se více
Romulova vlast tak zdárným nevykáže chovancem!
Ta zbožnost, tatě víra stará, tatě pravice válkou
nezmožena! jemu nepřítel nevyšel by nekárán
ozbrojenému vstříc, ať pěšky by naň obořil se,
neb do boků komoni spěněnému by ostruhy vrážel.
Lítostné pachole, kdyby mohlos obrátit osud svůj,
Marcellem bylo bys. Lilijí hrst jen mi podejte,
pestrým potrousím kvítím duši vnoučete svého,
ať jej aspoň tak podařím učiniv mu tu marnou

výsluhu.“ — Tak téměř po celém kraji bloudili polmi
rozlehlými na šíř a prohlíželi v oblaku všecko.
Což proto Anchises předváděl byl synu svému
by smysl rozplamenil jemu láskou oslavy příští;
i zmínil se o válkách, jež má vésti budoucně,
Laurentský ho učil lid znáti i město Latinské,
a projevil, jak měl by minout se i snášeti práce.
Jsou dvě brány Sna, a z nich Rohová se nazývá
jedna; kteroužto duchům je vycházeti volno skutečním;
brána druhá, z kostí slonových udělána, se leskne;
tou se stíny vrací nepravé na světlo nebeské.
Anchíses k té doprovodí syna též i Sibyllu,
a skončiv své věštby branou Slonovou je vypouští;
Aenéas ku lodím chvátá i vynajde komonstvo,
a přímou stezkou na přístav u Kajety míří.
S předka se kotva hodí, a upevní na břehu borty.

Kniha sedmá.

Obsah.

Pochovav pěstounku Kajetu pluje Aenéas podle ostrova čarodějky Círce, a zaměřiv na horu ústím řeky Tibery, vystoupí v kraji krále Lavrentského Latína. Píseň líčí bývalý stav Lacia a vyplnění věštby o snědených stolech. Aenéas ohradiv se v táboře vysílá posly ku králi Latinskému s dary a žádá o povolení místa k osadě; král povolí a připovídá jemu svou jedinou dceru Lavinii za manželku, která podle věštby nikomu z krajanů nesměla býti zasnoubena. Z novu rozhořčená Júno vyvolá vzteklici Allektu z pekla a přivádí ku vzteku královnu Latinskou Amátu i mladého knížete Rutulů, Turna, jenž se o ruku Lavininu ucházel. Nastražením Allektiným strhne se boj mezi rolníky a Trojanskými. Marně k míru radí Latinus: Juno sama mocně otevře bránu války; Turnus provolá vojnu proti Trojským; a hned zástupy vojska z celé Italie se scházejí.

Též ty také jsi našim krajinám, Aenéova kojná,
Kajeto, mrouc podala k povĕčné příčinu slávĕ;
podnes město chová tvou čest; tvé jméno i kosti
v Hesperii veliké, to-li sláva je, vyznamenává.
Nábožný vykonav Aenéas řády pohřební

náspem a dovršenou mohylou, když utichnula mořská
hladina, plachtami cestu razí a přístav opustí.
Vítr se dobře hodí na večer, k běhu jim přeje světlo
Luna bledá; hlubina třesavým míhá se pableskem.
Brázdili nejbližší Circejské záliv u země,
kdež po nepřístupných bohatá dcera Solova hájích
stále písně pěje k čárám a v zámku přepyšném
z cedroviny voňavé louč pálí k osvětě noční,
a tkaninu člunkem drnčícím osnuje tenkou.
Odtamtud za nocí pozdní se lvů vzdornjících
ouvazkům hněvivé řvání a kvilba ozývá;
a svině oštětěné i za mřížemi medvědi hrozní
se vztekají, a strašně vyjí vlkové velikánští.
Circe krutá bohyně z člověčí tvářnosti je bejlím
otravným oblékla šelem do tváře a srsti.
By proměn takových dobří neutrpěli Trojští
hnáni v onen přístav a by na břehy nevjeli hrozné,
Neptúnus váním naplnil sám plachty pohodným
a plavení zrychliv vezl jich mimo zátoku vroucí.
Již ranním se moře rdělo leskem a s výše nebeské
zářila Aurora i její spřež růžobarevná;
když větrů ulehlých nenadále utichnulo vání
všecko a na hladině zmrtvělé se namáhala vesla.
V tom ale Aenéas vysoký vystoupati uzří
chlum z moře, vedle něhož řeka přívětivá Tiberinská
od strání příkrých mnoho písku plavého unáší
a v moře vyvrhuje; rozličné vůkol i nad ní
ptactvo břehům navyklé líbezným podle řečiště
popěvem oblohu chlácholilo a přilétalo z háje.
Sem veslařům zatočiť se a obrátit k zemi káže
přídy a rozveselen na stinnou řeku se poušti.
Teď ale kdož Erato za věků těch bývali králi
v Latsku starém a jaký tam byl stav, než se onen host
k Ausonské poprvé zemi dostal s loďstvem a vojskem,
já vypravím a počátky bojů budu líčiti prvních.

Zpěvci ty je připomeň, bohyně! Chci povídat o vojnách
a hrozném pobití králů směle v záhubu jdoucích,
o voji Tyrrhenském, o celé pod zbraň svolané též
Hesperii. Řada vážnější zpěvu nastala mému;
dílo počínám vážnější. Vsi a města pokojná
v dlouhém již starší spravoval král míru Latinus.
Faunovi jej rodiči zrodila prý nymfa Marika
Lavrentská; Faunův byl Pikus otec a ten otce
měl Saturna a týž byl původcem kmene prvním.
Božským neměl onen osudem mužského potomka
žádného, v mládí jemu ten květ naděje odňat;
jen jediná dcera dům veliký jeho vedla dědička,
již ku sňatku zralá a snubná léty plnými.
Z Latska mnozí, z veliké též Ausonie chtěli ji svou
míti chotí a před všemi nejkrasší o ni žádal
Turnus, předky slaven i mocen; sama králova choť jej
stále zetěm s láskou přepodivnou toužila míti.
Rozličný ale div a bohů tomu bránila hrůza.
Strom lavrový stál u prostřed vysokého paláce;
posvátné lupení jeho dávno se šetřilo z úcty;
neb zde našel ho otec, první když hradbu zakládal,
zasvětil, jak líčí pověst, jej Foebu Latinus
a vzdal osadníkům Lavrentů od něho jméno.
Jednou hejno včel rojné — div paměti hodný —
s náramným vučením od jasné oblohy sletlé
obsadilo stromu vrch a nový ten roj nenadále
nožky spiav vespol, zelené pněti zůstal o větvi.
Od doby té hlásal věštec: „Ze cizího přicházet
muže vidím pole od strany té, odkudž i to hejno
k stráni přilétlo naší a našem bude na hradě vlásti.
Jindy u oltáře vonnou když kouřila loučí,
otci milému stojíc po boku Lavinia panna —
hrůza — její dlouhé chytati vlasy zdály se ohněm,
praskotavým plamenem zdobné se zanítilo roucho,
i kštice královská hořela i zapálen je vínek

klénoty ozdobený a rudým pak světlem a kouří
osloněná v síních domu všech roznášela záři.
Vše takové vidění vůbec bylo divno a hrůzno:
vykládáno to pak, ona někdy že vykvěte slávou
a štěstím, proto však veliká lidu nastane válka.
Zarmoucen těmi přízraky král radu bedliv u otce
Fauna, věštby znalého hleďá, i ptá se ve hájich
pod vrchem Albuney, kdež v pusté hauštině chřestí
posvátný pramen a v chladu dýchá výparem ostrým.
Národové Italů i celá Oenotrie země
v nesnázich radu tam hledají; sem když dary kněz byl
odnesl a v mlčivé noci odpočinul zabitého
na bravu rounech podložených a spánku požíval,
způsoby divnými mnoho tváří létati uzří,
rozličné hlasy přeslýchá, účasten i rozmluv
s božstvem i od Acheronta mluví s duchy na dně Averna.
A zde i sám pak otec pohledávaje radu Latínus
k oběti do sta zabil vlnonosných řádně dobytčat,
a když i on byl na stažených těch se hřbeta rounech
odpočinul, z hluboké hlas rokliny náhle se ozval:
„Nechtěj svou zasnoubiti dcerku za muže z Latinců,
výkvěte mého rodu, strojenému ji lůžku ty nesvěř;
přespolní přijedou zeťové, z pokrevenstva jejich se
jméno naše vztýčí k nebesům; z té větve potomstvo
vesmír, kamkolivěk za obé moře slunce běžící
pohlíží, ovládne a pod nohami světy uzří.“
Radu tu otcovskou i tu výstrahu Faunovu ve snách
v noci tiché podanou netajil sám ústy Latínus:
dáleji též ji letíc vůkol roznesla po městech
Ausonských pověst, když Laomedontova mládež
na trávném poříčí u hráze uvázala loďstvo.
Aenéas, přední též vůdci, Iúlus i krásný
tam položivše se pod krov rozkladitého dubiska
v trávě si připravují oběd, ze špaldy koláče
podstavují pokrmům — Jupiter k tomu sám je ponoukal —

na chlebový ten stůl přidají s vrchu ovoce lesní,
a když jsou to druhé byli strávili, ještě je k jídlu
hlad donutil, že i podložený chléb počali hrýzti;
lámali placku rukou, zuby osmělenými osudný
stolní jedli koláč, hranaté nešetříce ni kůrky;
„Ejhle nyní jsme také stoly strávili!“ vyřknul Iúlus
dál nenarážeje víc, a jeho slovo věštilo první
strastí cíl a konec, a od úst synových uchopil se
pokynutí toho též otec a ztrnulý zamlčel se
a hned pak: „Vítej osudem mi slíbena země,“
dí, „i vy též věrní Trojští vítejte Penáti;
zdeť je domov váš, zdeť vaše vlast! Anchises otec můj
sám vyjevil mi osud tajený — slovo toť mi památno: —
„„Až synu můj, na cizím břehu octnoucího se někdy
hlad donutí tebe stráviti podložené stoly jídlům,
umdlen pak se naděj domova: tamž bydla neváhej
stavěti bez prodlévání a je náspem upevni!“ “
„Ten-hle to byl tedy hlad; ten zůstal ještě na posled,
týž položí konec utrpením.
Ej měhoděk hned zjítra při prvním zásvitu slunce
kraj a jací zde lidé bydlí, a pronárodu hradby
vyskoumejme kolem a dle přístavu vyjděme různě.
Teď Jovu jen posvěťte pohár a prosbami otce
Anchísa vzývejte a na stoly víno vyložte!“
Tak promluviv zelenou i hned své spánky haluzkou
obvije a strážné duchy místa i božstvo prvotní
Země a Nymfy také neznámých ochranitelky
řek vzývá, Noc rovněž i noční Hvězdy chodící;
Idejského prosí Jova i Frikskou spolu Matku
i dvojité rodiče Nebes i spolu Ereba vzývá.
A všemohý pak otec svrchu jasné oblohy třikrát
sám zahřímal a rozražený pěstí nebes oblak
v zářícím zlatě a se paprskami světla ukázal;
a hned mezi lidem Trojanským proskakoval hlas,
den že zavítal již, dle slibů by zakládali hradby;

hostinu obnovují na spěch a po zázraku zjevném
s vínem džbány rozestavují a ochotně je věnčí.
Když pak nejbližší osvítila dennice země,
při svitu hned prvním pobřeží ohlédati počnou,
kraj též město a lid: zde bařinnou studni Numickou,
tam řeku Thyberu, jinde udatných bydlo Latinců.
Anchísův ale syn zvolených sto ze všeho řádu
řečníků do paláce králova přímo vysílá,
kázav jim, by v rukou ratolesti majíce z olívy
králi přinesli dary a pokoj by vyžádali Tevkrům.
Ti hned bez prodlení se nesou dle příkazu rychlým
k městu krokem; on sám nízký dá kopati příkop,
obmýšlí městiště a první na břehu sídlo,
táboru na způsob, koly a spolu náspem opevní.
Již poslové cestou pokročivše zahlédli Latinců
báně věží, domy též vyšší a ku bráně se blíží.
Před městem pacholíci a v jarním rozkvětu mládež
koňmo se jezdit učí, též ve prachu vozbami vlásti;
natahují buď touly tuhé nebo oštěpy tenké
vyhazují pažema, běhají i perou se o závod,
když poslem jízdným k uchu dlouhověkého se krále
dostala zvěst, v odění neznámém že vjeli na břeh
nesmírní mužové: i hned on káže je vésti
do dvora a v prostřed posadí se na trůnu dědičném.
Nádherný to palác, veliký, sloupů sto mající
byl na Vyšehradě Lavrentském; tam Píkovo sídlo,
hrůzyplný byl i háj, otcům ode dávna velebný.
Zde králům se podávala berla i závazy právní
dle zvyku dávného, zde byla spolu radnice i chrám;
zdeť hody posvátné slaveny; zabitého beránka
při stole vespolném otcové zde požívali denně.
Zdeť byli vystaveny v řadě dávných obrazy předků
z vetché cedroviny, dědové Italus i Sabínus
révosazeč, skřivený zachovávaje pod obrazem srp,
i stareček Saturn, dvojtvářný obraz i Janův

v síni stál, i jiných králů podobizny prvotních,
jenž bránivše vlast v bojování trpěli rány;
i mnoho rozličné zbraně v posvátných bylo klenbách
rozstaveno, vozy též dobyté, sekyry křivolačné,
hřívy na lebky a též náramné závory od bran,
štíty a šípy také i vytrhlé zobce korábům.
Sám s berlou Kvirinálskou stál tam v suknici krátké
podkasaný, a pavézu v léve ruce máchaje Pikus,
koňstva znalý krotitel, jejž pak rozpálena láskou
Circe zlatým uhodivši prutem a jedem čarodějným
ptákem spůsobila a zalíčila barvami křídla.
V chrámě bohů takovém u vnitř na stolci Latínus
otcovském sedě pod střechu týž povolal k sobě Tevkry,
a k vešlým první slovy přívětivými se ozval:
„Řekněte Dardanci, — neznámo není vaše město
nám ani rod; o vašich po moři jsme zpraveni plavbách —
co chcete? příčina, nouze jaká vaše vezla koráby
Ausonským ku břehům tolikými to proudy sinými?
Byl-li to blud v plavení neb silných návaly bouří? —
často jakých ovšem zkušují na hlubině plavci —
Vy ste stoupili na břeh náš a sedíte nad ústím;
hospodu vám přejeme, v nás pak poznejte Latíny,
národ Saturnův, správný bez úvazu práva,
řídící se mravem a radou boha svého starého.
Rozpomenouti se vím, — ač temná léty je pověst —
Ausonští což vypravují kmeti, Dardanus odsud
pošlý k Idejským dostal se do Frygie městům
a k Samě Threjické, co nyní Samothrácia zvána.
Z Tyrrhenské dědiny, z Korytha tam vystěhoval se
a v nebi hvězdovitém se dopídil stolce zlatého
v odměnu, a doplnil počet oltářů bohovectva.“
Domluvil, a slovem Ilionevs pak následoval jej:
„Králi, ty výborný vnuku Fauna, nemysli že černá
vichřice nás vlnami zmetané k zemi této zanesla,
nebo že nás bludná na vaše břehy hvězda zavedla;

z úmysla k vašemu jsme my městu a všickni povolní
zaměřili, puzeni z říší, jenž bývaly druhdy
největší, na které pohlíželo slunce s Olympa.
Od Jova náš rod má početí, děda má Jova plémě
Dardanovo, potomek Jova svrchovaného je král sám
Trojský Aenéas, jenž vyslal nás k prahu tvému.
Vichřice války jaká v zuřivých sehnána Mykénách
nad polem Idejským se strhla, jakým osudem se
tam obojí Evrópy i Asie seběhl okres,
zaslechli, kdož i nad zadním oddáleni bydlí
Oceanem vylitým, i kdo světa od čtvera uhlů
odděleni v prostřed perného slunce se pálí.
Z této povodně mořem přívalným sem se dovezše
pro bohy otcovské o malý břeh k sídlu bez ujmy
vám, o vzduch, o vodu všem obecnou snažně prosíme.
Říš vaše hanby nedojde pro nás; nezlehčena sláva
ostane vám, a za dobrodiní vděk náš nezanikne;
Ausonští litovat nebudou, že v klín vzali Tróju.
To přisahám v los Aeneův, v jeho pravici mocnou,
ať zakusil ji věrou kdo v míru aneb na bojišti.
Více pluků jest nás — nepohrdněte námi, že z dobré
vůle předek vínkům a slovům dáváme prosebním —
neb nejeden národ chtěl nás přispolčiti k sobě:
avšak sudba bohů a jejich spolu rozkazy časté
nás nutili hledati kraj váš. Zde je Dardanova vlast:
sem nás zpátky volá a přísně Apollo vyzývá
k Thybeře Tyrrhenské, k posvátné studni Numíka.
Zdeť dary tobě také z minulé hojnosti podávám
jen skrovné; vytrhlé to zbytky z Trójy horoucí.
Tím zlatem Anchíses u obětnic pocty konával;
toť bylo Priamovo odění, když právo vynášel
na sněmu svému lidu, spolu žezlo, svatá i tiára,
tať Iliankami roucha tkaná.“
Po řeči Ilionéově té král dlouho Latínus
líce držel ku zemi sklopené a z místa se nehnuv

očma jenom upřenýma točil. Neb nehnulo roucho
šarlatové, ani Priamovo jím nehnulo žezlo,
a však jen sňatek a dceřina jej meškala svatba,
Faunovu věštbu jenom starodávnou v srdci přemítá:
zdaž-liby zeť byl onen z přespolní krajiny vyšlý,
ustanoven osudem, povolán i k vládě podobnou
božstva radou; z něho že příští rod vykvěte ctností
výborný a celým oborem světa vlást bude mocně.
Posléz dí utěšen: „Bohové žehnejte počinku
i svému zjevení! Ano dám, Trojáne, co žádáš,
nepohrdám dary tvými. Nemáť za Latínusa krále
scházeti vám hruda úrodná ani Trojy bohatství.
Sám váš Aenéas, upřimně-li sobě to žádá,
v sousedství a v přátelství naše přijatu býti,
k nám vítej, a tváře se nehrozi přítele svého:
míru mi buď znamením dotknouti se pravice Páně.
Vzkázání toto mé hned svému vy králi vyřiďte.
Mám dceru, již nesmím zdejšího za manžela vdáti,
toť otců svatyně zapovídá i mnoho zjevných
s nebe divů, ano věštby pějí, že do Latska ze končin
zámořských přijdou zeťové, a krví že jejich se
jméno naše vznese ku hvězdám. I zdá se že věštby
naň volají, a by duch můj pravdu tušil, přeju sobě.“
Tak pověděv všechněm koně ze všeho počtu vybírá —
na hradě tam tři sta pěkných před jeslemi stálo —
a z poslů každému velí dle pořádku přivésti
křídlonoha, strojeného do čapraky květnobarevné.
Ze zlata všem ke prsům se spouštěli řasně řetízky,
pokryti všickni zlatem i zlatou zuby hryznuli uzdu.
Vůz Aenéovi a dvojnásobnou k němu zápřež
z povětrného plodu frkající nozdrama ohně,
a plemene z toho, jež chytrá byla Circe od otce
z podvržené matky smíšence stvářila kradmo.
Tak dařeni Aenéovští od krále Latína
zpátky jedou na koních pyšných a nesou sliby míru.

Než hle od Inachova hradu Arg se vracela právě
choť Jovova zlobívá, a vějícím vezla se větrem;
s té veselého podál Aenéa shlédla vysosti
též lodě Dardanské již od skalného Pachýna.
Stavěti jej příbytky vidí, ano doufati půdě,
loďstvo opuštěno též. Bodena stane zábolem ostrým.
Zakroutivši hlavou slova pak ta ze srdce vylévá:
„Ouve nenáviděný mi Frygů rod a mé vždy protivný
vůli osud! zdali v Sigejských rovinách mohl padnout?
zdaž-li zajat zůstal zajatým? strávil-li to plémě
Trojy plamen? Prostředkem vojsk prostředkem i ohně
cestu našel ten lid! ba tuším že naposledy moc má
zemdlena jest, a sytá mi dokonce utuchla nenávist! —
Ovšem já směla jsem vyhodivši je z otčiny stále
stíhati a v moři vyhnancům všady odpory klásti;
marně nebes i moří se strávila síla na Tevkry!
Což pak Syrty, Skylla, a což mi Charybdiny víry
prospěly? v žádostném se již ukryli Thybery lůně
před mořem i mnou bezpeční! Mohl-liž vyhladit Mars
nevlídný národ Lapithův; povolil-li Diáně
mstít se bohů roditel sám nad dávným Kalydónem,
čím Lapithé ale, čím Kalydonci zasloužili ten trest?
Však mocná já choť Jovova jsem všecko nadarmo
zkoušela nešťastná a po marném usilování
vítěz je Aenéas! Ale jestli celá moje mocnost
nestačila, proč bych o pomoc neohlédla se jinde?
Nelze-li jest mi hnouti Nebešťany, peklo pobouřím.
Nechť že se více nedá zabrániti říše Latinská,
přiřčena choť osudem jemu též Lavinia zůstaň:
volno mi buď ale té věci dáti jakýkoli průtah,
a snad obou králů bude možno stenčiti národ:
pod tou výminkou zeť i tchán spřátelte se vespol.
Trojanská i Rutulská krev tvoje buď věno, panno,
Bellóna družice tvá buď. Sama jen jediná již
manželskou těžká Cissevka neslehla pochodní:

týž bude plod Venušin, a Paris po druhé narodiv se
zápalné na nové zase Pergamy louče uvrhne.“
Když vydala slova ta v podzem pospíchala hrůzná.
Z bydla krutých sester Allektu volá, hoředějnou
vzteklici, z podzemních mrákot, co na srdci žalostné
má jen vojny, a zášť jen a úklad a úhony zlostné.
Otci protivna samať Plutónu, protivna pekelným
sestrám potvora, ta všeliké na se tváře nabírá
a podoby hrozné, a pořád jen zmijemi hází.
Júno její aby zostřila vztek taková slova dí k ní:
„Panno, rozenko Noci, zvláštní udělej mi tu službu
k vůli, by má pověst nezkrácena ostala na svém
místě a Aenéjští aby krále Latína nemohli
přemluviti k svatbám, a si vlastniti kouty Italské.
Ty svorné dovedeš podpáliti k rozbroji bratry,
i krovy naplňovať záštím, karabáče a svíce
vnášeti pohřební do domů; ty tisícerojmenné
způsoby znáš k mučení; rozbí teď ňádra těhotná,
rozmítej klid a mír, rozsívej podněty války;
ať žádá, ať hned se chopí zbraně dychtiva mládež.
A hned Gorgonským Allekto jedem se napouští,
nejdříve k Lavrentu letí, k vysokému Latinců
krále hradu, a potichmo si na práh sedne Amátin,
v srdci jejímž Tevkrů pro příchod a Turnovu svatbu
plápolala mrzutost a trampoty kypěly ženské.
Jednoho jí ze vlasů modrých hada božka pekelná
předce hodí, ale tajně schová ho do zábaly ňáder,
tím by divem ona poběsilá dům sbouřila vešken.
Zmije tato spadlá hebké mezi roucho a ňádra
bez pocitu se plazí a klamem královně zuřící
ještěrčích v duši dýše jedů; hle kolem krku hádě
zlat je řetěz veliký a dlouhá stužka u čepce,
a vlasy zaplétá a bloudí slizko po oudech.
Než dokavad vlhkého jenom jedu nákaza první
do smyslů prýští, a do kostí jiskra se pouští,

a plamenem duch a ještě celé nezaháralo srdce;
mírněji a dle matek zvyku počne Amáta ku králi,
velmi slzíc pro dceř jedinou a pro námluvy Frykské:
„Pobludným zdali dáš svou dceř Laviniu Tevkrům,
líto ti, otče, není dcery, brž ani sebe samého?
Matky ti líto není, již prvním větrem opustí
zrádce a loupežník za hlubé moře odveze pannu?
Zdaž-li se tak nevedral v Lacedémon pastucha Frykský,
a k Trojským Helenu Ledinku neodvezl městům?
Kdež tvá víra svatá? kdež dávná o svoje péče?
pokrevnému daná tolikrát kde je pravice Turnu?
Z národu jestli hledáš zetě přespolního Latinským
ještě posud, a nutí-li tě rozkaz rodiče Fauna:
já aspoň mám každou zem, jenž krom naši berlu
oddělenať, za přespolní, i že tak bozi míní.
I kdybychom na prvý rodu Turnova zřeli počátek,
Inacha měl on i Akrisia dědy z města Mykenských.“
A když i tou u Latina řečí se pokoušela marně,
a vždy on odpíral; tehdáž do vnitřku samého
vnikne hadí zuřivosti zlost, a celou ji zanímá,
nešťastná stíhána přízraky hrůzyplnými
nesmírným bez míry zuří rozběsněna městem.
Tak létá čiha odpuzena pletenými bijáky,
když velikém hoši rozstaveni v kruhu touto se hrou na
prázdné síni pozorně baví, čiha bita držáky
stále křivou se nese dráhou, nad čímž trne mládež,
nevědoma se divíc tomu pušpanu kolotavému;
rány ho obživují. Tak též v běhu nelenivější
stále Amáta těká městem mezi lidmi plachými;
i klopotá do lesů pod barvou Bachovy pocty
a k většímu zralá vzteku a k větší zuřivosti
ještě do hor zaletí a v houštích dceru ukrývá,
svatbu a manželské aby Tevkrům odňala lůžko.
„Evoe Bacche“ křičíc „jediný tys panny hoden sám!“
stále volá: „Ona ti s hebkým nese tyčky ty révím,

tancem též tě slaví, vlasy zasvěcené pase tobě!“
Zvěst lítá, vzteklostí jsou rozníceny matky,
zář je všecky pudí hledati v lese sídla najednou.
Vesměs opustily dům, vlas i šíje odevzdaly větrům;
jinde i naplňují nebe výskoty otřesavými,
obložené kožemi v ruce klátíc tyčkami s révím.
Horliva u prostřed borovičku Amáta horoucí
vzhůru držíc pěje dceři a Turnovi písně svatební,
a zrakama krvavýma točíc nenadále vykřikne
strašlivo: „Hej, kdekoliv ste, slyšte vy matky Latinské,
s nešťastnou v duši jestli jaké cítíte Amátou
milosrdí, ano máte-li péči o právo mateřské;
sejměte vínky své s hlavy! počněte orgie se mnou!“
Tak po lesích a horách a po pustých zvířat obydlích
vytrženou Bacchem královnu Allekto prohání.
Až pak zdálo se, že k vzteku zostřila zánětu dosti,
radu celou a Latínův dům že převrátila veškeren,
bohyně ta škaredá na křídlech vznesla se černých
k odvážných Rutulů hradbám, k nimž Danae někdy
s Akrisiónovskou osadou byla základy kladla,
prudkým sem nešena větrem. Hrad Ardea nazván,
někdy dědům; a posud velikým slove Ardea jménem,
ač minulo štěstí. Zde Turnus v půlnoci černé
ve staveních vysokých klidu příjemného požíval.
Tam hnusnou tvářnost Allekto i oudy pekelné
svléká a změněna babskou na se postavu vezme,
vráskami čelo zorá škaredé; zabalí si plachetkou
bělošedé vlasy, a k ní připne z olívy haluzku,
již je babou Kalybou a chrámu Junónina kněžkou,
a před oči přijdouc mládencovi tak se ohlásí:
„Turne, trpíš-li, tolik že ti na zmar práce přichází,
a svou Dardanským postoupíš berlu holomkům?
Hle král manželství a krví dlužné věno tobě
odpírá a hledá dědice k spoluvládě cizího.
Vyjdi nyní nevděk a vydej se do bitvy pro posměch,

jdi, poraziž pluky Tyrrhenské; zděj mír Latinákům.
Však to ti dáti na jev, dokavad v noci klidně spočíváš,
vševládná sama Saturnská mi přikázala Júno.
Vzhůru, hotov se a mlaď ozbroj a s junáctvem
táhna vesel ze bran Frykským, jenž na řeku pěknou
sedli nedávno, vypal bez prodlevy vůdce i loďstvo,
moc veliká to ti káže bohův. Král sám i Latinský,
jestli ti dceru nedá a bohům-li se opře velícím
poznej pak a zakus posléz v boji Turnovu sílu.“
Na to jinoch se pousměje věštce a k ní se ozývá
tímto slovem: „Že vplouly koráby do Thybrina lůna,
mým to neušlo uším, jak domníváš se, poselství —
strach tak přílišný mi neděj — však Júno velebná
z mysli nepustila nás;
tobě slabé stáří nedopouští spatřiti pravdu,
matko, tebe trápí marná jen péče, a králů
ozbrojení hotové nepravou bázní klame věštku.
Péče ty měj o chrám, ošetřuj své obrazy božstva;
boj a pokoj muži obstarají, jimi války vedou se.“
Než takovouto řečí se v hněv Allekto zapálí,
až náhlou hrůzou mládenci se zachvěly oudy
a zraky stuhly jemu; — hady naň pak Erynna zasyplí,
a své líce pravé vyjeví; krvavýma zakroutíc
očima jej, an meškaje chtěl se omlouvati dále,
hned zarazí a dva zdvihnouc mezi vlasy hadiska
důtky zapráskla a tak běsnými se ozvala ústy:
„Hle mně slabé stáří nedopouští spatřiti pravdu,
ozbrojení králů nepravou klame arci mě bázní —
pohleď pak — zde jsem Lític já sestra pekelných,
ejhle v rukou nesu vojnu a mor.“
Řkouci to na mládence hodí pochodeň a čadící
černorudým plamenem mu vrazí v prsy louče horoucí.
Úžas náramný jej ze sna vytrhnul a náhle
od kostí po celém těle pot se mu hojně proléval.
„Zbraň!“ bez smyslu volá, v léhárně i síni hledá zbraň;

vztek meče jej se chopí a zlostná po boji touha,
a k tomu hněv; jako když s velikým praskem se ze proutí
podloženého plamen z pod kotle plného zanítí,
vřídla vzhůru povyskakují, a vnitřku paří se
a vře voda klokotem, a kypí a z kotle přetíká
neb ji nechápe; do větru letí černá spolu pára.
I hned válku pro mír zrušený proti králi Latínu
ohlásí předním jinochům; zbroj chystati káže
k ochraně Italie, a nepřítele vyhnati z končin:
oběma že troufá odolat, Tevkrům i Latincům.
A když úmysl jim projeviv bohy k oběti vzýval,
do zbroje Rutulové se vyzývali k vojně o závod:
jednoho výborná mládencova pohnula krása,
od králů toho původ a tam toho pravice chrabrá.
Když Turnus Rutuly k boji odvážnému vybízí,
na Stykských perutích Allekto se vybrala k Tevkrům,
klam si vyhlídla na místě nový, kdež na břehu krásný
zálohy na zvěř a hon započínal právě Iúlus.
Tam na feny vzteklost nenadálou Panna Kocytská
pustila, čichu jejich známou dotknouci se vůní
prudkému k honění jelena. Tato příčina první
strasti byla, k boji tať selských rozpálila myslí.
Postavy překrásné s parohy pěknými jelen byl,
jejž hoši Tyrrhejští od matčina vemena vzavše
okrotili, děti Tyrrhejovy, jenž králova hlídal
stáda, i měl svěřené pod svou stráž háje okolní.
Silvia sestra ho naučila všemu rozkazu slouchat,
tať hebkým parohy krásívala častěji věncem,
tať jelena pramenem umytého česávala čistým;
ten ruku trpě její a při stolu páně navyklý
bloudíval po lesích, ale ku prahu povědomému
zas nazpět v noci pozdnější samovolně přicházel.
Jej ušlého podál vzteklí honěcího Iúla
vyplašili chrtové, když právě se přes řeku pěknou
přeplavaje v zelené se popásal na břehu trávě.

A v tom rozpálen touhou po chvále lovecké
Askanius šípem s toulu pružného namířil;
a pravicí bludnou bůh řídil i spuštěna třeskem
ohrotěná břichem a slabinou se prodrala šipka.
A čtveronoh poraněn pospíchal pod střechu známou
a v stáj dojda krvav, jakoby prosil o smilování,
truchlivě zařval a zármutkem všecken naplnil dům.
Silvia pak do boku nejdříve se bíjeci pěstma
křik udělá a tuhé na pomoc rolníky svolává.
Ti hned — neb v mlčivém skryta háji pekelnice číhá —
sběhli se bez prodlení, palicí jeden ozbrojen, a druh
těžkou sukovitou větví; co rukou zapopadne,
hněv každému zbraň udělá. Povolá chasu Tyrrhej,
a vraženými špalkovitý dub štípaje právě
klíny, chopil se hned sekery, hněvy zuřivě soptě.
A když ku škození si vyhlédnula Lítice chvíli,
na příkrou vyletí střechu chléva a s hůry zatroubí
pastýřům vědomé znamení a vydá ze křivého
rohu pekelný zvuk takový, že se háje a hvozdy
všecky zatřásly kolem i hlubé se ozývaly rokle.
Trívino zaslechlo jej jezero, jej zaslechl bílý
Nára potok se vodou sírnou i studně Velínské;
vystrašeny hrůzou k prsu tisknuly matky kojence.
Na znamení a zvuk, jejž Lítice z trouby vyvedla,
bez prodlení odkudkoli zbraň zapopadše se sběhnou
vesničané suroví; ale Trojská rovněž i mládež
Askaniu na pomoc spěje z tábora otvořeného.
Šiky se rozstavují. Již nebojováno po selsku
sukovitým obuchem nebo plaňkami obhořelými,
dvojostrá teď ocel boj rozhoduje, krvavou žní
vyhrožují mečové tasení k seči; drážděno sluncem
povětří blýská a metá zpět k obloze záblesk.
Jak, než vlnobití začíná, dřív se bělá jen
a zponenáhla moře zdvíhá, pak výše a výše
vlny metá, posléz je valí k nebi ze dna propasti.

Šípem chvíšticím nejdříve jinoch v řadě první,
Tyrrhejových ze synů nejstarší Almo se kácí,
zastřelen; utkvěla mu pod hrdlem rána a náhlý
vlhkému hlasu též dechu zavřel proud krve cestu.
I mnoho těl vůkol něho padnulo, jako Galaesus
kmet vlídný, an právě vyjednávati mír se pokoušel,
jenž byl z Ausonců dle statků nejbohatější,
pět bečivých, tolik i skotových se vracívalo z pastvy
stád k domovu, sto pluhů vlastní jemu brázdilo půdu.
Než co zatím na polích se štěstím boj vedl rovným,
Lítice slib vyplnivši — krví již právě bojiště
pokropila, v boji první již byly oběti padly —
Hesperii zanechá a letíc k nebes obloze větrem
vítězitelka hrdými slovy k Junóně se ozve;
„Ejhle počal rozbroj, boje záhubného počátek,
kaž aby se v přízeň sněli a spolu zavřeli smlouvy.
Ausonskou já sice krví jsem skropila Tevkry,
než k tomu ještě přidám, bude-li tvá vůle mi známá,
že svedu sousední v boj města křivými pověstmi,
a vztekem rozpálím duše k vojnám neskrotitelným,
ze všech stran aby šli k pomoci, zbraně rozseju vůkol.“
Júno po ní vece: „Dosti klamů i hrůz vykonáno.
Válka zapálena; již bojováno zbraňmi na blízku,
náhoda sjednala, krev že nová zbraně skrápěla v bitvě.
Aj takové slav častěji sňatky a zasnubování,
Venušina spanilá rodino, u Latínusa krále.
Než aby ty směla tak na hořejších blouditi výších,
sotva otec dovolí, vysokém na Olympu panovník;
ustoupiž! Zbývá-li jaká v té příhodě práce,
já opatřím.“ Tak jí domluví Saturnova Júno;
na křídlech hady syptících ona zdvihši se, opět
k pekla propasti letí, a hořejší ten svět opouští.
Jáma je v Italii v dole pod vysokými pahorky
pověstná, po krajích dalekých rozhlášena vůkol,
Amsanktská dolina; černý ze vší strany hvozd ji

hustým ohražuje stromovím, k prostředku ječící
bystřina přes kamení teče od vrchoviště křivého.
Rokle se tam hrozná lítého s průduchy pekla
objevuje, protrhlého propast Acheronta ohromný
otvírá morový svůj chřtán; doň Erynnina padla
potvora zlostiplná: oddechlo si nebe i země.
Saturnská královna zatím k výpovědi vojny
poslední ruku přikládá. Všecken se do města
rolníků z boje hrne počet, mrtvého přináší
Almóna mládence i zohaveného Galaesa,
o mstu volá ku bohům a prosí o ni krále Latína.
Turnus přítomný vede půhon z vraždy a žhářství,
hrozbu také doloží: „Tevkrovští v zem že voláni,
plémě Frygů že se sem loudí, a on od prahu vyhnán.“
Též ti, jejichž Bacchem třeštící matky po hájích
vedly tanec — neb lehko není jim jméno Amáty —
sběhlí sem z okolí se hrnou žádostivi války.
Každý bez prodlení neblahou proti výstraze vojnu
i proti vůli bohů, převrácen vášněmi žádá;
horlivi obstupují vůkol hrad krále Latína.
Nehnut on odpírá jako u prostřed moře skála,
skála, která se drží v moři nehnuta při vlnobitné
bouři svým břemenem, ač jí štěkavé vlny vůkol
obhrnují, pěna o skalité kamení se namáhá
marně ječíc a zpět smečena s boku řasu opláchá;
až vida pak že slepá se nedá odvrátiti lidstva
svévole a dle kruté Junóny že nastrahy věc jde,
stále bohů i duchů pouhých se dokládaje vyřkne:
„Ach zmožené osudem nás vichřice prudko zanáší!
sami krví vinu tu svatokrádežnou zaplatíte
bídáci! Na tě, Turne, ta křivda i pomsta dopadne
hořeplná, bohy pozdě budeš prosit o smilování.
Všecken klid mi je již připraven věku mého u brány;
smrti blahé jste mne zbavili!“ Ani více nehlesnuv
zavřel se v byt svůj a opustil vlády ředidla.

Posvátný obyčej v Hesperském Látiu býval
v městech i v Albánských dávný, a posud ho velebná
Roma chová, kdykoliv se zdvíhá vojny počátek,
ať do krajin Getských se vznáší válka žalostná,
neb zaměří-li na Hyrkány, Araby nebo Indy,
neb-li na východě od Parthů chce dobýti praporců:
jsou dvě brány — a těm bran války je přezděno jméno —
posvátné vírou i pro bázeň Marsa krutého;
sto měděných sochorů je zavírá i sto železných
závor, i nevzdálen jim strážný na prahu Janus.
A když věhlasných rada otců rozhodla válku,
sám v odění Kvirinalském a spolu v pásu Gabinském
vzácný otvírá vrzající veřeje konsul,
vojnu i sám provolá, po něm ostatní jde jonáctvo,
a svorným k tomu přizvukují chrapotem měděných trub.
Tímž během, Aenejským tehdáž aby vojnu Latinský
král provolal, chce lid a smutné aby brány otevřel:
a však jich se nedotknuv otec odepřel tu žalostnou
službu a tajně ušed v neznámém koutě se ukryl.
Než královna bohů s nebe sešla a sama na líné
brány zatloukla rukou, sama Saturnovka železná
ze stěžejí točená vrata války vypáčila mocně.
Pálá Ausonia neprocítlá, nehnuta dříve;
část v pole pěšky se jíti strojí, část na hrdopyšných
po prašné jede dráze koních; vše zbraň vyhledává.
Částka pavézy hladí nebo lehké píky si leští
tučnou sádlovinou, neb o kámen sekyry brousí;
jedni praporce nosí, a na zvučné polnice troubí.
A pět měst velikých na kovadlině stále jenom zbraň
obnovují, mocná totiž Atina, Tibur i pyšná
Ardea, Krustumery i také věžaté Antemny.
Pevné krytby na leb kovají a štíty z proutí
upletené dratují; pancíře kují z mědi jinde,
jinde pak ozdobují táhlého škorně ze stříbra:
přestává zde pluhů, kos i radlic všecka na prosto

láska i čest, ve pecích kalejí své meče dědičné.
Již již trouby hučí; obchází heslo bojovné.
Rychle vytrhne onen z domu přilbici, ten frkající
do spřeže hřebce nutí, ten štít, ten ze zlata béře
třílícné brnění a mečem věrným se opáše.
Musy, otevřete teď Helikon a mi vnukněte v písni,
kdo z králů byl v boj vybuzen a jakých koho vojsko
následujíc do pole šlo v řadách; kterakými Italsko
kvitnulo hrdinami a zbraňmi zalesknulo tehdáž:
vám bohyně vše je povědomo i to líčiti slušno;
nás jen sotva slabý pověsti podostihl doušek.
První šel do pole z Tyrrhenské země Mezenský,
neznaboh urputný, ostrým pluky zbrojstvem opatřiv.
S ním jeho syn Lausus; krásnější nad něhož ondy
nikdo nebyl, tělo Lavrentského vyjímaje Turna.
Lausus okrotitel komoňů a lovec zvěře lesní
z města Agyllinského jarých do tisíce ochotných
vedl mužů, lepšího hoden poslouchati otce
kázání, než ten kdo mu byl Mezentius otcem.
Za těmi ozdobený ratolestmi z palmy přijíždí
vůz o jaré spřeži, již krásné Herakleovo řídí
dítě Aventinus; sto hadů ve štítu dědičném
on nosil u prostřed draka ještěry obklopeného;
v háji u kopce Aventina Rhea kněžka pokradmo
jej porodivši na den ho vyvedla a světlo životní,
obtěžkána bohem žena, když to zabiv Geryóna
vítěz Tiryntský v poli blíž Lavrenta se octnul,
a v řece Tyrrhenské Iberické krávy omýval.
Palice a hroténé nese do pole dřevce junáctvo;
dýkou též bojují a Sabelskou někdy rohatkou.
On sám pěš velikého lva zachvívaje rounem
a hroznou pokryt hřívou, s bílými zubáky
na lbi maje tlamu, tak do královského paláce
jak hrozitán v řasném odění Herkulově kráčel.
Dvé rodných bratrů pak opouští město Tiburské,

jmenovanou osadu dle jména bratra Tiburna,
Katillus a Koras, Argivská mládež obratná,
před hustým zbrojstvem v šiku prvním nesli se napřed,
jak dvé Centaurů stupujících od mlhoplodné
výše vrchů Homoly sněžné aneb Othrysy, prudkým
do kraje když klusotem se ženou; les místo podává
jezdcům a s velikým šramotem houšť jim se uhýbá.
Nescházel tady zakladatel též města Prenesty,
král, syn Vulkánův, mezi polním stádem u ohně
novrozenec nalezen — věk onen tomu víru připustil —
Caekulus. Jej valný doprovázel z obvodu zástup,
byv na Prenestě sebrán vysoké v Junóny Gabinské
vlasti i na chladném Aniu a na potoky hojných
Hernických kamenech, na luhách u Anagnie živné
i Amaséně řece. Zbraně jim, ni štíty, anižto
okované vozy nechrastí; větší v ruce částka
má modravé kule olověné; dvěma oštěpy máchá
část v pěstech; čepicí vůbec ze šeré vlka srsti
pokrytu hlavu mají; a levá noha šlápěje tiskne
v prach bosa, ledva druhá surovým jest obuta krpcem.
Messápus krotitel komoňů, Neptúnovo dítě,
jejž raniti s to nebyl železa hrot, palba ni ohně,
dávno již odvyklý válkám lid a klidně žijící
zástupy do zbraně náhle svolav železem je opatřil.
Toť řady jsou z Fescennie, Aekvičtí a Faliští;
část bydlí na vrších Sorakty a rovni Flavinské,
část u Ciminy hory s jezerem a v háji Kapenském.
I šli v řadách stejných a zpívali královu chválu,
jak bílé labutě když přes nebes oblohu jasnou
z pastvy domů nazpět se berouce hrdel ze vytáhlých
zvučný zpěv vydají až i Aská dále se ozve
řeka i luh. . . .
Nikdo by též nehledal v nich zástupy v boj se ženoucí
obrněné, ale spíš myslil by, že od moře hloubi
povětřím se nese chraplavého ptactva to oblak.

A hle pluk veliký ze pradávné krve Sabinské
vůdce vede Klausus, velikého vzor pluku on sám.
Od něho Klaudický po celém rozhojněn je Látsku
kmen teď i řád, jak Řím se stal část obce Sabinské.
S ním veliký z Amiterny zbor, a Kviríti prvotní,
z Ereta mužstvo celé z olivoplodné i Mutusky,
z města Nomentu také i Velinští z lad Rosianských,
kdož příkrých u Tetrických skal na pahorku Severském,
v Kasperii, Furulech a Himelly na řečici bydlí,
kdož Fabaru, kdož Thybru pijou, koho vyslala chladná
Nursia, Hortinská i střída i množstvo Latínců,
jichžto dělí dědiny zlopověstné Allie jméno,
jak mnoho vln na hlubé se přelévá tůni Libycké,
když divoký Orion vodami mrazivými zavládá,
neb jak slunce klasů mnoho množství v létě pražívá
na poli Herma aneb žloutnoucích Lycie lîhách.
Zbroj chrastí, dupotem noh valně se půda otřásá.
Tamž Agamemnona druh, Trojského jména nepřítel,
Halésus na voze spřeženém do tisíce přivádí
statných Turnu mužů, jenž jindy kraci blahoživné
Massické kopají vinice, s těmi jichž ode kopců
vyslali Aurunští kmetové, kdož opustili polní
pláň Sidicinskou, též Kalesy, s nimi na řece brodné
sousedi Vulturnští i Satikuli a spolu zástup
otužených Osků. Za zbraň jim čekany hladké
sloužily, k nimž obyčej je řeménky připínati hebké.
Štít levici chránil; kosaté meče blýskaly v pěsti.
Než v mé písni ty též nesmíš neohlášen ujíti,
Oebale, Sebethidou s nymfou staršího Telóna
dítě, který prý Teleboů a na ostrově býval
Kaprei král: ale syn s těmi vlastmi po něm sděděnými
nespokojen své nad kmeny Sarrastskými vladařství
později rozšířil i na obrosené plani Sarnské,
též v osadách Rufrů, Batulů i na půdě Celénské,
i kdež město Abella hledí v kraj jablonoplodný;

ti znali na spůsob Teutonský oštěpem házet;
krytby hlavám sprosté si robívali z korkovy kůry,
ze mědi leskla pavéza se, ze mědi leskl se meč jim.
Též tebe podhorné do boje jsou vyslaly Nursy,
Ufense slavný a šťastný vojvodo v bitvách;
hrozný tvůj je přede všemi lid; Aekvíkuli zvyklí
stálé honbě v lesích, doma těžkou orbu majíce.
Ozbrojeni role své dělají, ale často se líbí
obnovená jim lépe kořist a z loupeže živnost.
Z národu Marrubského také kněz táhl do války
olivovou ratolestí ozdobenou maje helmu,
Archippem králem byv vyslán, Umbro udatný,
ještěrčí na plémě, na jedovaté draky rovněž
svádíval sen buďto pěním nebo podkuřováním,
i vzteklé skrocoval, z hryzu uměle rány hojíval,
než bodení hrotu Dardanského vyléčiti předce
sám s to nebyl; jeho ráně sny působivé nepomohlo
říkání, ni kořen hledaný Marských na pahorcích.
Jej po tom Ankvický háj, křišťál tůně Fucinské,
jej plakala světlá jezera. . . .
Překrásný syn Hippolitův v pole též se ubíral
Virbius; jej k zachování matka Aricia ondy
poslala v posvátný Egéřin háj k břehu vůkol
obrosenému, posud kde je oltář míru Diánin.
Neb se povídá, Hippolitus když macešinou lstí
ustanoven k vylití krve otcově pomstě utíkal,
koňmi potom splašenými trhán, ale poznovu opět
k povětrným hvězdám dostal se a k obloze vrchní,
Paeonským vzkřísen kořením pro Diáninu lásku.
Vševládný však otec rozhorlen, že kdo ze říše
stínů smrtedlný zase povstal k životu na svět,
sám toho lékařství nálezce, to Foebovo dítě,
ohněm svým hromovým svrhnul do propasti pekelné.
Trivia dobrotivá ale Hippolita skryla v místech
osamělých poslavši ho v háj k Egerii nymfě,

v Italských lesinách aby od nikoho jsa nepoznán
věk svůj proměněným pod jménem Virbia strávil.
K Trivinu chrámu tudyž a do háje svatého se nesmí
blížiti rohonozí koňové, že se na břehu lekše
přímořských potvor jinocha s vozu svrhli a vlékli.
Nicméně však syn jeho s hřebci plápolavými
polní hnav rovinou, na voze v boj prudko se řítil.
Sám mezi prvními spanilé těla postavy Turnus
zbroj nese a hna se v před o celou hlavu všecky přesáhá.
Hříva trojí vysokou kryje lebku, na ní je Chiméra
vyznačena, jak soptí Aethnejským z tlamy ohněm —
zdáť se i zuřiti víc a krutější plameny plíti,
čím nelitostněji bitva tuhá krve více vylévá —
a v levo na štítu s rohama vzrostlýma je Io
ve zlatě obrazena v chlupatou proměněna krávu,
znak to přeslavný, dole strážný panny byl Argus,
níže otec vypodobněn Inach, vodu z urny lijící.
Turna pěší sleduje příval, se pavézami vojsko
ozbrojené po polích se hrne, mláď z Argosu vyšlá,
Aurunští plukové, Rutuli s dávnými Sikány,
zástupy Sákránské i Labíci s barvami štítů;
i kdož v tvých, Tiberine, luhách i svatý u Numíka
břeh orají, a krojí svým rádlem kopce Rutulské
a hřbet Circejský; krajané kdež Jupiter Anxur
vládne i kdež v zeleném se těší Ferónia háji;
Saturnská kde leží černá kaluž a studený kde
cestu doly hlubokými hledá spěchajíc k moři Úfens.
I z Volského také sem národu přišla Kamilla,
jízdné hejno vedouc, květnoucí ve mědi zástup,
vojvodka; tať k přeslici neb ku Minervy košíkům
ženskou nikdy nesáhla rukou: ale sváděti panna
uměla boj a nohou lehkou předbíhati větry,
snadno by létala nad osením a hlav by se netkla
u stébel a klasům by nohou neublížila outlým;
snad by se prostředkem moře rozvlněného přenesla

na břeh onen a na výšině pat nesmáčela rychlých.
Ze všech příbytků outlá vyhrnouci se mládež
ven v pole, jí se diví i hledí na ni matky užáslé,
a s tváří upiatou patří, jak z šarlatu plášť jí
královský plece obhaloval, a zlatá vlasy jehla
spínala do věnce; jak Lycký toul sama nesla;
veský z myrty věnec jak listím ozbrojen ostrým.

Kniha osmá.

Obsah.

Turnus pobouřiv Latsko vybízí poselstvím krále Díoméda k válce proti Trojským. Aenéas napomenut ve snách od boha říčného Tiberina pluje řekou vzhůru k přestěhovalému králi Arkadskému Evandrovi ku hradu Pallanteum, a najde jej při slavnostech konaných ku poctě Herkulově, jenž byl v těch místech lotra Káka před léty zabil. Nabiv zde ku pomoci čtyry sta jezdců pod správou syna Evandrova Pallasa, odešle část komonstva po vodě nazpět, s ostatkem na radu královu ubírá se k Etruskům, kteří zdvihli válku proti tyranu Mezentíovi spojenci Turnovu, za příčinou věšteb ale vůdce z ciziny vyhledávali. Na cestě k nim najde Aenéas ouplné skvostné zbrojení od Vulkána jemu na prosbu Venušinu shotovené; na štítě byly rekovské činy potomků Aenéovych, slavných Římanů, vyobrazeny.

Jak mile s Lavrenta hradu byl znamení boje Turnus
vyzdvihl, a chřapavým zvukotem dal zazněti trouby,
jak byl hřebce jaré bodnuv, muže do zbraně vyzval:
všech mysl náhle se rozbouří, i spikne se hlučně
a chvátá v pole Latsko celé; buje zvláště jonáctvo
zuřivo. Vojvodové první Messápus a Ufens
s neznabohem Mezentiem od všech sbírali končin
k válce pomoc a kolem rolníkům loupili statky.
Vyslán též Venulus k Diomédu do města hrubého,
tam by hledal pomoci, a že v Latsko vstoupili Teukři,

že přijel Aenéas na lodích a Penáty přináší
zvítězené, a chlubí se, osud že ho určuje králem;
oznámil, že mnohý muži Dardanskému se národ
poddává, a jeho zmáhá se jméno po Latsku.
Co k tomu děl by počinku, komuž v té válce by žádal
štěstí a prospěch dobrý, sám lépe že uzná,
než se i Turnovi býti vidí, nebo králi Latínu.
Tak se po Latsku dělo; což hrdina Laomedontský
všecko vida, v drahném kolotá se přívalu péčí
a sem a tam zmítá a dělí se v mysli pochybné,
na strany rozličné se kloní a ode všeho vrátí;
jak ve vaně měděné třesavé vody světlo paprsky
sbéře sluneční, neb zářné luny obraz odráží
a vše přebíhá místa kolem i do výše pronikne
povětrné a na nejvyšší stropu sídla dosáhne.
Noc byla a všech po krajinách mdlá zvířata, ptactvo,
plémě dobytka také hlubokého požívalo spánku,
když tamo na břehu rek pod chladnou oblohy bání
Aenéas, mutnou rozbouřen v útrobě válkou,
lehnuv pozdního mdlým oudům poklidu dopřál.
Sám bůh ochranný řeky přívětivé Tiberinské
ve snu se mu vyjevil, mezi větvemi topolovými
vetchý — jej zelené z tenkého odívalo kmentu
roucho, štínovitý z rokytí měl na hlavě vínek; —
i promluviv těmi odnímal slovy trampoty z mysli:
„Ó výstřelku boží, k nám Trojské město vezoucí,
ze drápů škůdců zachoval tys Pergamy věčné;
ty v poli Lavrentském čekaný, zde na půdě Latinské
bezpečný máš byt, bezpečné, věř mi, Penáty;
hrozbami války se hrubě neděs; již upustila prchlost
záští a msta bohů.
Brzy také, aby, sen že tě mámí, marně nemyslil,
prasnici náramnou břehovými tu pod duby najdeš;
omlazena třidcet tam hlav plodu svého vyléhne,
roztažena, bílá, i kolem cic mláďata bílá;

tam bude město, tam odpočínek po práci tě vítá,
tamže po uběhlých třikráte desíti po létech
Askanius založí Albanské město slovútné.
Jest nepochybno, co dím. Na jaký ale se stane způsob,
bys došel vítězství, pozoruj, v krátkosti povím ti.
Arkadové v kraji tom, Pallantova ze kmene pošlí,
krále Evandra druzi a jeho stoupenci praporců,
si zde oblíbili místo, a hrad vystavěli horský,
od děda Pallanta jmenujíce je Pallanteum;
stálou však jen válku vedou se tuzemci Latinců.
Ty s nimi se stovaryš, a smlouvou tábory spolči.
Já povedu přímou po řečišti tě ku břehu cestou,
odporný vody tok vesly snažnými přemůžeš.
Vstaň tedy, dítě boží, a po první hvězdě zapadlé
Junóně svou prosbu přines a její hněv a záští
nábožnou překonej pokorou. Za vděk ty mi vítěz
poctu podáš. Já jsem, poříčí koho smývati zíráš
proudem vodvalným a zalévati záhony tučné,
modrotoký Thybris, proud na světě nejspanilejší;
zdeť veliký mi domov, vznešeným hlava povstane městům.“
Skončil Proud a hned se v jezerní hloubi pohrouživ
na dně skryl. Noc i sen Aenéa opustily, i hned
povstane a spatřiv vyšlého na obloze slunce
zář, podle řádu dutých do dlaní vodu z proudu nabírá,
a drže ji, k nebesům taková slova ústně vylévá:
„Nymfy, vy Lavrentské zvlášť Nymfy, na těch živy proudech,
a spolu Thybrinský toku zasvěceného ty otče,
přijměte Aenéa, zdeť jej od záhuby chraňte!
Žes nad mou nehodou slitoval se, kdežkoliv tvých je
studnice vod spanilých, na jakékoli půdě vycházíš:
na věky mou budeš oslavován ctí i vděky mými,
Hesperský toku, vod rohonosný králi velebný:
jen přispěj mi a co slibuješ to milostivě potvrď!“
Tak propoví a dvojveslné dva koráby si vybrav
k odplavu se připraví a družce zbraňmi opatří.

V tom náhlý se jeví a podivný k pohledu zázrak:
omlazenou bílou s bílými stejnobarevnou
mláďaty roztaženou tam na břehu prasnici spatří
nábožný Aenéas a ji Junóně velebné
před oltář stanoviv se stádem zabije v oběť.
Thybris přes tu, jaká byla, dlouhou noc nadutý tok
ukrotil a plyna zpět vlny zastavoval stojatého
na způsob rybníku, aneb jezera stišeného,
tak uhladil vody pláň, že práci necítila vesla.
Plavba se rychle daří počatá; veselém při bublání
vod mazaná jede jedle brodem, i diví se korábům
nezvyklé vlny, háj se diví jak v dálce se lesknou
štíty mužů, kterak i plove loď na řečišti barevná.
Plavci celou noc i den neunaveně hýbali vesly,
záhby přemohli také dlouhé, stromovím kryti vůkol
rozličným, v říčném poli hájů krájeli obraz.
Ohnivo slunce nebes vrchní dostoupilo báně,
a hle podále vidí zdi a hradby a na hradě řídké
krytby domů, jež teď s oblohou povyrovnala téměř
moc Římská, tehdáž chuda rostla Evandrova říše —
přídy lodí ruče obrátí a k městu se blíží.
Právě na den slavný král Arkadský konal úctu
Amfitryonovci velikému i božstvu celému
v háji před městem. S ním syn jeho Pallas i přední
jinochové i kmetstvo chudé spolu pálili obět
kadidlnou, a od oltářů krev kouřila teplá.
Jak vysokých zahlédli lodí mezi stínovitými
plouti lesy z ticha pozdviženými vždy blížeji vesly;
překvapeni náhlým viděním stoly všecky nechavše,
vzhůru se pozdvihnou. Rušení aby oběti bránil
sám s píkou chopenou vyletí směle naproti Pallas
s hráze podál volaje: „Co za příčinu vás muži bádá
cestou bráti se neznámou? kam mnedle měříte?
kdo ste? domov kde je váš? mír obmýšlíte či válku?“
Nač otec Aenéas jemu dí s vysokého korábu,

míru drže v pravici znamení, ratolístku z olívy:
„Ve zbrani Trójorodé zde vidíš odpůrce Latinců,
nás oni bloudících nevlídnou odhnali válkou;
k Evandru plujeme. To doneste mu řkouce, že vůdci
jdou k němu Dardanští vybraní o pomoc ho prosící.“
Nad jménem takovým trnul ovšem Pallas a pohnut:
„Kdo jsi koliv vystup,“ vece „a přátelsky se s otcem
umlouvej a našim k ohniskům, hoste, zavítej!“
Ruku pravou mu podav podržel ji stisknutu déle.
Od řeky davše se dál postoupí přímo do háje.
Krále tam Aenéas osloví hlasy přívětivými:
„Nejlepši z Grájů, s prosbou se utíkati k tobě
a smírnou ratolest předestříti mi náhoda káže;
jáť se neostýchám, žes Arkad a vůdce Danajský
příbuzen Atrevičům, a jim oběma dle kmene blízek:
než moje důvěra, posvátná rada božstva a rovněž
pokrevní dědové, tvá známá po světě sláva,
a kromě vůle osud rovný mne k tobě vybízí.
Dardan onen děd náš, hradu Ilického i původ,
dle Grajské pověsti syn Atlantovny Elektry
stal se dědem Tevkrů; neb Elektra byla dcera obra
Atlasa, jenž na plecech větrné nese báně nebeské.
Váš praděd jest ale Merkurius, jejž Mája bělostná
na studeném vrchu Cyllenském byla pustila na svět.
Májin ale, slyšené-li pověsti věříme, byl Atlas
otcem, týž Atlas, jenž bání hýbe nebeskou.
Od jediného obou nás krev tedy předka pochází.
Důvěřovav tomu já jsem dřív ani posly ni jinším
skoumáním tebe nezkoušel; sebe sám ale a svou
jsem hlavu tobě vydal a přišel prose ku prahu tvému.
Týž Daunů národ, jenž ukrutnou tebe válkou
stíhá, nás-li také vyžene, bude mníti, že snadno
veškeru Hesperii pod své též dostane jarmo,
a moře jak horní tak i dolní mocně ovládne.
Přijmi a dej nám víry. Udatná máme do války

srdce i mysl také a jonáctvo k práci ochotné.“
Domluvil Aenéas. A onen mluvčího pozorným
dlouho prohlížel okem, těla postavu líce i ústa.
Z krátka potom promluvil: „Slavný Tevkrovče, zavítej
nám; já k tobě se znám milerád; Anchisesa, otce
tvého i výřečnost u tebe hlas i líce nacházím!
V paměti mám, když Hesionu navštíviti sestru
Laomedontský chtěl Priamus, k Salaminu se brav, že
též v chladný kraj Arkadie se na cestě podíval.
Tehdy se první květ vysypal na mladé moje líce;
já podivil se rekům Tevkrů, a zvláště jarému
Laomedontovici: neb kráčeje všecky převýšil
Anchises, a mladá mysl má se zapálila touhou
rozprávět s rekem a pravicí ruky jeho se dotknout.
Přistoupiv k hradu Feneu jsem ho ochotně provázel.
On na památku mi toul odcházeje dal velepěkný,
s Lyckými střelami, k tomu plášť, zlatem jenž byl protkán,
a dvoje, jichž má teď můj Pallas, ze zlata uzdy.
Oč tedy žádáte, smlouvou ruka spolčena má jest,
a hned jak mile zejtřejší se světlo navrátí,
vás potěším pomocí i statkem přispěji vám rád.
Než roční tu památku, kterou odkládati nelze,
hosté přátelští, v tu chvíli s námi ochotně
slavte a již od dneška hodům navykejte společným.“
To řka velel z novu krmě a číše přinésti, nedávno
odstraněné, muže na drnové pak lávky uhostil.
Místo přednější řásným lva pokryto rounem,
javorovou stolici Aenéu zvláště vykázal.
Z býků hruď pečenou s knězem od oltáře přinesli
výborní jinoši, ze košíků vyndali chutné
Cereřiny dary přistrojené i posloužili vínem.
Vespolek Aenéas, Trojanská rovněž i mládež
neskonalý vola hřbet s osrdím na očistu požívá.
Jak mile hlad zahnán byl a chuť ukonejšena jídlem,
král Evandr počal: „Výroční, věz, ty památky

obvyklé hody též oltář boha tak velikého
marná pověra bez vědomí cti bohů starodávných
nám nezavedla; kruté my ze záhuby, hoste Trojanský,
vytrženi slušnou a stálou poctu konáme.
Patři jenom visutou na skálu a kámen ohromný
rozvržený opodál a na pusté odvaly z horské
jeskyně, na skal nesmírné rumy tamto ležící.
V koutě poodstraněná zdeť bývala jeskyně valná,
Káka pololověka tvář potvorná ji paprskům
slunce nepřístupnou držela; zde stále novotnou
mokvala půda krví; přibité v pychu u vchodu zbledlé
lebky mužů visely, hnilinou potřísněny smutnou.
Potvory té otcem byl Vulkán; plameny černé
vyvrhoval z úst svých a tělem velikým se vypínal.
Až nám žádoucí posléze zavítala chvíle,
a s ní přišla pomoc; největší mstitel a vítěz
trojtělného smrtí Geryóna strestav a zloupiv
slavný sem přišel Alceovic, žena býky kořistné
tou cestou; zajalo břeh i ouval stádo to valné.
Zlostí zaslepený ale Kákus, páchaje všecka
bez rozmyslu a váhání zločinstva i šalby,
Herkulovi z chlévů nejkrásnější čtyry býky
odvedl a pěkných tolikéž v tělnosti jalůvek;
však aby noh přímá nebyla stopa spatřena, všecky
vtáhl do rokle mocí za ohon, a šlápěje dráhy
tak proměniv loupež v mrákotném doupěti ukryl.
Když je hledal Herkul, stopa žádná k jeskyni nešla.
Až posléz když napasený ze stáje vyháněl
syn Amfitryonův skot a k odchodu dále se chystal,
ostatní začali mnoho bučeti býci, a hájem
pak i celým okolím smutné se ozývalo řvání:
odvedena spolu jedna se ozvala v jeskyni pusté
kráva bučíc a stráž tak i naději Kákovu zvrhla.
I hned vztek a bolest v reku žluč rozpálily černou;
Alceovic zbraň chápe rukou, kyj chápe přetěžký

sukovitý a běží k vrcholu větrného pahorku.
Tehdy našinci prvé zděšeného spatřili Káka
a zmateného v očích, neb rychleji větru utíkal
a v sklepu rokle hledal skrýš; křídla nohoum dala bázeň.
Sotva se byl zavřel nesmírný od hora kámen
spustiv, na řetězích visutý, proň uměle otcem
ukovaných, vrata závorami spolu ledva upevnil;
pln vzteku Tiryntský tady byl již hrdina, každý
skoumaje od všech stran přístup obracel oči sem tam,
skřípaje zlostně zuby. Třikráte celý hněvy pálen
prohlížel chlum Aventinský, třikrát se pokoušel
marně o práh kamený, třikrát unaven dole sednul.
Na hřbetě jeskyně z vůkolních skal vytesané stál
ostrý, velmi tvrdý křemen, a pněl k obloze vzhůru,
příhodné nočním ptákům na hnízda obydlí;
ten jak byl nakloněn a vrchem v levo k řece naléhal,
k straně pravé páčiv rozviklal a před sebe mocně
zdvihnul a vyvrátil z kořenů a zprudka na jednou
zdvihnul, tak že celá hřmotem obloha zazněla vůkol,
odskočily břehy, a zděšená řeka splývala nazpět.
Odkryta jeskyně tím, a palác Kákův se okázal
nesmírný; sklepy mrákotné se otevřely do vnitř
tak nejinák, než jakby mocí byla země propadlá
sídla odemknula podzemní a otevřela zbledlou,
božstvu protivnou říš a ukázala s hůry ohromnou
pekla propast, a vběhlou uštrašené duše září.
Obra nyní světlem nenadálým překvapeného
nad obyčej řvoucího a v rokli duté zavřeného
již maje Alceovic, oboří se naň a přivolá zbraň
všelijakou a metá naň špalky a kameny mlýnské.
Ten ale — neb žádné nezbývalo k outěku cesty —
z hrdla pořád náramný dým — přepodivno to k výřku —
vyvrhoval a slepou obydlí své naplňoval tmou,
tak aby výhled očím odňal, zpod jeskyně hustý
dým hromadil s ohněm spolu míchaje mrákotu noční.

Alceovice to duch netrpí; sám vrhna se ohněm
přímo do rokle skočí, odkud nejvíce se kouře
ven valilo a celé mhou černou pokrylo doupě.
Kákus marně plamen plije mrákotného ze koula,
on totiž uchvátiv jej objal a v uzlu ho dávil,
až oči lotru vylezli a bez krve hrdlo osáklo.
Tu k černému domu vrata hned vyvrácena padnou,
ukradený skot a křivopřísežná se ukáže
loupež na světle; hnusné za hnáty se z rokle
vyvleče trup. Nasytit my srdce nemohli, vidouce
hrůzyplné oči, tvář a prsa chlupy hustě zarostlá
poldivocha a pak ústa ona, v nichž ohně vyhasly.
Od doby té se památka slaví a jonáctvo radostný
den má zasvěcený; původce Potítius ondy
z Pinarského domu střežený ten Herkulu ke cti
v háji tom ustanovil oltář, jenž nám bude slouti
posvátný, ano posvátným bude bývati navždy.
Nuže tedy, mládenci, při té slavnosti a poctě
vínkem ovíte si hlav a rukou pozdvihněte číše,
vespolného boha vzývejte a uctěte vínem.“
Domluvil; a z topola dvěbarevného hlavu větví
Herkulskou obaliv pletené dal viseti listí,
a pravicí pozdvihnul číši svatou. Vesele hned
vykropují s ním stůl a k božstvu všickni se modlí.
Blíže zatím k večeru se zatáčela báně nebeská.
V průvodu vyšli kněží a Potítius jim v čele první,
oděni řádně koží a přinášeli k zápalu ohně.
Hostinu obnovují, přinesou na druhé stoly krmě
povděčná i kladou obtižné mísy na oltář.
Salii při zpěvu obstupují oltáře planoucí
topolovou ovité ratolestí spánky majíce.
Zde jinochů zbor, tam starců opěvá činy slavné
Herkulovy v písních střídných: jak potvory dítě
macešiny, dva hady, pravicí na kolébce zadávil,
jak týž rozmetal oslavená kdys válkami města

Tróju i Oechalii, a tisícery práce přetěžké
podnikl pod rekem Evristem, Junóny protivné
nastrojením. „Centaury zabils', Hilaea i Fóla,
dvoutělné v oblacích splození, tys potvoru Kretskou
lva strašlivého zabils' pod skálou druhdy Nemejskou.
Tebe se bála propast, sám vrátný pekla se zachvěl
v rokli leže krvavé nad kostěmi ohryzenými.
Žádná tvář tě nepostrašila, ni Typhoeus ohromný
ozbrojený velikán; Lernejský drak neomámil
smysly tvé, ač hlav tě kolem obstoupilo množství.
Sláva ti, Jovovo dítě pravé, zdobo božstvu přirostlá,
navštiv nás a svou tu milostiv poctu přijímej!“
Písněmi tak jej oslavují posléz i na rokli
Kakusovu vzpomenou i na ohněpliváka samého.
Hájiny přizvukují a skáčí stráně pahorní.
Služby boží vykonavše potom se všickni do města
odtud navracují. Věkem obtížen z předu kráčel
král, maje průvodčí Aenéa i syna mladého
vedle sebe, všeliké rozprávky po cestě zaváděl.
S podivením lehkýma hledí kolem očima na vše
Aenéas; líbí se mu kraj a zvláště se táže
na vše památky staré a vesel pověsti poslouchá.
Římského hradu zakladatel vece král pak Evander:
„V těchto lesích rození bydlívali Fauni a Nymfy,
mužstvo tuhé jakoby z dubových pařezů bylo pošlo,
bez mravu, bez umění všelikého, ba neznali, jak se
vůl zapřahá a statky množí, jak zásoba střádá;
jen stromoví a tuhá stravu jim zde podávala honba.
První s povětrného přišel Saturnus Olympa,
před Jovovými hromy ztracené sem utíkaje z říše.
On lid necvičený, po horách vysokých kočující,
sebral a řád jim ustanovil, a tu končinu nazval
Latium, an v ladě tom bezpečnou záchranu získal.
Jak pověst líčí, pod tímto zlaté časy králem
bývaly; v žádoucím pokoji své národy řídil;

než horšil se pomálu i ten věk, až se převrhnul,
a vztek války počal a lakomství zmohla se vášeň.
Ausonští plukové sem a národy vešli Sikanští;
často také měnila své jméno Saturnova země;
a z králů velikán ohromný dle těla Thybris
příčinu dal Italům, že po něm řeku přezděli jménem
Thybru, staré a pravé tak pozbyla Albuly jméno.
Z otčiny já vypuzen od zadní končiny mořské
vševládným osudem žádnému neodvratitelným
jsem na ta místa došel; mne pobídnula sem rada nymfy
Karmenty, mé matky, a bůh sám rádce Apollo."
Tak to povídaje dále kročil a ukázal i oltář,
a jménem Římským Karmentskou bránu slynoucí,
jak se praví, dávné Karmentské nymfě ku poctě
vykladatelce losů; ta první hlásala příštích
oslavení Aenéovců i Palantova sídla.
Háj opodál veliký, jejž k ochraně Romulus určil
přísný, též i Luperkal tam ledové u skály okázal
jménem i Parrhaským řečený od Lyčana Panos.
Ukazoval háj Argilétum a zasvěcený hrob,
a k tomu vypravoval příběh smrti Argusa hosta.
Na horu Tarpejskou vedl jej i na vrch Kapitolský,
místa zlatá teď, jindy trním kryta bývala skalním.
Již tehdáž strašlivé rolníky děsívala hrůzou
nábožnou, již tehdáž báli se skály i háje.
„Háj ten i chlum," vece král, „s obrostlým vrškem oblíbil
bůh sám, ač neznámo jaký; ale Arkadi myslí,
že zde samého Jova viděli, když právě potřásal
černou Aegidou pravicí aneb oblaky sháněl.
Mimo to rozvalených zde hradů dvou zbytky, památky
dvou v starodávnu mužů slavných zde spatřiti můžeš.
Ten hrad Janus otec založil, Saturnus onen hrad;
ten má Janikulum a onen Saturnia jméno.
Při takovém rozmlouvání k Evandra chudého
došli posléze krovům a spatřili po trhu Římském

stádo se pást bučivé i po slavných v příšti Karínách.
Když přijdem k sídlům doložil: „Přes ty prahy vítěz
Alceovic vstupoval; ano můj ten dvůr ho uvítal.
Hoste, bohatstvem i ty pohrdej, důstojna se tak též
bohu učiň a chudým nábytkem přijmi tu za vděk.“
Řeknul a pod nízké stropy bydla malého uváděl
Aenéa vzácného, a měkké lůžko vykázal
mu z listí pokryté Libyčanské ze lvice rounem.
Noc připadá a zem objímá temnými perutmi.
Máti Venus mezi tím nenadarmo na mysli zlekána
hrozbami Lavrentů a shluklou pohnuta válkou,
k Vulkánu promluví a počíná s lůžka zlatého
manželova, a dechem božské jej lásky ovívá:
„Argolští rekové když válkou Pergamy vinné
soužili a tvrze záhubným byli pálili ohněm,
já nebohým o pomoc a zbraň tě nežádala žádnou,
manžele nejdražší; umění já nechtěla tvého
ni k prácem marným moci tvé na prázdno užíti;
ačkolivěk rodu Priamovu mnoho jsem byla dlužna,
a pracný Aenéův los oplakávala často.
Teď vůlí Jovovou na Rutulské končině přistál:
a s prosbou tedy já ku svatosti tvé se utíkám,
matka prosím o zbraň synu. Mohla tebou Nereovna,
mohla-li slzmi tebou manželka Tithónova hnouti;
patři, jací sněli se plukové na zkázu našinců,
na mne také ve branách zavřených měst ocele ostří.“
Řekla a od strany té i oné s něžnýma obejmouc
loktama jej líbá dlícího; a on obyčejný
náhle plamen cítí, a vření do stržně se vtírá
povědomé a kostmi vnitř proniklými pobíhá,
tak nejinak, jakoby hromová střela blesku plavého
mihla se rozpuklým oblakem a prorážela ohněm.
Povědoma vnad svých té lsti choť užívala ráda,
až pak otec věčnou jsa upoután odvece láskou:
„Tak daleké pohnútky hledáš; proč ukrácena ke mně

důvěra tvá, bohyně? kdyby dřív taž bývala péče,
nám by také bylo volno bylo, zbroj zjednati Tevkrům;
vševládný ani Zevs, ni osud nebránili Troji
státi; deset mohl ještě Priam lét býti na živě:
a však i teď, chystáš-li se k válce a úmysl máš ten,
cožkolivěk uměním lze dovésti, slibuji tobě,
co se vyráběti dá z železa, nebo z bronce litého,
co s dechotem měchu může oheň, bez prosby dosáhneš;
své moci jista se jen dověřuj.“ Promluviv to i jí vzdal
žádoucí objímání, a v lůně uhoštěn
své choti líbezné vyhledával dřímoty oudům.
Odtud pak první když odpočinek po uběhlé
půlnoci sen vypudil, v dobu časnou, když žena, jížto
ukládá chudoba přeslicí vyhledávati skrovné
živobytí, v popeli vzkřisívá z dřímoty ohně,
k dílu i noc dodajíc, i čeleď dlouhému při loučích
úkolu denně učí, čistou aby šetřila postel
manželskou, a malých vychovávala poctivě dítek:
tak nejinak ohňův velitel nelenil a v onen čas
z postele povstával měkké ku práci kovářské.
Ku straně Sikanské, Aeolské Lipary podle,
výspa se pne a z příkrých skal dým stále vypouští.
Pod ní jest vyžraná Cyklopů pec; doupě to ohněm
Aetnejským hřímá v okolí, kovadlin se po dáli
náramné slýchá bušení; drnčíť ve kovárnách
šíny kuté z ocele, měchy dýší potravu ohňům;
Vulkánův totě dům, Vulkánie ostrova jméno.
Tam velitel ohňů s nebe sestoupil vysokého.
Cyklopové železo v prostranné tam kuli rokli,
Brontes a Steropes a nahé maje oudy Pyrakmon.
Upravený a již od pola uhlazený měli právě
šíp hromový, jakových Jupiter mnoho z oblaku hází
povětrného na zem; jen část byla nedokována:
tré stočených krupových střel a ze mhly a přívalu částí
tré přidali, peruť ohně trojí, a křídla tři vichru;

blesky hromu hrůzoplodné, a praskot a postrach,
a mstu s následným plamenem k tomu smíšeli dílu.
V koutě druhém dodělávali vůz s koly prudkoletými
Marsu bohu, jimiž on bouřívá města i lidstvo.
Aegidu hrůzyplnou, brnění též Pallady hněvné
pilně hadích ze šupin kuli ze zlata uhlazeného,
zápony ze zmijí, hlavu též nad ňádry bohovky
Gorgoninu, krku odsečenou, divě očma točící.
„Hej, všeho nechte," volá, „počaté hned práce odložte,
Cyklopi Aetnejští, k mé vůli smysly nakloňte.
Zbroj slavnému hotujte reku. Vši sílu seberte,
hýbejtež rukama, vtipu mistrovského užíte,
chvíli nemařte dlením." Nemluvil již víc; oni vespol
bez prodlení se práce chopí a na rovno si dílo
rozdělují. Teče měď potokem i tekou zlata žíly;
jinde ocel ranivou roztápí výheň ohromná.
Štít veliký nejdříve kují, šípům by Latinců
všem odolal, neb sedmeronásob desku na desku
k sobě pojí. Nadutými jiní chytají měchy vítr,
a k peci jej obrací; a jiní kovy valně syčící
v bahně kalí; buchotem na kovadlo se rokle ozývá;
každý obrovskou sílou svá ramena zdvíhá
v taktu pořád, a vrtí klikatými kleštěmi látku.
Lemnický an otec v Aeolském to kraji nutká,
světlo milé probudí Evandra na posteli nízké,
ptactva slyší ranní již po střeše prozpěvování.
Povstana kmet vážný své oudy do sukně odívá,
k lýtkám Tyrrhenskou tkaninou obváže podešve;
a k boku pod ramenem podpásá meč Tegeejský,
z pardala srst připatou po levé straně přes plece spouští.
Od vysokého prahu před ním jdou strážci domácí
dva, v pozadí provodí veliké feny kročeje páně.
I chvátá k Aenéovi hostu do světnice zvláštní
rek, rozmluv pamětliv a slibu včera učiněného.
Časně neméně se Aenéas od postele vybral.

Tam toho syn Pallas, toho druh doprovázel Achátes.
Sešlí pak podají si ruce, posadí se na síni
prostřední a dají se do slušné rozmluvy pospol.
Král poče tak:
„Vojvodo nejvyšší Tevkrů, dokavad jsi na živě,
já nemním, že je přemožena Trojská moc a vláda;
naše pomoc u přirovnání k té válce i síla
jest ale nepatrna: zde řekou jsme uzavřeni Tuskou,
z té strany tiskne Rutul a zbraní naše obskakuje zdi.
Než veliké sjednám já národy tobě a mocná
vojska také připojím; nenadálá náhoda štěstím
přispívá; osudem žádoucím sem přivolán jsi.
Málo podál odsud je na vetché stavěno skále
město Agyllinské, kde se druhdy na půdě Etruské
Lydický usadil národ v boji velmi udatný.
Tu osadu mnoho lét květnoucí zbraňmi krutými
král Mezentius opanoval a ji pyšně utýral.
Nač ale vypravovat krvavé zuřivého tyranna
zločiny? na hlavu jeho a rod bozi vrhněte pomstu!
neb mrtvých těla on spojoval s těly čisto-živými,
přivazovav ruku jim k ruce a klada líce na líce —
v ten spůsob je mučil — aby druh nakažen od druhého
smrti puchem umořil se zdlouhavě v objemu hnusném.
Umdlení sousedové posléz na krutého padoucha
zbraň pochytí a dvůr jeho obstoupivše čeládku
ozbrojenou pobijí a spálí krov jeho ohněm;
on pokradmo ušed z davu půtky na půdu Rutulskou
prchnul a host se nyní poručil pod ochranu Turna.
K pomstě spravedlivé se zdvihla Etrúria všecka,
a k boji připravena chce, na popravu král by vydán byl.
Těmto tě ustanovím, Aenéa, za vůdce tísícům:
neb po celém pomoří hlučné hemží se koráby;
lid žádal znamení: zletilý hrudě skoumaje věštec
ohlašoval: „„Ó výborné z Maeonska jonáctvo,
výkvěte síly reků dávných, tebe na vraha slušná

pomsta vede, hněv spravedlivý na Mezentia pálá:
nikdo však z Italů nesmí lid vésti do vojny;
zvolte si vojvody přespolní.“ “ V poli ostal Etruský
dle slova věštcova voj, takovou maje výstrahu božskou.
Sám řečníky a královskou též korunu ke mně
vyslal i berlu také, těmi známkami žádaje Tarcho,
v Tyrrhenský tábor bych pospěl a v říš se uvázal.
Než ledová a věkem vyprahlá staroba již mi
nepřeje vojvodění; má síla je důrazu prázdna.
Já syna bych k tomu měl, kdyby smíšen z matky Sabelské
z části nebyl aspoň tuzemec. Ale tobě i léta,
rod i osud zárovně hoví, tebe určila věštba;
vstup Tevkrů i Vlachů ty vojvodo nejudatější!
Útěchu svou jedinou a našinců náději k tobě
Pallanta připojím, vyučiž se on od tebe mistra
vážné dílo bojů vedení, na skutky se dívej
tvé a navykni jim od prvních lét svého mladictví.
Dvě stě koňáků Arkadských, bujarého jonáctva
květ, jemu dám, tolik jich svým jménem Pallas odevzdá.‘‘
Ledva že tak domluvil, sklopený o zem opřeli pohled
Aenéas Anchisesovič i přítel Achátes,
a v truchlivém všeliké obtíže přemítali srdci,
než Cytheréa dala znamení s nebes oblohy jasné.
Neb v tom vystřelená z oblaků nenadále se bleskem
zazněla rána hromu, vše dolů hned ssouti se zdálo.
Zvuk Tyrrhenských trub se po obloze hlučně ozýval.
Vzhůru hledí, veliký zas a opět nastane praskot:
a hle na výši nebes mezi oblaky v prostoře jasné
náhle vidí lesknouti se zbraň a vydávati zvuk ten,
Všickni kolem se na mysli děsí, ale hrdina Trojský
poznal zvuk a na božské rozpomenuv se rodičky
slib to praví: „Neskoumej, hospodine, v tuto chvíli,
co znamení ta s sebou přinesou: mne Olymp povolává.
To znamení že mi pošle rodička slíbila božská,
až nám válka vypukne, že Vulkanskou s nebe zbraň mi

ochrannou přinese.
Ach jaková nebohým Lavrentům nastane zkáza!
Turne, jaká tebe pomsta čeká! ano jak mnoho štítů,
helm a jarých těl mužstva bude tvůj, otče Thybrinský,
vláčeti proud! Ať smlouvu ruší, když jsou chtivi války!"
Ta slova prohlásiv s vysokého se pozdvihl sídla
a shaslé již Herkulské na obětnici ohně
vzkřísil a šel milerád uctít od včíra domácí
bůžky malé; a dle řádu zabil též k oběti ovce,
král Evander též i podobně jonáctvo Trojanské.
Odtud navrátiv se k lodím potěší tovaryšstvo,
a z množství všeho, kdož by s ním chtěli jíti do války,
statnějších vyvolí, ostatní po vodě pustí
část; ta přímo řekou se dolů bez práce ubírá,
zprávu od otce nesouc Askaniu o věci příští.
Hřebce dají Tevkrům k Tyrrhenské končině přišlým;
Aenéu přivedou zvláštního, žlutou odětého
ze lva koží skvostnou a s pozlacenými pazoury.
Zpráva letí, a hned po skrovném městě se šíří,
Tyrrhenští že jedou k dvoru královu rychle koňáci.
Matky sliby zdvojnásobují, a zkázy bojí se
náhlící a jeví se hrozný vojny jim obraz.
Teď otec Evander se chopiv ruky synovy pevně
stiskne ji a splakaje tklivě ta k němu slova pronáší:
„Kéž by mi Jupiter uplynulý věk vrátil a já byl
tak silen jak poprvé, když jsem nepřítele blíže
Praenesty porazil a spálil hromady štítů,
a pravicí tou Herila krále v podzem odeslal,
máti jemuž rodná Ferónia — divno to k výřku —
tři duše a trojnásobné spolu sjednala zbrojstvo:
třikrát býti musel poražen, ale tať ruka předce
trůj mu život vzala a z tolikė jej zbraně vyslékla.
Teď ani později bych nebyl odtržen od boku tvého,
synu milý; soused Mezenský nikdy nebyl by
směl na porouhání hlavy té tolikého zločinství

spáchati ani tolik učinit v tom městě sirotků.
Než vy Svrchovaní, a bohů hlavo nejvelebnější,
Jupitere, vy nad Arkadským smilujte se králem,
slyšte prosbu tu otcovskou: zachová-li mi zdráva
Pallanta přízeň vaše, jestli osud ho ušetří,
mám-li živého vidět, a s ním se v jedno sejíti,
rád budu živ, každé podrobím se práci a péči;
neštěstí-li hrozí ale tou mi nevyslovitelnou
strastí, teď, teď mi lze budiž běh skončiti trapný,
péče dokud je pochybna a příští čáka nejista,
v náruči, dítě drahé, dokavád tebe mám, jedinou ač
pozdní útěchu svou, aby mé uši pak posel horší
neurazil." Tak otec se synem se naposledy loučiv
hořekoval; k domovu sluhové kleslého donesli.
Z otvořených bran již pohotově vyjížděli jezdci,
Aenéas přední v čele se stoupencem Achátem,
Trojští pak a jiní rekové, sám v zástupu Pallas
v prostřed, vyznamenán přeskvostným pláštěm a zbrojstvem
jak Lucifer ve vlnách zámořských čistě vykoupán,
jehož oheň si Venus nade všecky oblíbila hvězdy,
lícem posvátným s nebe mrákotu ráno zahání.
Bázlivy matky dlejí na zdech, dokavád zrakem oblak
postihují prašný a bleskné zástupy zbrojné.
Jezdci křovím, kudy nejbližší byl na draha výjezd,
ozbrojení spěchají; křik pojde, v hromadě hlučné
čtyrkopytým prachovou dupotem tepe podkova půdu.
U studené řeky Caerita háj na blízku je širý,
dávnou posvátný vírou; vůkol ho pahorky
s roklemi obstupují, borové i porostliny černé.
Silvánu bohu niv a dobytčat háj ten i svátek
zasvětili starší dávné dle pověsti Pelaští,
jenž první odedávna držívali zemi Latinskou.
Tarcho a Tyrrhenští měli bezpečné popodále
táboření, a celé s vyššího pahorku se mohlo
spatřiti již ležení, do polí jak táhlo se širých.

Sem otec Aenéas s vybranými do vojny jonáky
postoupil; mdlé tam oddechlo i mužstvo i koňstvo.
Než tu Venus v jasném se přiblížila oblaku bílá
dary nesouc bohyně; když pak syna již opodále
u chladné řeky uzřela odděleného spočívat,
volně se mu zjevila a řečí se jala k němu touto:
„Hleď hotovář uměním chotě mého přislíbena tobě
výsluha: teď pyšné Lavrenty a Turna krutého
bez prodlení, synu můj, k rozhodné půtce vybídni.“
Řekla i objala pak Cytheréa milého rozence,
a skvostnou zbroj postavila při dubisku protějším.
Od bohyně podařen a takou potěšen spolu poctou,
na vše zvlášť obrací zrak, a dost nasytit se nemůže;
s podivením do rukou on béře a váhu potěžká
přílbice se hřebenem výhrůžlivě plápolajícím,
béře osudný meč, pancíř kovaný z mědě, pevný,
hmotný, krvorudý; jako modrý kdykoliv oblak
z dáli hoří a rdí se paprskem slunce zapálen;
škorně potom lehké ze zlata přelitého a stříbra,
píku také a štít, sklad díla nevyslovitelný.
Příběhy Italské, vítěznou oslavu Říma
věštmo běhů příštích nenepovědomý vypodobnil
ohněstrůjce na něm; rodu Askanova zde potomstvo
obrazeno příští a pořádkem i války budoucí.
Támť udělal v zelené Mavorsově jeskyni tučnou
vlčici rozloženou a kolem nalitého veménka
hrálo dvé bližných pacholátek a ssálo u kojné
bez bázně; skloněna k nim ona je po krku něžném
střídavě líže a zas jazykem těla oběma čistí.
Málo podál Řím již je přidán a jaté proti právu
dívky Sabinské od sedadel po hrách divadelních
Circenských, i nová náhlá proto válka vypuklá
s Římany a starcem Tatiem a tuhými Kuréty.
Vedle potom ustavše titéž oba od boje králi
ozbrojeni Jova před oltářem číše držíce

stáli dle řádu, o vepře bité uzavírali smlouvu.
Dále trhán rychlým byl Metus na kusy různé
čtverspřežením — kéž byl by dané zachoval slovo Alban! —
Podvodného muže z pokuty smýkal střeva Tullus
hájem a pokropené se krví zardívalo houští.
Rovněž i Tarquinia Porsenna vypovězeného
jak se ujav, náramně hubil obléhaje město;
pro svobodu železem v boj Aenéovci se vrhli.
Rozhněvanému onen podoben tvářil se a zlostně
vyhrožoval, že se most odvážil strhati Kokles,
a proud přeplavala sprostivši se Kloelia vazby.
Tarpejského hradu strážný stoje nad všemi nejvýš
Manlius obhajoval nejvyšší chrám Kapitolský,
obnoveným byla Romulova palata kryta doškem.
Tamž houser ze stříbra dělán ve zlatém letě loubí
právě jak ohlašoval, že se blíží ku prahu Galli;
Galli vylezše křovím po skále se vydrali na hrad,
zakryti mrákotnou povahou noci černoperútné,
zlatovlasí ze zlatohlavu roucha také měli vůbec,
pruhované skvostné měli pláště, zlatým krky mlíčné
obtočené řetězem; dvě kopí každému se leskly
Alpínské v ruce a dlouhý štít jim tělo chránil.
Skáčící kněze Sálické s Luperky nahými,
i vlněné čepice, spadlé i z větru pavézy
tam zobrazil; cudné vozily svátosti paničky
městem na měkkých kolesích. A podále přidáno
Dítovo sídlo pekel, hluboký ten Tartara jícen,
místa pokut zločinů, tam i ty Katilino visel jsi
před lícem Furií vyděšen na skalině strmné;
vedle pak odděleným ctnostným dělil odměnu Káto.
Než mezi tím šlo zlaté moře rozvlněného do šíře
obrazení; šedivé vlny modrá válela tůně,
vyrobení ze stříbra kolem Delfíni plovoucí
do kruhu po hlubinách ohonem vod brázdili proudy.
U prostřed měděné bylo loďstvo spatřiti bitvy

Aktické, po celém břehu vroucí Levkaty šik byl
válečný připraven, v zlatě leskla se zátoka mořská.
Z té v boj Augustus Italů hnal zástupy Caesar
se staršími, s lidem, se Penáty a velkým božstvem
stál na lodí vysoké; plameny dva od židovin mu
vyšlehují, s hlavy se třpytíc plaje hvězda dědičná.
Podporován větrů bohy loďstvo s jiné strany řídí
seřaděné Agrippa hrdý; nádherná ozdoba stkví se
na hlavě mu, zubatá námořských koruna vůdců.
Naproti nim moc barbarskou od východu vítěz
Antonius vede s rozličným moře od červeného
lid oružím; Aegyptská síla i Baktrani zadní
táhnou s ním, a za ním — ó hanba — i choť Aegyptská.
Loďstvo tu na se vrazí a pění se celá tepavými
tůně vybrázděna vesly a zobci na přídě korábů.
Dále jedou; mněl bys, že vyvráceny Cyklady sem jsou
odplavaly, vysoké že vedou boje s hůrami hůry;
spousty lodí věžatých takové se hrnou proti sobě.
Z koudele ruka metá plameny letavé i železné
šípy; novou vraždou Neptunské záhony rdí se.
U prostřed královna svolává zástupy sistrem,
dva draci ji stihnou; ona však se zpět neohlíží;
potvorné vše družstvo bohů, štěkavec i Anúbis
Neptúnu vzdorují a na Venuši a na Minervu
zbraně tasí. V davu půtky zuří nejvztekleji Mávors
obrněný ocelí a smutné s oblohy Díry;
roztrženou bujná kráčí Nesvornota řízou,
jí za patou sleduje s krvavým Bellóna bičíkem.
Luk svůj Aktický na to patře Apollo napíná
od hora: až uchopen hrůzou Egyptčan i Hinduš,
vešken Arab i Sabej obrátili k outěku zadky;
i královna sama svolanými zdála se větry
plachty nadýmati, a stažená lana volněji pouštět.
Před blízkou smrtí jak blednula ji vypodobnil
bůh ohnivládný, jak se hnala přes moře větrem:

naproti ní ale truchlící řeky Níl veletělný
přemoženým modré otvíral i lůno i roucho,
obšírnou zátok svých jim se nabízeje skrýší.
Caesar pak po třetí vezen vítěz v ohrady Říma
díky bohům Italů nesmrtným vzdávati nedlel
největších po městě celém všech tři sta ve chrámech.
Po všelikých se radost, plesy a hry ozývaly místech;
ke všem oltářům zbory matron snášely poctu,
před oltáři krytať pobitými dobytčaty půda.
Sám sedě na sněžném prahu Foeba bělostně skvělého
pocty přehlíží a na pyšné sloupy připíná;
národy zvítězené v řadě dlouhé před něho táhnou,
rozličné jazykem, tvářností, rouchem i zbraňmi.
Zde Nomadů rod a bez pásů též Mulciber Afry,
Káry, také Lelegy, střelonosné dále Gelóny
obrazil; Eufratské řeky mírněji stékaly proudy
i dvojrožný Rhén, zadní lidu plémě Morinské,
neskrocení Dahové i hněvný mostu Araxes.
Vulkánův takový byl štít, dar podivu hodný
matčin, i ač věci významu neznal, jej těšil obraz,
a k ramenu přivinul veleslavné skutky potomků.

Kniha devátá.

Obsah.

V nepřítomnosti Aenéově táhne Turnus na tábor Trojanský a hodlá především spáliti lodě, které však Jupiter na žádost Bohomatky Idejské v mořské nymfy promění. V noci vypraví se Nisus a Evryalus s poselstvím k Aenéovi, i proniknou sice ležením Rutulským a mnoho nepřátel pobijou, ale sami posléze přemocí potřeni jsou. Z jitra žene Turnus pluky proti hradbám. Trojané mužně se bráníce odrazí outok. Matka Evryalova mezi tím poznajíc na tyčce nastrčenou a nošenou před hradbami hlavu syna svého, žalostně naříká. Nastane všeobecný boj. Askanius rekovsky se proslaví. Silný Pandarus a Bitias vpustí Rutulce úmyslně do tábora a zavrou se s nimi i s Turnem: ten ale zmoha se valně potírá Trojany, až konečně tlačen ze všech stran přeplaví řeku a ku svým šťastně se vrátí.

Dřív než na straně rozdílné věci ty se udály,
Iridu Saturnská s nebes oblohy seslala Júno
k Turnovi bujnému. V zeleném luhu právě prodléval
Turnus v ouvale zasvěceném jeho otci Pilumnu:
zde rtoma růžovitýma mu dí Thaumantova dcerka:

„Turne, co bůh žádný nesměl přislíbiti tobě,
ejhle po žádosti blízký den volně přináší.
Věz tedy, Aenéas druhy, loďstvo i tábor opustiv
na Palatinský hrad odešel do Evandrova sídla;
nad to zašel k městům nejzadnějšího Korýtha
sbírat lid selský a pobouřit Lyďany k vojně.
Proč váháš? Teď čas koně i s vozy k výpravě chystat.
Náhle vytrhni a přepadené jeho tábory uchvať.“
Řekla a na křídlech rovných k nebi přímo se nesla,
a v letu vykrojila krásný pod oblaky oblouk.
Mládenec ji poznav oboje dlaně k obloze vzhůru
povznesl a stopoval takovými-to slovy letící:
„Irído, kráso nebes, kdo mi pak tebe s oblohy vyšlou
poslal v tu krajinu? odkud tak náhle ta jasná
povětrnost? i vidím rozpoltěnu klenbu nebeskou,
a k nebi hvězdy jako připaté. Kam káže mi div, jdu,
jenž mne pohání v boj.“ Slova ta promluviv ku řečišti
blíže kročil a rukou nabral svrchu vody tekoucí
a pomodliv se bohům obtížil prosbami hvězdy.
Již pak postoupá v poli šírém veškero vojsko,
jízda také bohatá na zlatohlav a roucho barevné:
Messápus řídí voj první, zástupy zadní
Tyrrhevští synové a v prostředu vojvoda Turnus;
ve zbroji obratný o vrchol hlavy všecky převýšil.
Voj po tichu stoupal, hluboký jak branami sedmi
Ganges vážně plyne v moře, neb Níl záplavonosný,
když korytem zase odtéká, od niv se navrátiv.
V tom nenadále oblak černý prachu vyvlněného
spatří Tevkrovští, v poli temný stín se rozestřel.
S hradby průčelní vyvolá nejdříve Kaikus:
„Sousedi, ký hle chomol se valí sem mrákoty černé?
Rychle uchopte ocel, střely napněte, na zdi vylezte,
vrah tady jest, hola!“ S náramným pokřikem se tu všickni
Tevkrovští zavrou ve branách a hradby zaklíčí:
neb odcházeje takto velel zběhlý v bojování

Aeneás, nějaká kdyby náhoda jim se namátla,
by v pole ven nevycházeli, ani se pouštěli v bitvu,
a vždy se v bezpečných uzavírali tábora hradbách.
Ačkoli je stud a hněv k důrazné půtce vybízel,
brány zavřevše rekův přísný zachovávali příkaz,
ve zbroji na baňatých čekajíce nepřítele baštách.
Turnus letmo pěší se vlekoucí zástupy předjel,
výbornými provázen jezdci dvacíti a náhle
k městu se přiblížil; bělokropenatý nesl jej kůň
Thracký, lebka zlatá jemu hlavu s rudou kryla hřívou:
„Kdo z vás půjde, hoši, první na nepřítele se mnou?
Hej!“ provolá, a kopí z ruky mrště do větru vypustí,
k půtce vybízeje tak hrdě polní harcuje rovní.
I druhové strhnou křik, s hlučným vyhrožováním
následují a diví se nechrabré povaze Tevkrů,
žeť se neodvažují v pole, a v ležení uschováni
jak muži zbraňmi neodporují. Mrzut on sem a tam zeď
obhlíží na koni, vyhledávaje po straně přístup.
Tak jako vlk číhá opodál ovčince plného,
a z nevrlosti vyje, v půlnoční větry a deště
snášeti době nucen; u matek bez péče bekot svůj
jehňata stále vedou: ale zlostná šelma vzteká se
lítě na oddělené; čím více a déle ho trápí
náramný hladu vztek a vyprahlý od krve jícen: —
tak Rutulu zdola patřícímu na bašty a tábor
hněv zahoří a bolest ve stvrdlých zaplane kostech,
jak pokusil by se o přístup, neb jak by vyloudil
Tevkry valem zavřené, aby vyšli na rovinu k bitvě.
Loďstvo, které připato k boku tábora v zákrytě stálo,
příkopy sedmi plnými vodou obklíčeno říčnou,
shlédna honem s druhy rozjařenými spáliti pílí,
a hned rozhorlen béře v ruku sosnu hořící.
K práci se všickni mají; přítomnost Turnova nutká;
všecka opatřena již černými pochodněmi mládež;
hlavně berou z ohnišť a čadící louč povynáší

smolné světlo a pýř s plamenem až k obloze vzhůru.
Ký ale bůh, ó Musy, kruté tak zápaly Tevkrům
uspořil, odvrátiv od loďstva tu záhubu ohněm?
řekněte! od starodávna o příběhu věrna je pověst.
Když poprvé započal na Frykské Idě koráby
stavěti Aenéas a na mořskou plavbu se chystal,
sama rodička bohů Berecyntská prý k velikému
s tou se řečí brala Jupiteru: „Slyš mou, synu, prosbu,
oč tvá matka milá dobytém na Olympu tě žádá.
Les jedlový mnohonácteletý mil velmi mi býval,
háj též na hradě mém, kamž oběti lid mi přinášel,
temný smrkovinou černou kmeny též břekovými;
ten hochu Dardanskému jsem dala ráda, lodí když
potřeboval; veliká ale teď o ně péče mě trápí.
Zbav mne bázně a matce povol si vyžádati prosbou,
ku zkažení by během žádným vichřicí ani bouří
nepřišly; prospěj jim, mém že na kopci vyrostly.“
Odpověděl jí syn, jenž sám světa hvězdami vládne:
„Máti drahá, kam osud obracíš? a mnedle co žádáš?
Smrtedlnou udělány rukou nesmrtedlnými
míti koráby chceš? a nejisté náhody jist má
snášeti Aenéas? komu moc ta propůjčena z božstva?
Buď ale, až dojedou lodě cíle a přístavy někdy
Ausonské najdou, já každé, jenž vlně ujde,
a v pole Lavrentské dopraví reka Dardanorodce
smrtedlnou proměním tvářnost, mořskými bohyňmi
je učiním takovými, by jak Doto Nereovna
neb Galatéa prsy hloub krájely zapěněnými.“
Vyřknul a na stvrzení se tknuv řeky Stygčana bratra
a v černé ve propasti břehů od smůly horoucích
kývl a tím kynutím se celá nebe báně zatřásla.
Teď nastal toho dle slibu den — čas Parkami určen
doplněný pominul — když Turnova zlost Bohomáteř
posvátných od lodí odvrátit zkázu vybídla.
V tom se nová zraku zastkvěla záře a spatřeno mračno

nesmírné oblohou od východu náhle letící
se sborem Idejským; z toho hrůzyplný se pak ozval
hlas a zajal Trojské i Rutulské zástupy vojska:
„Teskllvě mé, Tevkři, nehleďtež hájiti loďstvo,
své ruce nezbrojtež, moře Turnus dříve zapálí,
než moje jedle svaté. Vy odejděte volny, bohovky
mořské; tak Bohomáti velí, jděte!“ Na slovo i hned
loď každá přepatou odtrhne si na břehu vazbu,
a jako delfíny potopivše ku hloubi zobáky
dále plovou; ano proměněny — zázrak přepodivný —
v tolikeré tvářnosti panen se po tůni projíždí,
obkovaných kolikož bylo na břehu stálo korábů.
I strnuli v duchu Rutulové; splašenými koními
Messápus jest sám poděšen; řeka proudy zaráží
z temna ječíc; Tiberin nohu od moře zpět povolává.
Odvážnému však neochábnula důvěra Turnu;
s horší ještě řečí se vypíná a v pychu chvástá:
„Na Trojany hle ty potvory jdou; sám Jupiter odňal
obvyklou jim všecku pomoc; nebylo třeba ohně
ni oruží Rutulů. Moře nepřístupno je Tevkrům,
čáka ni k utečení. Moci hlavní odňata část jim;
země v rukou je našich. Na ně tak mnoho lidstva tisíců
z Italie vzalo zbraň. Nejméně děsí mne osudné
náděje, nač Frygové nejvíce kladou, rady božstva.
Dost Venuši dle losů bylo přáno, že dotkli se země
Ausonské Trojští. Proti nim já souzeno též mám
uložení, vyhladiť ocelí to plémě ohavné,
jež mi choť odjímá; nejenom Atreovce zasáhla
tahle bolest, jediné se nepomstily mocně Mycény.
Dost bylo jim jednou zahynout; na křivdě by jedné
bývalo dost! Pohlavím ženským oni by měli ovšem
teď pohrdať; ti sami kdo kladou na ty náspy a hráze
důvěru svou a kterým jen za zděmi srdce dodává
bezpečnost. A snad nespatřili ohrady Trojské
vystavěné Neptúna rukou ustoupili ohňům?

Aj kdo z vás, hoši výborní, tyto zákopy se mnou
chce prorazit, a do tábora ustrnutého se vedrat?
Netřeba Vulkána zbrojení, ni tisíce na Tevkry
netřeba teď mi lodí; měhoděk se všickni přidejte
k nim spolu Etruští. Ani mrákoty, ni lsti nejapné
s Paladinou podobou, ani potměšilé se nebojte
na hradě vraždy; slepém v břiše brůny se nezahalíme,
za dne veřejně my obklíčíme jejich sruby ohněm.
Ať nemní, že leda s Danay, s holotou že Pelaskou
válku vedou, jimž Hektor sám odolal po deset lét.
Teď poněvadž ale nejlepší dne částka uploula,
co zbývá zdařilém použijte po díle ochotně
k pohovení, muži; zjitra tuším připravíme se k půtce."
A hned obsaditi strážnými ponůckami brány
Messápu poručí a hradby obehnati ohněm.
I zvoleno dvakráte sedum Rutulů, aby tábor
střehli: sto každému z nich je přidáno jonáků
ve zlatohlav oděných se hřívami purpurovými.
Rozdělují se a střídu mění; a při víně po trávě
rozlehlí hodují, měděné též konvice prázdní.
Ohně plápolají, a bdící stráže si dlouhou
ukracují hrami noc.
  S hůry hledí Trojští a drží všemi zbraněmi náspy
obsazené; vůkol prohlídnou bedlivě brány,
přestrašeni k baštám připojí též mosty a nazbyt
střel nanesou. Mnesthevs a Serestus tak to nařídil,
jichž otec Aenéas, kdyby obrana žádala někdy,
ustanovil za správce lidu a za vůdce jonáctva.
Každý pluk rozložen po zdích, děle péči ponůcky,
stejně bdí a střídu a úkol svůj zachovává.
Nísus Hyrtakovič, přeudatný ve zbroji, bránu
ostříhal, průvodčí Aenéův od lovecké
Idy vyslán; bylť výborný střelčí a kopinník.
Vedle něho druh Evryalus, oděný v havu Trojském,
nad něho nikdo nebyl z Aenéovců spanilejší,

mládeneček maje na bradě ledva prvou stopu mužstva.
Vášeň obou byla jedna; oba spolu vcházeli v bitvu:
pospolné dle sebe stanoviště také měli tehdáž.
Nísus dí: „Bohové-li oheň vnukají v naše srdce,
Evryale, čili bůh vlastní každého je žádost?
Boj nebo cožkolivěk takového počíti mě dávno
již bádá mysl má, a není v tichu tomto pokojna.
Pozoruješ Rutulů odvážnou důvěru k sobě.
Zřídka světlo kmitá, snem a vínem pohřbena vojska
různo leží; vůkol vše mlčí. Ale mnedle poslechni,
což myslím, a jaký mi vstává úmysl v srdci.
Aenéas by se navrátil, každy z lidu žádá,
kmetstvo také, a chtí po mužích jemu zprávu donésti.
Jestli, co žádám, tobě dají — mně na pochvale skutku
dosti budiž — pod svým pahorem chodník si najíti
sám troufám k obytům hraženým Pallantova města.“
I strnul Evryalus, roznícen po cti podobnou
žádostí, a také ku vřelému se příteli ozval:
„Což k věci tak veliké nechceš mne obrati, Níse,
tovaryšem? já bych do nebezpeče tě sama pustil?
Aj tak Opheltes otec, vojnám odedávna navyklý,
mne v strachu Argolském vychovance ve válce Trojanské
nevyučil; takovým ani tys mne býti nepoznal
od doby té, Aenéa co velmyslného provázím.
Mysli, jaká životem pohrdá, cti, po níž ty hoříš, jež
koupena bývá jen životem, ty i do mne naděj se.“
Nísus pak: „Takového se já ničehož neobával
do tebe, ne; veliký uchovej mne vítěze tobě
Jupiter, i kdo okem vlídným na to patřiti hodlá.
Jestliby — jak to vidíš z mnohonásobné zkušenosti —
jestliby v rub to obrátila náhoda neb nějaký bůh,
chci bys ty mne přežil; živobyt tvůj mého je dražší.
Jen když někdo, vykoupiv mé tělo, padnu-li v půtce,
dle zvyku v zem uloží, a to-liž mi nedopřeje los můj,
žádušní učiní mi službu, hrobem duši poctí.

Jáť ubohé nebudu tvé matce příčina smutku,
jenž jediná z mnoha velmi matek, směla tě, hochu, až sem
následovat, a po městě netouží krále Acesta.“
A však onen: „Darmo připomínáš omluvy marné,
úmysl můj nepromĕnný se z místa nepohne.
Jen pospěšme!“ praví, a stráž probudí, by pořádně
jich vystřídala na hlídkách; stanoviště opustív
Nísa provází a hledají oba pospolu vůdce.
Vše po celém okolí živočišstvo si hovělo ve snách
od péčí a na práce vše zapomínalo srdce;
přední vojvodové Tevkrů a mládeže výbor
však byli pohromadě, se radíce o obranu nutnou,
což by činit měli, a kdoby byl k Aenéovi poslem.
Opřeni o klanice dlouhé a držíce pavézy
stáli tam u prostřed ležení. V tom Nísus a s ním též
Evryalus v radu rychle prosí spolu puštěni býti,
věc vážnou že ohlásiti chtí. Nejdříve Iúlus
přijme chvátajecích, by mluvil pak Nísa pobídne.
Hyrtakovič na to dí: „S vlídnou vyslechněte myslí,
Dardanové, ač podle naší neměřte mladosti
což neseme. Zmoženi snem a vínem vesměs utichli
Rutulové. My sami sme vyhlídli si místo na výpad,
což je na rozcestí na blízku u brány pomořské.
Ohně vyřidnuli, jen černý se ledakde ku hvězdám
plouhá dým. Štěstí nám svého užíti povolte,
Aenéa v hradbách Pallantovských vyhledáme
a přibudem s velikou po hrozné séči kořistí,
jakž uvidíte brzy. Jdoucích nás nesklame cesta.
Od stinného dolu jsme město na blízku zahlídli,
a lovením častým i podál břehy poznali říčné.“
Tu stářím vážný a zralý k moudrosti Alétes:
„Ó bohové, pod jichž ochranou vždy stávala Trója,
ještě vy až dosavád Tevkrům zahynouti nedáte,
ješto posud jinochům vnukáte taký duch a srdce
tak pevné.“ To praviv oba za pravice vzav a objav

obrosil jim slzami vroucími tváře a líce.
„Kdož a jakou, muži, důstojnou za také činy chvalné
odměnu dát vám moci bude? Bohové sami a ctnost
vám podají mzdu přede všemi nejkrasší, brzy se však
odslouží Aenéas, i až věku svého dosáhne
Askanius, takové nezapomene zásluhy nikdy. . . .“
„Já ale, jenž otcův příchod za spásu pokládám,“
Askanius doloží, „pro velebné božstvo dědovské
pro Lar Assarakův, posvátné Vesty tajemství
vás žádám; a své štěstí a jakoukoli čáku
důvěrně kladu v lůno vaše; povolejte sem otce,
vraťte ho ku spatření; s ním nic mi smutno se nezdá.
Dám za to dvě ze stříbra děné s vypuklými obrázky
číše, které roditel v dobyté ukořistil Arisbě,
a k nim trojnože dvě, i hmotné dvě zlata hřívny
a starodávnou báň, dar od Didóny Sidonské.
Jestliže pak se mi země a berly dobýti Italské
vítězi poštěstí a dělit budu řádně kořisti:
sám si viděl na hřebci jakém ve zlatém havu Turnus
jel v pole, hřebce toho, štít, přílbu i hřívorudou já
od losování vyjmu, tvou tu již odměnu, Níse.
Krom toho dá ti otec dvanáct žen nejvybranějších
i s tolikými muži zajatými a ozbrojenými,
a k tomu tak mnoho niv, kolik jich má král u Latinců.
Než tebe, jenž nejblíže věkem k věku mému mladému
přistupuješ, hochu roztomilý, já z ouplna srdce
za druha svého volím a přijímám k náhodě každé.
Bez tebe svých ve věcech nebuduť pohledávati slávy,
ať o pokoj čili boj jednám; slovo tobě i víra
patřiž největší.“ Jemu naproti takto povídá
Evryalus: „Žádný neukáže mě den nepodobným
k těmto smělým skutkům: ať jakkoli padne mi dobrý
los aneb odporný; ale nad veliký dar o jednu
věc tě prosím: mám ještě z větve staré Priamovské
matku živou; nebohou neupoutala otčina Ilská

se mnou vypravenou, ani ohrady krále Acesta,
jakkoli buď já v té ji nebezpečnosti opouštím
nevědomou a nepozdravenou; Noci, do pravice tvé
jáť přisahám, že snésti nemoh' bych slz roditelčin;
než ty, prosím, ubohou potěšuj a vdově pomáhej.
Náděje té mi jenom dopřej; já pak směle půjdu
vstříc nehodě všeliké.“ Slzy vesměs pohnutí v mysli
rozlili Dardanští a přede všemi krásek Iúlus;
v mysl jemu vstoupilť otcovské dobroty obraz,
až posléz promluví:
„Všecko za tak veliký počinek já slibuji tobě;
od doby té mi budiž ona matkou; jméno Kreúsy
jen bude scházeti jí; pro rozence takého zaslouží
čest nemalou. Činu tvému jakýkoli nastane výsled,
při hlavě té přisahám, již dříve otec se dokládal,
což já ti slibuji, vyvedeš-li v hod co počínáš,
to tvé matce také, rodu tvému to zůstane všecko.
Tak slze rozpráví, a meč od boku svého odepne
pozlacený, jejž byl umělý ze Gnoska Lykáon
mistrně skul, a z kosti sloní připravil k němu pošvu.
Ze lví kůže své odění dal Nísovi Mnesthevs
přehrozné; i věren vyměnil s ním lebku Alétes.
Ozbrojeni oba ven se berou; ku bráně provází
jich veškeren zástup vůdců i mládež i kmetstvo
s nejlepším přáním. A krásný zvláště Iúlus,
nad věk svůj ve všem povahu v jevo dávaje mužnou,
rozkazy jim mnohonásobné dal k otci: větérci
rozptylují ale a vytřesou vše do mhy na prázdno.
Příkopy puštěni ven přelezou a v mrákotě noční
k táboru odpůrců zaměříc přemnohým nenadálou
zkázu nesou. Snem a vínem zří obtíženo vojsko
v trávě po různu ležet; vozatajvtvo dle břehu stálo,
u prostřed opratí a koles mužové, zbraně, víno
rozkladeni. V předu Hyrtakovič tak ústně se ozval:
„Evryale, směle teď, jak věc sama káže, si klesťme

cestu rukou. Aby však žádná nezdvihla se náhle
od zadu síla na nás, ty podál opatruj a vyhlídej;
já tady seč učiniv širokou tebe povedu cestou.“
Tak propoví hlasem udušeným a hned na hrdého
vrhne se Rhamnéta, vysokých leže jenž na kobercích
právě plných ze prsou sna vypouštěl chrapoty silné,
sám král, králi také velevzácný Turnovi věštec;
ačkoli sám svůj mor nemoh' od sebe zahnati věštbou.
Vedle něho sluhy tři mezi zbraňmi nadarmo ležící,
zbrojnoše Remova potře také, a u koňstva samého
vozku zasáhne a krk vysutý všem podřeže náhle,
pánu samému, potom hlavu utna krví tělo mrtvé
chlípící zanechá; černou ohřatá zem i postel
soukrvicí zavlhá; i Lamýra i též Lama potře,
pak Sarrána mladého, který nejdéle na noc byl
hrál, spanilotvárný hojným přemožen ale vínem
tam ležel jak bezduch; šťastný kdyby déleji hráním
ještě celou onu noc byl strávil a světla se dočkal.
Dlouho lačen tak lev kolem ovcí stáje obíhá,
když ho nutí k tomu hlad zuřivý a dobytčata měkká
bázní oněmělá dáví a trhá krvavými špičáky.
Nic menší mord Evryalův; rozhorlen i sám on
lítě zuří, množství lidu neznámého zabodne,
Fáda i Herbésa s Abarem, pak i Rhoeta zavraždí
bezvědomých; Rhoetus bděl ovšem a na vše se díval,
a však přestrašený za kotel veliký se ukrýval;
náhlící ale host potopil do jeho hrudi ostrý
meč, povstával onen, sbarven ale nesčíslnými
ranami kles', se krví a duší spolu smíšeno víno
proklán vyvrátil. Ano kradmo se pouštěje dále,
hnal se také Messápovu na družinu, kde plamének
zakmitl poslední, sepaté tam řádně se pásti
v trávě hřebce viděl, když Nísus takto na krátce —
spozorovav že ho přílišná msta dále zavádí: —
„Ustaňme,“ pravil, „odporné nám světlo se blíží.

Pomsty je dost vylito; prostřed vraha klestěna cesta.“
Množství ze stříbra hmotného necháno kořistí
tam pobitým, zbraň, číše i krásné velmi koberce.
Evryalus Rhamnétovu ozdobu jen, se zlatými
puklami pás, — Tyburčanu Remulu jejž bohatý byl
ondy darem poslal, že nepřítomný ho uhostil,
Caedikus, on pak umíraje odkázal vnuku svému,
po smrti což posléz ukořistili v půtce Rutulci —
vezme a je k ramenům svým připne nadarmo udatným;
Messápův hemelín hodilý a hřívami řásný
na hlavu dá. Ležením proniknuvše se v jistotě cítí.
Jezdci zatím napřed vysláni z města Latinců,
an pluk ostatní v pole vypravený se opozdil,
sem dojeli, královský rozkaz Turnu nesouce.
Tři sta štítovaných bylo všech, v čele vůdce byl Volscens.
Již se přiblížili táborní ku hradbě a náspům,
když na levou stranu těchto podál se vyhýbati shlédli;
Evryala nepozorného v šeru té noci světlé
přílbice prozradila nepříteli naproti blesknouc.
Spozorovav to hned provolá od zástupu Volscens:
„Stůjte, muži, proč ucházíte, k čemu teď zbraně máte,
kam vaše cesta měří?“ Nedajíť oni odtuchu žádnou,
a spěchají do lesů svěřujíc se temnotě noční.
Po známých však rozcestích sem a tam se koňácí
rozjeli a všeliký zastoupili strážemi východ.
Les ten byl temná a chrástím šíře prorostlá
doubrava, ohražena hustým na vše strany roštím;
zřídka kde zakrytá pro pěší se zablyštěla stezka.
Evryalu tma překážela, houšť a kořist mu neméně
obtížná; strach i neznámá jej sklamala cesta.
Nísus ušel nepozorně podál, aby se vrahu vyhnul,
též jezeru, jménem jež později zváno po Albě
Albanské, tehdáž jen dvůr byl krále Latína.
Zastaviv ohlížel se nadarmo po příteli bludném.
„Evryale neblahý, na jakém jsem místě nechal tě?

najdu-li tě?“ zvolal a pletenou znovu cestu opáčil
přes klamavý ten les a hned se dle paměti béře
nazpět po stopě a bloudí též v háji mlčícím.
Koňstva dupot zaslechne i hesla zaslechne nepřátel:
dlouhou chvíli také netrvá a k uším se i pokřik
dostane, zároveň Evryala zří obklopeného
místa i temna klamem, již i naň násilně doráží
veškeu pluk; on sám se o obranu marně pokouší.
Což bylo díti? jakou by mocí a zbraňmi vyprostit
dal se jinoch? v davu nepřátel v patrnou-li se vrhnout
záhubu a slavnou ranami měl získati smrt jen?
Bez prodlení silnou pravicí uchopiv se kopiště
ku vznešené Luně pohlíží a hlasně se modlí:
„Přízniva ty, bohyně, přispěj na pomoc mi ku práci,
ozdobo hvězd a nebes, Latonko strážkyně hájů!
tvým-li otec můj Hyrtakus oběti za mne podával
oltářům, a pokud já sám je přinášel o honbách
buď je věšívaje zasvěcené nad práh nebo krov svuj,
hejno mi dej to rozehnat a řiď ve větru ty šípy!“
Promluvil a z vší pak se namáhaje síly železný
šíp vyhodil; a noci tmu kopí rozráželo letmo
a z pozadí vrazilo v Sulmónův hřbet a o něj, ač
násada se zlomila dřevěná, hrotek útrobu prohnal.
Ten převalí se a vystydlý ze prsou plije teplý
krve pramen, škytavé v boku dlouho tepou jemu dršlky.
Odporníci se ohlédnou: ale mocněji ještě
od ucha on nejvýše jiné zase dřevce vyváží.
Ledva se lekli, druhý Tagovi proraziv sluchy oštěp
zazní a v protatém se ohřívá mozku uvázna.
Zlostně zuří Volscens nevida toho oštěpu nikdež
původce, na něhož obořit by měl se zapálen:
„Ty vlastní mi krví teplou za obadva alespoň
zde prozatím zaplatíš;“ vyvolá; a mečem taseným se
vrhne na Evryala. Poděšen bez rozmyslu tehdáž
vykřiknul Nísus, nemohlť ukrýti se ve tmě

déle aniž takové si netroufal snésti bolesti.
„Já, jsem, já toho původcem, meče na mne obraťte,
Rutulové! můj klam to celý; nic tento nepáchal,
on s to nebyl; vědomí toho svědci hvězdy nebeské;
jen příliš miloval nebohého přítele svého.“
Takto se prohlásil, ale šíp násilně rozehnán
příteli žebra prošel, proraziv jemu prsa bělostná.
Evryalus převalí se zabit; krásných teče krev po
údech, šíje také do ramen klesĺá mu zalehne;
tak jako purpurový překrojen od radlice kvítek
vadnouc omdlévá, aneb jak makovička nahýbá
krk a hlavu sklání, když valná prška ji tíží.
Vrhna se do prostřed Nísus ze všech jediného
jen Volscenta hledá, soka již Volscenta nepouští.
I vrahové jej obklopují a z dáli ho tisknou
od všech stran. Nicméně dotírá on a plamenným
máchne mečem, a celý v ústech křikavého Rutulce
jej pochová, a umíraje sám duši též vrahu béře.
Pak se na bezdušné tělo přítele svého uvrhnuv
a proboden s ním odpočinul ve tichém smrti lůně.
Ó vy blahoslaveni! dovedou-li co mé tyto písně,
žádný den v plynutí věku vám neodejme památku,
dům dokud Aenéův Kapitolskou skálu obývat
nezvratnou a otec Římský bude vésti vladařství.
Vítězi Rutulové se obou zmocnivše kořistí
Volscenta s pláčem mrtvého do tábora nesli.
Tamže nebyl menší smutek, an Rhamnéta vynašli
bez krve a množství pobitých z předního vojenstva,
Sarrána i Numu; sběh nesmírný lidu nastal
vůkol těch těl a nedobitých; na vraždy novotných
místech krev pěnivá se plným roztékala proudem.
Poznali pak i po sobě kořist, Messápovu skvostnou
přilbici též a potem dobyté zase ozdoby jinší.
Již po zemích Auróra nové rozsívala světlo,
ledvaže purpurové Tithóna opustila lůžko,

a svět již ranními paprsky polévalo slunce;
do zbraně vojska budil Turnus, sám ve zbroji cel již
ustrojený; každý do šiku své zástupy shání
obrněné, a k pomstě řečí všelikou hněvy ostří.
Až posléz — pohled smutný! — na dřevce napíchnou
Nísa i Evryala hlavy, a vztýčí a nesou je
s nesmírným povykem.
Aenéovci tuzí na levé straně tábora na zdích
k odporu připraveni — v pravo klíčilo hradby řečiště —
nesmírných na valech a po baštách truchlivě stáli
rozstaveni; známé nebohým kormoutili mysli
nastrčené hlavy, krev s talovem z nich mokvala černým.
Než mezi tím po uleklém městě poselkyně Fáma
létala na perutích a zvěst uchu matky donesla
Evryala. Náhlý ubohé mráz kosti proniknul;
člunky na zem jí padly z rukou a přetrhla se práce.
Nešťastná vyletí žena a s vlasy vytrhanými
jak rozumu zbavena běduje, v řady vojska na hradby
přímo běží, a neohlíží se na mužstvo ni na zbraň
ni na nejistotu, a k nebesům tyto nářky vysílá:
„Tak tebe spatřuji, Evryale? ty-li útěcha pozdní
staroby mé jediná, tys opustit mohl mne sirotka
ukrutný; na nebezpečnou vyslanému ti cestu
tobě nedáno bylo s nebohou se rozloučiti matkou?
Ach v zemi neznámé lehnul si ku pastvě Latinským
dán psům a ptákům; ani tvůj neprovázela pohřeb
matka, očí nezatlačila tobě ni nesmyla rány,
v šat neoblékla, jaký jsem ve dne ti i v noci pilně
tkávala a v stáří takovým se těšívala přádlem.
Kam se obrátím, kdež a jaká tvé oudy a mrtvé
zohavené tělo země chová? To mi ze všeho, jen to,
dítě, vracíš, po zemích a mořích proto jsem za tebou šla?
Z milosrdí mně zabodněte, všecky vypusťte na mne
výstřely, Rutulové, ocelí mne zmarněte první;
neb ty, otče bohů, veliký polituj mne a šípem

svým tu nenáviděnou hlavu se světa svrhni do pekla,
jestli krutého žití pozbýti jináče mi nelze.“
Tím nářkem mysl všech dojata; truchlivý se ozýval
vzdech vůkol; v boji nezlomená schnula síla vojínů.
Ji roznítivší tu žalost Idaeus a Aktor
na kynutí slzivého Iúla a Ilionéa
vzavše, hned na rukou pod krov z davu vojska vynesli.
V tom ale válečná zvuk ze mědě vytřese trouba
pronikavý; křik následoval i od oblohy ohlas.
Spůsobenou štítů pod krytbou Volsci se blíží
a zde kolí vyvracet, zde vysýpati příkopy počnou;
přístup ti hledají, po žebřících na zdi lezouce,
kdež tlupa buď řidčí nebo hradba nehustě
mužstvem je obsazena. Všeliký jim naproti Tevkři
obrany druh zkouší, i perou je tlouky tuhými,
cvičeni ve dlouhých valy a tvrze hájiti válkách.
Záhubné kamenů též házeli břímě, by někde
mohli onen pokrytý šik rozrazit, ač tito vesměs
pod pevným štítů klenutím vždy se ku předu hýbí.
Předce nepostačují, neb kam nejvíce doráží
klín, tam nesmírné svalují na ně břemena Tevkři,
což porazí Rutuláky na šíř štítů prolomivši
pokryvky. Však již tak slepě se potkati nechtí
odvážní Rutulé; odpůrce odehnati s náspů
usilují střelbou.
Hrozného vzezření na druhé straně sosnu Etruskou
vyvrátiv dymné snáší Mezentius ohně;
Messápus koňstva krotitel, Neptúnovo dítě,
val proraziv posléze volá o žebříky na hradby.
Vás, ó Kalliope, žádám, připomeňte vy pěvci,
vraždy jaké tehdáž a jakou tam záhubu Turnus
sděl ocelí, a koho kdo do mrákot říše odeslal;
se mnou neskonalé obnovte proměny války.
(Vám, bohyně, vše je povědomo a to líčiti slušno).
Věž byla mosty majíc a vyhlídku do šíře i dálky

v místě příhodném; všelikou vynakládali sílu,
na způsob by jakýkolivěk jí mohli dobýti
Italové. Kamenem proti nim ji bránili Trojští,
a střel déště dolů klenutými vypouštěli okny.
Vévoda sám Turnus vyhodil k věži svíci hořící,
i k boku též zavěsil pochodeň a ta drážděna větrem
fulra zapálila u dvéří a užírala dříví.
Obranci vnitř tím polekáni se záhubě marně
vyhybají. Kam oheň nesahá, vše na pavlače coufá
a v hustém davu se hromadí: ale touto přetíží
náhle se bašta boří a praskotem obloha hřímá.
Půlmrtví padají k zemi; rum se sypá na ně hrozný;
svou vlastní obranou stlučeni po prsou a probodlí
drvy tuhými leží; jediný jen sotva Helénor
záhubě ujde s Lykem; z těch obou mladší byl Helénor;
služka Licymnia jejž reku Maeonskému pokradmo
odchovala a zapovězené v zbrani vyslala k Troji;
měl jen meč lehký a neslavnou ještě pavézku.
On tedy jak se viděl mezi zástupy Turnova vojska,
s té i ony strany táhnoucí v šiku stáli Latinci:
jak asi šelma kolem lovců zaklíčena hejnem,
naproti nim se vzteká a ne bez tušení smrti náhlé
sápe a se v skoku nad lovčí oštípy přenáší;
tak nejináč i jinoch na nepřátel vrhne se zástup,
a kde viděl zbraně nejhustší, tam ku smrti pádí.
Než lepší na nohou Lykus u prostřed mezi zbraňmi
nepřátel podle hradby běží a snaží se vylézti
výš a druhů zachytit se pravic a vynésti se vzhůru.
Stíhaje však ho zbraňmi za ním rozběhne se vítěz
Turnus a vysmívá se jemu: „Zdali blázne, si troufáš
těmto ujíti rukoum?“ a drápajecího se vzhůru
zároveň jej uchytí a s ním i kus ohrady strhne;
právě jako když s oblohy padna zajíce či bílou
urve labuť pták Jupiterův nohama klikatýma,
neb matkou s velikým bekotem hledaného beránka

Marsovský ze stáje lapí vlk. Pokřik odevšad
se zdvíhá; dorazíce sypou do příkopu písek,
louče jiní hořavé metají zdola na střechy věžní.
Ilionevs porazí úlomkem skály ohromným
Lucetia, když právě oheň ku bráně donášel,
Emathióna Liger, Asylas porazí Korynéa,
dobrý ten střelčí, výborný tento kopinník;
Ortygea Caenevs, pak vítěze Caeneva Turnus,
týž Itysa, Klonia, Promola i Dioxipa, týž i
Sagarisa a pak Idasa, jak stál u věže svislí,
a Priverna Kapys. Toho dříve Temilly zasáhlo
lehce kopí, on pak odvrhna pavézu nemoudře
k ráně ruku přiložil: přiletíc ale šipka perutná
k boku levému ruku přirazí a do vnítřka projedši
smrtedlným raněním duši prohnala k výdechu průchod.
Syn též Arcensův výborném ve zbroji tam stál,
pěknou z červce Hiberského vyšitou maje sukni,
jun spanilotvárný, Arcensem vypraven otcem
od pramenů Tymaethie, v Mávorském svatoháji
byv vychován, smírný kde Palíkův jest tučen oltář.
Oštěpy pak odloživ Mezenc zapopadne frnící
prak, zatočí třikrát okolo hlavy šňůru a spustiv
slitinu olověnou odpůrce praštil upřímo
do židovin a na šíř vysokého do písku ho prostřel.
Tehdáž prý první napotom v boji šipku vypustil
rychloletou, zvyklý zvěř dříve plašívati krotkou,
Askanius, a hle tou porazil statného Numána,
jenž i jinak Remulus nazván byl a Turnovu mladší
sestru si oblíbil a pojal v manželstvo nedávno.
Tenť v čele vojska mimo slušné řeči věci vyčítal
neslušné a v srdci nadut pro tu královu přízeň
kráčel a náramným povykem se chvastaje hlásal:
„Hanba dvakráte jatí Frygové, že za hradbami opět
se zamykáte? či nad pole zeď vám lépe se líbí?
Ejhle vy to, kdož chtí válkou chotě získati sobě?

Ký běs vás a jaké šílenství zahnalo do Vlach?
Atrevičů zde není, lžitvůrce není zde Ulissa:
lid my tuhý, ze kolébky hned porozence nosíme
zrovna k řekám, a vlnou je tužíme i ve mrazu litém;
bedliví honby naši zde chlapci tlukou se po hájích,
hřebce krotit jim hrou, jakož i z luku pouštěti šipky.
Trpělivé v prácích a žijící skrovně jonáctvo
rádlem v míru dělá pole a hrady láme ve válce;
ve zbroji věk tráví; i při orbě kopí obracíme
na hřbety línějších volků: nám staroba pozdní
síly neseslabuje, ani bodré mysli ujímá.
Přilba zakrývá nám šediny, z lupu rádi žijíce
často nové dle libosti domů snášíme kořisti.
Vám vyšitý šat a lesknoucí se šafránu a červce
barva na srdci leží; tanec vám a zahálka je rozkoš,
sukně rukávovitá a stužky na čapce libůstka!
Ó vy Fryžanky pravé, ale ne Frygové, jděte k vrškům
Dindýmským, na dvouděrnou píšťalku si hrejte.
Pušpan vás a bubínek matky boží Berecyntské
k Idě volá. Ustupte, mužům zbraně nechte železné!“
Chvástání takové a směšné pokřikování
nesnesl Askanius, připraviv ale toul a na žílu
koňskou šíp položiv, jen postanul ještě a rozpiav
od stran obou dlaně slibnou modlitbou Jova vzýval:
„Mocný Jupiteře, ty pokyň smělému počinku,
výroční za to já ti v chrám chci přinášeti oběť:
k oltářům přivedu s rohy pozlacenými ti junce
bílého, hlavu jenž bude s matkou vznášeti stejně,
trkati rovněž a rozhazovati kopýtkama písek.“
Vyslyšel jej v nebesích otec, a hned z čista i jasna
zahřímal na levo; spolu zazněl toulec osudný,
a hrozným fikotem s tětivy střela puštěna prchne,
a hrot Remulovu prorazí židovinami veskrz
ve lbi mozek: „Jdi a tup slovy posměšnými udatných!
Tu vracejí Rutulům dvakrát jati odluchu Frykští.“

Tak pravil Askanius; provolávali Tevkři mu chválu,
a plesali pro radost, a ku hvězdám zdvihnuli srdce.
S nadvětrných výšin díval se právě Apollo
kadeřavý na seč Ausonskou a do tábora Tevkrů,
v oblaku trůně, a k vítězi jal se k Iúlovi říci:
„Tak, hochu, ku ctnostem dospěj; k nebi takto se kráčí,
dítě boží, a pak otče bohů! Boje veškery právu
ustoupí v příštím věku pod rodem Assarakovským,
Trója nezajme tebe!“ Promluviv tak s výše se pouští
s oblohy nadvětrné, a dechy vzduchu rozhrne jemně
a kroče k Askaniu promění své líce a Bútem
starcem se učiní. Anchísesu Dardanskému
tenť býval zbrojnoš a věrný u prahu strážný,
průvodčím ho pak Askaniu dal otec. Šel Apollo
starcovi jsa podoben ve všem, týž hlas měl i barvu,
i vlasy též bílé i zbroj mu břinčela hrozná,
a promluvil těmito slovy ku vroucímu Iúlu:
„Dosti na tom, Aenéoviči, že Numána zabil jsi
šípem bez škody své; veliký sám tobě tu dává
chválu Apollo za to, zbraň tobě nezávidě stejnou;
než, hochu, války se ještě varuj.“ Tak počna Apollo
u prostřed řeči smrtedlný svůj pohled opustil,
a v tenkém povětří opodál nenadále zamihnul.
I hned Dardanští boha poznali vůdci i božské
ozbrojení, a v toulu zatřeskly při odchodu šípy.
Dle slov Apollinových mnoho dychtícího po půtce
Askania zdržují: sami navracují se do bitvy
nazpět; své duše otvořené do zkázy vrhouce.
Vznikne povyk veliký po okolních náspech a baštách.
Napiaty ostře luky, prakové řemení se zatáčí;
pokryta půda celá střelami; zde štít obražen, tam
přilba dutá drnčí; povstává bitva krutější.
Jak za času Skopců pršných od západu vyšlý
příval půdu šlehá a hrád ze mračen krupobitných
do brodu řek dopadá, když Jupiter od jihu hrozný

tuk vod nahromadiv klínem hrômu oblaka láme.
Pandarus a Bitias, synové Alkánora z Idy,
jež v luhu Jovově odchovala Iaera lešanka,
jinochové jedlím a horám své vlasti podobni,
bránu, kterou jim odevzdal k obraně vůdce, odemknou,
a spolehlí na zbraň, vábí nepřítele v tábor.
Vnitř pod věžmi obadva sami v pravo i v levo stáli
ozbrojeni železem, na hlavách lbi s hřívami leskné,
tak jako povětrní u řečišť vod bystrotekoucích
buďto u Pada aneb Athesy břehu přívětivého
dva dubové se pnou a hlavy k nebi pozdvihujíce
nikdy neobholené, vysokém se na vrcholi klátí.
Vtrhnou Rutulové, jak uhlídali otvořený vchod.
A v tu dobu Kvercens i Akvikol ve zbroji krásný
a Tmarus odvážný, Mávorský rovněž i Haemon
se všemi svými pluky hřbet buďto obrátili nazpět,
neb porubáni život svůj skládali na prahu brány.
Tím hněvy v rozpačitých mnohem více vyrůstaly srdcích
a shluklí Trojané se hrnou k tomu místu hromadně,
odvažují se rukou bojovať a vybíhati dále.
Turnovi vůdci zatím na druhé straně vojska do bitvy
bouřícímu ručí posel oznámil, že nepřítel
k vraždě nové zahořel a na prosto i brány otevřel.
On co počal zanechá, a zapálen hněvem ohromným
k Dardanské spěje bráně na pyšné bratry se řítí,
a dřív Antiphata — prvníť se mu v cestě namítnul,
z matky Thébánské Sarpedona syn to pobočni, —
strhne kopím hozeným; dřín lítne Italský
tenkým větru dechem, a vraziv ze žaludku do hloubi
dojde prsou; řine se pěnivý ze průchodu černé
rány pramen, a hrotek proniklý se rozehřeje v plících;
strhne rukou Meropa, Erymanta i rovněž Ophidna;
pak Bitia zraku jiskrnatého a ducha vřelého,
ne dřevcem; protože dřevcem duši byl by nepustil:
než mlatem ohromným, jenž rázem rozvedeným co

klín hromový šel tak, že ani dvě ho kožiny volské
a s dvounásobní šupinou ani ze zlata pancíř
nezadržel; hned náramné tělo pádmo se kácí;
země vydá stonot, ohromná zní výše pavéza.
Tak rovněž v Bájách Evbojském na břehu někdy
skály pilíř upadá, ač na břemenech moře u dna
dříve zakotven byl velikých; tak právě se řítíc
skála dolů do brodu hlubokého podemleta lehne;
ze zpoda tůň víří a šerý pozdvihne se písek;
až Prochyta vysoká i tvrdá se rozechvěje vrstva
Inarimy vhozena vůlí Jovovou na Typhoea.
Zbrojmocný tu dodával Mars většího Latincům
důrazu, a břitkou obrátil v srdci pobídku,
k outěku Tevkry hnal černou na ně pouštěje bázeň.
Ze všech stran se hrnou; dost prostory půjčeno půtce,
v srdce jejich vstoupil teď bůh boje.
Pandarus jak na zemi svalené tělo bratrovo spatřil,
poznaje, kam se dělo štěstí a ta náhoda vrhla,
na stěžejích otočiv násilně bránu uzamknul
a plecema širokýma opřev se o ní, mnoho Trojských
před valy oddělených zanechal v boji velmi mozolném,
než i jiné vtrhlé spolu do vnitř pustil a zavřel
bez povahy, nevida v středu zástupu krále Rutulců
do vnitřka vpadnouť, svévolně v městě ho zavřel,
jak hrozného mezi krotkými dobytčaty tigra.
Stále nové se očím zablýskaly jiskry a vůkol
strašná břinčela zbroj; chocholy krvavé se na přilbách
třásly a od štítů zářící skákaly blesky.
Tváře nenáviděné, též obří poznali oudy
splašeni Aenéovci nyní; zableskne se hmotný
Pandarus a pro bratrovu smrt hněvem ozve se velmi
rozpálen: „Zde není věnný nevěsty Amáty
dvůr, v děděných baštách nezavírá Ardea Turna;
tvrz ta nepřátelská, odsud nám více nevyjdeš.“
Turnus naň usmáv se usedlým odvece srdcem:

„Začni, a máš-li i do mne chuti, pravicí mne zasáhni:
však vypravíš Priamu, že našel jsi svého Achilla."
Vyřknul: onen vyhodí svou všecku namáhaje sílu
sukovitý a korou drsný proti Turnovi oštěp.
Vítr tu ránu přijal, — neb Saturnovka ji Júno
od něho odstranila — oštěp se do brány zapíchnul.
„Však té oceli ty se nevyhneš, již vede síla
mé pravice: skrovné průvodcem rány nebývá."
Tak vece a vznešeným napřáhne mečem do vysosti,
a čelo rozpoltiv železem mezi oběma skráňma
rázem náramným bezvousí líce rozetne.
Bouchne a nesmírnou tíží těla se chvěje půda.
Mrtvé oudy se rozsypují, krvavé zbraně padnou,
mozk se vykydne na zem, a na rovné dělena části
půl tu a půl hlavy tam u ramen viset ostane ledva.
Z bázně se rozprchnou plašení na vše strany Trojští;
a kdyby dále veden rozumem byl závory vítěz
mocně rukou prolomil a vpustil soudruhy do bran,
poslední by to den byl i válce i národu býval.
Než prudká vzteklost a nemírná po krvi žížeň
vedla ho ku předu dál.
Falarisa poprvé s protatým kolenem pak i Gýga
svrhne a oštěpy popadené žena uprchajícím
do hřbetu; Juno pořád jemu srdce i síly dodává,
k těmto přidá Halisa s Phegeem, protě dřív mu pavézu.
Náhle přepadne potom na hradbách půtku vedoucích
Alkandra, Halia, Pritaniše a pak Noëmóna.
Lyncea, jenž jemu naproti hnal, a družce svolával,
napřáhlým mečem a v pravo opřen zády o násep
rázně zasáhne; ranou jedinou sražena jeho náhle
koulela se s přilbou po zemi hlava; i zvěře lovce
potře potom Amyka, nad nějž druh nikdo neuměl
lépe rukou střely mastit a bodce napouštěti jedmi;
Aeolovce také Klytia, též Krethea zpěvce,
Krethea, jenž Musám velice přízniv vždy na mysli

míval zpěv s citharou, a k nim struny zvučně ladíval,
a vždy slavil milerád koně a zbraň a půlky rekovské.
Posléz Tevkrovští takovou spatřívše porážku
vojvodové přirazí, Mnesthevs a Serethus obratný
s Palantem, i vidí vtrhlého nepřítele do vnitř,
a Mnesthevs: „Kam dále těkáte? k jakému to cíli?“
dí, „kde jiné zdi, a ještě jiné kdež ohrady máte?
Muž jediný ve vašem obklíčen táboru ze všad,
občani, vám takovou učinil bez trestu porážku,
a množství jinochů výborných pod svět odeslal?
Otčiny nešťastné, vetchého-li božstva, ni ctného
Aenéy vám líto a hanba není tak utíkati mrzce?“
Tím zjařeni se zas osmělují a v zástupy husté
se sražují. Turnus ponenáhle se půtce vyhýbá,
a k vodě přímo měří, k straně města řekou hraženého.
S tím větším pokřikem naň ostře doráželi Tevkři,
chtíc objít ho kolem. Jako lev stíhán ode lovců
ze všech stran a zbraní stísněn, polekán sice a však
zlostně a hořce kolem hledě ustupuje zpět, okázat
hřbet ale, síla i hněv mu nedá, ani ku předu kráčet,
jak by chtěl, pro zbraň a pro zástup mužstva nemůže:
rozpačitý nejinák Turnus kroky nespěchavými
coufal po zpátku, hněvy mu vřely v mysli horoucí.
Než dvakrát v prostřed nepřítele ještě napadnul,
a dvakrát po zdích odpůrce i k outěku dohnal;
až téměř pak veškera moc se z tábora sešla,
a proti síle ohájiti jej si netroufala Júno
Saturnská; neb Jupiter Iridu s oblohy vyslal
povětrné, a ta nesladkou jí hrozbu přinesla,
z Tevkrovských kdyby nechtěl zdí vystoupiti Turnus.
Sám již déle mladý hrdina vládnouti pavézou
ni pravicí s to nebyl; že všech stran šípy se tak naň
řitily. Helm vydutý vůkol židovin neustále
zněl ranami; v pevnou měď skal vrhy prořaly díry;
s lebky chochol odražen a ranám již nestačil více

štítu pupek; Trojští naň házeli šípy po šípech,
zvlášť hromový Mnesthevs. Po celém těle pot se mu hustý
rozlévá, jako tok smolný; oddýchati více
se mu nedá; a při těžkém oddechu zemdlely oudy.
Předc pak vzhůru chopiv se činí skok a se všemi zbraňmi
vrhne se do řeky; tať ho do proudu svého plavého
přátelsky přijala, z měkkých též vln ho vynesla
a s krve jej umyjíc veselého odevzdala družcům.

Kniha desátá.

Obsah.

Jupiter na sněmě bohů marně napomíná Venuší a Junónu k smíru a přisáhá pak, že v té válce ani jedné ani druhé straně pomáhati nebude, zanechaje všecko osudu. Rutulci útoky činí na tábor Trojanský. Aenéas pluje pak s Arkady a s Etruskými svým ku pomoci; přetvořené z loďstva jeho nymfy mořské zvěstují jemu, co se v táboře událo. Aenéas přirazí na břeh. Rutulci vzdorují plukům jeho. Pallas klesne rukou Turnovou. Aenéas poráží nepřítele. Askanius vypadne s vojskem z tábora a spojí se s otcem. Juno vytrhne Turna z náhlého nebezpečenství povětrným přízrakem, tak že se onen bezděky octne na protějším břehu Ardejském. Aenéas v boji porazí Mezentia i syna jeho Lausa.

Otvírá se zatím dvůr vševládného Olympa;
valný sněm povolalť všeho božstva otec a lidí král
do hvězdných obytů, odkud bylo spatřiti země,
tábory Dardanců i Latínské národy vůkol.
Sednou v otevřených sínicích bozi. Sám započíná:
„Proč, velicí Nebebydlitelé, naopak obracíte
usnešení a posud záštím proti sobě brodíte?
Nechtěl jsem, aby Italie boj sváděla s Tevkry.
Proč proti zápovědi svár ještě trvá? Co za bázeň
o ten aneb onen lid zbraň vás byla přiměla bráti?

Bez vašeho kvapení sama přijde pravá k boji chvíle,
Karthago divoká až někdy na ohrady Římské
k záhubě náramné svalené s Alp balvany spustí,
k zášti pak bude čas, i na loupež mysliti volno:
teď toho nechte a ku smlouvám ruce sobě podejte!“
Krátce mluvil Jupiter; a zlatá na to šíře opáčí
jemu Venus:
„Otče lidí a věcí všech mocná po věky vládo,
kromě tebe mnedle kamže bychom se utíkati mohli?
Pohleď jak pychají Rutuláci, a jak se vynáší
Turnus a na hřebcích nadutý jak harcuje pro zdar
půlky prvé? Zavřená Tevkrovských nekryje hradba;
již mezi náspy a brž ve branách i mezi zděmi bitva
bouřila a proudem krev příkopy ještě zatápí.
Aenéas to neví vzdálen. - Zdali jich nevyprostíš
nikdy od obležení? Vrah zas na hradby doléhá
Trojy novozrozené, a druhé na ni vojsko doráží,
a znovu od Arp Aetolských vstana táhne na Tevkry
Tydeovec. A tuším já od ran ještě krvácím,
a snad já, krev tvá, sama smrtedlnou zakusím zbraň?
Jestliže Trojanští proti tvé byli mysli a vůli
vstoupili do Vlach, nechť za hříchy trpí, i nežádám
od tebe jim pomoci: však jestli bohů a duchů rad
v tom byli poslušní, proč každý zvráceti smí teď
příkazy tvé a nové proč smí jim klásti překážky?
Vyčtu-li jen shořené v Erycinském na břehu loďstvo?
co směl pak bouřek mocnář a co bujně zuřící
Aeolští větrové? vyslaná cože s oblohy Iris?
Z pekla také duchové — ta posud ostávala částka
nezkušena — bouří se; ba náhle vypuštěna božstvem
Allekto po všech Italů se vztekala městech.
O světa panství já nedbám — ač doufala jsem to
za šťastnějších dob — i panuj, kdo panuj, koho ty chceš.
Na světě kout-li není, jejž tvá choť přála by Tevkrům
zatvrzelá, při zkáze a dýmech Trójy prosím tě

otče bohů, jediné mi dovol, aby od zbroje byl můj
Askanius zachován, aby ostal vnuk mi na živě.
Aenéas po mořích neznámých dále se zmítej,
a svou ještě putuj dle jakékoli náhody cestu;
dítě jen ať mohu krýt a kruté oddáliti půtce.
Mám Amathus, vysoký Paphus a k těm ještě Cythéru,
i chrám Idalský; zbraň ať odloží, a neslavný
tam svůj věk stráví. „Ano kaž, aby vládu ukrutná
Karthágo měla v Ausonii: nic na škodu odsud
městu nebuď Tyřanů. K čemu pak ale ušli našinci
války morům, k čemu Argolským se prodrali ohněm,
a tolikou nehodou stýráni po pouštěch a tůních
Tevkři nové hledají bez odlevy Pergamy v Látsku?
Lépe-li pak nebylo v popelích usadit se na vlastní
půdě, kde bývala Trója prvá? Simoënta a Xantha
navrať, otče prosím, ubohým Tevkrům, třebas opět
zkoušeli Iljacké nehody!“ Na to králova Júno
do vzteku hnána praví: „Mlčení hluboké přetrhnouti
proč mne nutíš, a posud zakryté v jevo dáti bolesti?
Kdož Aenéa z lidí a bohů nutil válku začíti,
kdož k nepřátelství s králem popudil ho Latinským?
K Italii zaměřil podle rad osudů, budiž: a však
Kassandřin k tomu hnal jej vztek; čili my ho vybídli
tábor opustit a ledabylým se odevz[illegible]i větrům,
svěřiti válečnou věc i obranu tábor[illegible] chlapci?
Kdož lid Tyrrhenský z klidu dověr[illegible]ho vybouřil?
Ký bůh k podvodu a k čemu mnedle tvrdá naše moc jej
dohnala? kdež byla Júno aneb s nebe poslice Iris? —
Arci to hřích Italů, že obešli novou zase Tróju
ohněm; hřích, zděděnou že brání otčinu Turnus,
on vnuk Pilumnův, syn matky Venilie božské!
Proč Trojané ale války požár na Latince uvrhli,
a jhem vlasti cizí tisknou a na loupeže vyšli?
Proč testům vnucují se a z lůna berou si nevěsty;
ruce prosí o pokoj, na korábech vyvěšují zbroj? —

Aj ty smíš Aenéa rukou odváděti Grájům,
místo muže mhlu čirou jim a pouhý nastražit vítr,
ty smíš loďstvo jejich v tolikéž proměnívati nymfy:
pakli něčím Rutulům my pomůžeme, aj totě křivda! —
„„Aenéas nevědom vzdálen;““ i vzdal se a navždy!
Máš Paphus, máš Idalium, vysokou i Cythéru:
proč se o město a boj, o tvrdá tady srdce pokoušíš?
Zdaž-li my pak chtěli vyvrátit věci Frygie velmi
rozviklané? my či ten, kdož Trojskou chatru Achívům
na mstu vydal? a jaká byla příčina povstati k vojně
Europě proti Asii, než lup smlouvy rušící?
V Spartu-li já na kořist hnala Dardanského frejíře?
zbraň-li mu já podala, a pro vášeň zdvihnula vojnu?
Tehdy se báti o své mělas': teď pozdě počínáš
nářeky bezprávné a nadarmo sváry zavádíš.“
Takto dokončila řeč Júno, a nebešťani všickni
bublali rozličným hovorem, jako když to po háji
zachvěje první větru vanot, a se dále ozývá
listí šum, co plavec na příští bouřku vykládá.
Vševládný pak otec, jenž vrchní má v nebi mocnost,
počne — a jak započíná, sídlo bohů hned utichne,
země se zachvívá, zamlčí se i oblohy báně,
Zefyrové usadí se, a tůň moře stištěna krotne: —
„Teď poseberte pozor, a co právě povím pamatujte!
Ježto není lze lid Ausonský s Tevkrovci přivésti
k umluvení a nemá posavad vaše neshoda konce:
dnes kdo jakéhokoli štěstí neb náděje získal,
buď si Trojan či Rutul, budu bez rozdílu ho míti,
ať k nehodám Italů obležen posaváde je tábor,
neb-li radou nepravou a bludem zlým mámena Trója,
ját Rutulův nevyjímám; měj každý, co zaslouží
vedle počínání: král Jupiter jest všem stejný;
cestu vynajde Osud.“ A hned Styga bratrova proudu
pekla břehů černých a horoucí smůly se dotknul,
a pokynul; kynutí to celým zatřáslo Olympem.

Byltě konec mluvení, an povstal s trůnu zlatého
Jupiter a v prostřed ku prahům ho nebešťani vedli.
Než mezi tím Rutulé se namáhali kolkolo bran všech
zbíti muže převahou a pak ohněm obehnati tábor.
Lid ale Aenéův se chová za hradbami stále,
k outěku čáky není; něco mužstva stálo ve vyšších
marně věžích a jenom řídká zdi bránila hrstka.
Asius Imbrasovič a Thymoetes Hicetaonský,
a dvé Assaraků, starši pak Thymbris a Kastor
v seči byli přední; je provázeli Sarpedonovci
bratři oba z horní Lycie, též Klarus a Thémon.
Ze vší síly celým podnikna tělem velikánský
kámen, neskrovný hory kus, nese Lyrnešan Akmon,
Klytiu otci roven osobou i Menesthevu bratru.
Střelami jedni, druzí kamením se ohájiti dychtí,
ten z ruky ohně metá a jiný klade na strunu šípku.
U prostřed sám největší Venušin to miláček
stál hoch Dardanský, nekrytou maje hlavu počestně,
se stkvěje jak perla vsazená do rámce zlatého
k ozdobě krku aneb temenu; jak leskne se pěkně
vykládána ve pušpanu neb v terebinthu Orickém
kosť slonová; bílá mu přijímala šije plynoucí
vlas, jenž na vrchu obroučkem byl ze zlata poután.
Též tebe Ismare, tam spatřic národ veledušný
rány kolem rozdávat a jedmi napouštěti tréstky,
jejž dům Maeonský porodil ve vlasti, kde tučné
muži rolí dělají a zlatem Paktol se rosívá.
Byl tu také Mnesthevs, včera jenž od náspu a hradby
zahnal Turna a tím náramnou slávu si získal,
též Kapys, jenž příjmí Kampáně městu propůjčil.
Než co zatím prudké oni bitvy zaváděli zápas
vespolní; od půlnoci Aenéas moře krájel.
Neb jak od Evandra odešel a ku králi se dostal
Etrusků a jemu projevil své jméno i původ,
žádost a svůj úmysl též; Mezentius jak se

na něho mocně brojí, a jaká jest Turnova pýcha,
jakž pověděl zmíniv se, pokud lze ve běhy lidské
doufati a svou prosbu zjevil: bez prodlevy Tarcho
vespolnou zavřel s ním smlouvu; dle výstrahy božstva
Lydický sproštěn strachu lid vstoupit na koráby
vévodění cizozemci svěří. Aenéova napřed
náva plove lvoma Frykskýma jsouc na bradě značna;
Ida za ní pne se velmi milá zde v cizině Tevkrům.
Aenéas rek tamto sedí a na mysli přemítá
válečné běhy rozličné, po levém boku Pallas
přidružený se ptá již po hvězdách v noci temné
vůdcích, již po zemích a mořích co všecko zakoušel.
  Musy otevřete teď Helikon a započněte píseň,
od končin Tuských jaková doprovázela vojska
Aenéa, a v lodích zbrojených jak vezla se tůní.
Massikus okovaným Tigrem z předu zátoky krájel;
s ním řada ploula tisíc jinochů, kdož opustili hradby
Klúsia dílem i město Kosy; zbraň jim byly v lehkých
ob ramenou toulech střely, a v ruce luk smrtonosný.
Zasmušilý pak Abas; jeho pluk byl zbraňmi opatřen
výbornými a loď zlacený měla obraz Apollův.
Šest set vůdci tomu svěřilať Populónia máti
přezkušených jinochů ve boji; k nim přidala tři sta
Ilva jiných, ostrov Chalybů s doly ocelovými.
S těmi třetí byl Asýlas, onen lidu mírce i božstva,
on zvířat veliké znal žilky, na obloze hvězdy,
ptactva pění smysl, i znamení hromoblesku vykládal;
on do tisíce kopí hrozných veda táhl do bitvy.
Původem Alfejská ho velí poslouchati Písa
hrad v zemi Etruské. Velekrásný jel po něm Astur,
Astur, jenž se na kůň a barevné zbrojstvo spoléhal.
Tři sta přidáno jemu; v boj jíti všem mysl jedna,
jenž v Caerétě domov měli a v poli Minionovském,
neb v dávných Pyrgách a Graviskách nezdravobytných.
I tvoje též Ligurů statný v boji vůdce, Cinýro,

jméno nepřejdu, ani s menším tě Kupávo komonstvem,
s helmy jehož vznášel se chochol z péří labutího
k paměti tvé, Amore, a na otcovy přetvory známku.
Neb když prý Cyknus lituje Phaëtonta milého
v podloubí stinných topolů mezi sestrami svými
žel opěval a pěním smutné hoře lásky konejšil,
v hebké místo šedin péří labutí se oblékal,
a k hvězdám se ubíraje při zpěvu země opustil.
Syn jeho rovnověké doprovázeje zástupy loďstvem
náramného pudí veslem Centaura: ten ejhle
nad vodami stoje tůni hrozí kamenem velikánským
vystrmělý; dlouhé dno lodě hluboké moře brázdí.
Oknus onen vede též z otcovské končiny zástup,
potoka Tuska a věštbyřeké syn Mantavy vlastní,
Mantavě jenž dal s ohradami spolu matčino jméno,
Mantavě proslavené kmety ač nestejnorodými.
Tři kmeny má různé, a kmen každý čtvero obcí,
však ona všem je hlavou, z krve Tuské síly nabyvši.
Z ní pět set Mezentius ozbrojených povybídnul.
též Benakův syn Myncius obvěnčen bledomodrou
rákosinou na vzdorné přes moře jedli převážel.
Jde těžek Aulestes, a stem sochorů pera proudy
ku předu postupuje, zpět obráceny proudy pění se.
Jej veze nesmírný Tríton, straše roztoky modré
skořepinou; podoben muži od čela kostrbatého
až do boků ploucímu, břichem končí se na velryb:
rozpěněná mu ječí vlna pod prsy poldivokými.
Tak mnoho výborných vojvod v třidcíti korábech
Tróji jelo k pomoci, a kovem pole krájelo solné.
Již pak den s nebe odstoupil a po oblohy půli
nočněchodém na voze přemilostná vezla se Phoebe:
Aenéas — oudůmť jeho poklida nepřeje péče —
u břehu sám řídí sedě vesla a plachtě dohlíží;
a hle na prostřední jemu prostoře naproti vyjde
sbor jeho někdy družic: toť nymfy, Cybéle milostná

jimž ze korábů proměněným mořských dala hodnost
ondy panen, plovaly spolu a spolu krájely víry;
dříve kolik kovaných ve přístavu stávalo bortů,
a hned poznaly krále podál a ho vítaly tancem.
Z nichž v řeči jenž byla nejučenější, Cymodocea,
následujíc pravicí se drží v zadu bortu a vzhůru
napnuta poklidnou po levé straně vesluje tůní,
k nevědomému po tom promluví: „Zdali bdíš, bohorodný
Aenée? bdižiž a plachtám lana volně popouštěj!
S Idejských vrcholů posvátné hle jsme my sosny,
mořské nymfy nyní, loďstvo tvoje. Jak mile zrádný
byl se na nás obořil Rutulec mečem a spolu ohněm,
bezděky vazby tvé sme utrhnuly a zde hledáme
tě v moři. Máti bohů milosrdná nám dala tvář tu,
přálať i nám bohyním živu býti na hlubině mořské.
Tvůj chlapec Askanius mezi náspy a hradbami zavřen
jest v prostřed zbroje a v boji se strašnými Latíny.
Místo chová velené s chrabrým spojen jezdec Etruskem
Arkadský: a však položit jim vojsko na odpor
by spojení překazil, má Turnus v mysli zajisté.
Vstaň tedy, a příští zoře jak mile vyjde, ty družstvo
do zbraně hned povolej a uchop štít vítězivý, jejž
Ohnivládce ti dal a zlatem kruhu obložil obvod.
Ranní den, slovo mé nezdá-li se tobě daremným,
na hromadách Rutulů nesmírnou záhubu spatří.“
Řekla a odstupujíc pravicí bort dohnala lodní
způsobu plavby nenevědomá: po vlnách teče náva
rychleji nežli kopí anebo střela větry plašící;
též i druhé uspěšnily běh. Nevědom trne Trojský
sám Anchísův syn: ale div pozdvihne mu srdce,
k báni nebes pohlédna se pak na krátce pomodlí:
„S Idy milostná máti bohů, jenž Dindymu ráda
i věžaté hrady máš, ano i lvy na uzdu zapřaháš,
mým ty nyní v boji buď vůdcem, ty dle řádu požehnej
to znamení, a Frygům, bohyně, přítomna ty přispěj!“

Tak promluvil, a zatím navrácen zas přihrnul se
den a světlo zralé rozhánělo mrákotu noční.
Oznámí nejdříve druhům, by za prápory jdouce
zbraň měli již hotovou, a v mysli se chystali k bitvě.
A když na vznešené palubě stoje, Tevkry a tábor
svůj na očích již má; na levé ruce povznese i hned
vzhůru plamenný štít. Ku hvězdám křik se donáší
Dardanců od ohrad; dodaná znovu čáka budí hněv.
Šípy letí z ruky; tak veselé pod mračny sinými
Strymonští by jeřábi dali znamení, kdyby vřeskem
oblohu proplavujíc podzimka utíkali bouřím.
Krali Rutulců zdá se to divno a vůbec i vůdcům
Ausonským, až obráceny ku břehu zadky korábů
zahlédnou a celé přišlým moře strměti loďstvem.
Na hlavě helma hoří, s hřebenů i s hřívy plamen se
rozlévá, též pukla zlatá plije ohně do dálky,
právě jako v jasné noci, když se ocasnice někdy
smutně na obloze rdí krvavá, neb Siria hvězda,
smrtedlným ubohým ona žížeň a hlízy přináší,
roste a nešťastným kormoutí oblohu světlem.
Předce neodstupuje však důvěra Turna smělého,
odpůrcům chce odejmout břeh a je hnáti ze země:
svých mysl povznáší, slovy jim domlouvaje posléz:
„Co ste si žádali vroucně, tu jest, vraha trestati pěstí.
Bůh boje sám ve vašich je rukou, muži. Své chotě, každý
svého budiž pamětliv domova; veliké teď ukažte
skutky, chloubu dědů. Pospěšme nyní k moři rychle
rozpačitému dokud motají se vrahu kroky první.
Štěstí odhodlaným přává.“
To rce a v mysli s sebou jedná, koho na vrahy vésti,
a z vůdců komu obležené má svěřiti hradby.
Aenéas mezi tím s vysokých přes mosty převádí
bortů nav družinu; mělkou hledají stoku jedni
v osláblém moři a svěřují se na přeskoky písku,
jinde po vesle jiní. Přehlédnuv pak břehy Tareho

kdež nevrou brody, a zlomená nejecí vlna nazpět,
než kde neobraněný rostoucí proud se valívá;
pysk lodní ruče obrátí a praví k tovaryšstvu:
„Teď, hoši výborní, k mocným ponalehněte veslům;
zdvihněte, žeňte koráb, odpornou brázděte zobcem
zem tuto a dno lodí samo brázdu v písku si vykroj;
na stanovišti takém neupírám zlámati návu,
pakli se země jenom zachytím.“ Na to jak mile tak se
prohlásil Tarcho, druhové pozdvihnuli vesla
a pěnivé hnali návy honem na stráně Latinské,
až pak zobce dosáhly na suš, i usedly koráby
všecky beze škody, krom jediné Tarchónovy návy;
na brody tať vražena a visíc tam na hřbetě příkrém
dlouho se houpala, dlouho i vln zemdlévala proudy,
až rozpadši se u prostřed vln složila plavce.
Těmto překáží zlomky vesel a po různu plovoucí
břevna lavic, nohy podráží vlna zpět se tratící.
Turnus nepromaří ani chvíli; celým žene ostře
přímo na Tevkry šikem, na samém břehu zůstane státi.
Polnice zní. První obořiv se na zástupy selské
Aenéas, boj počne a náhle Latince poráží,
hned Therónа zabiv, muže obrovského, který se
naň samoděk vyhrnul. Z kovu štít jemu naskrze prohnal
prohnal i sukni zlatem těžkou a mečem bok otevřel.
Onde pobil Lichasa, vyřezán jenž po smrti matky,
Foebovi pak zasvěcen, železa směl záhubě jednou
dítě ujíti malé. Drsného i Cissea, jenž mu
s ohromným Gyasem palicí mnoho lidstva porážel,
do smrti též převalil: neprospěla Herkulova zbraň
jim ani síla paží ani otce památka Melampa,
Alceoviče druha, když svět naň práce přetěžké
ukládal. Na Phara, když právě se marně vychloubal,
dřevce hodil a to hle křiklounu se zatknulo v ústech.
Též ty chodiv za novým, neblahý Adóne, miláčkem
za Klitiem, jemuž ledva prvá vlna po bradě hnědla,

Dardanskou poražen pravicí bez touhy po lásce,
již míval jsi vždy k jinochům, v prachu bídně ležel bys,
šik sražený kdyby byl tebe nestřehl; Forkovo plémě,
ejhle sedum bratrů na počet spolu sedmero šípů
vystřelilo, však neškodná část s přilby a štítu
odskočila, část naměřených s těla smekla milostná
máti Venus. Aenéas dí k věrnému Achátu:
„Šípy podej mi, které poprvé v těle utkvěly Grajském
v Ilických rovinách; ani jednoho darmo nepustí
má pravice v Rutuly!“ Veliký zapopadna pak oštěp,
vrhne a ten vyletěv prorazí hned štítu kování
Maeonu a prolomí mu najednou i s prsy pancíř.
Přispěje mu bratr Alkánor, a bratra klesléhο
podpírá pravicí; a jiný teče přímo zas oštěp,
a prohnav mu paži, směr svůj krvavý zachovává,
od ramena pravice viseci mřela náhle na žílách.
Tuť Numitor oštěp z těla bratrova rychle vytrhnuv
vrhne na Aenéa; poranit ho však mu nedáno
nikterak; jen zachytil velikého stehno Achátа.
Pak ze Kurét Klausus tělu důvěře prvověkému
přispěje sem a tuhou Driopa uhodí z předu pikou,
pod bradu mocně vrazí se a křiknoucnímu najednou
vjede do hrdla a hlas mu odejme i dech, a čelem ten
bije o zem poražen a krev z úst vyplije hustou.
Tři z nejzazšího kmene též Boreasova Thráky
a tři, kterých otec Idas vyslal z Ismara města,
rozličným porazí pádem. Přiběhne Halésus,
i pluky Aurunské; přiklusá Neptúnovo dítě,
výborný Messáp na koni. Zde odehnati pílí
těch oni, tam ti oněch; na samém prahu teď bojováno
Ausonie! Jako nesvorní na podobloze šíré
v boj se srazí větrové, srdcem si a sílami rovní,
mezi sebou oni nic, mlha nic, moře nic nepopustí;
dlouho pochybný boj; všemu statně se naproti oprou:
tak nejinak šiky Trojanské, šiky rovně Latinské

se sražují, noha se příčí noze, muž muže tiskne.
Než na druhé straně, kdež kamení bylo rozstřeno šíře
bystřinami svalené a pně v pořičí tkvěly strhlé,
Arkady půtce pěší nezvyklé jak mile Pallas
obraceti spatřil sledujícím záda Latincům,
povaha jichž drsná toho místa poňoukala slézti
se hřebcův; jediné co mu v úzkostech zbylo náhlých,
teď prosbou mysl rozněcoval, domluvou pak i hořkou:
„Kam tečete, druhové? pro samých vás skutky udatné,
a pro jméno Evandra reka, pro slávu bojovnou,
naději mou, an právě o pochvalu otcovu horlím,
netroufejte nohám. Ocelí buď klestěna cesta
skrz vrahy. Nejhustší kde se zástup mužstva kolébá,
tam vznešená vás vlast, hlas i Pallasa vůdce vyzývá.
Nás netrudí bohové; smrtným sme utištěni smrtní
odpůrcem; tolikéž i my máme duší a rukou též.
Ejhle moře hlubokého zavírá nás klika velká;
k outěku místa není; v moře-liž či do Trójy vrazíme?“
Tak vece a v prostřed hustého nepřítele vtrhne.
Sem přiveden první osudem potká se protivným
s nim Lagus; jej veliké an břímě skály vyrýval,
rozvedeným prohnal šípem, hřbetová kde se páteř
u prostřed mezi žebry dělí, a v kosti trčící
táhl kopí zpět. Hisbo při tom ho nezastihl více,
ač toho sic doufal; nebť Pallas, jak se sypal naň
ve vzteku neopatrn pro krutou smrt soudruha svého,
vyčkaje meč potopil do plic jeho valně se dmoucích.
Onde srazí Sthenela a z dávné Rhoetovy větve
Anchemola, lože macešino jenž ondy pokálel.
Dva bliženci také na stráních padli Rutulských,
Thymber a Laridovec, děti Daucia tak si podobné,
žeť bez omylu jenom je rozeznati rodiče mohli;
teď mezi nimi krutý učinil rozdíl tady Pallas:
ejhle tu meč Evandrovský hlavu Thymbrovi odňal;
odsečena pravice Laridovcova, darmo hledá ji,

položivé jen prsty hrají při držadle železném.
Arkadi takto slovem i činem rozpáleni slavným
svého reka pro bolest a stud na nepřítele trhli.
V tom Pallas mimo prchajecího Rhoetevа sbodnul
ve spřeži. Místo i chvíle také prospívala Ilu,
Ilu, na nějž valný opodál byl zaměřen oštěp,
ten nahodiv se přejal Rhoetevs, prchaje před udatným
Tevthrou a bratrem Týrem; s vozu odpola bezduch
se převaliv patama zvůrnou pral půdu Rutulskou.
Tak když v žádoucím poletí pozdvihne se vítr,
od všech stran rolník paly na strniště vypouští;
toť zponenáhla chytá a se šíří dále a dále,
až dole zajme celé hrozná toho zápalu prudkost;
ten sedě jak vítěz dívá se na plápoly jasné:
všecka druhů nejináč se do jedné spolčila síla
Pallasovi na pomoc. Bystrý ale v půtce Halésus
naproti nim vyjda sbírá za svou se pavézou.
Ten porazí Ladóna i Demodoka i Pheréta;
Strymonskému mečem blesknoucím pravici utne,
k hrdlu povyzdviženou; kamenem pere v líci Thoanta
a prorazí jemu kost čelní krvavého do mozku.
Věštby vědom roditel po lesích ukrýval Halésa,
jakž ale starci smrt rozpustila světla šeřící,
Parky se ho zmocnivše rukou Evandrově šípu
zasvětily. Dra se naň Pallas tak dříve se modlil:
„Otče Thybríne, popřej železu, co nyní v ruce vážím,
šťastnou cestu a běh do prsou drsného Halésa.
Zbroj tu s tím brněním dub tvůj bude míti ku poctě!“
Bůh vyslyšel jej; an kryje sám Imaóna Halésus,
Arkadskému podal neblahý prsa šípu nepevná.
Než takovým mordem, mocná v boji obrána, Lausus
zástupy ustrašené nenechal; nejdříve Abanta
odporníka srazí, kdež uzel byl a půtky překážka;
Arkadští padají, padají mládenci Etruští,
neztracená mezi Grájy také padají těla Tevkrů;

zástupové sražují se, na vůdce i sílu si rovní,
ku předu zadnější se tlačí a pro dav se nemůže
hýbati šíp ni ruka. Zde se Pallas hrne a tiskne,
naproti zas Lausus; mnoho věk u obou nedělil se;
výteční krásou; štěstí ale jim nedopřálo
vrátil se v dědinu. Ale mezi sebou nedopustil
jim se potýkati pospolu král velikého Olympa,
neb na ně již většího osud nepřítele vyslal.
Sestra zatím spanilá napomíná, Lausu by přispěl,
Turna, který letavém na voze v prostřed voje jezdil,
a druhy zahlédnuv: „Postupte k půtce mi lhůtu;
sám já v Pallanta přiteku; mne samému zadán jest
Pallas; přál bych, otec očitý by se sám na to díval!“
Tak prohodil; druhové postoupili místo na rozkaz.
Mládenec, an Rutulé ustoupili na slovo pyšné,
nad Turnem trne pln podivu, zraky pak zatočiv na
ohromné tělo, vše škaredým hledem oudy přebíhá,
a s tou odpovědí vstříc naproti tyranu výjde:
„Buď já nad vůdcem nabytou proslavím se kořistí,
neb ctnou sejdu smrtí; obojí osud otci roven jest.
Hrozby spoř!“ Promluviv na prostřed prostory kráčí.
Arkadskému voji sražená krev stydnula v oudech.
S dvouspřežného vozu skoče Turnus, pěšký vychází
vstříc jemu; tak jako lev, s vysoké když číhaje hlídky
státi vidí v poli býka podál hotového do půtky,
naň přiletí: nejiný Turna příštího je obraz.
Jakž ho dřevce vrhem Pallas troufal si dosíci,
v před pokročí, a aby štěstí jeho síle nerovné
odvaze přálo, ku báni nebes veliké se ohlásil:
„Pro stůl hostinský, jejž host si u otce požíval,
Alceoviči, prosím, velikému skutku pomáhej!
Polomrtev vizíž on, krvavou jak zbroj mu odejmu,
a snášej pak vítěze mne oko Turnovo mroucí!“
Alceovič uslyšel jinocha: však z útroby srdce
nejhlubší vzdechnuv, slzy vyšlé darmo vyléval;

až posléz pak otec k synu dí slovy přívětivými:
„Každý svůj má den, života všem určen je krátký
a nepřeberný čas; skutkem si dobývati slávy,
to ctnostných snaha buď. Vysokými pod ohrady Trójy
množství padlo synů božských; spolu tam zahynul též
Sarpédon, můj on rozenec. Svůj rovněž i Turna
los povolá; věku týž podaného k cíli dochází.“
Tak vece a zraky odmítá od půdy Rutulské.
Než Pallas velikými vypustí silami oštěp,
a hned blyštící z vyduté meč pošvy vytrhne.
Píka letíc kde ramen vrchní se krytba popíná,
vpadne, i ač obrubou na štítu propichnula cestu,
předce povrchně jenom veliké tělo Turnovo stříhne.
Turnus pak železem kovaný ostrým rozeklátiv
dub v Pallanta hodí a při tom slovy tak se ozývá:
„Hleď, zda-li pak ten náš oštěp něco dále pronikne!“
Promluvil: a štít, ač tolikým železem, tolikou též
byl mosazí a koží obložen z divokého to býka,
u prostřed prorazí hrot, tak náramně navážen,
tak že i kov brnění, prsy též veliký měly otvor.
Pallas marně kopí teplé z té rány vytrhnul:
jednou touž cestou krev i dech jemu rovněž uchází,
a hned v ráně klesá; zbrojení zachrastilo nad ním,
a mra na zem nepřátelskou s krvavým pade lícem.
Nad ním pak stoje Turnus dí:
„Arkadové, co nyní vám řeknu, věrně vypravte
Evandru: Pallanta dle zásluhy zpět mu posílám,
poctu mu pohrobní, poslední útěchu mrtvých,
dopřeji. Aenejské nebudeť mu státi za málo
hostinství.“ Pověděv přišlápne levou ho nohou již
bezdušného a pás těžký mu odejme, na němž je
tiskmo zločin obrazen: ve svatební toť noci hnusná
záhuba mládenců krvavém na nevěstině lůžku;
což vydlabal Klonus Evrytovic bohatě v zlatě dlátkem;
tou Turnus dobytou teď velmi těší se kořistí. —

Nevědoma člověčí mysl sudby a záhuby příští,
míru chovat neumí a v štěstí hned se vypíná.
Turnu i nastane los, velikou že by za mzdu vykoupil
rád Pallantu život, a kořist a podobně i proklel
chvíli tu. — Než druhové s náramným nářkem a slzmi
po hromadě Pallanta nesou na štít vloženého:
„Ach k velikému bolu však i k oslavě otci zavítáš!
Ten první tě na vojnu vydal den a týž tě unáší,
ač si po sobě nechal nesmírné kůpy Rutulců!“
Již ne pověst jen o zlém takovém, jistá ale zpráva
k Aenéu přiletí, jeho družci že na kraji ouzkém
záhuby jsou, a že čas hubeným přispívati Tevkrům.
On co na blízku mečem poseká, a horoucně si širou
zástupy cestu dělá železem, a novou nadutého
Turna hledá vraždou. Pallas, Evander a všecko
před oči mu vstoupí, stoly, k nimž hostinsky se blížil,
dříve i též podaná pravice. Zde jaré čtyry chlapce
Sulmónem splozené i tolik jichž odchoval Ufens,
zajme živé, chtěje obětovat jich u hrobu stínům,
chtěje krví zajatých při hranici skrápěti plápol.
Dále kopím nepřátelským i na Mága dotíral,
chytře se sehnul onen, přeletěl se jen otřesa oštěp;
ten ponořen kolena objímaje snážně ho žádá:
„Pro duši otcovskou, a pro čáku Iúla jarého,
zapřisahám tě, život zachovej můj, syna pro otce.
Mám vysoký dům a schovaných v něm stříbra ryzího
hřiven přemnožství sdělaného i nesdělaného
tíž velikou zlata: však Tevkrovcům pro mne neujde
vítězství; takový jediná nečiní duše rozdíl.“
Domluvil; Aenéas ale naproti odpověděl mu:
„Těch zlata a stříbra mnoho hřiven, jichž připomínáš,
dítkám uspoř svým, takovouto ve válce slitovnost
sám první přerušil Turnus, Pallanta zabiv mi.
Toť duše otcova Anchísa, toť Iúlus i míní.“
Tak pověděv levicí ho chopí za přilbu a ohnuv

šíji vrazí meč až po jílec prosebníku do hrdla.
Haemonovic kněz Foebův a Triviin stoje blíže
měl vínek svěcený tkanicí o skráně přivázán,
a skvostným oděním a zbrojí se přede všemi blýskal;
naň obořiv se honil v poli jej a klesléhо přišlápnuv
stal, velikým stínem zahaliv; zbraň vzav mu Serestus
odnáší na plecích, na sloup tvůj, králi Gradíve!
Půtku pak obnovují potomek z Vulkánovy jetve
Caekulus a přišlý od Marských Umbro pahorků;
naproti nim teče Dardanovec. Anxúrovi zetnul
ruku levou a srazil železem se štítu celý kruh;
on cosi kouzedlného mluvil a slovem že dodá si
moci věřil, ba duchem se snad k nebes obloze vznášel
a sliboval sám sobě šedý věk, léta i délší.
Tarkvítus blesknými bujel jemu naproti zbraňmi,
nymfa dala Driope jej Faunovi hájolibému;
rozhorlenému se on sám obětoval; Aenéas uvrhnuv
oštěp kus veliký štítu k pancíři mu připnul,
a hlavu, oč ho nadarmo prosil a se kouzla vyřici
připravoval, na zem odmetl rázem a na tělo teplé
vstoupne a odkopne hněvivými hlásaje ústy:
„Teď tady kouzedlníku polež! Ani matka tě dobrá
v zem nevloží, v hrobě otcovském tvoje neskryje oudy;
ptactvu dravému budiž zanechán; nebo ať tebe vodní
vír pohltí a ryby hladové tvoje rány vylíží.“
Dál Antaea a Luka honí a v Turnově prvním
zástupu i statného Numu a plavého Kamerta,
jenž byl veleduchého synek Volscenta, bohatší
všechněch Ausonců a tichými Amyklami vládnul.
Jak obr Aegeon, jenž prý míval sto ramen, sto
mocných rovněž i ruk, z padesáti tlam a tolik prs
vyšlehoval plameny, tolikých Jovovým proti bleskům
nastavoval štítů, meči máchaje též tolikými;
tak zuřil Aenéas jediný po celém poli vítěz,
jak jednou steplel jemu meč. Na Nípheova koňstva

teče nyní čtverospřež, do prsou jim přímo zamířiv.
Jak jej z dáli povykračovat a se k odporu chystat
hřebci zahlédli, strachem se obrátí splašeni nazpět,
vůdce na zem vyhodí a prudce s vozem k břehu pádí.
S dvouspřeženými zatím brony Lukagus a bratr Liger
do prostřed pole přiklopotá, bratr v oprati jímá
koňstvo, mečem taseným ale máchá Lukagus ostrý.
Nesnesl Aenéas tak rozjařených protivníkův;
trhne a jak velikán jim vzdornou píku ukáže.
Dí mu Liger:
„Spřež Diomédovu, vůz ani nespatřuješ zde Achillův,
ni Frygské roviny; v těch místech teď bude válce
i věku tvému konec.“ Ze vzdáli nesmyslná ta
Ligeru řeč vyletí; a však slova hrdina Trojský
k odtuše nepřipraví, ale klátí na vrahy oštěp.
Lukagus jak schýlen bičováním právě pobízel
ke klusotu svou spřež a levou nohu na stranu zdvihnuv
k outoku chystal se, vjel blesknoucího dolejším
štítu krajem oštěp, a levé prorazil jemu tříslo;
tak že mrtev s vozu vyvrácen převalil se na úhor.
A ctný Aenéas slovy mu hořkými domlouvá:
„Lukage, hle tvůj vůz lenivou kůň nezradil jízdou
žádný, z nepřátel ni stín neobrátil je marný;
vyskoče sám s koles opratě pouštíš.“ Takto se ozvav
hřebce chytí spřežené; bratr nešťastný ruce darmo
spínal bezbranné s téhož vyhozen vozu rovněž:
„Pro tě a pro rodiče, jenž splodili tě takového,
Trojanský muži, dej mi život a slituj se na prosbu!“
Více prosil, načež Aenéas: „Takové ste nevedli
dříve řeči. Bratr teď neopouštěj bratra i zemři!“
A hned skrýši duše, prsa dýkou mocně otevřel.
Tak velikou v rovinách učinil seč vojvoda slavný
Dardanský na způsob bystřiny vod nebo vichrů
bouře zuřiv. Posléz vyhrnou se a tábor opustí
Askanius holec, obležené též marně jonáctvo

Než Jupiter k Junóně zatím samovolně se ozval:
„Sestro milá, manželko mi též nejroztomilejší,
jak myslíš, Venus — a v tom tvé tebe neklame zdání —
podporuje věc Trojanskou; pravice k boji rázná
mužstvu chybí, i jará mysl též k obtíži ochotná.“
Júno pokorně na to: „Proč, manžele nejspanilejší,
mne rmoutíš v hoři, an přísných slov tvých se obávám?
Kéž by mi moc nějakou tvá tak, jakž bývalo druhdy,
láska mi přála posud! Toho mi neodepři alespoň,
Vševládný, abych já směla Turna z bitvy vyvésti,
zdráva i mohla ho navrátit zase Daunovi otci.
Teď zahyna krev ctnou má Tevkrům za mstu vylíti:
a však i on dovodí své od nás jméno i původ;
neb čtvrtým pradědem jemu jest Pilumnus, a často
sám štědré a mnohé na tvé prahy oběti snášel.“
Krátce pak odpověděl král povětrného Olympa:
„Jestli padoucímu smrti blízkou lhůtu mladíku
prodloužit žádáš, a mníš že to já tak ukládám;
k outěku Turna přinuť a vytrhni ho záhubě náhlé.
Tentokrát povolíno to buď. Ale jestli že hlubší
pod prosbou zámínku tajíš, a celou tuto válku
obrátit doufáš; marnou nadějí se ukájíš.“
Júno podotkne slzíc: „Což jestli, co zjevně se zdráháš,
v mysli by přáls, by život stavený stál Turnu pojištěn?
Bez viny teď ho čeká těžký konec, ač-li se pravdy
marně chybím. Ale nechť nepravá mne raději šálí
bázeň, a což moha, ty v lepší sám stránku obrátíš!“
Ledva tu řeč vydala, s nebe hned vysokého se nesla
podkasaná mrakem a krupobitnou bouřku ženoucí,
v Ilickou seč a Lavrentů pospíchala tábor.
Tam bohyně stín beztělný z pouhé stvořený mhly
s lící Aeneovou — divný to ku pohledu přízrak —
Dardanským opatří zbrojením a ku hlavě bohovské
štít připodobní, hřívu i leb, i přidá slova prázdná,
hlas bez mysli přidá, podobí jdoucího i chůzi,

jak pověst líčí, že by mrtvých lítaly tváře,
neb jako obludy šálící ve dřímotě smysly.
Hned prvním jásá veselý před zástupem obraz
a dráždí reka zbraňmi, hlasem též k půtce vybízí.
Turnus vystoupí, drnčící píku do dáli
naň vyhodí; obraz v pozadí se na outěk obrátí.
Turnus mněje, že Aenéas s pole z bázně obrácen
ustupuje, sbouřen v duchu marnou naději váží:
„Kamž, Aenée, běžíš? Neopouštěj lůže svatební!
Tou pravicí hledaná po vodách bude dána ti země.“
Tak provolávaje následuje, tasené i zableskne
dýky hrotem, nevida, že mu větry unášely rozkoš.
Stála lodí spojena skalného u výstupu stráně
s mostem připraveným a s přistavenými žebříky,
kníže na níž byl Osín z Klusinské otčiny připloul;
semť obraz třesavý Aenéa utíkajecího
skrýti se pospíchá a za ním neleniv žene Turnus,
bez rozmyslu honem vysoké přeběhne i mosty.
Ledva se bortu dotek, lana Saturnovna přetrhne,
návu pak odtrhlou uchvátí odtoku proudem.
Turna nepřítomného pravý Aenéas k půtce vybízí,
a mnoho velmi mužů těla do smrti lůna vysílá.
Lehký dále potom nehledá již útulek obraz,
než vyletě vzhůru vmísí se do mrákavy černé,
an Turna vroucí vír mořský k tůni unáší.
On nevědom ano nevděčen ochraně své se ohlíží,
a dlaně ku hvězdám obědvě spínaje hlásá:
„Otče bohů všemohoucí, zdaž-li by tak mě zlovinným
pokládáš a chceš podrobit takovémuto trestu?
kamž, odkud se vezu? což utíkám a kdy se vrátím?
Lavrentů zdaliž ohrady zas neb tábory uzřím?
co hluk řekne mužů, jenž mne doprovázeli v bitvu,
jichž — ó hanba — všech sem ohavně v nouzi opustil?
Teď je vidím všady rozprchlé, a slyším to stonání
poražených. Co dělám? kde se dosti hlubá mi otevře

země propast? Větrové, vy se jedno smilujte nade mnou!
na sráz, na skaliny — Turnus sám vás o to žádá —
neste koráb, či brodem zuřivých pochovejte ho pištin,
kdež Rutuli, svědomí ani pověst víc mne nenajde!
To promluviv, teď tak, teď onak zmítá se na mysli,
rozvzteklen jsa pro hanbu takou, zdali má se zabůšti
dýkou neb do sebe mezi žebra tuhý zarazit meč,
neb se do vln vrhnouti, a ku břehu zakřivenému
plouti zpět, znova pak s Tevkrovci se dáti do půtky.
Třikrát cestu dvojí zkoušel, třikráte velebná
Júno ho zadržela, litujíc mládence jarého.
On seče vod hlubinu příhodným zálivu zrůstem,
až pak v otcovské se dováží Daunovo město.
Než pohnut vnuknutím Jovovým Mezentius horliv
vyjde zatím do boje, a vypadne na Tevkry plešící.
Tyrrhenské se řady shlučují, a na jednoho všickni
muže nenáviděného se trou a vrhou střely husté.
On — co skála, která v přívalné moře zabíhá,
vystavená větrů zuřivosti a návalu z tůně,
veškery hrozby a moc jak od oblohy tak moře snáší,
nehnuta předce trvá, — syna Dolichaónova Hebra
v prach porazí, a s ním Ladaga těkavého i Palma;
neb v Ladaga kámen náramný, kus hory mrštiv
zastínil jemu ústa i líc, s kolenem převalit se
podsečeným mřít Palma nechá, jeho Lausovi dává
na plec zbraň a zapíchne chochol mu na hřebeně přilby.
Evanta Fryga zetne, Mimanta také, Paridův jenž
vrstevník byl a druh, jejž v jedné noci Theáno
otci Amýku dala, když Cisseovna pochodní
těžka také slehla s Paridem; hrad Parida pohřbil
otcův, Lavrentský kraj neznámého Mimanta.
Tak jako vyslíděn na horách vysokých štěkotem psů
vepř divoký, boronosný jejž Vesulus a močály
Lavrentské po mnohá uchránily léta, vyšed pak
z houštiny rákosové napásen, v tenata když upadne,

postane a zafrní a ježí své štětiny hrozné,
hněv nevybídne ni chuť nikoho přistoupiti blíže,
z dáli střelou a křikem bezpečným naň se dotírá,
ten ale předce neustrašený na vše strany ledva
zaskřípá zuby a s těla oštěpy volně setřásá:
tak nejinak na Mezentia ačkoli hněv spravedliv jest,
nikdo dotírati srdce nemá, ni mečem se potýkaj;
oštěpy jen a křikem náramným z dálky ho dráždí.
Od Korytha dávných končin sem též přišel Akron
Grájský muž, ze vlasti puzen i svatbu opustil;
jak toho ze vzdálí se měnit mezi vojsky zahlédnul,
v purpuru a v peří, v darech od snubné mu nevěsty;
jak nesytý hluboké lev hvozdy procházeje často —
vzteklostí hladu rozdrážděn — náhodně-li srnku
z dáli zahlédne plachou neb jelena parohatého,
plésaje otvírá strašnou tlamu, hřívy ježí a
na břichu ještě trvá leže, až si krutou tlamu zlostnou
spláchne kryí:
tak se ručí v husté Mezentský zástupy řítí.
Nešťastný Akron poražen tepe patama černou
hlínu, a vydchna duši zbraně rozlomené zakrývácí.
Týž ale neměl za slušné strhnouti Oróda
v outěku, neb hozenou slepě ostřím dáti mu ránu;
nadběh však obešel ho a muž na muže k boji hnal se
vstříc, ne klamem chtěje být lepší, chrabrým ale kláním.
Na svrženého nohou vstoupiv o kopí se opírá:
„Půtky nematná část, mužové, zde leží rek Oródes.“
Zahlaholí druhové a bojovné popěvy začnou;
a však umíraje ten: „Kdokoliv jsi, nedlouho beze msty
chvastati vítězstvím se budeš; tebe též očekává
rovný mému osud, a na té brzy půdě se octneš.“
Nač Mezentius usmáv se s hněvem odpola řekne:
„Umři nyní; ale o mne bohů se otec a lidí král
rozmyslí!“ To praviv z těla ostrou píku vytáhnul;
než na tuhý tomu zrak posadí se pokoj a železný

úmoru sen, a na věčnou noc se uzamknula světla.
Caedikus Alkathoa sbil pak; Sakrátor Hydaspa,
též Rapo Parthenia, přetuhého i Orsesa v síle;
Messápus Klonia, Lykaónia též Ericéta,
jezdec onen s koně padna bezuzdného v prachu lehnul;
od pěše ten zbit pěš. Vystoupil i Lycian Agis,
než toho Valérus, ne prost udatnosti dědičné
sklál; Salius Thronia, Salia pak opětně Nealces,
výborný na kopí i na šípy do dáli omýlné.
Mávors již těžké zármutky a ztráty vyrovnal
ze stran obou; i poráželi rovněž i klesali rovněž
vítězi i zmožení, ti aniž oni neznali outěk.
Žalně hledí bohové ve Jupitrově sídle na marný
hněv stran obou, na také lopotání smrtedlníků.
Tamto Venus, tady Saturnovka se dívala Júno;
Tisifone sbledlá zuřila v davu vojska tisíců.
Klátě pak ohromný pravicí Mezentius oštěp
rozbouřen na bojiště kročí. Veliký jak Oríon,
když pěšky kráčí nejhlubším cestu si klestě
bahnem Nereovým, ramenem vlny výše přesáhá;
neb staletý habr s nejvyšší odnášeje hůry
když po zemi stoupá a hlavou se do oblaku skrývá:
tak Mezentius ohromným zbrojením se vynáší.
Vstříc jemu Aenéas, v dlouhém jej zástupu uzřev,
jíti se připravuje. I neohrožen ostane tento,
a zmužilého čeká odpůrce o své stoje váze:
prostor okem přeměří, pokavádž je ho oštěpu dosti:
„Pěst je mi bůh a ta píka, kterou teď v pravici vážím,
ta mi pomoz! V odění, jež já s těla lotrova sejmu,
obleknu tebe, Lause, kořistí vítězoslavnou
Aeneovou.“ Pravil a hned drnčící hodil oštěp
přímo; a ten letě odmrštěn štítem vjede dále
výbornému tam Antóru mezi bok a slabiznu,
Antóru, druhu Herkulovu, jenž vystěhován z Arg,
Evandru přidružen osadil se v městě Italském.

Nešťastný za jiného ranou poražen k nebi pozřev,
ještě umíraje na sladkou vlasť, Argy, zpomínal.
Ctný potom Aenéas hodil oštěp a ten povypuklý
kruh třikrát okutý, vycpanku i ze lnu a lejčí
kůži trojí v štítu pleteném projel a tkvěti ostal
v třísle; celou sílou ale neprorazil. A na rychlo
z pošvy vytrhne meč Aenéas, potěšen v krvi spatřil
třásti se Tyrrhena, a nemeškaje hnal se naň ostře.
Tesklivě oddychoval pro vroucí k otcovi lásku,
jak to viděl Lausus, slzy tekly mu hojně po lícech.
Zde smrti tvé přežalostný pád a skutky šlechetné, —
pakli pověst dávná takovému dodá činu víry —
nepromlčím i památku tvou, mládenče slovútný.
Když beze síly onen nohu nazpět obrátil a coufal
táhna jako svázán vzdorné ve štítu kopiště;
v tom vyrazil jinoch a hned sám se do půtky přimísil,
a blízkému již Aenéu pravicí hotovému
k ráně mečem, v čelo přímo vyšel, a chvíli pak ovšem
jej zadržel! S velikým pokřikem druzi následují ho,
až by otec ušel ochráněn syna svého pavézou,
i střely vyhazují, by nepřítele zahnali, dřevce
naň metají. Zuřiv Aenéas vytrvá za pavézou;
tak jako když se sypá přívalné s oblohy někdy
krupobití, každý z pole rolník k chýšce utíká,
každý rovněž oráč, též dle řeky na břehu poutník
spěšně se ukrývá pod klenbou skály vyneslé,
když v kraji lije se déšť, aby pak, až slunce se vrátí,
úkol svůj vykonal: zasypán tak střelbami ze všad,
Aenéas, dokavad naň hřímá vojny ten oblak,
snáší a přísnou domlouvá Lausovi hrozbou:
„Kam na smrt se ženeš, k čemu víc nad sílu si troufáš?
Láska neopatrná tě klamá.“ Ale předce nemoudrý
sápe se blíže na něj; zdvihá se a výše kypí již
vojvodě Dardanců k hněvu žluč; ano Parky poslední
Lausovi nitku předou; neb valný náhle mladíku

meč do pola vrazil Aenéas, a skryl ho celý v něm;
ostří prohnalo štít, pancíř lehký hrozivého,
sukni také, již matka zlatou byla obšila portou;
lůno krví se hned zalilo; smutný do povětří
ke stínům život ustoupiv tělo i hned opustil.
Jakž ale Anchísův syn umírajecího najednou
líc i tvář blednouti podivným způsobem uzřel,
povzdechl a pravici vztáhlou mu litostně podával; —
vystoupilť mu na srdce ten obraz lásky ku otci. —
„Jak ti nyní, ubohý jinochu, tvé k pochvale ctnosti,
tvůj ctitel Aenéas dostojný vděk proukáže?
zbraň si, kterou se těšívals, měj; já tvých rodičů tě
ke stínům a prachům, pokavad si přeješ to, posílám.
Nešťastnému budiž ale útěcha ve smrti bídné:
žes padl Aenéa velikého rukou.“ Domlouvaje posléz
váhajecí družině sám jej pozdvihne se země,
ježto mu krev řádně sčesané vlasy hyzdila velmi.
Než mezi tím si otec jeho u slevu vod Tiberinských
zastavovál krvotok a vlnou těla rány vymýval,
o stromový špalek opřen jsa; opodále na větvi
přilba visí kovaná, zbroj těžká v trávě spočívá.
Mládci ho obstupují vybraní; mdle dýchaje sám krk
ledva drží; brada rozlívá se mu přes prsa dlouhá.
Často po Lausu se poptává, druhy vyšle by nazpět
jej volali, truchlivého od otce nesouce mu vůli.
Smutni zatím druhové mrtvého přinášeli Lausa
na štítech, velikého ranou velikou zabitého.
Neštěstí tušivá mysl nářek poznala z dáli:
neslíčným prachem on posypav si šedé vlasy, obě
pozdvihnul k nebesům dlaně a k tělu vrhna se kvílil:
„Tak veliká-li, synu, k životu mne upoutala rozkoš,
žeť za sebe jsem dítě vydal podstoupiti ránu
svého vraha? zdali za tvou ránu otec zachován jsem,
za tvou smrt jsem živ? Ach teď mi teprv ubohému
trapno je vyhnanství; teď hlubší vbodnula rána!

Ach týž křivdami já, synu, tvé jsem jméno pokálel,
pomstou byv zahnán ode trůnu a berly dědičné.
Zasloužilť já od krajanů i vlasti to záští;
na smrti všecky vydal bych byl ale sám duši vinnou!
teď žiju a posavád ten lid a svět neopouštím:
a však opustím.“ Tak pověděv na stehno nemocné
zdvihl se, a hlubokou ač mešká síla pro ránu,
předce neklesna velí si přivésti koně. Jemu kůň ten
chlouba i útěcha byl; s ním vítěz z bitvy pokaždé
byl vyšel. I promluviv k smutnému se takto ozývá:
„Rhoebuse, my spolu, — ač je-li dosti co smrtedlníkům —
dosti žili. Dnes buď vítěz přineseš mi kořisti
i s krvavou Aenéa hlavou, a tu Lausovu ránu
se mnou mstíti budeš; neb cestu-li neprorazí moc,
týž padneš se mnou: i věřím že ty nejudatnější,
vůli cizí netrpíš, ani Tevkry za pány neuznáš.“
Vyřknul a volně přijat na hřbet vedle návyku oudy
rozložil, obě ruce břitkou obtěžkaje píkou;
na hlavě leskla se měď, koňské s hřebena chvěly žíně.
Do prostřed pole prudce vyjel — v jeho srdci najednou
vířil stud veliký, zuřivost i přimíšena smutku
láska pudíc jej k pomstě i povědomá sebe síla, —
a velikým Aenéa hlasem třikráte vyzýval.
Aenéas reka též pozná i ochotně se modlí:
„Tak učiniž to bohů mi otec, tak Phoebus Apollo,
počni zaváděti boj se mnou!“
To promluviv s nepřátelskou jde mu naproti píkou.
Opět onen: „Co, krutý muži, ještě hrozíš, mi již odňav
dítě; ta cesta bylať jediná, kdes’ moh’ umořiť mne.
Já smrti se nebojím, ni bohovců já neušetřím.
Ustaniž! Já na smrt pospíchaje, dřív ti přináším
ty dary.“ To rce a šíp zatočiv na nepřítele vrhne,
nad to druhý a třetí vyhodí; i letí v kruhu každý
náramném: ale štítu zlatá je zdržela pukla.
Po třikrát Aenéa kolem po levé ruce objel

šípy rukou metaje; třikráte i hrdina Trojský
na štítu měděném háj vpíchlých obnesl šípů.
Však ho mrzí prodlení a tolik střel vytahování
ze štítu, s jezdcem ho tlačí spolu půtka nerovná;
až posléz v duchu rozmysliv se vytrhne a mrštiv
šíp uhodí do skráně duté koni vojně zvyklému;
a čtvernoh vzpíná se vzhůru a vítr počíná
prát kopytem, hned jezdce shodí, sám sleduje pána
zaplítá se a převrátiv se plecí k němu lehne.
Oblohu rozpalují pokřikem Trojští i Latinci.
Aenéas přiletí a tuhý meč z pošvy vytrhne,
a vece pak: „Kde nyní, Mezentie, tvá je jarost a
vzdor ducha neskrocený?“ Na to Tyrrhen, jak mile opět
dechu nabyl, k nebi pohlédnul zotaviv se na mysli:
„Což se mi posmíváš a hrozíš mi smrtí, vrahu trpký;
křivda není zabití; nejinák já táhl do bitvy,
můj se tebou nečinil též jinší úmluvu Lausus.
Jen o to jedno prosím tě, milost zmoženým-li se přává,
nech tělo mé přikrýti zemí. Vímť že krajané mne
hořce nenávidějí; od té msty, prosím tě, mě ochraň,
a se synem ve hrobě povol mně také společenství.“
Tak propoví a ne bez vědomí meč v hrdlo přijímá,
a s rozlitou po zbroji krví duši rychle vylévá.

Kniha jedenáctá.

Obsah.

Aenéas postaví Marsovi sloup vítězný, odešle mrtvolu Pallasovu Evandrovi, povolí Latincům příměří ku pohřbení mrtvých. Na sněmu král Latinský prohlašuje se pro smír. Turnus popuzen Drancem nabídne se k souboji s Aenéem, jenž za tím proti Lavrentům táhne. Turnus vyšle proti němu Kamillu a Messápa s jízdou, sám se do zálohy položí. Diana záhubu Kamilly předvídajíc ku pomstě ji sešle nymfu Opisu. Kamilla dokazuje skutky hrdinské v bitvě, Arruns ji pak zastřelí a sám pak střelou Opisinou padne. Rutulci utíkají z boje; Turnus opustiv zálohu pospíchá k obraně města; Aenéas táhne za ním. V nastalé noci obě strany se hradí.

Vstavši zatím Auróra, hlubé vystoupila z tůně.
Aenéas, ač dáti druhům čas pohřebu mrtvých
péče vybízela jej, mysl ač byla zbouřena smutkem,
poctu bohům vítěz v prvním hned zásvitu dával.
Náramný tam dub s uťatým na vše strany větvím
ustanovil na pahrbku a závěšoval zbraně lesklé,
vůdce Mezentia háv na sloup velikému ku poctě
Správci bojů; i krví vlhnoucí chocholy připnul,
též jeho píky kusé a krunýř dvanácti na místech
dírami probodený; měděný v levo ještě přivázal

štít a za krk pověsil meč s jílcem ze slonokosti,
a druhy pak, — poněvadž obstoupily zástupy knížat
jich do kola — veselé napomínati takto počínal:
„Největší dokonána je věc, muži; strach všechen odstup,
co zbývá; dobyté z pyšného ty krále kořistné
prvotiny; zde Mezentius jest pod rukama mýma.
Výprava nastává na krále a na zdi Latinské.
Zbroj přihotovte, a s důvěrnou v boj vejděte myslí,
by prodlení, nepřistrojeným až prápory bráti
Svrchovaní pokynou a vyvésti z táboru mládež,
nám nepřekáželo, a strach nás v poradách neopozdil.
Než mrtvá z tovařišstva zatím těla vložme do země
nevhrobená, jediná ta platí čest pod Acherontem.
Pojďme," praví, „duše výborné, jenž nám vydobýti
vlasť tu pomohli krví vlastní, okrášlete poctou
poslední; Pallas k truchlivému Evandrovu městu
první buď poslán, ctností stkvoucího kterého
černý vzal nám den a v trpkou záhubu vrhnul."
Tak zaslzev domluví a se obrátiv k prahu kráčí,
kde složené tělo Pallanta mrtvého Acoetes
ostříhal starší, jenž Parrhaského Evandra
zbrojnoš býval dřív, ale pod nepodobně blahými
významy dán byl průvodčí milenému chovanci.
Po hromadě v kole stála čeleď, Trojanů hluky valné
truchlící Ilianky také s vlasy rozvinutými.
Když ale Aenéas veřeji vcházel vysokými,
nesmírné lkání k nebesům pozdvihli a těžce
ňádra bily, truchlivý se ozýval po dvoře nářek.
Sám opřenou vida pak Pallantovu hlavu a líce
vybledlé, neblahým do prsou též ránu zabodlou
oštěpem Ausonským, s očima slzavýma se ozval:
„Předc mi tě, ač usmívalo se, mládenče žalostný,
posléz nepřálo štěstí, žes říše neuzřel
mé ani vítěz k otcovským sídlům se nevrátil!
Slib takový za tě jsem nepodal Evandrovi otci

ondy se loučiv s ním, když on mne na odchodu objav
k vojvodství velikému vysílal a teskně připomněl,
že zde je mužstvo jaré a plémě tuhé k bojování,
a snad i ještě posud marnou se ukájeje čákou
sliby koná a na oltáře hromadí dary hojné;
bez ducha teď my mladíka a nic dlužného nebeskym
více bohům marnou ctí smutní doprovodíme.
Nešťastný uvidíš ubohé tělo dítěte svého!
Tenť tedy návrat náš, čekaná ta vítězosláva,
důvěra má veliká! — Než alespoň, Evandre, hanebnou
nespatříš honěného ranou; za živého rozence,
otče, krutou smrt přát si nemáš. Ale, žel mi, jaký štít
Ausonia ztratila, a jakého ty družce Iúle!"
Tak oplakával jej, a žalostné pak tělo kázal
vyzdvihnouť a tisíci mužům vybraným ze celého
vojska velel, by k poslední ho provázeli poctě,
otcovským přítomni slzám, by malá byli v smutku
útěcha nesmírném, ubohému však otci povinná.
Jedni nelíknavi lísu pletou mu na máry ohebné
ze proutků vrbových a lože z listí dubového
přistrojené zacloní ratolestěmi lupenatými.
Na sprostý koberec ten juna vloží spanilého,
jenž podoben květu byl prstem trhanému panenským
buď něžné violy neb vadnoucího jacintu,
barva jemuž posavád ani sličnost ještě neušla,
ač neživí ho a síly nedává matka mu země.
Purpurové a zlatem vyšité pak roucho přináši
Aenéas dvojité, k takové co k práci ochotná
rukama ondy sama vlastníma mu Dído Sidonská
vytkala a tkaninu zlacenou obroubila portou;
jedním z těch smuten oblekl juna ku poctě
poslední a šatem zahalil vlasy brzy horoucí;
rozličné mimo to z Lavrentské bitvy přináší
odměny a v dlouhé řadě káže přivésti kořisti,
zbroj a koně připojil, jichž ondy nepříteli odňal,

Od zadu svázati dal ruce těm, jichž k oběti stínům
poslati chtěl, a krví zabitých vykrápěti plápol;
i zbroje nepřátel obláčeti káže na tyčky,
jména jejich dal na dsky přibíti a nésti je vůdcům.
Rovně vedou ubohého, věkem sešlého Acoeta,
on pěstí do prsou se bil a tvář nehty si drápal,
často celým se tělem k zemi vrhal a válel.
Dále krví Rutulů jeho pobrocené vozy vezli.
I jde za ním zbaven ozdob válečný hřebec Aethon,
sám slz krápějemi velikými polévaje líce.
Oštěp a přilbu vojíni nesou; Turnus mu druhé vzal
vítězný. Tevkrů sledoval truchlivý pluk, i vůdci
Tyrrhenští a také se převrhlým Arkadi zbrojstvem.
Až pak dále řada dlouhá všeho průvodu došla,
postanul Aenéas a z hluboka vzdechna se ozval:
„Odtud nás ku jiným zármutkům los přežalostné
války volá: Pallante milý, již na věky zdráv buď,
na věky mi blaze ží!“ Nemluviv pak více ku hradbám
pospíchal vysokým a přímo k táboru kráčel.
Tam hle také poslové již došli z města Latinců,
olivovými krytí ratolestmi přicházeli s prosbou,
by v poli rozmetaná pobitá ocelí těla padlých
jim vydal a povolil pochovat jich řádně do země:
s přemoženými že boj nevede aniže s neživými,
hostitelů by ušetřil, jichž on thány nazýval.
Dobrý Aenéas k nepohrdné prosbě ochotně
jim povolil tu milost, a přidal k tomu ta slova ještě:
„Mnedle jaká tak nevhodná v tuto válku, Latinci,
náhoda zapletla vás, že naši jste pohrdnuli přízní?
Bezdušným-li pokoj žádáte a dle zvyku války
usmrceným? anobrž i živým ho propůjčiti chtěl bych!
Jáť bych byl nepřišel, kdyby sídla osud mi neurčil;
válku s lidem nevedu; proti hostinskému se právu
král prohřešil, poddav sebe raději v ochranu Turnu.
Lépe by Turnu bylo slušelo, smrti té se opříti.

Jestli rukou chtěl skončiti boj, a odehnati Tevkry
míní, měl se mnou stejnými se potkati zbraňmi,
žil by, komuž by život byl Bůh neb svá ruka přála.
Jděte nyní, nebohým krajanům podložte pak ohně."
Domluvil Aenéas; a mlčíce užásli se poslí,
očima obrácen tu jeden na druhého pohlížel.
Až starší Drances vždy nenávidě Turna mladého,
a vždy mu odporný porokem, takovouto se ozval
odpovědí: „Veliký pověstí a v zbroji větší
Trojanský reku, jakž tebe já k nebi povznesu chválou?
Spravedlnosti-li tvé se divit mám néb v boji prácím?
My s tím v otcovské povděčni odejdeme město,
a tě, okáže-li cestu jakou štěstí, my s Latinským
smíříme králem: vyhledávej spolky si Turnus.
Možnáť že břemena zdvíhat na ty hradby osudné,
skály na Troju novou na plecech my pomůžeme snášeť."
Tak pověděl a druzí mu hlasem přisvědčili jedním.
Na dvakrát šest dní umluví se, a sjištěni mírem
Tevkři s Latínci potom sem a tam se procházeli volně
v hájích též po horách. Sekyrou poraněn se ozývá
již jasan, i k hvězdám vyhnaná vyvrácena jedle;
klíny se dub štípá, i vonící řeže se cédr,
na vrzavých kolesech habrové se sváželo dříví.
Napřed Fáma letíc, toho zvěstovatelkyně smutku,
králi Evandru plní prsa, dvůr i Evandrovo město,
ač před tím slavila Pallanta co vítěze v Látsku.
Arkadi hned se ku bráně hrnou a chopí se pochodní,
jak zvyk býval pohřební, až svítila dlouhá
cesty řada plamenem, i ozářila úhory v dáli.
Naproti nim šli Frygů spojené ve smutku žalostném
zástupy. Jak mile jich ke krovům se blížiti matky
zahlédly, truchlivým povykem roznítily město.
Žádná moc nebyla s to také doma sdržet Evandra;
lidstva davem se dral. Na Pallanta u zastavených már
náhle se vrhna, na něm viseti plače a lkaje zůstal,

až posléz pro bolest hlas ledva si cestu proklestil:
„Ach takovou, Pallante, nedal jsi připověd otci;
opatrněj v litou jsi chtěl se vydávati půtku.
Neznámoť mi není, k čemu ve zbroji sláva ponouká,
co sladká v prvním dobytá boji ozdoba může.
Jinocha prvotiny neblahé! přetuhé to ve válce
sousedstva cvičení! a bohem žádným moje nejsou
vyslyšeny prosby! Smrt tvá, choti má drahocenná,
přeblažena byla, neb tě ušetřila této bolesti!
ach mne živého osud k tomu zůstaveného přemáhá!
já toho dočkal otec! s Trojskou mne mocí spojeného
mne měl šíp Rutulů zahubiť; byl bych duši dal sám,
a v té slávě domů, ne Pallanta, byli mne by nesli!
Než já vás neviním, Tevkři, vaše smlouvy, ni volné
k přátelství podané pravice, los ten věku mému
určen byl. Ano ač byla souzena smrt synu mému
časnější, to těší mne, že Volsků dříve tisíce,
než padl, byl porazil, když Tevkry do Latska uváděl.
Slušnějším pohřebem ani bych tě, Pallante, nepoctil,
než ctný Aenéas, velicí Frygové a podobně
knížata Tyrrhenská, z Tyrrhenska i veškero vojsko.
Ejhle kořisti nesou, co krví nám získala tvá pěsť!
Sám bys ty stál teď jako marný ve zbroji sloupec,
on kdyby stejnověký byl měl tvoje léta a sílu,
Turne! I proč neblahý já meškám od boje Tevkry?
Jdouce to vzkázání pamatujte a králi doneste:
„Těžkým že břemenem mi život po Pallantově pádě,
tvá ruka příčina jest, i vizíž ta je synu i otci
Turna povinna vydať. To budiž tvá zásluha o mne,
útěcha má to budiž! Nehledám živ rozkoše více, —
nelze to — na svět onen, synu, však tu přinésti si žádám.“
Než Auróra milý nebohým zponenáhla vynesla
smrtedlníkům den a s ním znovu práce a díla,
již otec Aenéas na křivém břehu i spolu Tarcho
postavili hranice, na ně každý dle zvyku otců

skládal mrtvoly svých a pak ohněmi podloženými
v černé dýmu halí vysoká nebes obloha mračno.
Třikrát plápolavé hranice pěší vůkol obešli
v blesknérm ozbrojení, třikrát objížděli ohně
pohřební na koních a volání zdvihli žalostné;
slzami zem se kropí, slzami zbraň často se skrápí;
jde k nebi mužstva povyk, trubačů též hláholy truchlé.
Jedni kořisti po usmrcených v té bitvě Latincích
uvrhují na oheň, též ozdobné meče, přílby,
opratě a vroucí kola; částka druhá dary známé,
vlastní štíty aneb nešťastné oštěpy hází.
I mnoho těl volských vůkol bili Smrti na oběť,
štětinaté svině a mnoho též pobraných v kraji ovcí
do plamenů zabijí; po celém břehu dlouho na tlící
soudruhy pohlíží, a pak odpola spáleny zbytky
uchovají a se odtrhnout nedají, až obrátí
vlhká noc klenuté nebe s ohněmi plápolavými.
Na straně odporné nebozí i neméně Latínci
postavilit bez počtu hranic, zde mužů velikou část
mrtvých zahrabali v zemi, část rozváželi dále
po kraji sousedním, neb vzavše je poslali na hrad;
ostatních v poli rozmetaných bez počtu a pocty
na hromadě spálí veliké; ze všech stran o závod
ouhory prostranné problesknou častěji ohněm.
Světlo třetí studené rozptýlilo s oblohy stíny;
smutně na ohništích vysoký popel a směš i kostí
přihrabují a sypou prsť teplá ještě na místa.
Však po domech bohatého v městě Latínusa krále
obzvláštní je povyk, největší smutku i částka.
Nešťastné tady matky, nevěsty, tu dobrosrdečné
sestry, a tam rodičů zbavené děti bolně žalostíc
ukrutnou onu vojnu klnou pro tu Turnovu svatbu;
a chtí sám aby věc rozhodnul v souboji zbrojném,
an říš Italskou a přední poctu si žádá.
Nač lítý Drances nejvíce tlačí a dokládá,

jen jediný že volán a požádán k souboji Turnus.
Rozličným zdáním strana odporná ale hájí
Turna, štít jeho největší královnino jméno;
zásluha muže drží všeliká, zvlášť vítězosláva.
V tomto hnutí, v němž tlíti počal již rozbroje zánět,
truchlivi ejhle zatím z Diomédova města hrubého
zprávu nesou poslové, že se nic nevyjednalo při všem
nákladu a snažení takovém, že neprospěly snažné
prosby jejich ani ze zlata dar, aby jinde Latínus
zbraně hledal, či pokoj s Trojanským králem uzavřel.
Nesmírný z toho žel se zmáhá krále Latinců:
zjevnou božstva mocí že veden Aenéas osudný,
hněv že bohů zjevují čerstvé ty před očima hrobky.
A proto sněm valný povolá a sejíti se káže
všem zemanům předním k popraží vysokého paláce.
Všickni se scházeli hned a plnými se cestami na dvůr
valně hrnou. Z nich nejstarší a po berle i první
s omračeným čelem u prostřed král sedne Latínus;
a přišlým poslům s hradu Aetolského velí pak
zprávu podat věrnou a požádá podle pořádku
vypravit odpovědi. Jazyky všech umlknuly náhle,
když Venulus poslušen dle příkazu takto počínal:
„Občani, v Argivských Díoméda my uzřeli hradbách
pouť vykonavše celou, i vše obtíže přemohše,
dotkli se ruky, kterouž Ilická klesnula země.
Město on Argiripu, řečené podle otčiny jména,
vítěz Garganský založil na nivách Iapygských.
Když předstoupivším k mluvení nám vůle popřáno,
přednášíme dary, své vlasti jméno povíme,
kdo proti nám válčí a jaká věc táhne do Arp nás.
S přívětivou vyslyšev nás tváří odpověděl tak:“
„ „Národové vy blahoslavení z Saturnovi říše,
dávní Ausonové, jaková teď z poklidu bouří
náhoda vás, a radí neznámé války počíti?
Kdožkoli Iljacké železem jsme dobývali vlasti, —

nezmíním se ztrát vysokými pode zděmi v půtkách,
jen co mužů Simois pohltil — za to po světě my jsme
tresty a náramné pokuty podstoupili všickni,
sám by Priam litoval náš lid: to Minervina hvězda
ví smutná, Evbojský kout a na Kapheře pomsta.
Na strany a břehy rozličné ona vojska zahnána,
Atreovic Menelaus ku samým až Protea sloupům
bloudil a Aetnejské spatřil Cyklópy Ulixes.
Co řku o říši Neoptolema, o Penátech i zašlých
Idomena, přibylých což v Lokřích k stráni Libycké?
Mycenský velikých Achívů vojvoda sám též
na prahu svého domu pravicí manželky ohavné
byl zahuben, cizoložník vítěze Asie zaklál.
I mně nepřáli bozi, vrácen bych otčiny chrámům,
žádoucí choť a hrad pěkný Kalydónu zas uzřel!
Ještě pronásledují posavád mne přístrachy hrozné,
a ztracení druhové na křídlech vzhůru se zdvíhli,
v ptactvo u řek změněni bloudí — ach pomsta ukrutná
stihla mojich! — u skal hlasy úpělivými žalostí.
Já sice měl jsem se všeho téhož obávati od té
chvíle, když ocelí na nebeská nesmyslný se
hnav těla též Venuši do pravé ruky ránu vyťal jsem.
Ustaňtež k takovým aspoň mne vybízeti půtkám;
s Tevkrovskými není mi po Pergam zkáze nižádné
války a rád na zlé minulé pomnívati nechci.
Obraťtež dary k Aenéu, jež mi jste přinesli
z končiny otcovské. My si naproti s oštěpy stáli,
pěsti okoušeli též: věřte zkušenému, jak on za
štítem postoupá, a jakým vrže oštěpy vírem.
Dva mimo něj takové kdyby Idejská byla nesla
země reky, na opak by byl Inachovo stekl město
Dardanec a změněný by osud oplakávalo Řecko.
Kdykolivěk u tvrdé se prodlévalo ohrady Trojské,
Hektorovou aneb Aeneovou pěstí se převrhlo
vítězství Grájů a protáhlo na léto desáté.

Oba duchem, oba výbornými zbraňmi slovútní,
ten nábožnější. K smlouvám ruce sobě podejte,
jestli se dá, ale bráti do nich zbraň na zbraně varte!“ “
„Královy odpovědi, nejlepší králi, jaké jsou,
teď vyslyšels, a jaké zdání jeho vojně o těžké.“
Sotva to dí poslové, rozličný ústy vybíhá
Ausonců zmatenými hovor, jako skály řekám když
prudkým se příčí, sevřený vír mocně hučívá,
a břehy nejbližší zaječí vlnami hlučivými.
Jak smyslové byli skrotli a po hluku ústa utichla,
král pokloniv se bohům s vysokého stolce počíná:
„Dřív kdybychom byli o věci té v radu vešli Latínci,
jak jsem žádal a lépe bylo, my bychom v takový čas
sněm nebyli svolali, když zeď nepřítel obléhá.
Nevčasnou vedem, občani, válku s lidem bohorodným
a s mužstvem nezvítězeným, jichž půtka nezemdlí
žádná, i zmožení nemohou odříci se zbrojstva.
Čáku, kterou jste na Aetolské spojené zbraně kladli,
složte, čakou každý sámť sobě! Jak ouzka ta, vizte!
Ostatní věci jak sraženy překotem se převrhly,
před vašima zde leží očima, před rukama všecky.
Já neviním nikoho, seč nejvíc mohla udatnost
býti, byla; ba celým bylo říše tělem bojováno.
Teď jakové tkvělo by zdání v mé mysli pochybné,
vám rozložím a — přán-li pozor — na krátce ohlásím.
Nejbližší k Tukské řece mám role od starodávna
k západu slunce na dél, k pomezím až právě Sikanským;
Aurunci a Rutulci sejí je a vedle pahorků
těžce pluhem dělají; příkrosti za pastviny slouží.
Kraj ten vešken a bor vysoký dle ouboče hůry
odstoupím milerád Tevkrům. Umluvou je uveďme
pod zákon stejný a volejme je soudruhy v říši;
nechť osadí se a tam založí dle libosti si hradby!
Jestli jiný ale kraj a jiný vyhledávati národ
vůli mají, a chtí-li z naší vystoupiti půdy;

z doubravy Italské dvadcet vytesejme korábů,
a třeba více, co jich naplní; po řečišti leží dost
zásoby drev; sami nechť udají po libosti korábů
druh i počet; a my jim k tomu kov, ruce, lodnice dejme.
Mimo to vyslanců sto, kteří by to usnesení jim
nesli, a mír stvrdili, z kmene přednějšího v Latinsku
vyšleme k nim, a ti mějte v rukou ratolesti pokojné,
a spolu neste dary, zlata hřívny i řezby ze kostí,
království našeho spolu trůn, plášť i spolu berlu.
Raďte se pohromadě a skleslé přispěte obci!“
Drances pak týž odporník, jejž Turnova sláva
jen závisti křivé trpkými popouzela ostny,
hojný statkem a hojnější jazykem, ale chladnou
k válce rukou, však nešpatný v radě na sněmě mluvčí,
v rozbroji velmi mocen — urozenství matčino slavné
dávalo mu původ, syn otce nepovědomého —,
povstana hněv těžký těmito slovy náhle vybouřil:
„Věc jasnou všem nám, hlasu mého nepotřebující,
dobrý králi, radíš. Každý honosí se, že ví sám
což by bylo prospěšno lidu; však nikdo necekne.
Volnost dej k mluvení a pak od fuku svého upusti,
kdož neblahým počinem svým a mravy nehlazenými —
přímo pravím, zbrojí a smrtí kdyby vyhrožoval mi —
zkázu tolik světlým vůdcům sděl; proň v hoři smutném
město vidíme celé usedať; Trojské hrady pouze
dráždí, k outěku hbit a děsí nebes oblohu zbraňmi.
Jen jediné k těm ještě darům, jichž poslati hojnost
Dardancům míníš a pravíš, to králi šlechetný,
jedno přidej a nedej si mocí zabrániti žádnou,
výbornému zeti k důstojným bys dceru sňatkům,
otče, vydal, a pokoj věčný tím svazkem upevnil.
Jestli zajal takový ale strach naše mysli a srdce,
zapřisahejme ho; od něho sobě milost si vyprosme,
ustoupiv aby právo svých dal králi a vlasti.
Což nebohé patrnou tolikráte v záhubu házíš

občany, ty hlavo, ty všeho příčina v Latiu zlého?
Spásy ve válce není; o pokoj tě všickni prosíme,
Turne, o nezrušené rukojemství míru prosíme.
Já první jenž odpůrcem se zdám ti, a jsem též,
toť netajím, tebe ejhle prosím. Nad svými smiluj se,
odlož pych, poražen odstup; biti dosti vidíme
mrtvol a popleněné v okolí na vše strany zvůry.
Sláva-li hýbe tebou, takovou-liž v útrobě cítíš
sílu a královské věno tak-li leží ti na srdci,
nes prsy odvážné soků naproti, tak-li si troufáš.
Arci, by královská manželka se dostala Turnu,
my sprosté duše, chatra my pláče a pohřbů nehodná,
ať v poli padneme jen! Ale ty, máš-li k tomu síly,
máš-li dědičné srdce na boj, soka naproti patři,
jenž tě volá!“
Prudký touto řečí se zapálil prudčeji Turnus;
povzdechnuv vyrazí hlasy ty z vnitřka hlubokého:
„Hojná, Drance, k řečem teče povždy ti žíla i tehdáž,
když má vojna rukou potřebí; v sněmu ty s kmety první
přijda sedáš; ku dělání slov ta není ale síně;
bezpečný lítáš na slovech velikých, zeď a náspy
ač vraha ledva drží, a krví jen val nepřetíká.
Hřímej jen slovy, — jak obyčej máš, — mne třeba z bázně
viň ty, Drance, neboť pravice tvoje kůp nepočetných
navěžila z pobitých Tevkrů, tvé vítězosloupy
označují krajinu. Co živá by dovedla udatnost,
zkoušeti volno nyní: nemusíme nepřítele v dálce
již vyhledávati; obstupují naše ohrady vůkol.
A jděme naproti nim! Co dlíš? Čili tvé udatenství
jen v jazyku větrném anebo v rychlosti nohou tvých
stále vězí?
Já poražen? kdo kromě tebe, škvrno, nařkne mě, žeť jsem
byl poražen, kdo krví Iliackou dmouť se a růsti
Thybru viděl, kdo celý Evandrův dům i potomstvo
zahlazené, vyzuté též ze zbroje Arkady uzřel?

Tak Bitias ani Pandarus ohromný mne nenašli,
těch i tisíc, za den jichž jsem vítěz pod zem odeslal,
když vrahové drželi mne mezi zděmi zavřena náspem.
Spásy ve válce není! Takového co, blázne, ty hlavě
Dardanské a tvé spřeži pěj! Jen dále neustaň
bouřili všecko strachem a vynášeti moc lidu dvakrát
zvítězeného a jen utrhej zbrani krále Latínců.
Ať se bojí teď knížata Myrmidonů zbraně Frygské,
ať se bojí sám Tydeovec i Larisšan Achilles,
ať vody Aufidské prchají od Hadrie nazpět!
Jak se dělá proti mým výhrůžkám velmi bojácným
chytrák ten zlostný! straše tak mou křivdu jen ostří!
Tou pravicí taková duše se světa nikdy nesejde! —
mne se neboj, ta s tebou živořiž, v těch oudech obývej!
K tobě vracím se nyní ku tvé vážné radě, otče!
Jestliže víc žádnou nekladeš do naši zbraně čáku,
jestli opuštěni tak jsme, že pro zmatené šiky jednou
mníme, že nás pobili, štěstí že nemá změny žádné;
prosme hned o pokoj, ruce obě v klíně založme:
ačkoliv, ó kdyby jen něco davné zbývalo ctnosti,
ten by se jen mi blahoslaveným a přede všemi ctnostným
zdál v té strasti, který aby nic takového neuzřel,
mra klesnul by na zem a zubem jenom ohryzl písek.
Máme-li však moc a dosti posud bujarého jonáctva,
v Italii kmeny příbuzné a města pomocná,
pakli krví hojnou Trojští si vykoupili slávu
vítěznou — a mají svě ztráty a vichřice rovná
chvátila jich —: proč od prvního počinku bezectně
ustupujem? co se oudy třesou, než zazněla trouba?
Však mnoho dnem všelikým i věku měnivého snaženstvím
často se napravilo; štěstí ve přízni nejedny
střídavě oklamalo a jiným zas upevnilo místo.
Ať nám Aetolští na pomoc ani Arpý nepřijdou:
Messáp a šťastný Tolumnius a mnoho vůdců
sem vyslaných bude předce při nás; i z Latska i statků

Lavrentských přivede zvolených neopozděna sláva.
Z národu Volského spanilá je s námi Kamilla,
jezdce vedouc kovem obrněné, tlupu rozkvětající.
Jestli ale mne zovou jediného do souboje Tevkři,
líbo-li vám, buď! sám-li překážím prospěchu obce;
tak tuze vítězství těmitoť nepohrdnulo pěstmi,
bych za čakou o to já takovou pokusit se odepřel.
Srdnatě půjdu vstříc, i by sílou předčil Achilla,
i kdyby Vulkánem kované se podobně obléknul
v ozbrojení. Tuto hle duši vám i thánu Latínu,
Turnus já slabším se necítě reků starodávných,
obětuji. Mne volá jenom Aenéas! I volej jen;
na smrt, jestli bohů chce hněv tak, Drances alespoň
za mne nepůjde aniž pak vítězi slávu neupře!“
Než co zatím o věcech viklavých vyjednávali pospol
ve svárech: s lidem Aenéas i s tábory hnul se.
Ejhle posel se hrne s povykem do paláce ku králi
náramným, a plní všady město strachem nenadálým:
„Vypravení řeky od Tiberinské že v šiku Tevkři
přes pole postupují s Tyrrhenským spolčeni vojskem.“
Tou nenadálou lid zaražen zprávou se pobouří
v mysli a rozdráždí netupými se ku hněvu ostny;
zbraň žádá se třesouc do rukou; zbraň chápe jonáctvo.
Smutně mlčí a plačou kmetové. Veliký ode všad se
v rozličném tom sváru křik a povyk nese vzhůru;
tak nejináč jako když v hlubokém luhu ptactva zasednou
hejna hrubá, či podél rybného řečiště Padúsy
labutě po hlásných drčivé vydají zvuky bahnech.
„Ba v čase příležitém,“ vece Turnus, „vy jste se na sněm,
občani, sešli; svatý vychvalujte pokoj zde sedíce;
zbrojně se tam ti do říše hrnou.“ Víc nepromluviv se
pozdvihl a z vysokých síní se prudce ubíral.
„Ty, Voluse, přikaž ať sedlají jízdné roty Volské,“
dí vně, „i veď Rutuly! Messápus ve zbrani, s bratrem
též i Koras na polích širokých rozvodněte jízdu!

k městu přístupy bran pěchota, část obsadi bašty;
ostatek ať se mnou zanese zbraně, kamž poukáži!“
Z města celého nyní rozbíhá všecko se na zdi.
Sám rozbouřen otec v truchlivé té době Latínus
sněm odročí a upustí od velikého počinku,
sám se i těžce viní, že ochotněji Dardanského
za zetě Aenéa nepřijal a do města nepustil.
Příkopy jedni u bran kopají, kamení a kolí část
onde vozí. Znamení do boje krvavého vydává
roh drčivý. Hle věnec pestrý se ukáže na hradbách
chlapců též i paní; všech nouze k práci dohání.
K Palladiným vysokým ohradám do chrámu svatého
s matkami, průvodu velkému v čele, králova kráčí
dary nesouc, i provází ji Lavinia panna,
příčina těchto nehod, k zemi své sklopujíc oči krásné.
Matky je následují i zapálí v chrámě kadidlo,
a smutné vysokého lijí tyto od prahu prosby:
„Zbrojmocná, Tritonská panno, ty vůdkyně válek,
zlámi rukou zbraň zbojníka Frygského, samého
strhni ho přímo na zem, a vysyp jej na praze u bran!“
Sám vzteku pln se strojí zápasné do zbroje Turnus,
ejhle v Rutulský háv oblečen měděnými celý již
šupinami strměl, zavřená již měl v zlatě lýtka,
hol jenom u skrání, k boku meč jen ještě připásal,
i blyští se zlatem běže od vysokého hradiště
a v duchu pléše a již nepřítele v náději mlátí,
tak jako hynšt vymknuv se z ohlavce vazeb ven utíká
od žlabu na svobodu, posléz pole získaje šíré,
buď k pastvišti aneb ku stádu kobyl pozabíhá,
neb zvyklý vodě se v známém chtěje koupati proudu
střečkuje bujně, řičí a do výše se šíjemi zpíná,
roztřesené mu hrají krku vůkol i po pleci hřívy.
Turnovi vstříc již vyjde Kamilla provázena Volsků
ozbrojenými šiky; královna právě u brány
s koně slezá a po ní i celá tlupa rovněž opouští

sedlo i kůň a na zem stíká; ona pak se tak ozve:
„Turne, sluší-li by měl chrabrý v sebe důvěru pevnou,
s Aenéovci i já smím a chci se dáti do půtky,
i proti Tyrrhenským sama též budu harcovat jezdcům.
Nech mne jenom pokusit se o první na vrahy outok;
ty s pěchotou u zdí postav se na obranu města.“
Turnus pak zrakem o hroznou se opíraje pannu:
„Ozdobo Italie, vděky, panno, jakými se tobě
slušně pak odsloužím? ale teď, an všecko přemáhá
duch takový vznešený, děl se mnou péče a práce.
Aenéas, jak bezpečnou nám zprávu přinesli
vyzvědači vyslaní, zbraně lehké jízdy předeslal,
zlostně by poplenili krajinu; sám přes vrchy pusté
a příkré hory pospíchá by se městu přiblížil.
Zálohy obmýšlím v postranném ouvoze v háji,
obsadiť ozbrojeným dám oužiny obě vojínem.
Ty sraženým praporem Tyrrhenskou jízdu přivítej!
Rek Messápus půjde s tebou, též jezdci Latinští
i tlupa Tiburnská; i ty ujmi se vůdcovy péče!“
Tak vece a stejnou Messápa řečí napomíná
k outoku, též vůdce spojené; sám na vraha táhne.
Jest klikatý a křivý důl, na klam a zálohy vojsku
příhodný; hustým stromovím jej skal stěna černá
ze stran obou klíčí, dole úzká stezka se plíží,
těsná hrdla rokel dělají k ní přístupy těžké;
nad ní výše leží jako hlídka na vrcholi kopce
neznámá nepříteli pláň, skrýš k odtahu jistá,
ať v pravo neb na levo chtěl by kdo se pouštěti v půtku,
neb s vršin obsazených ohromné sváleti skály.
Vůdce mladý sem na známé v kraji cesty se béře,
vtrhne na místo, v lesích položí se a k odporu chystá.

V svrchovaných mezi tím ku spěšné Opisi bydlech
k jedné ze zboru posvátného družičce a panně
promluvila s truchlivou tváří Latonka Diána
z úst slova ta: „Do kruté se ubírá války Kamilla,

panno, hle jak našemi se nadarmo opásala zbraňmi,
nad vše jiné mně milá; nepřišla Diánė novotná
láska k ní a duši sladkostí nehnula náhlou.
Z trůnu puzen pro nenávist a pro hrdé panování
když Metabus z Priverna utíkal z města starého,
u prostřed velikého boje vzal dítě s sebou do
vyhnanství jedinou průvodkyni a proměniv čásť
matčina jména po Kasmille ji Kamillu nazýval,
v klíně nosil ji s sebou a bloudil sám po samotných
dlouho lesích a horách; všady jej zbraně stíhaly vzteklé,
vůkol jej zbrojeným oblétali Volsci vojínem.
Než hle pěniv a nadut ve břehách jeho outěku dále
odpírá Amasen; tak náhlý s oblohy příval
se strhl. On chtěje přeplavati pro to děcko milostné
prodlévá o břímě drahé se boje. Vše uváživ
dobře s sebou zponenáhla se ustanovil na myšlénce;
maje kopí veliké, co nosíval v pravici valné
válečník, sukami tvrdo a spolu páleno ohněm,
naň v lese kůru připal korčí a do pouzdra dcerušku
zavřel a v půli kopí tak způsobeného přivázal;
to pravicí mocnou rozmáchaje k výši se modlil:
„Tobě, milostná panno, Latonko, ochránkyně hájů,
k službě otec ji odevzdávám, prose ať vrahu ujde
tvé se držíc první zbraně ve vzduchu. Přijmi, prosím, ji
svou, bohyně; svěřujíť ji pochybným k ochraně větrům!“
To řka paží spruženou rozklátiv mocně ratiště
pustí od sebe; proudy ječí, ale přes řeku prudkou
strastiplná uletí na fičícím šípu Kamilla.
Pak Metabus, na něhož veliký dav blíže dorážel,
rychle vydal se vodám a šťastně ratiště i s pannou
Trivii zasvěcenou vražené z trávníku vytáhnul.
Jej pak nepřijala střecha více ni hospoda žádná
v městech, aniž by nebyl pro hrdost on o ni ruku vztáhnul;
jen na horách pustých věk svůj mezi pastuchy trávil.
Zde v hustém hlohoví mezi doupaty vystrmělými

v stádě na pastviskách divokým od kobyly mlékem
dítě živil, vemenať mu do úst vydojívaje outlých.
Sotva nohou patami stopy první umělo děvče
vyšlápnout, i hned dřevcem dlaně ozbrojil ostrým;
na plece této malé zavěsil toul s šípy a luk též.
Místo zlatých jehlic a dlouhé pláště pokrývky
od hlavy až na hřbet jí kůže splývala z tigra.
Házela již tehdáž z outlé ruky dřevce chlapecké,
a prak na pletené zatočivši kolem hlavy šňůře
bílou svrhla labuť neb Strymonského jeřába.
Darmo ji matky mnohé z Tyrrhenských měst za nevěstu
žádaly míti milou; a však ona věrna Diáně
v šípech jen se kochá a panenství své zachovává
stále neposkvrněné. Kéž ji nezanítila k vojně
chuť taková, že se odvažuje v boj s Tevkry vejíti;
navždy milá by z mých průvodkyň zůstala jedna!
Než poněvadž trpkým osudem má schvácena býti,
s oblohy, nymfo, se béř, a Latinské končiny navštěv,
pod neblahým znamením kdež smutná půtka vypukne.
Vezmi tuto střelu pomstící a z toulu ji vyndej,
tou, kdokoliv poruší to svaté tělo panny ranou, buď
Trojan neb Italec, za to rovně krví se pokaj mi.
V obleku pak vydutém ubohé tělo i zbraně vezmouc
napleněné do hrobky vložím a ji vlasti navrátím."
Řekla a ta se s báně nebeské lehce nesouci
a mhlou údy kryjíc černou k zemi šuměla větrem.
  Než mezi tím k ohradám Trojanské vojsko se blíží,
vojvodi Etrušti a celé spolu jízdy komonstvo
rozdělené podle počtu do řad. Řiče bujně polem si
vyskakuje rohonoh, a tuhým vzpírá se zubadlům,
sem tam zavrácen; v širokém poli roste železná
oštěpy sej, a zbraňmi roveň plane pozdviženými.
Naproti nim jede Messápus s rychlými Latinci
s bratrem též i Koras, pluk rovně děvojny Kamilly,
k odporu rozstavují se polem, a již od sebe dále

nastavené v ruce píky drží, střel hustě metáno,
na sražení čekají muži, ržání koňstva se zmáhá.
Postoupiv obojí voj až tak blízko, co vrh by
dřevce dosáh', vyrazí s pokřikem nenadále a hřebce
podpalují ržoucí; husté spolu šípy ode všad
vyhazují jako sníh, že se hned nebe zakrylo stínem.
Od stran odporných Tyrrhén i Akontev udatný
oštěpoma v sebe naběhnou, a v praskotu valném
první se sbodnou, a prsy v prsy čtvermonoháčů
v důrazu rozražená puknou; dle způsobu blesku
neb hozené z děla tíže Akontev s koně vymrštěn
se překotí opodál a život do větru vydychne.
Náhle se šik zamotá, k běhu hnáni Latinci pavézy
za hřbety odvrhují a k hradbám hřebce obrátí.
Trojští na ně ženou, první pluku vůdce Asýlas.
Již ku branám se Latinci přiblížili a znova zdvihnou
pokřik válečný, a hbité otočí kroky opět:
zas oni odprchají a s otěžmi danými jedou zpět.
Tak ve střídání mořská prohlubeň se zabíhá,
teď se valí k pozemí a vrhá pěnivé vlny přes vše
skály a poslední obtápí v zátoce písek;
teď nazpět proudíc a se polykajíc teče od skal
přeplavených ve vření, a brodem spadlým břeh opouští.
Dvakrát ku hradbám prchavé hnali Tusci Rutulce;
dvakrát odraženi se ohlíželi zadky kryjíce.
Když po třetí ale se srazili v boj a vše z obou stran
spletly se mezi sebou řady vojsk a si muž muže vybral,
tehdáž vzejde stonot mroucích, v hlubokém krve proudu
zbraň i těla zde leží, v spolné seči smíšeni s mužstvem
polmrtví se koně svalují, boj nastane příkrý.
Orsilochus Remulu, an s ním se potýkati váhal,
dřevce na kůň zatočil, až ocel pod uchem tomu zatkvěl;
tou rohonoh zbouří se ranou a do výšky bolestí
netrpěliv prsy vystrmělými a hnátama hází:
muž vyhozen překotí se na zem. Katillus Ióla

též velikého duchem i tělem, velikého i zbraňmi
Herminia vyhodí; s temene tomu vlála po šíji
kštice plavá, paže maje holé, se předce nebál ran,
ač hol v bitvě celý. Širokou prohnáno lopatkou
chvělo kopí, a křiví muže probodeného bolestí.
Krev černá se lije všudy; mrtvoly ocel o závod
rozmnožuje, hledajíť rekové smrt ranami krásnou.
V největším davu bitvy plesá Amazona Kamilla,
toulem opatřena, bok jeden obnažený měla v půtce;
teď hybké z ruky rozsévá na vše strany dřevce,
teď pravicí valné halapartny se horliva chápe,
ze zlata luk s ramenou chřestí i Dianiny šípy.
Ona také, kdykoliv zahnána ujížděla zpátky,
v outěku obratná v pozadí z luku mířila střelbou.
Panny kolem sebe výborné měla družky, Larínu,
Tullu a Tarpeju, jenž měděnou chvěla v pěsti sekerkou,
Italky, zbožilá jež k ozdobě sobě Kamilla
vybrala jak v pokoji tak i vojně pomocnice věrné.
Právě jako Thracké Amazonky u Thermodonta
když vody objíždí v zbrojení bojujíce barevném,
buď kolem Hippolyty, neb když na vozíku se mužná
Penthesiléa vrací, ve průvodu velmi hlučícím
ženské s osrpenými pavézami zástupy skáčí.
Panno krutá, prvního a posledního kohos' pak
vrhla, kolik si na zem sama těl rozházela mrtvých?
Klytiova syna, Evnaea nejdříve, kterého
prohnala v odporu, bok dlouhou otevřevši mu jedlí.
Padne onen vypliv krve proud a naposledy hryzne
zem krvavou a umíraje ve své ráně se svíjí.
Lirisa pak a po něm Pagasa shode; ten otěže když
byl sbíral s koně probodeného sražen, a druhého
když padlému neozbrojenou ruku snažně podával,
stejně obadva na zem se kotí. I povrhne Amastra
Hippotovic, a v před stíhá na ratiště nalehnouc
Terea, Harpalyka, Chromisa, též Demophoonta;

koliko roztočených z ruky panna vypustila šípů,
toliko padlo mužů Frygských. Opodál na Japygském
hřebci se ve zbroji neznámé lovec Ornyt unáší,
od širokých ramenou zakrývala odňata býku
kůže bojovníka, hlavu chránila mu tlama s lící
s náramného vlka stažená s bílými zubisky,
spár selský ruku ozbrojoval; nicméně vrtí se
v prostřed vojska pořád a celým temenem vše přesáhá.
Jej dostihši — šiků obrat jí práci ulehčil —
prohnala a k tomu s urputným slova vyřknula srdcem:
„Zdá-li se ti, že honíš, Tyrrhenčane, zvířata v hájích?
nastala chvíle, která ženskými zbraňmi pokárá
chloubu vaši. K otcům však alespoň jméno nematné
na svět onen doneseš, že Kamillina zbraň tě zasáhla.“
Dále pak Orsilocha s Bútem, z Tevkrů muži ti dva
největší, a však píkou v zadu bodnula Búta
u prostřed mezi přilbu a háv, kde se jezdci zaleskla
šíje holá, s ramene kde levého pavéza visívá;
Orsilochem velikým honěna však z kola se vymknouc
vnitřního sklame a stíhá ji stíhajecího,
velkou pak sekeru dvakrát muži ve zbroj a kosti,
výše se pozdvihnouc, vtíná, ač velmi ji žádal
sám o milost; rána pryští se z mozku teplého.
Potkaje ji vyděšen trne nad pohledem nenadálým
Apenninů bydlitele syn Auna bojovný,
ne z Ligurů zadní, dokavád jemu šáliti přáno;
když posléze viděl, že ujíti nemůže nižádným
půtce během, královnu aniž odedáliti blízkou,
obmyslnou lest vzal na pomoc a počal tak
chytře mluviť: „Co na tom zvláštního, že koni jarému,
panno, věříš? ustaň od jízdy, pokus se na rovné
půdě o boj se mnou, ano pěšky k půtce se přistroj:
poznáš pak, větrná na jaký klam chlouba přichází.“
Dí; ta hrdosti vztekem bolným rozpálena družce
koně vydá a se pěšky staví k boji na zbraně rovné

s obnaženým mečem a s pouhým bez bázně puklěřem.
Než mněje takto jinoch že lstí si pomoh' a obrátiv
otěže bez prodlení odletí a vydav se na outěk
čtvermonoháči ručímu kuté v boky ostruhy vráží.
„Marně na mysli fučíš, Ligure, a se darmo vypínáš,
chytrostí doma obvyklých bez užitku užíváš,
však tebe klam živa ku svodnému neodnese Aunu."
To řkouc panna ručích na podešvích ohniva pílí,
mladci naběhne a od předu hřebce se uzdy chopivši,
dotře se naň a nepřátelské trest ze krve vezme:
tak jako pták zlostný, jestřáb, od skály vyneslé
holubici stíhá a chytiv ji pod oblaky rychlých
na křídlech ji drží a křivýma pazúrama pitvá;
krev pak a vyšklubané padají s nebes oblohy pírka.
Patřiv okem na to ne s nepozorným sedě na vrchní
výši Olympa otec a král všeho lidstva i božstva,
Tarchóna Jupiter Tyrrhenčana k bitvě nabádá
ukrutně a hněv mu ne ostny tupými zapíchne.
Bitvy davem proraziv skrze zástupy ustupující
Tarcho koněm a šikům slovy rozličnými domlouvá,
jménemt on každého volá, honěných k boji nutká:
„Ký strach vás, ó nikdy necitní, a vždy malátní
Tyrrheňané, v takovou uchvátil mysli nečinnost?
Ženská plaňky honí-li, aneb-li ta vojska prohání?
Nač v pravicích železo, k čemu šípy nosíme daremně?
K rozkoši Venušině, k nočním jste neliknavi půtkám,
i když zakřivená zove píšťala Bacchova k tanci!
Aj na plném stole vyčkati jídla a číše, to rozkoš
vaše je a snažení, šťastné-li svátky ohlásí
jatrohadač, a volá-li obídek do svatoháje."
To promluviv koně bodne a sám sebe oddati na smrt
odhodlán proti Venulovi bouřliv se vyřítí,
a strženého rukou násilně nepřítele pojme
před sebe na svůj kůň a cválaje préč ho unáší.
Pokřik se zdvíhá k nebesům a všickni Latínci

obrátí na to zrak. Letě ohniv Tarcho po rovni
zbraň s mužem odnáší, a pak od vrchu oštěpu ostrý
hrot ulomí a stránku přístupnou omakává,
kam by mu ránu vrazil mornou; ten vzdorně se bráně
od bodení ruku mu zdržuje, maře sílami sílu:
jak chyceného plavá hada když nese k obloze letmo
orlice zapletená nohama i pazúroma vázne,
had raněný ale do klikatých svíjí se kotoučů
šupinami zježenými hrozí a žahadly zasípá,
a pne se vzhůru pořád; tato bránícího se ostrým
tiskne neméně zobem a pere spolu křídlama vítr.
Tak vítězně kořist ze Tiburců zástupu Tarcho
odnáší. Vyrazí šťastného dle příkladu vůdce
rovněž Maeonští. A zadán již odsudu Arruns
s chytrostí všelikou a kopím obcházeje dříve Kamillu
kvapnou a skoumá nejlehčeji jak by ji sbodnul.
Kamkoli se vzteklá v davu bitvy obrátila panna,
Arruns tam poodejde a tich po její stopě slídí;
vítězná kudy od nepřítele zpátky přijíždí,
tam pokradmo jinoch pouhýbá otěže rychlé.
Ten přístup již a ten přístup vyhledávaje, vešken
objíždí okolek a na jisto kopím lstivě cílí.
Z náhody zasvěcený Chloreus, kněz Cybelin ondy,
v nadmíru skvostné zbroji Frygské z dáli se blýskal,
a spěněného koně hnal, jenž měděnou jako péří
lupenatou a zlatem prošitou měl čapraku krásnou.
Sám do brunátu oděn a do zámorského i červce,
Gortynské z Lyckého rohu střely toče vypouštěl;
helmu zlatou věštec měl a s ramenou mu lučiště
znělo zlaté, šustící rovněž u pláště žlutého
záhyby kmentu plavá též ze zlata sbírala sponka;
barvena sukně šitá i obuv na nohou cizokrajný.
Panna, budiž aby zavěsila zbroj k poctě do chrámů
Trojskou, neb aby se v dobyté zlato sama oblékla,
lovkyně, zaslepena vyvolivši si jednoho ze všech,

k souboji, stíhala jej nepozorna kolem všeho vojska, –
ženskou-jedno planouc po kořisti a loupeži tužbou.
Po straně šíp když vyhlédnuv posléze si chvíli,
mrštil a svrchované Arruns těmito slovy uctil:
„Nejvyšší bože, strážce svaté Sorakty, Apollo,
námi nade vše ctěný; borový brah tobě se pálí
stále u nás; ctitele tvoji z nábožnosti se tobě
důvěřujíce chodí přes oheň, přes podlahu uhlí.
Otče, popřej, by naší zbraně ta se očistila hanba,
všeckomohý! Svleky já ani loupeže z panny nežádám
vzíti si k oslavě vítězné; vděk ať podají mi
skutky jiné! Ta jen ať mou dotknuta potvora hrozná
padne ranou, beze slávy do města dědů se navrátím.“
Phoebus jej vyslyšel, a propůjčil zdar jeho přání
do pola, půl ale do větrných rozprchla se doušků:
přisvědčil k jeho prosbě, smrtí aby náhle Kamillu
svrhnul bouřící; nepřál ale hrad by zas otcův
uzřel; hlas větřivá na jinou stranu bouře zavála.
Jak mile v povětří z ruky puštěna zvuk dala píka,
Volsci obrátili všickni pozor a přenesli najednou
bystré na královnu oči. Sama však ani větru,
nevšimlať si ni hvizdu ni od hora šípu přišlého,
až hozena v prse obnaženém již zatkvěla. píka,
a hluboce vražena pila žižniva krev tu panenskou.
Tesklivy se sběhnou tovaříšky a již padající
pannu chytí. Poděsiv se uprchne přede všemi Arruns,
střídala v něm se radost i strach; již více netroufá
sobě kopím ni zbraní jinší se potýkati s pannou.
Tak jako vlk, dřív než ho zbraň odpůrcova stíhá,
pospíchá v neustále do hor vysokých po necestách,
jak mile pastuchu, neb velikého-li junce zadávil,
odvážného vědom si činu, jen ohon se třesoucí
spustiv pod břicho zandává a se v houštině skrývá;
tak se podobně s očí zbouřen v duchu odstranil Arruns,
jsa spokojen, že utek a se opět k vojsku přimísil.

Mrouc ona dřevce vytáhne rukou, ale hrot se zakotvil
ránu hlubou proraziv mezi žebry v kosti železný.
Klesne na zem sbledlá i očí jí víčka vychladlá
sklesnou, purpurové rty dříve opustila barva.
Než ale vydchne duši, promluví k vrstevnici jedné
Akce, kterážto přede všemi bývala věrna Kamille,
ráda dělíc všeliké s ní péče, a ještě se ozve:
„Již veta, Akko milá, jest po mně; moří mne bolestná
rána, kolem vůkol ve mrákotě všecko se černá;
uskoč a tento dones poslední Turnovi rozkaz:
„Ať do boje vstoupiv odrazí od města Trojanské.
Dobře se měj!“ A hned s těmito slovy pustila kantar,
bezděky zem na holou klesnouci se loučila tehdy
s lednatělým zponenáhla tělem, z ruky pustila zbraň a
hebkou šíji smrtí zajatou, složila hlavu na vždy,
se stonotem duše ku stínům pak uprchla nevolná.
Nastane nesmírný a zlaté pere hvězdy nebeské
pokřik, i rozmáhá se po pádě Kamillině bitva,
vojsko celé Tevkrů, spolu hustě s vůdci vytrhnou
Tyrrhenští, též Arkadská Evandrova síla.
Dlouho sedí ale již ona Trivina strážkyně, Opis,
na svrchu hor vznešená a po tichmo na půtku se dívá.
Až opodál prostřed mládenců vztekle hlučících
přesmutnou káránu smrtí zahlédla Kamillu,
zalkala a hlasy ty z vnitřního vylévala srdce:
„Ach příliš tebe, panno, zasáhnul, příliš ukrutný
trest za vinu, žes Tevkrovce směla týrati válkou.
Nic neprospělo tobě, že jsi ctila v háji Diánu
osamělá, na plecích žes naše nosívala touly.
V posledním hynutí ale tě neopustila předce
bez pocty královna tvá; nebudeť beze slávy
tvá mezi národy smrt; pověst tě nepomstěnu nezví;
neb kdokoliv porušil tělo tvé poraniv je smrtelně,
svou zaplatí to smrtí.“ Veliká vysokým pode kopcem
Dercenna, Lavrenců krále starého, ze hlíny

mohyla jest nasutá v stínech dubu rozkladitého;
sem rychlým kročejem spanilá se přenesla bohovka
a zde na Arrunta čekajíc od hrobky se dívá.
Jak zahlédla braní ho se blýskat a marně nadýmat:
„Proč pokradmo se odstraňuješ?" vece, „sem kroky naměř,
sem již pojď ztracený, by přijals hodnou za Kamillu
odměnu. Chceš-li také umříti zbraňmi Diány?"
Řekla a bez prodlení Thračanka z toulu zlatého
vyndala šíp peřitý a rozezlena napnula oblouk
tak tuze jej táhnouci, že ohnuty sešly se konce
vedle sebe, ruce pak na stejno se týkaly šípu,
hrotu levá ostrého, pravá vedle žíly a ňáder.
Třesk luku, a spolu šípu sykot v tu chvíli najednou
čil Arruns teprvé, v těle když ostří již uvázlo.
Nezpomenuvše na něj druhové vzdechlého naposled
ležeti jej nechají na nepovědomé v prachu líze;
Opis na křídlech k větrnému se nesla Olympu.
Po ztracené velitelce prchá hned jízda Kamilly;
různo Rutulci tekou, ostrý i Atínas utíká,
vůdci se rozprchnou a opuštěno mužstvo po různu
spásu hledá, jízdní koně k ohradě města obrátí.
Tevkrovců outok jen smrt každému nesoucích
nikdo nemůže zbraní udržeť ani jim se opříti;
unavených na plecech každý nese luk nenatáhlý,
a prachovou v běhu čtvermonohém tepe podkova půdu.
Oblakový se valí ke zdím ve mrákotě černé
prach; v hoři na hlídkách se do ňáder matky tepouce
ženské pozdvihují ku nebeským nářeky hvězdám.
Otvořených první kdo vtekli na outěku do bran,
těch tlupa nepřátel spolu smíšena stíhala v tísni,
smrti neušli však bídné; na samém prahu města
ve vlastních ohradách, pod bezpečnými domů svých
krytbami vydchli duše sbodeni. Částť brány zavírá;
cestu druhům nesmíť otevříť ani jich mezi hradby
města na prosbu přijíť: přežalostná povstane vražda

přístupy hájících, a se na zbraně zbraňmi vrhoucích.
Část oněch odvržených se před očma a lícema otců
uslzených u zdí stržená do příkopu kácí
po hlavě, část pustivši koňům v běhu uzdy na brány,
jako slepá, beraní a na ostré veřeje vráží.
Matky samé po zdích v té nutné obrany době —
láska k vlasti vnuká jim, což u Kamilly zahlédli, —
z outlých šípy rukou metají, a na místě železných
pík dubová drva, ohořelé též kůly a plaňky
s hora vrhou, a hoří první za hradby umříti.
Než mezi tím zuřivá zastíhnula poslice Akka
Turna mladého v lesích a přinesla mu zprávu žalostnou:
„Že zmařeno Volsků jest vojsko, že padla Kamilla,
zlí vrahové že vtrhli a šťastný boj bojovavše
všecko že zachvacují a nesou již hrůzu ku hradbám.“
Ve vzteku on — neb tak Jovova mstiva vůle to žádá —
obsazené zanechá hory a hluboký les opustí.
Sotva že od hlídek odešel a na rovinu coufnul,
již otec Aenéas do prázdných pokročil hájů,
a k vrchu postoupiv povyváznul z houštiny temné.
Ku hradbám se oba dva prudce ženou s všemi svými
zástupy, málo kroků pak zůstali od sebe státi.
Zároveň Aenéás rovinu spatřil v prachu téměř
kouřící i podál Lavrentské zástupy uzřel;
Aenéa hrozného také v zbroji Turnus uhlédá,
i příchod pěchoty i frkání koňstva zasléchá;
a byli by hned boj počali, hned zkoušeli bitvu,
mdlé kdyby byl Phoebus své koňstvo ve víru Hiberském
koupati nechtěl a po skloněném dnu noc nenavrátil.
V táboře před městem položí se a náspy upevní.

Kniha dvanáctá.

Obsah.

Vida ochabnutí Latinců nabízí se Turnus k souboji s Aenéem, ačkoliv jej Latinus od úmyslu odvracuje. Aenéas poselstvím o tom zpraven svolí; smlouva se řády posvátnými stvrdí: než mimo nadání zbouří Rutulce Juturna, sestra Turnova; ve zmatku Aenéas raněn a z bojiště odveden. Turnus v nastalé bitvě všecko před sebou poráží, až pak Venuší uzdraven Aenéas do boje se vrátí a Turna hledá a nemoha jej Juturnou vždy odstraněného postihnouti, oboří se na město. Královna Amáta zoufalá se oběsí. Turnus dostaví se konečně k souboji. Aenéas vítězí a již již k outrpnosti se kloní, uzřev ale ukořistěný pás Pallasův u odpůrce svého, Turna probodne.

Turnus tak setřených v odporné bitvě Latinců
v mysli viděl chábnouti a že znamenán očima všech,
by svůj slib vyplnil, zahořel sám od sebe prudce
a v duchu velmi se dul. Poenské jako někdy na poušti
od lovců do prsou když těžkou dostane ránu,
k obraně lev teprvé se strojí a radostně potřásá
na hřbetě kosmonosém hřívou a zláme zapíchlý
lovci beze strachu šíp a vydá z krvavé tlamy řvání:
tak nejinák tlící se v Turnu zapálila prudkost,
až pak rozbouřen tak řečniti jal se ku králi:

„Rozpaku v Turnu není, nemají proč brát slovo nazpět
Aenejští zbabělí, ani oč byla smlouva popírat.
V boj se vydám. Přines, otče, jen oběť a úmluvu počni.
Buď já Dardance pravicí tou k peklu odešlu
úskoka z Asie — nechť patří na to tiše Latínci —
a vlastní ocelí vyhladím sám hanbu obecní;
podrobené nebo měj je a choť Laviniu pojmi!"
S poklidným srdcem na to odpověděl mu Latínus:
„Výborných smyslů jinochu, čím víc udatenstvím
neskroceným plýtváš, tím více sluší mi radou ti
přispěti a všeliké rozvážiti pečlivě pády.
Dauna od otce přijals panství, mnoho měst dobytých máš
tvou pravicí, zlata neschází ani přízně Latínu;
více panen však jest v Lavrentsku a v obvodu Látska
podle rodu slavných; dovol ať nelibou ti otevru
pravdu beze lsti jaké a to rozvaž dobře na mysli,
že z ženichů prvních dceru já zasnoubiti nesměl
žádnému; všeho božstva to tak vždy zpívali věštci;
jen přátelstva krví a z lásky k tobě nabádán
a smutkem choti uplakané vše svazky zrušil jsem,
vzav ji připovězenou zeti a zbraně zlé uchopiv se.
Od té chvíle jaká mne stíhá válka a bída,
Turne, vidíš, i jakou ty přede všemi též toho snášíš.
Dvakráte zmoženi v poli sotva že čáku Italskou
hájíme v hradu tom, naše krev posaváde ohřívá
tok Tibeřin; již nesmírné pole kostmi bělá se.
Kam tolikrát se kloním? čili bláznovství mate smysly?
Jsem-li hotov do spolku je vzíti po Turnovu pádu:
proč tedy radč, abys ostal živ, já boj nepřetrhnu?
Příbuzní co Rutulci, celá pak co k tomu řekne
Italie, na smrt-li — osud moje ta slova obrať! —
já tě vydám, an o mou se dceř ku svatbě ucházíš?
Na měnivé věci války pohleď a slituj se nad otcem
dlouhověkým, jejž odděluje v dáli truchlivého
Ardea vlast." Ani tímto slovem neumírněna prchlost

Turnova, ba zmáhá se po léku daném a je horší.
Jak brzy mu lze bylo promluvit, tedy ústy pronášel:
„Péči jakou máš o mne, předobrý otče, prosím tě,
odlož jen, ano nech mě smrt si dobýti pro slávu.
Než i my, otče, také neslabounká z pěsti želíska
rozsejpáme a z rány naší krev rovně tekává.
Od něho dál bude matka, bohovka, i chraň zběha ženským
svým oblakem; v marné on stíny nadarmo se ukryj!“
Též královna novým té půtky losem polekána
a smrti blízka drží zetě plápolavého a zalká:
„Turne, při těchto slzách tebe já a při úctě, jakou-li
v srdci k Amátě chováš — tys čáka nyní jediná, tys
klid staroby rmutné, tys ozdoba říše Latinské
sám jediný, a celý o tě dům skleslý se opírá, —
já jen o jedno prosím, nechtěj ruce klásti na Tevkry.
V souboji tomto, jaký kolivěk tebe pád očekává,
mne též, Turne, čeká; odporné světlo opustím
zároveň; jáť jata Aenéa zetě zříti nehodlám!“
Slzmi jenom Lavinia hlas ten opáčila matčin,
vroucí líce slzou zalité stydlivosti zanítil
hojně oheň a se rozbíhal po tváří planoucí.
Jak slonovou kost Indickou kdyby někdo oblíčil
červce krví, anebo k liliím přivinul by bělostným
růže rudé: tak panně po lících svítily barvy.
On zbouřen láskou, oči zatkví jedno o pannu,
do zbraně více hoří a krátce k Amátě se ozve:
„Ne, nechtěj mne, prosím, těmi slzmi aneb takovouto
v těsný ten souboj jdoucího provázeti věštbou,
máti drahá; neb Turnu není smrti lhůta svobodna.
Idmone, rychle vyřiď Frykskému králi ode mne
vzkázání nelibé: Jak prvním na nebi jitrem
purpurových vezena v kolesích Auróra se zardí,
Tevkry neveď na Rutulce v boj; Tevkrů i Rutulců
ať zbraně odpočinou; dva krví rozhodneme válku.
Tam na onom poli ať se Lavinia choť vyhledává!“

Jak to vydal slovo z úst, do konírny se prudce ubírá,
a chce koní a je zhlédna plesá, jak řehtali před ním;
v poctu a dar dala jich Orithyja Pilumnovi králi;
sníh oni by na bělost a na rychlost větry přemohli.
Spěšně pacholci je obstoupí a plací a dutými
jim prsa dlaňmi hladí, a češí též na krku hřívy.
Sám pak lesknoucí se zlatem z bílé mědi pancíř
přikládá k ramenům, zkouší meč a jílec a chystá
štít k držení a rudé péří ku přilbě připíná;
meč již sám ohněvládný bůh Danau otci
spůsobil a žhoucí vláhou zakalil z řeky Stykské.
Posléz ohromný oštěp, co podepřen u sloupu
stál ve prostředním stavení, násilně uchvátí,
Aktora Aurunského kořist, a klátě kopištěm
pokřikuje: „Vzývána, co mnes' neošálila nikdá,
píko ty má, čas nastává; tebe měl obr Aktor,
teď vede Turnova pěst; tělo dej prorazit mi mužíčka
Frykského pravicí valnou a prohnati pancíř
rozdrtěný a prachem jemu vlas natříti, želískem
horkým skadeřený a plynoucí mastěmi z myrrhy."
Tak zmítá jím vztek, a s tváří plápolavému
jiskry srší a z očí bystrých jako bleskoty mihnou.
Jak hrůzoplodné před půtkou když v jevo dává
býk bučení, týž kláti rohem hněvivým se pokouší
o stromu peň se vzepře aneb zase trkaje dráždí
vítr aneb si na boj pohrává házeje písek.
Ve zbrani mateřině strašný k ostrému neméně
souboji Aenéas chystá se a rozpaluje hněv,
plésaje, že smlouvou bude mu lze skončiti válku.
V smutku těší druhy pak a Iúlovu bázeň ukájí,
sudbě učíc, a mužům ku králi Latínovi jistou
zprávu přinésti velí a ohlásiti zákony míru.
Sotva že den vzešlý po horách vysokých rozesíval
světlo nové a z dna mořského hřebci sluneční
vystoupivše z nosů vzneslých vyfrkávali ohně:

k zápasu prostranství velikého pode zděmi města
počali rozměřovat obapolně Rutulci i Tevkři,
u prostřed z trávníka bohům vystavěli spolným
ohniska, k těm oltářům vodu snášeli s ohněm,
zastřeni zástěrami, spoříškem věnčeny skráně.
S píkami předchází pluk Ausonský a plnými
branami zástupové se valí. Od oné strany Trojské
vojsko vytrhne i Tyrrheňané v zbrani velmi rozličné,
ozbrojeni ocelí, jakoby k náhlému volal jich
zápasu Mars. Sami též u prostřed těchto tisíců
jezdili vojvodové se stkvoucí v zlatě a červci,
zde Mnesthevs, krev Assaraka, zde Asýlas udatný,
tám Messáp, koňstva krotitel, Neptúnovo dítě.
Když po daném znamení své každý místo pozastal,
píky do země vrazí a o ně své štíty podeprou.
S matkami bezbranný lid na draha vyjde se dívat,
i kmetové churaví; na domech střechy a věže vůbec
lid osadí, na branách vysokých mnoho stálo diváků.
Juno také s vrchu, jenž Albanský teď se nazývá —
tehdáž jména toho, cti aniž té slávy nemíval —
prohlédnouc, k rovinám dívá se na oboje vojska
Lavrentů, Trojů i také na Latínovo město,
a v takový spůsob nenadále k Turnově sestře
bohyně dí ku bohovce, kteráž bublavým je studánkám
představena — vznešený na nebeské obloze vládce,
Jupiter, ji ujaté za panenství dal tuto hodnost —:
„Nymfo, ty ozdobo řek, sáma víš jak mému jsi srdci
nejmilší; nad všecky Latinky, které kdy na lůžko
stoupily nevděčné vysokomyslného Jupitra,
jsem tebe náviděla a nebes dopřála ti částku;
poznej svou, Juturno, bolest; nežaluj ale na mne.
Až pokavad dopřál mi osud a dopouštěly Parky
hájiti věc Latskou, tvé chránila jsem zdi i Turna:
teď mládence vidím s osudem v boj jíti nerovným;
Parčin nastává den a odporné moci chvíle.

Já se na boj ten, aniž na smlouvu tu dívati nechci:
jestliže lépe něčím ty prospěti bratru si troufáš,
lze ti, učiň! Nebohým to snad se na dobro obrátí.“
Sotva to řekla, z očí slze již Juturna prolévá,
třikrát a čtyřikráte rukou pere ňádra milostná.
„Chvíle není ku slzám,“ Saturnská Juno opáčí;
„pospěš a jakkoli tobě se dá, smrti bratra vytrhni,
hle znovu válku vybuď a zruš té smlouvy počátek!
K odvaze této radím.“ To řkouci opustila nymfu
rozpačitou, raněnu zármutkem, zbouřenu v mysli.
Králi se přibližují — v nádherné slávě Latinus
čtyrzpřežných v kolesích se veze; hlavu ozdobenou má
zářícím se kruhem se dvanácti zlatými paprsky,
Sola děda znamení; Turnus jede na spřeži bílé,
a klátí v pravici s širokým dvě kopiště kováním;
z té otec Aenéas, kmene Římanského počátek,
štítem hvězdovitým a nebeským blýskaje zbrojstvem;
Askanius velikého druhá s ním náděje Říma
z tábora vystoupí, a kněz vede v oděvu čistém
oštětěný sviň plod a beránka neostřiženého
k oběti a s bravy k oltářům blíží se hořícím.
K východu slunce oni s tváří obráceni pražmu
z ruk sypají solenou bravu na hlavu, a chlupy vrchní
ostřihují po čelích a na oltář víno kropí z číš.
Zbožný Aenéas vytasiv meč tak se pomodlí:
„Slunce mi buď svědkem toho vzývání, i ta země,
tak veliké pro kterou posavad jsem pohromy snášel,
otče ty všévládný, i ty Saturnovko velebná,
na mne nehorši se již, bohyně; slavný i ty, Marse,
otče, kterýžto mocí svou řídíš veškery války;
vás řeky i prameny vzývám i bytosti na výši
povětrné, i kdož na siné jsou hlubině božstva:
k Ausoňanu štěstí-li se obrátí zase Turnu,
zavřeno, zvítězení aby táhli v Evandrovo město,
kraj by opustil Iúl a pak Aenéovci by žádný

vzdor neprovedli, aniž ocelí nedráždili říš tu.
Než bude-li mně s naším Marsem Viktoria přáti —
jak doufám, že mi dopomohou bohové k tomu mocní —
kázati já nebudu Italům, aby sloužily Tevkrům;
jáť nebažím po vládě, ale chci, by zákony rovné
nezmožený lid obůj v pověčnou vázaly smlouvu.
Služby bohům opatřím; tchán můj zbraně měj si Latínus;
vlády i slávy tchán měj vrch; mně ohrady Tevkři
vystavějí a jméno podá Lavinia městu."
Dříve tak Aenéas, a po něm zase počne Latínus,
pohlédnuv k nebesům a pravou ruku zdvihaje k hvězdám:
„To přisahám, Aenée, ti při Zemi, Moři a Hvězdách,
při dvojatém plodu Latony, při Janusu dvojtvárném,
při moci pekla bohů a na přísnou Dítovu svátost.
Ať to slyší Jov otec, umluv mstitel on hromovládný.
Vzývaje svědky bohy, tknu se teď oltáře i ohně:
den žádný nezruší Italům tu smlouvu ni mír ten,
jakkoli vrhne se věc; žádná moc vůli mi dobrou
nezvrátí; potopou zalita kdyby snad se i země
smísila s vod vlnami, kdyby obloha v peklo se vrhla!
Jak toto žezlo" — držel on právě v pravici žezlo —
„nikdá víc nevydá listů ni stín s ratolestí
jakž jednou v hájích uťaté od pně hlubokého
matky nemá, a nožem jemu odňata odnož i listí,
jindy strom a potom umělec jej k ozdobě zavřel
v kov stkvostný a posléze Latinským dal nosit otcům."
Při obapolných těch smlouvách takové řeči vedli
před pohledem knížat předních, i dobytčata řádně
k oběti zasvěcené zabijí, hrudě ještě živoucím
vytrhují a kladou mnoho tížných mis na ohniště.
Než rovná nezdála se již tato půtka Rutulcům
dávno, a rozličným zmatkem se pobouřili v srdcích,
tím víc, nestejné když síly shlédali blíže.
Sám Turnův k tomu přispíval vzhled i chod nepodobný;
když pokořen k oltáři kročil s očima sklopenýma,

tvář měl vybledlou a jinošské líce zapadlé.
A když reptání mezi lidmi spatřila sestra
Juturna zmáhat se a proměnu důvěry kleslé,
v prostřed vojska Kamertovi tvář na se béře podobnou,
po pradědech jenž rod vzácný a jméno od otců
ctnostmi dědil slavných, a bojovník sám byl udatný,
těchto věcí umělá do prostřed zástupu vešla
a řeči roztrušujíc všeliké se tak ozvala posléz:
„Hanba-li vám to není Rutulé, duši jednu že všickni
za sebe obětujem? Na počet zdaž a sílu my rovni
nejsme-li jim? Hle to jsou ti Trojáci a Arkadi všickni,
a hrozný ten pluk z Etrurie Turnu protivné!
Nezbude odpůrců však, vejde-li v půtku druhý z nás.
Ovšem k Svrchovaným, jichž árám obětován jest,
oslaven on vstoupí, živ týž bude národa v ústech;
my vlasti zbaveni pyšných poslouchati pánů
navždy budem: ale teď si na těchto nivách pohovíme.“
Touto řečí se mládencům podpálilo srdce
více a více, a reptání se plížilo dále.
Zjinačeni jsou Lavrentští a Latinci najednou,
ač již sobě pokoj a statkům doufali spásu
bezpečnou, volají teď o zbraň a skončiti nechtí
smlouvu a jen litují odpornou Turnovu sudbu.
I připojí Juturna jiný div a o mnoho větší
dá na nebi znamení, nad nějž nic býti nemohlo
mocnějšího zmást a pobouřiti mysli Italců.
Ejhle plavý pták Jupiterův letě s oblohy modré
ptactvo honí poblíže břehů a za perutonosnou,
zvučnou hnal se tlupou a k vodám nenadále dopadnuv
výbornou labuť uchvátil nohama klikatýma.
Upiali na to Itálci pozor; ale všecka letadla
obrátí se od outěku — div patrný! — a křičíce
na křídlech se nesou k nebesům, jako mrak je zatemní
a vraha obklíčí, až orel pro břímě byv umdlen
a množstvím přemožen, svou pustiv tam ze pazourů

loupež v řeku hodil, a hlouběji v oblaky prchnul.
Pozdravují zázrak s velikým Rutuláci plesáním,
a k ruce braň chápou a dříve Tolumnius věštec:
„Toť bylo, toť,“ promluvil, „což jsem modlitbami žádal.
Vítaje poznávám tu nebešťany. Já poveduť vás,
já! zbraně chopte se, vy nebozí! válkou přepadá zlý
vás cizinec, jako ptáky slabé a vaše břehy mocně
v pouště mění; on uprchne a obrátí k hlubokému
plachty moři. Svorní vy seberte se v zástupu hustém,
a zmužilou půtkou lapeného ochraňte si krále!“
Dí a na nejbližšího točil nepřítele oštěp
předběhnuv; zařičí jenom ostrý dřín a na jisto
vítr seká. To a zároveň ohromný křik, a ihned
jsou vše řady zmateny a zapálena k rozbroji srdce.
Píka letíc spanilotvárných jakž naproti právě
pospolu stálo devět bratrů, jichž manželu věrná
zrodila Tyrrhenská choť Arkadskému Gylippu,
u prostřed nich jednomu pás, kde šitý se otvíral
o břicho a spojené hryzla zápona konce řeménků,
výtečnému tělem, skvostnými i zbraňmi mladíku
žebra mocí prorazí a žlutém ho na písku rozestře.
Než bratři zmužilí pro litost rozhorleni vesměs
jedni tasí meče pěstmi, druzí uchopivše železných
střel hazecích, slepi v boj se hrnou. Jim naproti vbíhá
zástup Lavrentů; a s oné strany se přivalí zas
Tevkři, Agillinští, též Arkadi v zbroji barevné;
všech při tu rozhodnout ocelí se zmocnila touha.
Rozhazují oltáře, od oblohy mračno přichází
vystřelených šípů a železný hrne se příval;
číše nosí pryč od ohnišť. I Latínus utíká
bez vykonání smluv, ztupené odnášeje modly.
Tu hned zapřahají do vozů a jiní zase rychle
vyskakují na koně, s dýkou tasenou se ženou v boj.
Messápus, dychtiv zmařit úmluvu přímo na krále
Aulesta, králů Tyrrhenských vyznačeného

vinkem, tiskne koněm bujným: ten couťaje padnul
na znak, o postavený oltář v zadu ramena bídně
a hlavu též narazil; přiletí Messápus horoucí
s oštěpem ohromným jako trám, s koně z hůry přetěžce,
ač o život prosil, jej proklál se ozývaje takto:
„Měj to! bohům velikým lepší ta vzdána je oběť!“
Sběhše se Italové, z teplých zbroj loupili oudů.
Naproti obhořenou s oltáře hlaveň Korynéus
chvatne a Ebusu, prudce dorážejecímu ranou naň,
v tváři oheň mršti, brada až mu chytivši se dlouhá
smáhu vypustila uškvařená. Sám následoval pak
a zmateného pojal levicí vraha za kštice dlouhé
a strhl náhle na zem, kolenem se pak o něho opřev
meč do boku břitký mu vrazil. Podalírius Alsa
pastýře, v první řadě když naň prudce se sápal,
od hora hnal mečem obnaženým: ale tento sekérkou
rozvedenou jemu rozpoltí čelo a bradu na dvé
rozmece, až krve proud se mu rozlil po zbroji šíře.
Velmi tuhý poklid a železný oči mu zastře
sen, a světla nocí černou se mu na věky zavrou.
Ctný ale Aenéas bezbrannou pravici rozpial,
i hlavu obnaženou maje svých se křikem dovolával:
„Kam ženete? kam vás rozbroj nenadále zavádí?
Ach zadržujte hněv! vykonánať smlouva a zákon
všecken již naplněn; mně sluší bojovať jedinému;
nechte mne, všeken opustěte strach! Já smlouvu upevním
svou pravicí; pro ty oběti již povinen je mi Turnus.“
Mezi řečí takovou, mezi věcmi nedomluvenými
hle k reku hvízdící se na křídlech šípka donáší;
neznámoť, z ruky puštěna-li, čili z větru vypadla,
kdo z Rutulů či bohů získal si tu chválu, či pouhá
náhoda jen, skryta zůstala čest takového rekovství;
nikdo se tím aspoň nechlubil, Aenéa že bodnul.
Turnus jak z pole ustupovat Aenéa byl uzřel
a zmatené vůdce Trojské, čákou splane náhlou;

hřebce volá, i zbroj žádá a na vůz jarobujným
jen zablýskne skokem a v rukou zase opratě řídí,
a statných mnoho velmi mužů jako létaje vraždí,
i převalí množství polomrtvých, pod koly strhne
houfy celé a brané na běžící oštěpy hází.
Tak Mávors krvavý když u chladného řečiště
Hebra se rozpáliv zaduní svým štítem, a koňmi
rozbujenými do půtky vrazí, ti na rovině šíré
přeletují Nota i Zefyra, pod noh dupotem lká
Thrácie kout a kolem boha průvodčí jeho pádí
černé tvářnosti Hněvu, Oukladu a spolu Bázně;
takž ohniv Turnus koně prostřed bitvy poháněl
kouřící se potem; nelitostně nepřítele vraždil
rouhaje se pobitým; krvavou rosu podkova prudká
rozkropuje a krví směšený všady přišlape písek.
Již Thamyra, Phola i Sthenela smrti v obět odevzal,
s tím potkav se i s tím; opodál toho, z dáli obadva
Imbrasiče, Glauka s Ladesem, jichž v Lycii Imbras
sám vychoval, jich učiv, jak stejným zdobeni zbrojstvem
by měli půtku zavést nebo koňmo přebíhati vítr.
Evmedes na jiné straně do hluku bitvy se vybral,
v půtkách výborné dítě staršího Dolóna,
od děda jméno dědiv, smysl a spolu sílu od otce,
jenž jednou, když šel Danaů vyskoumati tábor,
vůz syna Peleova hodlal si za odměnu vzíti:
Tydeovec ale smělci jinou za tu odvahu velkou
výsluhu dal, že po koňstvu Achillovu více nedychtěl.
Jakž opodál Turnus jej v otvořeném poli spatřil,
dřív lehkým ho kopím po prázdné prostoře stíhal,
dvouspřežné koně zastavil a s vozu pak skoče pospěl
ku spadlému a od pola již mrtvému na hrdlo
šlápl nohou a z pěsti mu meč vykroutil a blesknuv
jej potopil do krku hluboko, k tomu ještě se ozvav:
„Ejhle pole, Trojane, jež válkou tu si dobýval,
a kraj Hesperie leže měř: tuto odplatu brává,

kdož mne zkoušeti smí železem; takť ohrady zdí se!“
Dřevcem též hrozným Asbúta mu družce přidává,
Chlorea též, Sybariše a Thersilocha i Daréta,
a s koně bujného na znak spadšího Thyméta.
I kterak Edonský Boreas, když váti počíná
Aegejské na hloubi, vlna k břehu náhle se válí
a mraky k outěku hned se mají, kam větry naléhnou:
tak kudy cestu sekal, se vyhýbali zástupy Turnu;
obracují se a uprchují; jej vztek nese prudký,
plápolavým chocholem jeho přilby šlehá s vozu vítr.
A však ten zuřivý útok v duchu nesnesl Phegevs,
a přímo k vozu se přitočiv, pravicí velemocnou
rozpěněné koně pádící zapopadne za uzdu.
An vlečen u jha visí, nenadále tak obnaženého
píka zasáhne hrubá a mocí prorazí jemu pancíř
dvojlicný a z rány krev pije na prsu vrchním.
On ale nastaveným se obrátiv k odporu štítem
kráčel a napřaženou přispěl na nepřítele dýkou,
když jej rozběhlé kolo a prudká osa náhle
uchvátí a povrhne na zem; a stihna ho Turnus
nad koncem brnění vrchním, u přilby okrajku
hlavu uťal mu mečem a nechal tam mrtvolu v písku.
An Turnus vítěz toliké v poli pohřeby páchá
Aenéa mezi tím Mnesthevs a družce Achates
i chlapec Askanius krvavého k táboru vedli;
on střídou kroky o dlouhý podpíraje oštěp
zuřil a hrot vedraný zlomené na trestce vytáhnout
usiloval a po nejbližší chtěl pomoci cestě,
ránu celou by mečem rozřízli a šípu dokonce
skrýš aby vykrojili, a do bitvy ho pustili nazpět.
Foebu nade vše milý pomocí přispíval Iapis
Iasovič, prudkou zajatý jemuž ondy milostí
sám byl Apollo vesel umění a své dary půjčil
ptákopravectví se citharou a také střely spěšné;
onť aby otci osud vzdálil složenému na lůžku,

sílu bylin se znáti učil též prospěchy léků,
oblíbiv si tiché umění beze slávy provádět.
Stál zuře hořkostí, náramnou opřen o píku
Aenéas jinochů množstvím obstoupen a nehnut
truchlícího Iúla slzou. V pozadí ale starček
podkasané maje Paeanova dle způsobu roucho,
šetrně darmo rukou lékařskou Foebovo mocné
přikládá koření, pravicí šíp darmo vytáhnout
usiluje, hrot i kleštěmi hryznoucími popadne.
Štěstí nepřeje těm cestám; nepřispěl Apollo
svou pomocí, vzteklá v poli hrůza se více a více
rozmáhá, zlé jest bližší. Již se v prachu státi
obloha zří, jízdni zjevují se, zhusta do prostřed
tábora šípy letí; jde smutný v oblaky pokřik
válčících jinochů a v půtce tuhé padajících.
V tom Venus ustrnulá nevhodnou syna bolestí
Dobré-Mysli kořen na Kretské Idě utrhla,
proutek s ovlněným listím a kvítka mající
červenavá, divokým nepovědomá kamzíkům
rostlina, na hřbetě-li slétlá jim zatkvěla šipka.
Sem ji donesla Venus temným zahalivši si líce
oblakem, a v lesknémi kotlíku vaří a přelívá
vývar a lék udělá tajný, voňavý, všehojící,
ambrosie do něho zdravodárnou šťávu přikápnouc.
Připravenou nevědom tou vláhou starček Iápis
ránu vymyl a hle z těla všecka bolest nenadále
vyšla a zas ve celé zdravá krev proudila ráně;
bez nucení ruce poslušná samovolně vypadla
zástřela, obnovená i hned se vrátila síla.
„Rychle přineste jenom reku braň! Co dlíte?“ Iápis
hlasně volá, a zapálí prv na nepřítele srdce.
„Toť lidskou pomocí, uměním se nedálo hojícím,
pravice má, Aenée, ti uzdravení nepodává;
větší bůh to činí, k větším tě vysílaje skutkům!“
Dychtiv onen do boje, hned do zlata lýtka uzamknul

ze všech stran a nemá stání a blýskne kopištěm.
Jak mile štít při boku měl a pevný na pleci pancíř,
do zbroje již oblečen objímá Askana dítě,
a skrz helm vysoký jej líbaje ještě se ozve:
„Uč se ode mne pravou, synu, ctnost a práci rekovskou,
štěstí měj od jiných! Teď mé tebe rámě ve válce
ochrání, aby vítězství ti vyzískalo velké.
Tak učiniž i ty; až květné tvé dozraje stáří,
buď pamětliv a v mysli uvaž tvých příklady předků,
jak tebe byl Aeneas otec a strýc vedl Hektor.“
Jak slova ta promluvil, ze bran se ubíral ohromný,
náramným v ruce máše kopím; s ním v zástupu hustém
Anthevs a Mnesthevs vyhrnou se a tábor opustiv
vešken lid teče ven. Mrákotný prach okolím se
rozšiřuje, tlučena kročejem noh zem se otřásá.
Od náspů spatřil je přicházeti naproti Turnus,
spatřili Ausonští, jejich oudy a kosti probíhal
strach ledový; ze všech první Juturna Latinců
ten zaslechla a poznala hluk a uprchnula leklá.
On přiletí a polem širokým vede zástupy černé.
Jak když přívalné ku zemím žene vichřice mračno
od prostředka moře, nebohým ach dříve tušícím
srdce trnou již rolníkům, že v záhubu strhne
jim stromy i s osením, a že vesměs všecko vyvrátí;
před ním ještě letí a nesou hřmot ku břehu větři:
vojvoda Rhoetejský tak právě na vojska protivná
své pluky hnal; každý pak v hustém klínu se sráží
do hromady. Statného pere Thymbraeus Osíra,
Archetia Mnesthevs, Epulóna rozetne Achátes;
onde Ufenta Gyas; sám padne Tolumnius věštec,
jenž první vyhodil vzdorný na nepřítele oštěp.
Až k nebesům zdvíhá se povyk, až obráceni zadkem
zas prášíce polem vydají se Rutulci na outěk.
Sám pohrdá někoho smrti od zadu srážeti v oběť,
nevšímá si ni těch, kdož přímou šípy nesouce

naň šli nohou; v husté jediného mrákotě Turna
šlápěje stále hledá, k boji jej jediného vyzývá.
V mysli proto strachem ohromena Juturna mužatka
od opratí svrhne s kozlíka Metiska, kočího
Turnova, od vozu jej nechajíc daleko sraženého;
sedne a rozvlněné sama opratě rukama řídí,
všecko na sobě majíc brnění, tělo, hlas i Metiskův.
Jak veliký bohatého palác když pána prolítá
černá vlašťovice a na křídlech síně projíždí,
žer skrovný hledajíc a štěbetným potravu hnízdům,
teď v prázdných podloubích, teď zas u mokřiny blatné
zašveholí: Juturna středem nepřítele rovně
s koňmi jede, a letíc na voze prudkém vše obejde,
již tu a již zase tam jako vítěze bratra ukáže,
jen že jemu k boji místa nedá a do dáli zalétá.
Aenéas nic méně běhá proti nim v kruhu oklik,
a stíhá muže a v mezerách řad rozražených jej
hlasně volá. Kolikrát nepřítele postihl očma,
a pokusil se během stihnout koně křídlonohého,
vůz tolikráte také Juturna obrátila nazpět.
Než co činiť? Darmo v rozličném víru točil se,
a všeliké na příč jeho srdce vyzývali péče.
Lehkoběhý v tom Messapus naskytne se právě
dvě nesa píky tuhé v levici s hroty nastavenými,
a z těch již jednou klátí a na jisto zamíří.
Postanul Aenéas a hned se sbíraje za štít
přikleknul kolenem, hozená ale odnesla již mu
píka chochol, s hřebenem odrazivši s přilbice hřívu.
Tu hněvy pak překypěl, obklíčena úklady jak se
býti viděl a zajížděti vůz i hřebce po různu,
i svědčil se Jovem i smluv zrušených oltářem.
Teď teprvé vstoupil na prostřed a Marsem ochotným
přestrašený nelitostnou bez rozdílu počínal
vraždu, celou hněvu náramnému již uzdu popustiv.
Ký bůh teď tolikých k mé písni vražed a porážek

rozličných a smrtí vůdců bude líčiti obraz,
jichž po celém poli Turnus aneb též hrdina Trojský
byl učinil? takovou-li se líbilo hýbati bouří,
Jupitere, lidi, jenž měli v míru přebývati věčném?
Aenéas — když obnovenou byli Tevkři tekoucí
půtkou zastaveni, mnoho neprodlelému Rutulci
Sukrónu, kdež nejnáhlejší smrt, do boku tna
meč hmotný dorazí i za žebry do útroby kotle.
S hřebce shodí Turnus Amyka, jeho bratra Dióra
též, a je opěšalý potkav, dlouhou toho píkou,
tam toho setne mečem a obou zavěsí hlavy na svůj
vůz a rosou krvavou kapající dále převáží.
Jinde Talóna onen, Tanaa, statného Cethéga
v jedné půtce vydal tři na smrt a ještě Onýta,
dítě Echíonovo vlastní a Perídie matky;
ten vyslané od Apollinových niv z Lycie bratry
a mládence Menoeta, jehož tato mrzela válka,
Arkadského, který blíž rybné na břehu Lerny
měl živnůstku chudou a domek, a nepoznaje mocných
rozkoše, s otcem svým najatý jen zvůrek osíval.
Tak jako zápalní ohňové v les vpuštěni ze stran
rozličných a zapálena houšť kdyby praskala bobčí,
neb kdyby od pohoří vysokého sbíhaly valné
bystřiny rozpěněné ječely k moři prudce tekoucí,
každá svou si dráhu pleníc; tak obadva ženou se
Aenéas do bojů a neléněji Turnus, a teď, teď
jim víří vnitř hněv, pukají prsa nezmožitelná
půtkami, teď se vší sílou doleháno na rány.
Teň Murrhána, dědů jenž a pradědů starodávné
jméno a rod svůj vyhlašoval od Latia králů,
strhne dolů kamenem, náramné skály to vichrem
a s vozu jej vyrazí na zem, až pod opratmi a jarmy
jej kola vlekla s sebou; ano častým podkova práním
svého na pána nepamětných jej rozbila hřebců.
Naproti Hyllu onen jeda s úmyslem se přiháněl

ukrutným a hodil šíp na zlacené jeho skráně:
že v mozku proťatém skrz helm jemu zatkvělo ostří.
Tvá ani zvěst nevytrhla tě Turnovi nejzmužilejší
z Grájů Kreteve; ni svoji nekryli bozi Kupenka,
když naň Aenéas dorazil; prsa se vzdala přímá
železu, též kovaná nebohému neprospěla přilba.
Lavrentů tě také jsou spatřily úhory padnout,
Aeole, a hřbetem obšírnou zastírati půdu,
tak padl, Argivské pluky jejž potříti nemohly
dříve ni Priamova království zhoubce Achilles:
zde tvé byl smrti cíl; vznešený dům měl si pod Idou,
v Lyrnesu dům vznešený, Lavrentské hrobku na půdě.
Vojska celá se obrátila v boj, zde všickni Latinští,
tam řady Dardanců, Mnesthevs i Serestus udatný,
Messápus koňstva krotitel, statný i Asýlas,
Etrusků pluk i Arkaďana spolu křídlo Evandra;
každý pro sebe muž ze vší moci sílu namáhá;
bez klidu, bez prodlení; valný všady zápas a půtka.
V tom nejkrásnější Aenéovi vnukla rodička,
na zdi by teď udeřil, a s vojskem k městu namířil
rychle a tím přepadem nenadále Latínce pobouřil.
On jak po stezkách rozličných stíhaje Turna
bystré roznášel sem a tam zraky, město zahlédne
bez pokuty v takové samo státi ve válce pokojno.
Teď větší jej půtky obraz nenadále zanítí;
s Mnesthévem Sergesta volá i Seresta jarého
vůdce a vystoupí na pahor, kam shlukla se Tevkrů
ostatní voje moc, i neodkládá z pluku nikdo
štít ani šíp. Výš on stoje v prostřed z náspu se ozve:
„Nedlete můj vykonať rozkaz — tak Jupiter určil —,
nikdo pro ten počinek náhlý váhavěji nejdi!
Město, pramen té války kruté, trůn krále Latína,
uzdu nepříjme-li a zmožená-li se dnesky neuzná,
vyvrátím a zemí kouřící bydla vyrovnám.
Neb očekávati mám, až Turnu s námi se zlíbí

zkoušeti boj, aneb až přemožen v poli chtěl by se potkat?
Tam hlava, tam, krajané, jest příčina války ohavné.
Rychle přineste fakul, ku smlouvě dožeňte je ohněm!“
Domluvil a všickni s myslí jak o závod ochotnou
klín učiní a v houfu slitém přinesou se ku hradbám.
Hned se i žebříků, hned i dosti ukázalo ohňů.
Jedni se rozběhnou ku branám a stráži pobíjí;
šípy druzí metají a zatemní oblohu střelbou.
Sám mezi prvními pravici pod hradbami vztáhne
Aenéas a hlasem velikým na Latína naříká,
osvědčí se bohy, znovu že k boji jen donucen byl,
že dvakráte zradou Italé jsou zlámali smlouvu.
Nastává mezi ustrašenými měšťany rozbroj:
jedni chtí otevříti město a brány odemknout
Dardancům, táhnou na hradby samého i krále;
s braňmi jiní spěchají a snaží se uhájiti hradby:
tak jako když zavřené včely pastucha najde ve pemse
dírkované, a hned hořkým jich dýmem okouří;
vnitř splašeny ty se sem tam po svém táboře z vosku
rozptylují a také s velikým vučením hněvy ostří;
černá z krytby se vůně valí, a skála slepým zní
reptáním; dým do větru prázdného vychází.
I přihodí se mdlým tato náhoda ještě Latincům,
jež ale město celé do smutku hlubého uvrhla.
Jak viděla královna nepřítele jíti na město,
a stupovat ke zdím a vylévati na střechy ohně,
nikdež pak Rutulů odpor ani zástupy Turna;
myslela nešťastná, že jinoch v tom zápasu půtky
byl zahynul; tu se jí náhlou mysl mátla bolestí,
vinna se býti volá, hlava i všeho zlého počátek,
a mnoho bezsmyslná z hoře a vzteku ještě mluvivši,
purpurové roztrhne rukou hotova k smrti roucho,
výše uzel na trám splítá a ohavně umírá.
O smrti té ubohé když dostaly zprávu Latinky,
dcera žluté vlasy, nehty trhá Lavínia první

i tvář růžovitou, ostatní zástup i vůkol
stejně zuří, a celé stavení lkáním se ozývá.
Fáma to neštěstí po celém hned roznese městě:
mysli tratí vše, chodí v roztrhlém rouchu Latínus
byv ohromen osudem chotě a zbořením spolu města,
na hlavu nešvarný sypaje prach šediny hyzdí
a mnohokrát se viní, Aenéa že Dardanského
dřív nepřijal a zetěm jej z dobré vůle nevybral.
Posledním tehdáž na bojišti za málo kterými
válečník se honil Turnus již ochableji, čím dál
tím již méně a méně těšiv se z proskoku hřebců.
Až mu zaneslo onen se slepými hrůzami pokřik
smíšeno povětří, uši nastavil upiatě z města
k těm zmateným povykům a neutěšenému bublání.
„Ach běda mi, kterakou to žalostí hradby se bouří,
jak veliký to povyk ze všech stran města se víří?“
Tak vece a zmámen stáhnouti pak opratě káže;
nač jemu proměněná ku podobě kočího Metiska
sestra, která jemu vůz i na oprati řídila koňstvo,
touto řečí odpověděla: „Stíhejme zde, Turne,
Trojskou láj, kdež vítězství ti otevřelo cestu;
jsou-tě jiní kdo rukou dovedou obrániti město.
Aenéas na Italce vrazil, a v půtce se zmítá,
my pravicí lítou zde na máry odešleme Tevkry.
Počtem ani slávou tak umenšen z půtky nevyjdeš!“
Nač Turnus:
„Dávno jsem poznal tebe, sestro, když poprvé jsi
smlouvy naše zkazila a se té byla oddala válce.
Marně mě teď neklamej, bohyně. Kdo mnedle s Olympu
vyslav tě takových uložil ti snášeti nesnáz?
Snad nebohého abys hořkou smrt uzřela bratra?
Než co činím a jakou štěstí mi slibuje spásu?
Sám před mýma jsem očma viděl dovolávati se mne
Murrhána, nad nějž mi nebyl druh nikdo milejší,
padnout reka ranou velikou velikého jsem uzřel.

Nešťastný padl též Ufens, aby víc naši hanbu
nespatřil; těla i zbroje jeho se zmocnili Tevkři.
Mám-liž město také — jediné to zbývalo ještě —
dáti kazit, pěstí-li neodvrhu Drancesa posměch?
Hřbet-li vydám, a běh Turnův uzří-li ta země?
Tak-li je bídno smrtí zahynout? Jen, Máni, vy buďte
příznivi mi, pokavadž odporna mi vůle nebeských.
Čista jináč duše má a nepovědoma viny žádné
k vám stoupí, velikých nenehodna proslavy předků!“
Sotva to byl domluvil, přiletí skrze houfy nepřátel
rozpěněném na hřebci Saces, raněný maje šípem
oblíčej, s prosbou pospíchal a Turnovi hlásal:
„Turne, spáso ty poslední, nade svými slituj se!
Ozbrojen Aenéas hřímá a hrozí již Italců
nejvyšší podvrátit hrad a v zkázu ho dáti,
zápaly již krovy obletují. Na tě líce Latinci
a zraky obracují; sám král páčí se Latínus,
koho zetěm by volil, a k jaké by se úmluvě chýlil.
Nejpříznivější ti sama královna se vlastní
usmrtila pravicí, zmatená již opustila světlo.
U bran Messápus jediný a s ním rek Atínas
v půtce se udržují; vůkol je zaklíčili hustí
zástupové, ano žeň meči vytasenými železná
hrůzu plodí: a ty vůz v pustém trávníku projíždíš?“
Ustrnul a pomaten obrazem té náhody hrozné
před se hleděl a mlče stál Turnus. V srdci mu vířil
nesmírný stud a rovně hořem spolu smíšena vzteklost,
láska zmítá jím, msta i povědomá sebe síla.
Jak mile rozražená tma a světlo navráceno mysli,
plápolavých pak očí kruhy zpět na hradby obrátil
zarmoucen s koles ohlédnuv se k městu hrubému.
Ejhle tu vířící plamenem mezi patry valil se
a k nebesům sloup vyšlehoval, již i baštu zasáhnul,
baštu, kterou ze břeven pevných sám vyhnati kázal,
s podloženými koly spojenou vysokými i mosty.

„Již mě přemáhá, sestro, osud; ty mě meškati ustaň,
kam bůh, kam mě volá kterakákoli náhoda, pojďme!
Nastává boj s Aenéem, nastaň sebe horší
i smrti los: nesmíš však více mě, sestro, uzříti
neslavným. Z toho jen se dovyvztekati vzteku nech mě!“
Dí a skok rychlý učinil s vozu přímo na úhor;
sestru nechav smutnou prostředkem hnal se nepřátel
ozbrojených a během rozrážel zástupy prudkým.
Tak horní jako skála, když se do úvalu řítí
s vrchole, odlomena větrem či podemleta deštěm
přívalným, čili rozdrobena lét spadla pro vetchost,
po příkré se stráni nese zlý ten hory kus a
výskakujíc ode země i háj skot i lid a na cestě
všecko s sebou spotrhá: rozmítaje zástupy Turnus
tak se žene k městským ohradám, kde krví prolitou již
mokvá zem a kopími hučí hozenými povětří,
a znamenav pravicí, hlasitými tak ústy počíná:
„Ustaňtež Rutulé, vy také zbraň uložte Latínci:
jakkoli los dopadá, můj buď; mně sluší jedinému
rozhodnouti mečem a za vás se pro úmluvu káti.“
Všickni poodstoupí a dají na prostoře místo.
Než otec Aenéas zaslechnuv Turnovo jméno
zdi městské zanechá a vyneslé bašty opouští,
a prodlení pominuv, počaté hned i dílo ukládá,
a pro radost jásá a zbrojstvem strašně zahřímá,
sám jak Athos veliký neb Eryx, an zachvěje někdy
blesknoucí dubinou, nebo jak sněžným vrcholem se
pyšně starý Apenin povznáší k obloze vzhůru.
A hned Rutulové, Trojané i všickni o závod
naň obrátili zrak Italé, kdož bránili výše
bašty i kdož beranem zespod rozráželi hradby,
a zbraně pak složili s ramenou. I diví se Latínus,
jak dva muži, splozeni rozličných ve světa koncích,
valně se potkali teď, železem aby rozhodli svár svůj.
Než oni, jak polní se otevřela rovina prosta,

v náběhu přeprudkém z opodáli kopí vyhodivše,
pospolu boj počnou; kované jim drnčely štíty —
země se otřásá —; časté pak mečmi si rány
zasazují, štěstí tu i síla se mísily v jedno.
Tak jako na hvozdech Silských či na výši Taburna
v půtce nepřátelské čely odpornými dva býci
naběhnou do sebe, — utekou polekáni pasáci,
stádo celé pro strach oněmí a jalůvky neceknou, —
kdo v luhu má panovať, koho by mělo stádo poslouchať;
z nich valnou každý sílou se k ráně domáhá,
opřeni rohy kolí do sebe, krk i šíji přehojnou
často krví si myjou; bučením se celý luh ozývá:
tak nejinák Trojan Aenéas též hrdina Daunský
do štítů narazí; veliký tluče oblaka třeskot.
Jupiter ejhle drží rovné dle jazýčka dvě misky
sám v ruce, a však obou rozličné osudy váží,
boj koho odsoudí, na koho smrt vrhne se váhou.
Bleskne onen, mně se bezpečným a vztýče se Turnus,
vší těla svého moci dobytý meč s výše napřáhne
a seče; vykřiknou Trojané i Latinci uleklí
a zraky upiali od stran obou; ale meč jemu zrádný
se přelomí a planoucího v době rány opustí.
Útěk jen zbývá. I utíká rychleji větru,
jak ruku bezbrannou a v pěsti cizí jilec uzřel.
Nebť se praví, než byl poprvé v boj se spřeženými
koňmi vyjel, že meč otcovský z kvapnosti zapomněl,
a v tom chvátání zbroj vozky Metiska popadnul;
ta, dokavád hřbety obracujíce utíkali Tevkři,
postačila: když ale zbraně Vulkána boha lidská
dotkla se maně čepel, jako led křehký se najednou
rozskočila, kusy pak na žlutém se zalesknuly písku.
Zmámen na strany rozličné v poli Turnus utíká,
teď sem, teď zase tam v kruhu zaplétá se nejistém:
od všech stran hustým je kolem zastoupili Tevkři,
od té bahno čiré, od oné vysoké zdi je sevrou.

Aenéas ho neméně honí, ač raněna šípem
poklesují poněkud kolena, a nemálo mu chůzi
obtěžují, a snažně nohou paty tiskne leklému.
Tak když někdy řeky prudké zavřeného řečištěm
a hrůzou pér červenavých kolem obklopeného
jelena pes lovčí štěkotem žene blíž i doráží
na zděšené vysokým břehem a spolu úklady zvíře,
to proběhá a nechá do tisícera cest, ale Umber
ohniv chápe se již a drží ho a již zuby skřípav
zas ho popadne hryzem a zas od hryzu marně upouští;
nastane pak pokřik veliký a kolem se ozývá
břeh i močál ohlasem, samo též pro hluk nebe hřímá.
On spolu uskakuje, spolu pokřikuje na Rutulce,
a dle jména volá a prosí by mu meč daly známý;
Aenéas každému hrozí, smrt a záhuba náhlá
naň že čeká, kdo se přiblíží, a k hrozbě trnoucím
ještě přidá že hrad vyhladí, a raněn žene Turna.
Ve běhu pět uděláno kruhů a tolik zase nazpět
sem a tam, o skrovnou neb matnou nejde tu více
odměnu, již o život, již o Turnovu krev bojováno.
Faunovi posvátná s hořknoucím stála olíva
tam listím, dřevo to plavcům ode dávna velebné,
kamž zachováni z vln všeliké vyvěšívali dárky
Lavrentskému bohu, slibná i vzdávali roucha.
Zasvěcený všeho bez rozdílu kmen ale Tevkři
odnesli, by v pouhém poli volněji válčiti mohli;
zdeť oštěp trčel Aenéův, sem zanesl útok
jej prudký; ve tuhém kořeně zde se pevně zapíchnul.
Přistoupiv rukama vražený chtěl hrot vytrhnouti
Dardanovič a kopím stíhnouti, kohož v běhu více
nedohonil. Hrůzou tehdáž pak Turnus omámen:
„Faune slituj se, prosím,“ vece, „dobrá země, ty drž to
jen železo, zdali jsem podnes vám úctu přinášel,
Aenéovci ale vzdor nám vás nectili válkou.“
Řeknul a modle se nevzýval na pomoc boha marně:

dlouho tuhý pachtil se o peň, též velmi se meškal
Aenéas, žádnou nemohlť ale vyrvati sílou
oštěp zahryzený. An však na to ostře doléhá,
poznovu proměněná na tvářnost vozky Metiska
bohyně Daunovská přijedouc meč bratrovi vrátí.
Rozhněvaná, že to volno smělé bylo Nymfě, Venus hned
přistoupivši kopí z kořene hlubokého vytrhne.
Teď oba pozdvihli a posilněni zbrojstvem i srdcem,
ten meči svému věřiv, onen oštěpu ostrotuhému
s touhou postavují se do zápasu naproti sobě.
K Junóně mezi tím král vševládného Olympa
když ze plavých oblaků na ty půtky se dívala, řekne:
„Ký, choti má, bude cíl a konec? Co ku posledu zbývá?
Že zbožněn bude Aenéas sama víš, sama povždy
se k tomu přiznáváš, že osud jej zdvihne ku hvězdám.
Což kuješ, a pro jakou v studených mhách čáku se meškáš?
Raději-liž lidská porušit měla rána bohovce?
Či měl meč — neb což Juturna by bez tebe mohla? —
Turnovi býti podán, měli kleslí v síle okřáti?
Ustaň již jednou a naší k žádosti se nakloň!
Již tajným se nežer takovým hořem a truchlivé tak
často mi na spanilou tvář tvou nevraťte se péče!
Věc došlať na konec. Po zemích a vodách směla dřív jsi
zmítati Trojanské, i zapáliti války ukrutné,
dvůr zohavit slavný a smutku smísiti svatbu;
skoumati dál zapovídám.“ Takto se Jupiter ozve;
Saturnská bohyně s tváří sklopenou však opáčí:
„Tvá poněvadž tedy, otče bohů veliký, mi je vůle
známa, i Turna i zem jeho bezděky ovšem opouštím;
v povětrném bys teď neviděl mne trpěti sídle
vinně nevinně samu, plamenem zastoupena však bych
stála v bitvy řadách a vzdor bych táhla na Tevkry.
Znám se, že jsem radila, nebohému by přispěla bratru,
Juturně, za život by zkoušela odvahu větší:
ne však aby s šípem pružný sama napnula oblouk;

dokládám se hlavou neskrotnou studnice Stykské,
jakž jediná u bohů svrchních jest přísaha platna.
Teď sice ustupuji, boj rozmrzelá již opouštím;
jen ale ještě, osud co nijakž posavád nezakázal,
přimlouvám se pro Latsko, a pro tvých slávu miláčků:
nechť stálý šťastnými pokoj své sňátky upevní, —
buď si, — i nechť v jedinou spolčí se smlouvu i zákon:
než nedovol dávné vrozených by zaniklo Latinců
jméno, aneb aby se Trojany či nazývali Tevkry,
národu řeč jinačit ani měniti kroj nedopouštěj.
Latsko trvej, Albanští na věky králi panujte,
Římské buď Italů zmužilostí mocno potomstvo;
Trója zapadla i nech ať i Trójy jméno zapadne!“
Usměje pak se na ni původce lidí a věcí všech:
„Vlastní sestro Jova, a druhé Saturnovo dítě,
tak velikými kypíš posavád hněvu z útroby proudy?
čiň se a ukroť svár a nadarmo nový nepočínej:
dám co chceš, já rád přemožen ustoupiti míním.
Ať podrží svůj Ausonští jazyk i mravy vlastní,
jak jest, jméno trvej; usadivše se Tevkři tělem jen
k národu se přidruží. Posvátné řády a kázeň
jim zde přidav učiním je Latince a jednojazyčné.
S Ausonskou co krví smíšen pak povstane národ,
k tobě pobožností lidi též bohy všecky převýší,
žádný kmen lidský stejnou neprokáže ti poctu.“
Júno hlavou pokyne k tomu a promění mysl navždy,
a s nebe vystoupivši zatím onen oblak opustí.
To skončiv sám ještě Otec něco v mysli přemítá,
od bratrových Juturnu braní odvrátiti hodlá.
Obludy jsou prý dvě, a ty Dirami pojmenovány,
pustá, bouřeplná obě Noc i Megaeru pekelnou
jedním snesla a tímž porodem a stejně oplétla
obě hadími kruhy, větrná jim i připnula křídla.
Ty zjevují se u trůnu Jova nebo na prahu krále
rozhněvaného, aby strach ostřily lidstvu chorému,

kdykolivěk buď mor nebo hrozné hlízy bohů král
obmýšlí, neb tresce dle zásluhy válkami města.
Jednu z nich rychlou s vysoké nebes oblohy vyslal
Jupiter, a znamení Juturně donésti přikázal.
Ona letí k zemi a spouští se ve vichřici prudké,
tak jako se struny vystřelená přes oblaka šípka,
již ostří lítého žlučí jedu dříve napustiv
Parťan aneb Cydoňan k neshojné ráně vymrštil,
hvíždí a v nedohlednu proskakuje mraky rychle:
tak se šeré dcera Noci nesouc k zemi pílila přímo.
Když pluhy Ilické zahlédla i Turnova vojska,
náhle se na tvářnost skrovného stáhnula ptáka,
jenž na hrobech, anebo spustlých na krovech v noci podzní
někdy sedávaje nezbedný do stínu kovíká,
a v tu tvář změněna před Turnovy obluda líce
lítne a než odletí zakřičíc tepe křídloma na štít.
Úžas jej obešel a novou slabil oudy tupostí,
hrůzou se vlasy mu sježily, hlas v hrdle uváznul.
Než opodál jak poznala Diřina křídla a hvízdot,
nešťastná Juturna trhá s hlavy si vlasy prosté,
nehtami rozdírá tvář a tluče pěstěmi ňádra.
„Jak, smí, Turne, nyní tvá tobě pomáhati sestra?
Neb co mi již v hoři mém zbývá? Kým světlo umem ti
prodloužím? Mohu-liž opříti se obludě této?
Již již opouštím boj. Vy netrapte mě déleji hrůzou
ptáci příšer; vašich již znám teptoty křídel
a smrtivěstný hvizd, pyšný mne neoklame rozkaz
velkoduchého Jova. Toť náhrada má za panenství!
Proč mi život věčný dává? Proč ku smrti právo
odňato mi? takové hoře bych teď ukrátit alespoň
mohla a do stínů s nebohým bych bratrem odešla.
Nelze umříti mi již? a jaká zde těšívati slast mě
bez tebe, bratře, bude? Zdali nejhlubší neotevře
země se dno, a bohovku k duchům mne do pekla nepustí?“
To promluvivši bledozmodralým hlavu zastřela šátkem

a vzdychajíc pohroužila se hluboké řeky na dno.
Naproti nastává Aenéas a máše ohromným,
jak stromem, oštěpem, a z hněvného tak ozve se srdce.
„Proč posavád meškáš, a proč mi se, Turne, vyhýbáš?
Půtka není o běh ale o zbraně z blízka ranící.
Na všeliké se tváře měň a seber, cokoliv ti
zbývá mysli a chytrosti; k vysokosti zalétni
hvězd anebo v dutinách zemských zavříti se žádej!"
On třesa jedno hlavou: „Řeči tvé neděsí mne, syrovče,
pýcha vřelá: bohové mne děsí jen a Jupiter ostrý!"
Víc pak nepromluviv, nesmírný spatřuje kámen,
nesmírný kámen vetchý, v poli právě ležící,
za hranici položen, o rolí by nebývalo sváru.
Sotva by dvakrát šest silných ho uneslo na zádech,
země jakých teď mužných těl na světlo vydává;
spěšně rukou třesutou zachytiv jej hrdina zdvihne,
a vztýčiv se a rozběhnuv na nepřítele vrhne.
Neznal již sebe sám, ani ve běhu ani ve chůzi,
zdvíhaje nesmírný a vymršťuje od sebe kámen;
zachvěl se v kolenách, a zimou krev tuhla mu srostlá.
Kámen rozvážen a mužem na prázdno vymrštěn
prostranství nedosáhne celého a nesnese rázu:
než jako nám ve snách, když poklid oči ochablé
v noci drží, lze není, ač rádi bychom kroky dále
ku předu udělali, v snažení tom prudce klesáme
jak churaví, ochromne jazyk, těla pak obyčejná
síla nepostačuje, slova z úst ani hlas nevychází:
Turnovi tak na jakoukoli cestu snahou se obrátil,
lítice odnímá zdaření. V jeho srdci se míhá
úmysl rozličný. Na Rutulce i město pohlédne,
teskliv prodlévá, vrhu píky se napřed obává,
Kam by se vrh' ni jakou by mocí na nepřítele táhnul,
více neví, nevidí ani vůz, vozatajku ni sestru.
V rozpaku Aenéův zableskne mu oštěp osudný;
rek šťastnou dobu vyhlédnuv se celou ho vypustí

zdáli těla vládou. Z totachů metané proti hradbám
tak nepraskává kamení, takové z hromoblesku
třesky nevyskakují; vyletí jako vichřice černá
oštěp, zkázu nesouc hroznou, pancíře otevře
kraj, štítu proraziv kruhy sedmeropropleteného,
a projede prostředkem stehna syčíc. Velikánský
nad kolenem sraženým poraněn k zemi vrhne se Turnus.
Nastává nářek Rutulů a celá se ozývá
hůra kolem a na šíř vysoký háj nářky opáčí.
On s očima sklopenýma pravou ruku vzhůru ku prosbě
zdvihna praví: „Zasloužil jsem to, milosti nežádám; (
štěstí svého užíl Ale může-li strast nebohého
otce tebou pohnouti, prosím — takového i tys měl
rodiče Anchisa — polituj též Daunovo stáří,
a mne, chceš-li aby zbaveno tělo mé bylo světla,
navrať mým. Tys vítěz a spínati dlaň zmoženého
uzřeli Ausonští; manželka Lavinia tvá jest;
v záští dále nechoď.“ I stál tam ve zbroji přísný
Aenéas a točiv očima zpět pravici vztáhnul,
již již i více se rozmýšlel, hlas prosby počal jej
mírniti, když neblahý s ramenou vysokých nenadále
Pallanta jinocha známé náramky se blýskat
s puklami zahlédnul, jejž vítěz do smrti Turnus
ondy zabiv nepřátelskou nosil ozdobu podnes.
Jak mile on patrnou hoře neskrovného památku
shlédl okem tu kořist, rozpálen k pomstě se ozval
hněvu a hrůzyplný: „Oblečen-li mojích ty kořistí
mně chceš být vytržen? Pallas, Pallas tě zabíjí
touto ranou, z bohaprázdné krve obíraje pomstu.“
Tak pověděv rozhorlen ocel potopil do protější
skrýše prsou; onomu stuhnou ale od zimy oudy,
s povzdechy pak duše bezděčná pod stíny zabíhá.

Dodavek.

Na straně 136 vypuštěn byl verš 664:

i kdož dobrodiním u jiných si vyzískali pamět;

PUBLIA VIRGILIA MARÓNA

ZPĚVY PASTÝŘSKÉ.

Zpěv I.

TITYR.

Obsah.

Meliboeus, ze statku svého vyhnán, diví se, vida Tityra vesele skot pasoucího, ješto všickni sousedé od veteránů z dědin puzeni byli. Na dotaz vypravuje Tityr, kterak se v letě do Říma odebral, a tam nejenom svobody došel, ale spolu velikomyslného jinocha — Caesara Oktaviana — spatřil, který stateček jeho od násilí veteránův zachránil, za kteréžto dobrodiní jej budoucně co boha ctíti hodlá. Wystěhovanec potom Tityra blahoslaví a touží nad nehodou svou. Nešťastného pobízí Tityr k přenocování ve své chatrči.

MELIBOEUS. TITYR.

MELIBOEUS.

Tityre, ty košatou rozhoštěn pod buka krytbou
na třtinu tenkohlasou lesní písničku zamejšlíš:
já dědiny své kraj a milé pastviště opouštím;
já vypuzen z dědiny; zde ty ve chladu, Tityre, volně
spůsobnou povolávať učíš Amaryllidu háje.

TITYR.

O Meliboee, to nám pohodlí jest od boha dáno,
zač mi onen po vždycky bohem bude; onohoť oltář
často zabarviti má outlý z bravu mého beránek.

Onť se mojím tady pásti kravám, jak spatřuješ, a mně
hráti po vůli na rolnickou píšťalku dopouští.

MELIBOEUS.

Já přeju tobě to rád; jen divno mi. Neb po okolních
všech tak bouřeno velmi lubách. Sám, ejhle, kozičky
pryč smuten odháním; tuto ledva že, Tityre, vlíknu.
Pod hustou tady liskovinou dvojčátka zrodivší,
ach! na holém kamení teď opustila náději stáda.
Často tu nám nehodu, kdyby smysly nebývaly matné,
pamatuji, hromem obražené znamenávalo doubí.
Než pak, kdož by to byl ten bůh, nám, Tityre, pověz.

TITYR.

Město, co vůbec Roma zovou, Meliboee, i já bloud
mněl, že se též podobá našemu, kamž dle zvyku často
pastuchové ovcí outlá jehňátka honíme.
Tak štěňata podobať se psům, tak i kůzlata matkám
vídaje, rovnával já větší s věcmi malými:
než toto tak nad všecka jiná hlavu vypnulo města,
jak se vypínává nade vláčné chrastiny cypřiš.

MELIBOEUS.

A kteraká tě ponoukala věc se do Říma podívat?

TITYR.

Svoboda; pozdní sic, na starce vzhlédnula předce,
když se mi pod břitvou již trousily vousy bělejší;
vzhlédnula předce, a po dlouhé mi zavítala chvíli,
co Amarillidy já se držím, Galatéu opustiv.
Neb, vyznám se, dokad Galatéa mě jímala ještě,
čáky ni ku svobodě, ni o zisk mi nebývalo péče.
Ač mnoho velmi darů z ovčince ucházelo mého,
ač jsem i sýr tučný, však nevděk městu dělával;
nikdy se dlaň mi domů nenavrátila těžka penězmi.

MELIBOEUS.

Já se divil, co bohůms', Amaryllido, úpěla smutna,
a komu své na stromě viseť jsi nechávala jab'ka,

Tityra tuť nebylo. Sám bor ten, Tityre, tě zde,
sám tebe tento pramen, to křoví povolávalo nazpět.

TITYR.

Což tu činiť? ani možno jinák se sprostiti služby,
tak patrných ani jinde bohův nebylo lze najíti.
Tam toho já spatřil jinocha, Meliboee, jemužto
ročně se náš dvanáctekrát bude kouřiti oltář.
Tamž poprvé on sám toto odpověděl mi na žádost:
„Paste, jak ondy, kravičky, hoši, vychovejte si býky.“

MELIBOEUS.

Starče blahoslavený, pole tvé tedy ostalo tobě,
Prostranné pro tě dost; ač všecku čirý tady kámen
a jezero blativým obláčí pastvinu sítím.
píce neobvyklá nepovábí bahnice tělné,
sousedního ni zlá bravu nákaza jim neublíží.
Starče blahoslavený, mezi povědomými potůčky
chládku budeš zde u posvátných vod užívati temno.
Odsud po plotě sousední u hradby pokaždé
na vrbovém květu Hyblejská se včelka pasoucí
často libým vučením pozove k chutnému tě spánku;
odtud pod vysokou ti sadař bude zpívati strání:
však mezi tím ni miláček tvůj, vrkavý to holoubek,
s jilmu ni hrdlička větrného neustane nýti.

TITYR.

Spíše jelen bude lehkonohý ve větru se pásti,
spíše holé zanechá ryby mořská na břehu tůně,
spíše u vyhnanství, oba svých spustíce se vlastí,
Part bude píti Arar, aneboť Germania Tiger;
než znakové jeho obličeje z mé paměti vyjdou.

MELIBOEUS.

Než my druzí odtud k žíznícím zajdeme Afrům,
část buď do Skytie, či na Krétu k proudu Oaxa,
či zhola přijdeme k odděleným všehomíra Britancům.
Aj, zdali já po čase dráhném zase končiny vlasti,
a snešený ze drnu krov ten příbytku chudého,

panství své, vida pak několik podivím se tu kláskům?
Bezbožný-li voják dělané bude ouhory míti?
Setbu tu cizozemec? Nebohé kam až, ejhle uvedla
občany nesvornost? Hle, komu jsme osívali brázdy?
Hrušky nyní, Meliboee, štěpuj, v řady révy nasázej! —
Pojďte moje, šťastný brave jindá, pojďte kozičky!
Již nikdy v zelené rozprostřen jeskyni více
vás spínať se podál trnové po stráni neuzřím;
žádný zpěv nevydám; již za mne pasáka, kozičky,
květný nikdy jetel, vrbu též neuhryznete trpkou.

TITYR.

Přes tuto noc zde u nás předc odpočinouti si můžeš
na zeleném listí: dozralá již máme jablíčka,
kaštany měkkounké, dělaného i zásobu sejra.
Neb s vrcholů chatrčí opodál již dým se popíná,
a s vysokých padají hor delší v ouvaly stíny.

Zpěv II.

A L E X I S.

Obsah.

Pastýř Korydon poodešed dle zvyku svého do bukového lesika blíže dvora bohatého Ióla, naříká nad zatvrzelostí sličného Alexida, miláčka Iolova, a všelijak jej k sobě vábí, vyčítaje svou mohovitost, zpěvu umělost a způsobilost: i mnohé dary mu slibuje. Než ani sliby těmi, ani vychvalováním sedlského živobytí jej přemluviti nemoha, odříká se posléz nesmyslné své vášně.

ALEXIS.

Dychtíval pastýř Korydon po Alexidu sličném,
páně miláčku; a již nezbývalo čáky mu žádné.
Do stinného jenom buková hustými vrcholky
stále chodíval, a tam takové, samoten jsa, klopotné
nářeky, ač vše nadarmo, horám žalovával a hájům:
Ukrutníče Alexide, nic-li na mé žely nedbáš?
nad mnou nesmiluješ se? nutíš mě dokonce, bych umřel.
Ještě posud dobytek stínu chladného požívá,
i skrývá dosavád zelená ještěrka se ve kří;
Thestylis usmáhlým prudkého od úpalu žencům
roztírá voňavé byliny, spolu česnek a doušku.
Však se mnou cvrčivá, tvoje an já šlápěje stíhám,
pod horkým sluncem ve křoví se kobylka ozývá.
Lépe-li pak nebylo, smutnou Amaryllidy náhlost
snášeti, a zpupné pohrdání? neb-li Menalku,

černé ačkolivěk že je on, tys však pleti bílé?
O slíčné pachole, mnoho nevěř kráse barevné:
květ bílý opadá, temnou kozobrádku trháme.
Já jsem ti protiven, ni kdož jsem, Alexide, nedbáš;
na skoty jak bohatý, sněžným jak oplývaje mlékem.
Stádo tisíc ovcí po horách bloudí mi Sikulských,
mléka mi neschází čerstvého, ni v létě, ni v zimě.
Zpívám, jak volaje skoty druhdy prozpěvovával
Amfion Dirčan po vrších Arakynta pomořských.
I škaredý nejsem; s břehu já se byl ondyno díval,
když moře stálo uchlácholené. Ani Dafnisa já se,
sám ty sudiž, nebojím, neošálí někdy-li obraz.
Ó kdyby na špatných ti luhách se zalíbilo se mnou
chyžku obývati prostičkou, a stříleti srnce,
neb zelený na sléz kůzlat pohnávati stádo!
Zpíváním v hájích spolu následoval bysi Pána.
Pán první, jak stébla mají se sloučiti voskem,
ustanovil; Pán rád má ovce, i pastuchy ovcí.
Již nelituj pak, trestinkou dotknouti se pysku.
Co vše, by též se tomu přiučil, nečiníval Amyntas?
Z sedmera nestejných složenou já mám doma trestí
píšťalu; Damoetas mi ji ondyno dal na památku,
a mra mi dosvědčoval: „Ta tě má vlastníka druhého.“
Damoetas to pravil; nepřál mi ji, blázen! Amyntas.
Krom toho dvé na nebezpečném mám výmole našlých
srnčátek; bělavoskropenou posaváde mají srst.
Dvé vemen ovci za den vysuší; ty ošetřuji tobě.
Dávno již obmejšlí je ode mne Thestylis odvést;
odvede též, poněvadž dary mé se ti hrubě nelíbí.
Pojdi sem, ó slíčné pacholátko! hle Nymfy košíčky
tobě plné přinesou lilií. Tady Najada hezká
tobě violky bledé natrhavši a máku chocholce
k narciskům připojí libovonné výkvěty kopru;
pak skořicí a jinou propletouc to pěkně bylinkou
plápolavým jemnou skrášlí kozobrádku měsíčkem.

Sám s hebkou budu kůžičkou ti sbírati gdoule,
kaštany též v šupinách, Amaryllida jež měla ráda;
slivky plavé přiložím: ovoce spolu pochvaly dojde.
Vás rovněž potrhám, tebe bobče, i myrto tě družná:
tak složené poněvadž líbeznou dýšete vůni.
„Tys' prosták, Korydon; o ty nedbá dárky Alexis:
a, v závod-li se dáš, nepřevýšíš dary Ióla."
Ach, což já nebohý si počínám? Na květy mráz já
třeštěnec! a v čistou jsem pustil studnici kance.
Ach, komu, bloude, prcháš? bohové bydlívali v hájích
Paris i Dardanovic. Sama, jejž zakládala, Pallas
hrad si miluj: ale nám se přede vším hájiny libte.
Lvice dravá po vlku shání se a vlk po kozičce;
po květném bujná shání se kozička jetélku;
po tě, Alexide, já: každého svá vnada vábí.
Hleď pak, volci nesou z pole radlice připiaty ke jhu,
slunce ponakloněné rostoucí zvětšuje stíny:
láska mě předc pálí; jakový ale lásky to cíl jest?
Ach Korydóne, jaký se tě nesmysl jal, Korydóne!
Odpoly révu okleštěnu máš košatého u jilmu.
Proč pak raději sám, aspoň což potřeba káže,
proutky, aneb hebkým ji nechystáš vázati lejčím?
Najde se tobě jiný, je-li ten ti nelaskav, Alexis.

Zpěv III.

PALAEMON.

Obsah.

Menalkas a Damoetas, pastýři, sejdou se času jarního u řeky Mincia na obecném pastvišti. Nenevtipným na sebe naražením dříve obapolně se poškádlivše, hádku svou zápasem zpěváckým skončiti usmyslí, a Palaemona, právě k tomu se hodícího, rozsudím ustanoví. Rozličné prozpěvy pohaněného Damoety Menalkas pokaždé vhod opáčiti usiluje. Usouzením Palaemonovým vyhlášeni oba za sobě rovny.

MENALKAS. DAMOETAS. PALAEMON.

MENALKAS.

Řekni mi, Damoeto, čí brav je to? jest Meliboeův?

DAMOETAS.

Ne, ale Aegonův, mně ho ondyno Aegon odevzdal.

MENALKAS.

O nebohý vždy ten ovčí brav! co zatím si Neæru
hlídá sám, a bojí se aby mně nedávala přednost,
ovce cizí tu pasák dvakrát za hodinku dojívá;
tak dobytek o tuk okrádá, o mléko beránky.

DAMOETAS.

Mírněji coś takového mužům ty vyčítati pomni.
Víme také, kdo tě..... an se sami pryč ohlíželi kozli,
a v jakovém chrámečku se lehké smály ti Nymfy.

MENALKAS.

Tehdy tuším, kdy lidé viděli mne Mikónovy štípky
a zlostným outlé podřezávati révy kosířem.

DAMOETAS.

Snad tady u bukovin vetchých, kde si Dafnidu oblouk
a střely rozlámal, že tě, závistníče, Menalkó,
ježto viděls' pacholátku dané, to rmoutilo velmi;
a kdyby byl se nějak nespomstil, byl by si schřadnul.

MENALKAS.

Medle co pán učiní, kdy zloděj tak sobě počíná?
zdažli tě já neviděl, pokrytče, kradmo na kozla
číhati Dámonova? štěkotem vyzradil tě Lyciska:
a když já zavolal: „Kamo teď ten kradmo se plíží?
Tityre, stádo sežeň!“ v rokytí tys rychle se ukryl.

DAMOETAS.

Pískáním přemožen zdali on mi odevzdati neměl,
jejž má sobě pěním zasloužila píšťala, kozla?
jestli nevíš, můj tento kozel byl! sám to i Dámon
uznával; ale jej pro nemožnost dáti upíral.

MENALKAS.

Pískáním-li ty jej....? zdali mívals' píšťalu voskem
kdy spojenou? čili nezvyknuls', neumělče, po cestách
rozvrzaným bídné vytřásati nápěvy stéblem?

DAMOETAS.

Líbo-li tehdy, jedenť i druh, co obadva umíme,
zkusme nyní. Já (bys neodepřel) tu zde kozičku
(dvakrát za dne chodí k dojení, dvě telátka kojívá)
zakládám: svou k zápasení též urči ty sázku.

MENALKAS.

Ze bravu sic ničehož se tebou já sázeti nesmím:

neb mám otce doma přísného a matcechu náhlou;
denně oba dvakrát dobytek, druh i kůzlata čítá;
však, co ty sám uznáš jisté ceny o mnoho větší,
(an třeštiť se dokonce ti líbí) ty z buku číše
já kladu, řezba ta jest božského od Alcimedonta:
réva na nichž vláčná lehkým povypoučena dlátkem,
hrozny porozložené zábledlý břečtan ovíjí.
Po středě obrázky dva jsou, Konon, a kdože druh byl,
jenžto lidem rafijí popsal všeho míra okršlek,
ženci jaká vhod povětrnosť, a křivému oráči.
Já se ani rtoma jich nedotek', je ošetřuje pilně.

DAMOETAS.

I mně také týž Alcimedon dvě číše vykroužil,
ouška kolem rovněž spanilým okrášliv akantem;
Orfea u prostřed vypodobnil, a po sledu háje.
Já se ani rtoma jich nedotek', je ošetřuje pilně.
Však na jalůvku-li zříš, nebudeš víc chváliti číše.

MENALKAS.

Dnes mi nevyklouzneš, půjduť já, kamkoliv určíš:
ať to slyší jen..... aneb, co přichází, ejhle, Palæmon.
Já dovedu, že hanou žádného se více nedotkneš.

DAMOETAS.

No hbitě, jestli co máš; nebuduť já meškati déle;
ni štítím se koho: soused jenom ať to Palæmon
bedlivě (neb nemalá je věc ta) na mysli pováží.

PALAEMON.

Začněte, na měkkou poněvadž jsme zasednuli trávu.
Líha nyní každá, strom každý úrodu dává;
háj se nyní zelená; roku čásť teď nejveselejší.
Začni ty, Damoeto; ty po něm pěj vždycky, Menalko.
Střídou zpívejte; střídání líbo Kamoenám.

DAMOETAS.

Od Jova, Musy, budiž početí; vše Jovem naplníno;
on zemi oblibuje, a milé jemu jsou moje písně,

MENALKAS.

Foeb mne také má rád; zvláštní povždycky chovávám
Foebovi dárky: bobek a mile rdící se jacintek.

DAMOETAS.

Jab'ka metá za mnou, Galatéa, děvuška milostná,
a k vrbinám uprchá, i hledí dřív spatřena býti.

MENALKAS.

Mne ale potkává naschvál má rozkoš, Amyntas,
tak že našim již psům ani Delia povědomější.

DAMOETAS.

Připravené dary mám své dívčici; poznamenalť jsem
místo, kdež větrné hrdličky snášely hnízdo.

MENALKAS.

Já co mi možno, deset trhaných v lese na stromu chlapci
svému zlatých poslal jablek, též zítra mu pošlu.

DAMOETAS.

O kolikrát Galatéa, a co vše mluvívala ke mně!
část nějakou ku nebešťan uším větříci doneste!

MENALKAS.

Což na plat, že mnou se kocháváš v mysli, Amynto,
pakli zatím, co ty kance honíš, já sítě držívám.

DAMOETAS.

Fillidu pošli mi, den zrození jest mého, Ióło;
až tele obětovať budu po žních, sám mi zavítej.

MENALKAS.

Fillida nad vše milá mi; při odchodě mém lkala ondy,
a „Zdráv buď slíčný," děla, „zdráv buď stále, Ióło!"

DAMOETAS.

Zhoubný vlk stájím, též příval žitu zralému,
zhoubný vítr sadům, nám hněv Amaryllidy zhoubný.

MENALKAS.

Vláha milá osením, lupen odstavenému kozlátku,
Mil tělnému dobytku lupen, mně je mil jen Amyntas.

DAMOETAS.

Pollio oblíbil moje prozpěvy, ačkoli selské:
svému-to líbiteli, Pieridky, popaste jalůvku.

MENALKAS.

Pollio básně nové nám skládá: pastež i býka,
jenž by, rohem trkavý, kopytem již rozmetl písek.

DAMOETAS.

Rád kdo tě Pollio má, přijdiž, kdež i tobě se líbí;
med jemu plyň, bodavé mu trní nos růže brunatné.

MENALKAS.

Kdož Baviem nehrzí, zamiluj tvoje, Maevie, písně;
lišky také on zapřáhej, kozlíky dojívej.

DAMOETAS.

Kdož květiny sbíráte, travou či jahůdky zarostlé,
jedovatý, pryč utecte hoši; se ve trávě tají had.

MENALKAS.

Dále kročiť se varujte ovečky: nevelmi dověrno
u břehu; sám i beran dosavád své rouno osejchá.

DAMOETAS.

Tityre, od řeky dál odežeň se kozičky pasoucí:
sám, až v hod mi bude, je v studnici koupati hodlám.

MENALKAS.

Ovce požente, hoši; zapaří-li mléko se horkem,
marně, jak ondy, budem vemena pak stiskati dlaňmi.

DAMOETAS.

Ach, jak chud je mi býk tučném tady na hrachovišti!
Láska tatéž stádu zhoubná, i stáda pasákům.

MENALKAS.

Láska nevinna je tím, že drží svých ledva se kostí.
Čí to, nevím, oko outličkých vždy mi uhrane jehňat.

DAMOETAS.

Řekni jakých v krajinách a budeš moudrý mi Apollo,
jen tři, ne více, loket široká nebes obloha bývá.

MENALKAS.

Řekni, jakých v krajinách královským kvítko vyrůstá
označeno jménem; pak sám měj Fillidu sobě.

PALAEMON.

Mně lze není takovou mezi vámi porovnati hádku.
Ty jsi jalůvky hoden, ten též. I kdožkoli lásky
buď varovať se bude sladké, či zakoušeti trpké.
Zavřete již, vy jonáci, potok; napitá luka dosti.

Zpěv IV.

POLLIO.

Obsah.

K vážnější písni ustrojiv se básník, prohlásí ukončení železného a nastání zlatého věku, dokládaje, že již Apollo (mystický Sol) u vládu se uvázal; a věští, že ještě za konsulování Pollionova prvorozenec nového stvoření se zjeví, jenž v očištěném světě nejvyšší důstojenství upokojené říše nastoupí. Věštícím duchem stupně blahoslaveného věku příštího vylíčiv, s nejvyššího zápalu básnického snižuje se opět se slovy tklivými k outlému zrozeňátku.

POLLIO.

Músy Sicílické, vážnější počněme píseň;
ne všechněm se křoví a malé tamaryšky zalíbí.
O chlumu-li zpívám, buď chlum ten konsula hodný.
Nejzazší již rok Kumejské věštby dochází;
střída věků veliká běh svůj poznově počíná.
Již se i panna vrací, i vrací se Saturnova vláda;
již se nová rodina s nebe nejvyššího sesílá.
Ty příštímu jenom porozenci, s nímžto železné
dřív dokoná, a zlaté po celém světě povstane plémě,
ctná se, Lucino, přichyl; hle tvůj již vládne Apollo.
Za tebe to věku oslavení, za tě konsula přijde,
Pollio; a skvostné ty měsíce kráčeti počnou.
Tvým vedením, po naší-li jaká stopa zůstala zlosti,
zahlazena a svět věčné bude hrůzy vyproštěn.
Onť i bohův si život získá, a nebešťany uzří

spřátelené s heroy; však i od nich sám bude poctěn,
a skrocený zděděnými bude svět říditi ctnostmi.
Dřív ale tobě, synáčku, beze vší úpravy země
dárky vydá: sem a tam bloudící břečtan a bakkar
a přivitou kolokasii k roztomilému akantu.
S pastvy sama s vemenem odutým od mléka se vrátí
kozka domů, a dravých nebudou lvů stáda se báti.
Lichotivé po kolébce samé se porozvije kvítí.
Pojde hadisko také, i porostlina jed chovající
pojde pak; Assyrská všude vesměs pokvete růže.
Až spolu slávu hrdin, a budeš moci otcova díla
čítati již, a znáti také, což jesti šlechetnost:
jemnějším povlovně klasem bude žloutati líha,
a rdící se hrozen s divokého visívati šípku;
i z pevných dubovin medová se prejstěti vláha.
Málo jenom po bylých nepravostech najde se známek,
jež by pltě svěřiti Thetidě, či obháněti města
hradbami, či brázdou by ponoukaly krájeti půdu.
Tehdy jiný bude Tiphis, i Argo jiná, co by vezla
výborné hrdiny; i jiná též nastane válka;
i slavný bude zas vyslán proti Troji Achilles.
Když pak již mužem utvrzené učiní tebe stáří,
veslař i sám s moře ustoupí, ani jedle plaveční
koupě vozit nebude; v zemi každé všecko poroste.
Záhon nesnese pak hrábí, ani réva kosířův;
silnoruký pak oráč býkům jho odejme se šíjí.
Rozličnou vlna již nebude lhát uměti barvou;
sám tehdáže beran na luhách buď pěkně brunátným
červcem, aneb ryšavým vymění své rouno šafránem;
od sebe sám šarlat se pasoucí obleče ovce.
„Běžte tací věkové,“ ku přádlu zpívali svému
svorné Parky v losů povědných ustavování.
Nedli tu tak slavnou, čas již, nastoupiti hodnost,
bohomilé zrozeně, přírůstku Jovův veleslavný!
Pohledi, jak klenutá všehomíra se báně otřásá,

i pruhy země a vod prostranstvo, i výše nebeská;
pohledi, jak nade tím věku příštím veškero jásá.
Ó, kýž mého žití by dotud prodloužena částka,
a ducha moc, bych tvou mohl slušně zpívati slávu!
Slávopěním ani nepřekoná mne z Thrácie Orfej
nic Linus, ač by otec jemu, tam tomu přispěla matka:
Orfeji Kalliopéa, a Linu Apollo milostný.
Pán kdyby sám stoupil před soud Arkádie se mnou,
Pán vyznal by se přemoženým Arkádie soudem.
Začni, robátko malé, smáním poznávati matku:
dost nesnáze deset již snášela matka měsícův.
Začni, robátko malé: rodičů koho neblažil úsměch,
stolcem jej ani bůh, lůžkem ni bohovka nepoctí.

Zpěv V.

DAFNIS.

Obsah.

Menalkas, výborný zpěvák, potká se na pastvišti se známým svým Mopsem, výtečným pištcem, a vyzve jej ku společnému zpívání. Pozvání přijato. Oba se usadí v jeskyni, kdež Mopsus dříve Dafnisovu smrt oplakává, Menalkas pak zbožnění jeho slaví. Dařivše se obapolně rozejdou se.

MENALKAS. MOPSUS.

MENALKAS.

Což pak, Mopse, oba poněvadž umělí jsme se sešli,
na třtinu ty zvučeti štíhlou, já skládati písně,
lískami sem mezi podrostlé nezasedneme jilmy?

MOPSUS.

Ty starší, tebe poslechnouť mi slušno, Menalko:
buď tedy pod měnivé ty stíny hravými větérky,
neb postupme raděj v tuto jeskyni. Pohledi, jak zde
jeskyni réva planá vzácnými hrozny ovíjí.

MENALKAS.

Jen jediný na našich by horách se ti rovnal Amyntas.

MOPSUS.

Což, kdyby on troufal si pěním i převýšiti Foeba?

MENALKAS.

Začni ty, Mopse, prvý: nějakou zdali Fillidy lásku,
Alkonovu či chválu umíš, čili Kodrovu hádku.
Začni; Tityr bude nám se pasoucích hlídati kozlů.

MOPSUS.

Spíše tu, již v zelenou buku já koru ondyno píseň
vepsal, a po střídách ji zpívaje zaznamenával,
nechť okusím. Ty k zápasení pak Amyntu vybídni.

MENALKAS.

Jak hebká ta bledé ustoupí jíva olívě,
jak podlá růžím ustoupí narda brunátným:
tak povahy dle naší ustoupí tobě Amyntas.

MOPSUS.

Dále mi již nelichoť, jinochu; jsme do jeskyně vešli.
Ukrutnou sešlého smrtí oplakávaly Nymfy
Dafnisa; vy křoviny svědčtež, vy potůčky to Nymfám:
když, nebohé objímavši tělo svého rozence,
bohy samé a hvězdy krutými nazývala máti.
Nikdo za těchto dnů z pastviště dobytčata nehnal,
Dafnise, ke studeným pramenům; ani nápoje žádný
neokusil čtveronoh, ni bylinky na pastvě se netknul.
Dafnise, i lvi také Punští tvé úpěli řváním
usmrcení; pusté to pahorky, to hlásali háje.
Dafnis i Armenské do vozů zapřáhati tygry
nás vyučil, Dafnis plesy Baccha počínati slavné,
i štíhlé hebkým obvíjeti ostěpy listím.
Jak stromu réva, hrozen jakť ozdoby révě dodává,
jak býci stádům, tučnému jak ouhoru zásev:
všecka ty ozdoba svých. Co osud tebe nám byl odejmul,
sama Pales luhy naše, i sám je opustil Apollo.
Na brázdách, na jaké bohatý jsme zasívali ječmen,
nešťastný koukol, jalová neb stoklasa vyšla.
Kdežto violka milá, neb purpurový narcissek,
tam bodlák nebo hloh s břitkými se trny popínal.
Truste na zem listí, a chládkem studnice krejte,

pastuchové; kázalť, by se tak mu činívalo, Dafnis;
a spolu zvejšete hrob, a na ten hrob dejte mu nápis:
„Dafnis já po luhách, odtád až k obloze známý,
krásného skotu dohlídač, sám o mnoho krasší.“

MENALKAS.

Tak milo nám tvé zpívání, ó zpěvče ty božský,
jak ve trávě sen ustálým, neb jaktě za parna
prejštícím potokem vody sladké kájena žížeň.
V pískání nejenom, však i ve zpěvu mistru se rovnáš;
chlapče blahoslavený, ty po něm druh zváti se můžeš.
Já zase tobě také tuto mou, jak možno mi, píseň
zazpívám: k nebesům až Dafnisa tvého povýším;
Dafnisa já do nebe vznesu: Dafnisu býval i já mil.

MOPSUS.

Může-li nad takovýto mi dar většího co býti?
byltě hoden jinoch oslavován zpěvy býti, a dávno
již mi tyto Stimikon byl prozpěvy vychvalovával.

MENALKAS.

Nezvyklém se diví osloněn na práhu Olympa,
pod nohama spatřiť i hvězdy i oblohu Dafnis.
tím náhlé veselí role, háje a pastvy okolní,
Pána také pojalo, pastýře i dívky Dryadské.
Ouklady vlk bravu již nečiní, ani sítě nižádná
klam netají jelenům; dobrý mír miluje Dafnis.
Již sami pozdvihují k nebesům hlasité radování
obrostlí chlumové, zpěvy slavné skála vydává,
i křovina sama šepce: „Bohem, bohem ontě,“ Menalko.
Buď dobrý, blahodějný nám! viz to čtvero žertvic:
aj oltáře kladu dva ti, Dafnise, Foebovi též dva.
Každý rok dvě novým se pěnící nádoby mlékem
a s tučným olejem budu ti dvě stavěti číše;
s hojným pak se porozveselím, to při kvasu, Bacchem,
v zimě u ohniště, v čas žní ve stíně chladícím,
číše novou naplním lahodou, z Ariúsie vínem.
Zpívati pak mi budou Damoetas a Lyktičan Aegon;

skotačivé Satyry vypodobní Alfesiboeus.
To vždy státi se má, kdykoliv my vzdávati díky
vejroční Nymfám, a shlížeti až budem orby.
Hvozdy dokád si kanec, dokavád ryba proudy zalíbí,
včelka dokád se thymem bude pásť, a kobylka rosičkou:
po věky čest, jméno tvoje, i tvá ostane sláva.
Bacchu, a jak Cereři, sliby tak bude ročně i tobě
obětovať rolník; k plnění každého zavážeš.

MOPSUS.

Což ti, i což za zpěv takový mám chystati v obdar?
neb ani tak jemný mi šumot příštího větérku,
ni břehy obražené vlnami netěšívaly, tak ni
skalinatým podolem hrčivé vrchoviště tekoucí.

MENALKAS.

Já ti dříve darem tu štíhlou píšťalu dávám.
Já na ni: „Dychtíval Korydon po Alexidu slíčném;“
též na ni jsem se učil: „Čí brav je to? jest Meliboeův?“

MOPSUS.

Ty však vezmi tu hůl, o jakouž ač často prosíval
Antigenes, ji nedostal, a byltě hoden milování;
skvostná jest okovem, a suky stejnými, Menalko.

Zpěv VI.

VARUS.

Obsah.

Dva mladí Satyrové s Nymfou Aeglí spoutavše spícího Siléna, donutí ho osvoboditi se písní, jim dávno a často slibovanou. Silén procitnuv zpívá o počátku světa a dotýká se bájí z věku prastarých hrdin, mezi které i chválu básníka Galla, milostníka Oktavianova a příznivce Virgiliova vmísí.

ZPĚV SILÉNŮV.

První má Syrakósanské oblíbila hráti
písně, aniž na lesích se nezarděla dlíti Thalía.
Když jsem vůdce a boj pěti hodlal, Kynthius ouško
rval mi, a připomenul: „Pastýřovi, Tityre, tučné
bahnice pásti sluší, začaté dozpívati písně.“
Teď tedy (neb nazbyt bude jich, tvou hlásati slávu,
Vare, co rádi budou, a smutné zpívati vojny)
rolnickou píseň budu housti na trestinu tenkou.
Nepěji bez velení. Ale jestli by předce to někdo
rád poslouchával: tebe, Váre, ty mé tamaryšky,

luh tě celý oslaví; ni jaká bude Foebu milejší
krom té blánky, co si v čelo Várovo napsala jméno.
Počněte Pieridy. Chromis a Mnasylos, pacholíci,
v jeskyni ondy ležet viděli spícího Siléna.
Mělť naduté on žíly, včerejším, jak vždy to, vínem;
se hlavy právě podál spadlý ležel od něho vínek,
a s držením trhlým v ruce nahnuta konvice hmotná.
Přistoupivše (obať slibováním písně klamával
častěji kmet) z vlastních jemu věnců splítali pouta.
K nim se družka přidá, a bojácným Aegle pomáhá,
Aegle, Najad nejkrásnější; a ta probuzenému
nákrvavou moruší obličej a skráně obarví.
Usměje se přelstěn: „Čemu vážete pouta?“ povídá.
„Rozvažte mne, hoši; dost buď, toho že jste dovedli.
„Písně, jakých žádáte, poslechněte; písněmi vám se,
„této jinák ale odsloužím;“ pak zpívati počne.
Tehdy by byl jsi viděl, jak Fauni dle rozměru, jak zvěř
skákala, jakže tuhá své hýbala doubrava vrchky.
Sám skalný ani tak netěšívá z Foeba se Parnass:
Orfeji tak nedivívaly se Rhodope aniž Ismar.
Prozpěvovalť, jak z nesmírné práznosti vynikli
země naší živlové, povětří, též vody mořské,
ohně i tekutina, spolu jak z toho dříve počátku
všecko, i jednoduchá tohoto světa obloha srostla;
jak tuhnouti potom zem', a proudy přijímati tůně,
a věci svou počaly zponenáhla nabývati tvářnost;
již jak země novým nad světlem užasnuly slunce,
jak padaly s vysoka z povyneslých přívaly oblak:
i kterak háje také povyrůstati začaly, jakže
bloudila neznámých po pahorcích zvířata různá.
Též kamení Pyrrhou metané, Saturnovu říši,
Kaukaské i ptáky slaví, a Prométhea loupež.
I připojí, Hylu plavci u čerpadla pohřešeného
kdež volali, všecken že i břeh „Hylo, Hylo“ opáčil.
I přeblahoslavenou, skotu jen by nebývalo nikdá,

Pasifai sněžného kojí pak junce milostí.
Ach, děvo nešťastná, kteraká tě zanítila vášeň!
Klamným luh bučením naplnívaly Proetovy dcerky:
však žádná s hovadem v mrzké se nepustila nikdá
souložení; jha se ovšem obávaly na svoje šíje,
a mnohokrát rohy jsou pohledávaly na čele hladkém.
Ach, děvo nešťastná, po pahorcích stále se touláš:
bokem onen sněžným na jacintek uléhaje hebký
v záchladě pod dubinou blednoucí trávu přežívá;
neb z vysokého, co líbo, honí skotu. Zavřete, Nymfy,
Nymfy vy Diktejské, lesní již zavřete příhoň:
zdaž by naším nenadále zrakům se udála najíti
bloudícího jaká stopa býka; a jestliže by snad
neb zelenou baveného travou, neb po sledu stáda
jej nějaké k stájím Gortynským krávy přivedly.
Pannu potom pěje, Hesperidek co se divila jab'kám;
hořkou též i korou a mechem Faetontovy sestry
obláčí, a se země povýšuje olše vyrostlé.
I pěje, jak bloudiv Permessa u průlevu Gallus
byl bohyní jednou uveden na pahorky Aonské;
jak k jeho poctě celý pozdvíhnul zbor se Apollův;
jakže ho Lin, známý božskými prozpěvy pastýř,
kvítky a též apichem hořkým zdobené maje skráně,
pozdravil: „Aj tu přejí ti tresť, nuže vezmi ji, Musy,
„již před tím podaly kmetu Askerskému, na nižto
„hrávaje on tvrdé s chlumu uměl sváděti habry.
„Grynejského tebou na ni pěn buď háje počátek:
„háje potom nebuďeť, kým víc by se chloubal Apollo.“
Což dím o Skylle, dceři Nisově, jež dle pověsti
pod kyčlou nestvůrami obkasaná štěkavými
Duliské lodě rozmetala, a na víru bezedném
mořskými psy bojácné, ach! rozsápala plavce!
Neb jak o proměnění byl líčil Térea oudů;
jídla jaké Filoméla, jakou jemu výsluhu nesla;
v pouště letem kterakým pospíchala, a kterakými

dřív obyty své nešťastná oblétala křídly?
Cožkoli oblažený Foebem byl druhdy pějícím
slýchal Evrotas, a se bobkům učiti kázal,
zpíval onen; doly obražené to donášely hvězdám;
sháněti až dobytek k stájím a opáčiti počet
kázala, a vzešla Zvířetnice nevděk Olympu.

Zpěv VII.

MELIBOEUS.

Obsah.

Meliboeus vypravuje, kterak ondy, hledaje kozla pozabloudilého, na Dafnisa přihodil, kterýmž pobídnut přítomným ostal Korydonovu a Thyrsisovu zápasu zpěváckému. Střídavé prozpěvy zápasících opětovav doloží, že od té doby Korydon jmín byl nejvýbornějším mezi pastýři zpěvákem.

MELIBOEUS. KORYDON. THYRSIS.

MELIBOEUS.

Pod svídou šumivou rozhostil právě se Dafnis,
stáda také Korydon a Thyrsis sháněli v jedno,
ovčičky Thyrsis, Korydon kozy dojivohojné.
Kvítnoucí dva jonácí, obá z Arkádie pošlí,
i v zpěvu zárovní, i opáčeti prozpěv ochotní.
Sem mi, an ochraňoval já outlé od mrazu myrty,
vůdce stáda košut pozabloudil. Dafnisa já v tom
uhlédám; když i on mne spatřil: „Rychle," se ozval,
„pojdi sem, ó Meliboee, košut ti i kůzlata zdrávy;
„než můžeš-li něco prodlíti, do chládku se uklid.

„Sem po luhách přijdou samovolně se junci napájet;
„zde štíhlým zelené zakrývá zábřehy sítím
„Mincius, a slyš, i roj v dubu posvátném se ozývá.“
Což mi činiť? ani já Alcippy, ni Fillidy neměl,
ještoby odstavené doma zavřela zvláště beránky;
však Korydon vzácnou proti Thyrsisu půtku začínal.
Pro hru jejich posléz uložil jsem já svoje dílo.
Tehdy jeden po druhém střídnými prozpěvy zápas
podnikali. Zpěv obou já, Músy, opáčiti hodlám!
tak Korydon, onak odzpěvoval dle pořádku mu Thyrsis.

KORYDON.

Nymfy, vy má rozkoš, Libetrické, buďto mi písní,
Kodru jakých našemu, dopřejtež; Foebovi rovné
prozpěvy on skládá; nebo jestli všem to nedáno,
s posvátné zvučná zde viseť bude píšťala sosny.

THYRSIS.

Břečtanem ozdobtež, pastýři, zpěvce mladého,
Arkadští, aby závistí žluč Kodrova pukla;
pakli by vychvaloval nad zdání, skráně ovíjte
bakkarem, ústa by pak zlostná neublížila věštci.

KORYDON.

Oštětěnou tu malý ti Mikon hlavu, Delio, kančí
a s jelena parohy v dar dává dlouhověkého.
Jestli to nám udělíš, z mramoru hladkého celičká
státi budeš, opnuvši brunátným lýtka kothurnem.

THYRSIS.

Mléka tu dížku, Priápe, tytéž i koláče po každý
rok dostávati máš; ty strážce chudého jsi sádku.
Ze mramoru jsme zatím tebe teď vypodobnili; však ty,
jak mile brav se mi rozhojní, máš ze zlata býti.

KORYDON.

Néreovic Galatéo, ty nad thym Hybly mi sladší,
nad labuti bělší, ty mi nad bledo břečtanu krasší;

jak mile napasená k jeslím se dobytčata vrátí,
jestli o tvého jaká Korydóna ti píle, zavítej.

THYRSIS.

Bych nad Sardinské hořčejší zdál se ti bejlí,
drsnější nade trn, všednější nad řasu podlou:
již-li celého není roku delší světlo mi dnešní.
Vraťte sytí se domů, stud máte-li, vraťte se, junci.

KORYDON.

Studnice obmešené, jemnější rostliny nad sen,
a vzácným stínem zelená jež vás kryje plaňka,
před vedrem chraňtež mi dobytčata; léto se blíží
parné, omlazená i dmou se již očka na révě.

THYRSIS.

Ohniště zde a louč mastná, nejvíce tu ohně
povždy, veřej černá sazemi stálými tu bývá;
tak zde na Boreovo studeno dbáváme, podobně
jak mnoho vlk na počet, jak prudká bystřina na břeh.

KORYDON.

I jalovec tady roste, i kaštany ostrošupinné;
klátěna různo leží jablíčka tu pod štěpy svými.
Teď vše se usmívá; sličný ale pakli Alexis
s hor odešel by naších, potoky prahnouti bys uzřel.

THYRSIS.

Schnou luhy, vedra vinou žížnící vadne bylinka;
lupenaté Líber již nepřeje chládky pahorkům.
Přijde-li Fillida má, háj všecken rozzelená se;
Jupiter i s veselým sestoupí přívalem hojný.

KORYDON.

Alcejovci topol nejmilší, Bacchovi réva,
myrta lepotvárné Venuši, své Foebovi bobky:
Fillidě líska milá; tu dokud bude Fillida líbiť,
líska se myrtě dotud nepodá, ani Foebovu bobku.

THYRSIS.

V háji jesen nejpěknější, a v zahradě sosna,
blíže potůčka topol, výtečném na chlumu jedle:
než, Lycido spanilý, přijdeš-li ty častěji ke mně,
v háji jesen tobě ustoupí, i v zahradě sosna.

MELIBOEUS.

To vše, co vím; Thyrsis přemožen se nadarmo namáhal.
Od té chvíle u nás Korydon Korydónem uvážen.

Zpěv VIII.

ČARODĚJNICE.

Obsah.

Vítězoslavnému Pollionovi obětuje básník Dámónovu a Alfesiboeovu píseň. V první touží pastýř nad podvodem milenky své; v druhé ženština miláčka svého, jejž nevěrným býti se domýšlela, čarodějnym zaklínáním k sobě vábí.

DAMON. ALFESIBOEUS.

Prozpěvy pastýřů Dámóna i Alfesiboea,
zápasu jichž jalovičky samé se divívaly, pást se
zapomenouce, a jichž rysové opytoměli písní,
a proměnivše řeky běh svůj ustávaly plouti:
prozpěvy opětuji Dámóna i Alfesiboea.
Ty, či již obcházíš skaliny proudného Timáva,
neb po moři pluješ Illyrském; aj přijde-li někdy
den mi onen, kdy mi volno činů tvých zpívati slávu?
Přijde-li den, kdy tvé bude volno mi po světě hlásať
básně Sofokleova jediné důstojny kothurna?
Od tebe počnu; tebou dokonám. Nuže přijmi ty básně
tvým začaté velením, a povol též, kol čela tvého
vítězné mezi bobky i ten ti přimísiti břečtan.
Sotva noci chladné ustoupily s oblohy stíny,
když rosa po travinách stádům nejchutněji bývá:
Dámon takto počínal o peň jsa podepřen olívy,

DAMON.

Vítej Světlonoši, dne milého ty posle, zavítej:
podvodnou oklamán jsa láskou Nisy milenky
an toužím, a bohův, ač jich neprospělo nic mi
vzývání, mra se dokládám v dobu již mi poslední.
Začni pomaenalské se mnou, moje polnice, písně.
Maenalus ohlasný má hvozd, má jedle hovorné;
stále i poslouchá pastýřů písně milostné,
Pána také, co nedal nejdříve zaháleti trestím.
Začni pomaenalské se mnou, moje polnice, písně.
Mopsovi Nisu dali: čeho báti se máme milenci?
S koňmi se zapřáhnou nohové; pak po čase příštím
laňky plaché přijdou pospolně k nápoji se psy.
Loučky nové skoro, Mopse, nařez; nevěstu vedou ti;
ořechy trus ženichu: pro tě Hesperus Oetu opouští.
Začni pomaenalské se mnou, moje polnice, písně.
Ó spojená s hodným ty mužem! všemi ješto pohrdlas',
an do nevystání má píšťala tobě, a kozky,
kostrbaté obočí, a dlouhé po bradě vousy;
myslíš pak, bohové že nešetří lidstva konání?
Začni pomaenalské se mnou, moje polnice, písně.
Ještě malou po našim sadě obrosená tebe jab'ka
(já vám byl vůdcem) s matkou jsem sbírati uzřel.
Od jedenácti rokův mi druhé nastávalo léto;
již mohl jsem křehkých dostihnout od země větví.
Ach běda! tím pohledem jak zlá mne omámila šalba!
Začni pomaenalské se mnou, moje polnice, písně.
Teď, co je Amor, vím: na srázích jej necitelných
Tmaros aneb Rhodope, neb nejzažší Garamanty,
robě ne lidského tvaru, ni z lidské krve, líhnou.
Začni pomaenalské se mnou, moje polnice, písně.
Lítý Amor učil tebe, matko, krví porozenců
skáleti sobě ruce; bylas ukrutná i ty matka.
Matka-li více krutá, či krutější ono-li robě?
Robě to jesti kruté; i tys ukrutná spolu matka.

Začni pomaenalské se mnou, moje polnice, písně.
Sám i před ovcemi vlk teď utíkej; ze zlata jab'ka
noste tuhé dubiny; narcisky kvetťe na olších;
z kóry si tamaryšek prejštívej jantaru hojnost;
měř se o krásu sova s labutí: buď z Tityra Orfej:
po lesinách Orfej, a mezi Delfíny Aríon.
Začni pomaenalské se mnou, moje polnice, písně.
Neb hlubokým vše staň se mořem. Luhy dobře se mějte.
Já s vrchu povětrné té skály do tůně bezedné
vrhnu se; poslední mroucího měj si tu obět.
Skonči pomaenalské, již skonči mi, polnice písně.
Tak Dámon; vy, co odpověděl zase Alfesiboeus,
řekněte Pieridy; ne všickni všecko umíme.

ALFESIBOEUS.

Skrop tu vodou, a ovij čerstvým obětnici věncem;
pak sušené to zapal koření, a kadidlo to samčí,
bych pomocí ale čar statné převrátiti mohla
smysly milencovy: nic neschází leč zpěvy čárné.
Z města mi vraťte domů, čaropísně, mi Dafnisa vraťte.
Čárné písně mohou i stáhnouť s oblohy Lunu;
Circe proměnilať čaropísněmi družce Ulissa;
i studené na lukách čaropísněmi hádě pukává.
Z města mi vraťte domu, čaropísně, mi Dafnisa vraťte.
Nejdřív touto trojí trojlíčné já tebe barvy
obvazuji tkaninou; třikrát obětnice vůkol
obcházím s obrazem; milo jest bohu číslo nerovné.
Z města mi vraťte domů, čaropísně, mi Dafnisa vraťte.
Svaž třemi uzly ty barvy trojí, Amaryllido, pentle:
svaž, Amaryllido, a „Svazuji," rci, „Venušino poutko."
Z města mi vraťte domů, čaropísně, mi Dafnisa vraťte.
Jak ta hlína utuhne, a jak též rozplyne vosk ten
jedním týmž ohněm: Dafnis mou rovněž i láskou.
Pražmu sypej, chřestné rozžíhej sírkami bobky.
Zlý Dafnis pálí mne: a Dafnisa já těmi bobky.
Z města mi vraťte domů, čaropísně, mi Dafnisa vraťte.

Dafnisa touha taká, jakovát, když junce po hájích
a stráních vysokých již mdlá jalovička hledáním
u vody prejštící zelené se uvrhne na sítí
bezdušná, blízké ni ujíti mrákotě nedbá:
zejmi ho touha taká; i nebuď mi o úlevu péče.
Z města mi vraťte domů, čaropísně, mi Dafnisa vraťte.
Ten-hle oděv zanechal nevěrný zrádce mi ondy
v zástavu sebe drahou: na samém já jej prahu tobě,
země, odevzdávám; ta mi zástava Dafnisa vrátí.
Z města mi vraťte domů, čaropísně, mi Dafnisa vraťte.
To koření, ty jedy sbíral pro mne na Pontě
Moeris, a sám mi je dal; v zemi Pontské jich mnoho roste.
Já jimi často vlkem se stát a skrývati v hájích
Moerisa, často duchy z hluboké vyvolávati krytby,
často jinam vzrostlé ho přenášeti vídala setby.
Z města mi vraťte domů, čaropísně, mi Dafnisa vraťte.
Ven vyndej, Amaryllo, popel, a do proudu živého
přes hlavu hoď, neohlížej se však! Zmámiti hodlám
Dafnisa tím; nic onen se bohův ani čar neobává.
Z města mi vraťte domů, čaropísně, mi Dafnisa vraťte.
„Pohlediž, obživený zejmulť obětnici plápol
od sebe sám, an jsem popel odnest meškala.“ Zdař se!
Co znamená to nevím; slyš, na prahu zaštěkal Hylax.
Pravda-li pak? čili sen sami sobě milenci vymejšlí?
Chraňte, přichází již, čaropísně, mi Dafnisa chraňte.

Zpěv IX.

MOERIS.

O b s a h.

Nádvorník Menalkův, zletilý Moeris, zpurnému osobiteli statku pána svého do Mantuy dvé kozlátek nesa, potká se s Lycidou, zpěvu milovným. Rozmlouvají vespolek o nehodě Menalkově, a zpívají všelicos z jeho básní.

LYCIDAS. MOERIS.

LYCIDAS.

Kam tvůj, Moerise, chod? zdali, kam vede cesta, do města?

MOERIS.

Ó Lycido, toho já dočkal se, cizí že mi posléz,
čeho se já nikdá neobával, mého políčka
pán řekl: „Mé toto jest, vy bylí se mi kliďte sedláci!“
Teď donucen, truchliv, poněvadž vším neshoda kácí
ty-hle mu (kéž nezažil by je dobře) kozelce přináším.

LYCIDAS.

Vždyť já zaslýchal, že kdež površí se počíná
skláněť, a povlovným se spouštěti v rovni pahrbkem,
až k pořičí, ke bukům vetchým s vrchy oblomenými,
všecko to zachránil váš písněmi sobě Menalkas.

MOERIS.

Zaslýchals', pověst byla jen. Neb tak mnoho písně
naše mohou, Lycido, mezi Mávorskými bodáky,
jak holubi, prý, Chaonští, sejdou-li se s orlem.
By mne však nebyla všeliké se vyhýbati hádce
dřív na svídě duté věštná napomínala vrána,
tvůj by nebyl Moeris ni Menalkas více na živě.

LYCIDAS.

Ach, kdo zlost takovou by zamejšlel? ach tvoje nám by
utěšené se tebou byly odňaty písně, Menalko!
kdož by o Nymfách pěl? kdo by zem spanilými osíval
kvítkami? neb zeleným by studnice chládkem odíval?
neb tu, co mlčky ti odloudil já ondyno píseň,
kdys ke kochánce naší, Amaryllidě, byl se ubíral?
„Tityre, pas mi zatím, já pospěji, pas mi kozičky:
„k nápoji napasený žeň, Tityre; než mezi hnáním
„kozlovi náběhnouti, rohem trkavý je, varuj se.“

MOERIS.

Buď tu, co ještě nedokonanou on Várovi zpíval:
„Váre, jméno tvé (jen ochráněna Mantua nám buď,
„Mantua nešťastná, ach! blízká velmi Kremóně!)
„povynesou labuti k nebes obloze prozpěvující.

LYCIDAS.

Nechť by tisům Kyrnickým tvé se vyhýbaly včelky;
nechť by syté jetelem si nalívaly vemena krávy.
Začni, umíš-li něco; básníka i ze mne vyvedly
Pieridy; skládám též písně; ano mne i věštcem
pastevci jmenují; nepřikládám jim ale víry.
Ještě, tuším, coby Vára, co Cinny by bývalo hodno,
nepěji, jen žvu co hus mezi líbeznými labuťmi.

MOERIS.

Počnu tedy, měhoděk, Lycido; a mlčecky přemýšlím,
rozpomenu-li se jen; písnička není neslovútná.
„Přijď mi sem, ó Galatéo! jaké na vodách veselíčko?
„zdeť jaro purpurové; postláno tu rozmanitými

„kvítkami jest poříčí; a topol zde u jeskyně bílý
„se vzpíná, vláčná utkává réva tu chládek.
„Přijď sem; rozbrojené vlny nech se obrážeti o břeh.“

LYCIDAS.

Což tu, jakou po večer jasný já zpívati ondy
jsem tě slyšel; nápěv sic umím, kdybych jen slova uměl.

MOERIS.

„Dafnise, co stálému se hvězd jen východu díváš?
„aj Dioninského, hleď, Caesara hvězda vychází:
„hvězda, za níž osení se těšívá z úrody hojné,
„výslunných i hrozen na pahorcích barvy nabývá.
„Dafnise, hrušky vysaď; ovoce tvé vnuk bude jídať.“
Všecko věkem schází, spolu paměť. Často za mládí
pamatuji, dlouhá strávil jsem zpívaje slunce.
Z paměti teď mi tolik toho vyšlo, ba sám již opouští
Moerisa hlas, vlci jak by ponejprv Moerisa shlédli.
Však toho dost sám vypravovať bude tobě Menalkas.

LYCIDAS.

Dlouhým dlíš omlouváním mou sytiti žádost.
Všecka nyní ti klidna mlčí vody hladina; všickni
od hučivého, považ, větříci již ustali vání.
Zdeť polovička je pouti naší; neb náhrobek odtud
již možná shlédnouti Biánora. Tu, kde zahustlé
vesničané rubají ratolesti, tu, Moerise, pějme.
Kůzlata sem si polož; však přijdeme ještě do města.
Či kdybychom se obávali, noc že by sehnala pršku,
prozpěvujíce jděmež; tak cesta snadněji ujde.
Zpívaje bys mohl jíti, to já ti břímě odejmu.

MOERIS.

Ustaň dále, hochu; což potřeba, dříve konejme.
Jindy raděj, až sám on přijde, se do zpěvu dejme.

Zpěv X.

GALLUS.

Obsah.

Básník vypisuje zármutek a hoře Kornelia Galla nad ujitím milenky jeho, Likóridy, a všelijak jej utěšiti se snaživ, svou jemu přízeň a lásku projevuje.

GALLUS.

Poslední, Arethúso, dovol podstoupiti práci.
Gallovi svému malou, ale již by Lykórida četla,
skládati mám píseň. Kdož Gallovi píseň odepře?
Ať by však, kdy budeš pod vírem plouti Sikánským,
vláhu svou ku tvé hořká nepřimísila Doris.
Začni pak; útraplivou zpívejmež Gallovu lásku;
ploskonosé mezi tím lupení si hryzte kozičky.
Nezpíváme hluchým; vše ty nápěvy hájek opáčí.
Kdež, po jakých hájích či dolech jste se toulaly dívky,
Najady, an Gallus pro nehodnou lásku se trápil?
Nebť ani vám vysocí Parnassa, ni Pinda pahrbky
spůsobují prodlení, aniž Aonská Aganippe.
Jej tady bobkoviny oplakávaly; jej tamaryšky,
sosnovatý ho také v sluji pusté rozloženého
Maenalus, i studené oplakávaly skály Lycejské.

Ovce stály kolem; nejsou nám ovce protivny;
též ti nebuď protiven dobytek, básníku nebeský;
i spanilý ovčičky u vod pasával Adónis.
Ovčák přijde také; přijdou váhavě voláci,
od žaludů zimních vlhnoucí přijde Menalkas.
Všecko se ptá: „Odkud tato láska?“ I přijde Apollo:
„Galle, co pak šílíš?“ prohodí, „tvá milka Lykóris
„přes sněhy již za jiným, za hrozným táborem ušla.“
Přijde také Silvan: lesní maje na hlavě vínek;
kvítnoucí ferulí, bohatými lilijemi klátí.
Přijde i Pán, Arkádie bůh: uhlédali jej jsme
zarděna míniem a z chebdí boby nákrvavými.
„Aj k čemu to směřuje?“ vece. „Amor na vše to nedbá.
„Ni pláčem zavilý Amor, ni tráva potůčkem,
„včelka aniž jetelem, lupením nenasycena kozka.“
Smutně pak on propoví: „Na vašich-li to, Arkadi, aspoň
„zazpíváte horách, umělí vy přede všemi pěvci
„Arkadští: ó klidně budou mi tlíti pak oudy,
„vaše-li druhdy o mé bude píšťala housti o lásce!
„Kéž bych jeden já býval z vás, kéž stáda pasákem
„bych býval vašeho, vinařem či hrozna zralého!
„Buď by tu Filida bývala mou, neb byl by Amyntas,
„neb kdo jiný mně milým (a co více, snědý-li Amyntas?
„temná jest i violka, kozí též brádka je temná),
„pod vláčnou u vrbin révou spolu byl by lehával.
„Fillida kytky by mi trhala, zpívával Amyntas.
„Zde prameny chladné, jemná zde, Lykórido, louka;
„tamto lesík; zde celý se tebou věk byl bych utrávil.
„Nesmyslná však láska nyní v zbroji Marsa krutého
„mne na bojišti baví, v davu nepřátel mi protivných.
„Vlasti vzdálena (kéž nebylo by to víře podobno)
„ty sněhy Alpinské, ledného ty Rhéna, necitná,
„sama beze mne vidíš. Ó kéž by ti mráz neublížil!
„Jen břitký aby led v outlá neranil tě chodidla!
„Půjdu, a, jež podlé Chalcidské míry složil jsem,

„písně, na trest co Sicílický budu pastucha housti.
„Pevně uzavřeno, radč na lesích mezi doupaty dravců
„snášet, a svou budu na strůmcích znamenávati lásku
„jemnokorých; onyno vzrostou, i ty, lásko, porosteš
„Než mezi tím budu navštěvovat já s Nymfami Maenal
„neb divoké budu kance honiť; i mráz mi nižádný
„ĺájemi Parthenský obstoupiti háj nezabrání.
„Po skalinách se vidím již, a hlasných blouditi hájích
„z Parthického luku, kdy se líbí, šípy Kydonské
„mrštěti: jak by naší bylo lék to, či úleva vášni,
„neb by se bůh chtěl onen smilovať nad člověka strastí.
„Jednak již mi Hamadryady, ani písně mi nejsou
„dále milé; jednak samy mějte se dobře vy háje!
„Nikdež bůžka toho zjinačiť hoře naše nemůže;
„ni, kdybychom za mrazů nejtužších pívali Heber,
„a sněhy Sithonské v sichravé chtěli snášeti zimě;
„ni, kdybychom švíhlém, kdež i lejčí prahne na jilmu,
„pod znamením raka Aethiopům chtěli pásati ovce.
„Všecko přemůže milost; my se též podejme milosti.“
Dost o vašem, bohyně, básníku prozpěvováno,
když sedě on splítal z hebkého ibišku košíček,
Pieridy; vy milou tuto Gallovi píseň učiňte,
Gallovi, co k němu má každým dnem láska se zmáhá,
jak zelená jarem omlazeným vždy se olše popíná.
Povstaňmež: býváť obtížen pěvcovi chládek.
Stín i jalovci těžek; osením jsou škodlivy chládky.
Již se vraťte syté, šero nastalo, vraťte se kozky!

PUBLIA VIRGILIA MARÓNA

ZPĚVY ROLNICKÉ.

Zpěv I.

ROLNICTVÍ.

Obsah.

Básník ohlašuje čtvero oddělení písně své: Seje, sadby, hlídání dobytka a chování včel v. 1—4, vzývá bohy v. 5, a zbožněného Caesara 24. Počátek orání, setí jaři a ozimu 43, dle rozdílné povahy půdy 50; užitečná proměna sejí 73, mrvení 80, pálení strnišť 84, zkypřování půdy a tlučení hrud 94, vláčení 95, příční a časté přeorávání 98. Čas pohodlný k setí 100, rosení 106, spásání 111, vysušování moker 113, škodná 118. Nouze pobídka ku všemu umění 133, nářadí polní 160, pluh 169, humno 176. Znamení úrody příští 187, strojení a čištění semene 193, čas k setí rozličného obilí 204. Pozorování hvězd 231, díla v čas deštivý 257, sváteční 268, dny nešťastné 277, práce noční i denní 287, v zimě 300. Vichřice a bouřka 316, pozbuzení k úctě bohů 338, znamení měnivé povětrnosti 351, a sice větrné 356, deštivé 370, a jasné 393, úkazy na měsíci 424 a slunci 438; neobyčejná znamení před násilnou smrtí Julia Caesara 464, před rozbroji občanskými 489; modlitba za ochranu mladého Caesara Oktaviana 498—514.

Sej co dělá veselou, pod jakou přeorávati hvězdou
země se má, Maecéne, a jak zasnoubiti réví
jilmě sluší, skot jak se chová a jaké bravu patří
hlídání a jaká spořivé včele vnuknuta píle,
zpívati počnu nyní. Vesmír vy osvěcující

světla, která kolující rok na nebesku vodíte,
Líbere, máti Ceres, zúrodněna vámi-li země
Cháonský za žalud klas vyměnila zrnotučný,
číše-li s nalezenou Achelojské smísila révou;
nejbližší vy také rolníkům, Fauni, bohovstvo —
pospolu, Fauni, nohou poskočte i dívky Dryadské —
jáť vaše dary slavím. Ty, jemuž poprvé bujarého
trojzubcem mocným bita hřebce vymrštila země,
Neptúne, a lesů ty strážce, jemužto do tří set
osněžených býků tučné luhy Céy kosívá;
sám zanechej otčinský háj a stráně Lycejské,
Páne, ochránce ovec, tvůj-liž líbí se ti Maenal,
přízniv mi, Tegeejčane, buď, i Minervo, olívy
tvůrkyně, též jinochu, nálezce křivého ty rádla;
outlou i s kořenem cypřiš Silváne nesoucí,
všickni vy bozi a též bohyně, kdo zvůry hledíte,
a kdo živíte nové bez semena trávy vyrostlé,
i kdož úrodnou spouštíte od oblohy vláhu.
A ty také, jejž ký-to bohů sněm a jak brzy ouda
mít bude, nevědomoť, či ohlédati, Caesare, města,
neb-li o země chceš vést péči, aneb-li tě vesmír
množitelem obilí, čili povětrnosti tě vládcem
přijme a mateřskou myrtou čelo tobě ověnčí;
snad-li bohem velikého budeš moře a tvoje jméno
vzývati plavci budou, an zadni Thúle ti slouží
a Thetis tě zetěm za vody vše si získati hodlá;
čili nová připojíš dlouhým sebe hvězda měsícům
v těch mezerách mezi Erigonou a za ní sledníma
klepetama — proto rozhorlen Štír táhne pazoury
nazpět a částku nebes větší ti povolně popouští —;
cožkoli buď — jediný nečekej tebe vládaře Tartar,
a však tam panovat hrozná tebe touha nezajme,
nechť se diví planinám Elyským Graecia v písních,
nechť matkou volaná vrátit se Proserpina nedbá —,
přej mi snadný běh a pokyň smělšímu počinku,

nevědomému ukaž rolníku milostivě se mnou
cestu, a již navykej vzývánu prosbami býti.
Z nova jara s šedivých ledové když mokro pahorků
taje a hrouda jihem proniklá rozpadne se křehčí,
již tehdáž oddýchati býk před v zemi zabodlým
počni pluhem a třené v brázdách lesknouti se rádlo.
Sej taková vyhoví pak i žádostem lakomého
rolníka, dvakrát jež slunce i mráz čila dvakrát;
pod takovou žní nesmírnou jemu patra se lámou.
Než ale neznámou novinu překrojíme želískem,
větry a rozličný mrav oblohy, povahu půdy
a vzdělanost děděnou pole dříve znáti se učme,
což poloha všeliká nese, neb což nésti upírá.
Zdeť osení, opak jinde daří se šťastněji réva,
jinde zase stromový plod a nevelená zelená se
tráva. Viziž jak z šafránu Tmol vůni vydává,
Indie kost slonovou, a Sabej štíhlý kadidlo své,
výspa nahá Chalybů železo, žluč bobrovu Pontská
končina, palmy kobyl Eliadských matka Epírská.
Zákony ty stejné dle věčné úmluvy jistým
příroda ustavila krajinám, od té doby první
Devkalion jak byl v zem pustou hlázky zaséval,
a z nich lidstva se plémě tvrdé zrodilo. Nuže tehdy
nechť tučné popluží prvních od léta měsíců
býci převracují silní, by hroudy ulehlé
na prach vyvařilo dozralými sluncemi léto;
a kdež líha není tučná za vlády samého
Arktura dosti bude šetrnou rozkypřiti brázdu,
tam aby tráva neuškodila osení veselému,
zde skoupý aby vláha malá neopustila písek.
V střídě roků přej úhoru odpočinouti holému,
zvůry slabé ležením tužší nabudou znovu síly.
Neb tam po změněném záhvězdí špaldu planou sej,
kdež veselé vaření byls' dříve při praskolu lusků,
buď vikvy skrovný požitek nebo zasmušilého

hráchu křoví křehké se zvučným vyzdvihl houštím.
Lnu osení pálí pole, sej též ovsa je pálí,
Lethejským politý snem mák je podobně vypálí.
Střídání ale práci dělá lehkou, vzpomeneš-li
tučnou nasycovati mrvou vyschlé pole, neb-li
též vyžilou škaredým popelem kdys líhu poházíš,
tak též odpočinou role zvůrů proměňováním,
nikdá nezvoraná ti nadarmo nezůstane země.
Prospěje často také, hubená-li rolí se zapálí,
s praskotavým plamenem lehké uhoří-li strniště,
buď že tajemné síly, aneb stravy země přijímá
tím mnoho tučnější: čili ohněm všecka se necnost
z ní vyvaří a neprospěšné vypotí spolu vlhko;
neb-li to cesty jiné a slepé v zemi průduchy horko
otvírá, kudy šťáva nová do bylinky přichází;
a snad více tuží a pučící stahuje žilky,
outlým déšť by neuškodil a prudkého by slunce
ostrá moc ani mráz vtěrné Bory jich nepopálil.
I mnoho poslouží poplužím, kdož kracemi líné
hroudy tluče, kdo živý plot z proutí kol pole táhne,
plavovlasá od Olympa Ceres naň mile pohlédne,
též na toho, kdož přeorané hřbety úhoru jednou
ještě a zas napříč protrhává rádlem obratným
a převrací jen bedlivě zem a zvůry ovládá.
Vlažný léta počas, zimy sobě vymodlete jasné,
rolníci; veselá na jeseň-li se špalda zapráší,
žeň veselá bude; bez lopoty jediná se vychloubá
Mysie, a vlastním též Gargara žním se divívá.
Co řku o tom, kdož i po vhozeném semenu poli stále
dohlíží a zletučný písek v kůpy shrabává,
a svádí vodoteč hojnou po žlábku vedlejším,
a když v parnu rolí s mroucími bylinkami prahne,
ejhle na ni s meze příkřejší, s čela kopce pramének
vábí? — tenť kamení lehké obtékaje s chřestem
bublává a rolí sprahlou občerstvuje vláhou.

Což, aby pro klasy tížící nepodléhalo stéblo,
kdož bujné osení spásá na bylince mladistvé,
jak mile zakrývá sej líhy celé; kdo močálu
sbírá mokro a žíznící je do píščiny svádí?
zvláště kdež ve měsících přívalných řeka hojná
vystupujíc bahnem břehy vůkol všecky zatápí,
strouhy duté by pořád vlažným se potívaly vlhkem;
  Nechť ale jakkolivěk se lidé i dobytčata pilná
vzdělati půdu vynasnažují, nic méně žravá jí
hus a jeřáb Strymonský a štěrbák se zahořklým
svým kořením a stíny škodí. Sám Bůh ani nechtěl
orba by lehka byla, sám první uměle líhy
pozdvihoval, lidský chtěje péčemi ostřiti důvtip;
a své říše chorou nedopouštěje hníti leností.
Před Jovem úlehlé žádný nedělával osadník;
neměřené a neoddělené pole bývalo tehdáž
mezníky; vše obecně se hlídalo, a sama země
volně a bez nucení velikého vydávala všecko.
On černým pak zeměplazům škodné jedy půjčil,
kázal i loupiti ovce vlkům, moře rovně pobouřil,
střásl také medy se větví, živel ohně události
a zadržel v potocích sem a tam též vína tekoucí,
by všeliké umění přemyslem zponenáhla vytloukla
potřeba, ve brázdách vyhledávala trávu obilní,
a schovanou ve žilách křemu ohně vyloudila jiskru;
od doby té první vydutou řeka cítila olši
a plavčí hvězdám pak dával jména i čísla,
Slípku, Kuřátka a též Lykaónova Medvěda poznal,
jak do tenat se chytá zvěř, jak lep létadla šálí,
lájemi jak se zavírá hvozd, vynalezeno tehdáž.
Na řeku onde jeden se vydav širokou vyhodil sak
na hlubině a jiní z moře táhnuli sítě navlhlé;
tehdy tuhé železo, zubaté plechy píly podobně, —
neb první štěpné se klíny rozráželo dříví —
a všeliké umění zjeveno. Vše práce přemáhá

úsilná, též nejtvrdší věci potřeba nutná!
Smrtedlníky Ceres železem lado vraceti první
kázala, v háji svatém když chyběly žaludy posléz
a spolu jabka planá a nedávala píce Dodóna.
Než brzo též obilí neduhům poddáno, a zlá rez
užrala slámu i klas, na polích vystrmělo líné
bodláčí. Osení hyne, kdež se řepíka popíná
neb kolčátky křoví a skvostné setby u prostřed
koukol nešťastný a hluchá v poli ovsina vládne.
Jestli krací nebudeš ustavnou stíhati líhu,
ptactvo plašit-li hlukem nebudeš, a stín-li kosířem
z míst chladných neproklestíš a si dešt nevymodlíš;
ach veliké shlédneš pak darmo u souseda kůpy
a v lese u střeseného dubu hlad ledva umírníš.
Však i povím co tuhý rolník má za zbraně vlastní,
bez nichžto lze není ani sít ani ourodu svážet:
radlice zakřivená, z předu vážné u pluhu břímě,
matky Elevsinské vozy zdlouha se dále valící,
tříbadla též a smyk, a brány také mnohotížné,
krom toho ze proutí sprostého i Célea svršky,
a vrbové košiny, mystická též vana Baccha;
všecko to o mnoho dřív připravit si pro potřebu pomni,
chceš-li by důstojná na božím poli chvála tě došla.
Nejdřív násilným ohybem si na čertadlo přistroj
jilm, v lese ten nabudiž podobu pluhu nakloněného
a přidělej k tomu oj dlouhou asi osmi střevíců;
a dvě ucha přisaď a hřbetu ku dvojitému krojidla.
Lehká lípa usekne se dřív na jho; vysoký buk
na kleče, od zadu by tlačily přední kola snadno,
kouřem vyskoumej ale ta dřeva dříve nad ohněm.
I pravidel dávných mohl bych mnoho tobě vyčísti,
příčno a teskno není-li ti nízkých poznati péčí.
Nesmírným válcem dej časně vyrovnati humno,
častěji to překopej, a tuhou tuží do tvrda hlínu;
nic by nerostlo na něm a prachem zmožené by nepuklo.

Rozličná zde hrozí ale úhona; často malá myš
pod humnem si byt oblíbí, neb vyhlodé sejpku;
onde krtek chybný na oči své lůžko hrabává;
v díře i žába sedá, i příšery, jichžto vylíhla
země, jiné; sama muška obilní špaldy vyloupí
hromadu, i mravenec ve stáří nouzi tušící.
Pilně také pozoruj, po lesích ořeší-li se hojným
obléká květem a spustí-li se větve vonící:
plod-li onen vytrvá, obilí urodí se podobně,
a k velikému potu mnoho nastane na mlatě práce,
pakli ale s bujným lupením jen chládek ovládá,
humno také prázdnou plevu vytře ze slámy ničemné.
U mnoha rolníků semena jsem strojiti uzřel
dřív sanytrem, polevem pak ze rmutu olejového:
lusky aby chlubivé většího nabývaly jádra,
a při skrovnějším se vařit daly rychleji ohni.
Výborná semena však a bedlivě vyhledaná jsem
odrozovat se viděl, v roce každém jestliže lidská
píle nevybrala nejlepší. K horšímu se vrhne
všecko pořád osudem a zpátky se k úpadu chýlí,
tak nejinak, jakoby kdo s těžkostí proti proudu
vesly pudil svůj člun a ruce spustil by najednou,
přímo hned vírem řeky proudné byl by uchvácen.
Mimo to máme také na stánek hvězdy severní,
na Kozorožce a jasného Draka býti pozorni,
tak jako ti, kdo domů se vezou na vlnách větrného
Pontu, aneb hrdlem skořepyplodného Abýda.
Dnů a snů hodiny stejné jak svážila Váha,
a svět rozdělila na dvé poli světla a temna,
býky hned zapřahejte, muži; v poli ječmeny sejte,
jak dokoná poslední déšť zimy neskrotitelné.
Čas bude též len síti a mák ku Cereřině poctě
krýti do země; i bez prodlení pluhu chop se pokaždé,
jak povolí ti to země suchá a jen oblaka táhnou.
Z jara se boby sejí; kyprá tebe brázda přijímá

pak, Medský jeteli; prosa čas, též píce přichází,
jak bílý mile rok rohy pozlacenými otevře
Býk a Psa zapadá na protější obloze hvězda.
Pakliže ku pšenici nebo silné špaldě se chystáš
záhony připravovat, a chceš-li samé klasy míti,
dříve jenom nech skrýti se Antlantovky Eojské,
a Gnoskou Koruny třpytící hvězdu zajíti,
než semena příslušná v brázdu hodíš a do země
bezděčné svěřit obmýšlíš roku čáku celého.
Jestliže někdo začal, než Mája zapadla, hle žeň ho
oklamala čekaná, že prázdnou ovsinu sklídil.
A však líbo-li síti vikev, ledvinky-li sprosté:
nepohrdáš-li také hleděním Peluzinské čečky,
padna nepatrné znamení dá tobě Boótes,
počni a čas ku setí prodlouži do půl jinovatky.
Rozdělený světa všecken obor proto na strany jisté,
slunce zlaté řídí znamení dle dvanáctera hvězdných.
Na nebi jest pásů patero; z nich stále se jasným
rdí sluncem jeden a vždy suchým palem ostane ohně;
dva se kolem toho až nejzáz v pravo i v levo táhnou,
modrou ledovinou a šerými přívaly stuhlé,
u prostřed mezi nima chorým dvě smrtedlníkům
božstva darem jsou přány; a oběma táhne se cesta,
šikmo kudyž kolují znamení ta po zákoně stálém.
Jakkoli ku Scythii a Rhipejským vzhůru se píná
svět ku hradům, k jižní Libyi sklání se ponížen.
Nad hlavami vždy se nám svrchek objevuje, stranu spodní
pod nohami zří černý Styx a propadlina pekla.
Nesmírný klikatém Drak objímá ve kotouči
všecko, i Medvědice jako proudem obě probíhá,
Medvědice, samy jež se štítí koupele mořské.
Tam, jak zpráva praví, buď pustá věčně mlčí noc,
a v té obhalené noci na věky mrákoty hustnou,
buď se vrací od nás Auróra a den tam uvádí;
a když u nás poprvé spěchavé koně Dennice dechnou,

zardívá se večer tam a pozdní světla zažíhá,
tak na nebi měnivé počasí předvídati někdy
můžeme, čas a podobně i den ku setí i ku žatvě,
i kdykoliv moři nevěrnému odevzdati vesla
máme aneb naň ozbrojené odváděti loďstvo,
neb již dosti zralou z kořena v lese káceti sosnu;
marně my těch znamení nehledíme na východ a západ,
ani na rozdělení roku na stejné čtyry částky.
Když rolníka nutí studený doma zůstati příval,
mnoho věcí, jichž pod oblohou bude potřeba jasnou,
dá se připravovat; ať oráč tvrdé zuby ostří
u pluhu otupeného, aneb z kmene člun vydlabává,
neb znamená dobytek, neb čítá kůpy na sejpce;
vidle dvojrohaté zostřuj i plaňky čeládka,
a připravuj svíží Amerinské vazby na réví;
teď lehké splítej koše červenavého ze proutí,
teď kamenem obilí mlívej či praž je nad ohněm.
Ovšem i o svátcích dle práva i zákona smí se
práce nejedna dělat; rozváděti rýhy nižádná
víra nezakazuje, ani sej uzavírati lísou,
líčiti na ptactvo škodné, ni zapáliti pejří,
ni bečivých ve zdravé vodě někde vykoupati ovcí.
Často olej naloží na hřbet línému oslíku,
neb ovoce sprosté honec a zpět z města přiváží
ohlazený kámen nebo černé smůly bochánek.
I dny jiné ve pořádku jiném sama Luna podává
šťastnější k prácím. Pátého varuj se; bledého
Orka i Lític deň rodný; v týž vydala země
potvoru Coeusa, Iapeta a krutého Tyféa,
obrovskou onu bratř, k dobytí nebe ježto se spikla.
Třikrát se snažili, na Pelíon svaliti Ossu,
v skutku také na Olymp lesný přinavrstvili Ossu;
navršené třikráte otec svrhl hůry ty bleskem. —
Dobrá jest sedmá po desáté sázeti réví,
a skrocovat býků chycených, též na brdo přízi

dávali. Zloději zlý, lepší ulečenci devátý.
Dílo nejedno se za chladné noci lépe dařívá,
neb ranní když slunce rosí od východu země.
Lépe strnisko se dá v noci žít, v noci lépe vyprahlá
sekati louka; a nocím na otavním vlhku neschází.
Někdo také bdívá zimním při světle a ohni
pozdě na noc, a nožem louč ostrým štípe na dračky;
a mezi tím písní při dlouhé práci těšíc se
chřestícím tkaninu hřebenem manželka probíhá,
mestu aneb sladkou na ohništi vyvařuje šťávu
a smítá lupením pěnu s klokotavé vody v kotli.
Rež ale červenavá při poledním parnu seká se,
vůbec pak obilí mlátí se při parnu poledním.
Jak nah oráš, i zasej nah; v zimě si odpočiň rolník.
Čeho nabyl sedlák, obyčejně v zimě požívá,
sousedové ku hodům veselým po střídě zovou se;
k rozkoši jich sama zima volá, vše i péče zahání,
tak jako plavci, kteří vjeli s nákladnými koráby
v přístav, zavěšují milerádi věnce na borty.
Čas tehdáž by také žaludy s dubu česati nutkal,
bobky z olívy a vavřínu z krvavého i myrtí,
tenata klásti také jelenům a pletky jeřábům;
dlouhouché i zajíce honit, a stříleti daňky,
a Balearský prak na konopných stáčeti šňůrách,
sníh když výše leží, a stříž ledovou řeka vláčí.
Což pak dím ale o hvězdách v podzimku a bouřích,
a když den kratší již a měkčí nastane léto,
oč muži dbáti mají? když přívalné jaro táhne,
když na polích klasová žeň již byla zachvěla, i když
na stéblech zelených obilí mlékem se nadýmá?
Častěji když na žlutou sedlák již líhu zaváděl
žence a ječmeny na křehkém strništi porážel,
já spatřoval větrů nenadálý rozbroj a zápas,
jak těžké osení s kořeny vnitřními vytrhlé
vhůru na dál i na šír metali, jako vichřice černá

lehká stébla a rozlítlou smeť v zimě zanáší.
Často i náramné vod s oblohy hejno padává,
a škaredá hromadí se v černém oblaku bouřka,
když na vysosti se mračna srazí, nebe hrád sype ledný,
a stržený příval obilí a práci dobytka
rozlévá; vše se jámy plní, s jekotem řeky rostou
valně duté, na brodech vře rozechvěna zátoka mořská.
Sám pak otec vichrů u prostřed té noci blesky
svítící pouští z pravice; tknuta touto mocí se
země třese, zvěř ubíhá v doupě, a smrtedlníků
srdce klesá těmi hrůzami pokořené; střely ohně
on když s Athosa a s Rhodopy neb s hůry Ceraunské
shazuje; větry se posilují a shušťuje příval;
teď na lesy prudký, teď na břehy vítr doléhá.
Péčliv o to nebe jen pozoruj i měsíce a hvězdy,
kam Saturnova ukrývá se oběžnice chladná,
Cyllenský kde oheň a v jakém kruhu oblohy bloudí.
Cti přede vším bohy; a veliké obzvláště přinášej
oběti výroční Cereři; na sklonku poslední
zimy, za jasných dnů započav na lukách z jara dílo.
Tehdáž mírnější jsou vína a jehňata tučná,
sladké sny tehdáž, hustější stíny na chlumcích.
Až ale všecka čeleď vesnická Cereru uctí,
jí ty s mlékem med, jí mírné víno rozlévej
a třikrát oběť z obilí blah obejdi nového;
doprovodiž tě celá rodina s čeledí plesající,
ať volají pod krov bohyni Cereru. Ani dříve
nikdo srpem dozralých dotknouti klasů se neodvaž,
než Cereři dubovým kol skrání věncem ovit jsa,
sprostý ke cti tanec provodils' a ku pochvale zpíval.
Než abychom jistá znamení předvídati mohli
parna i dešťů a větrů spolu bouřku nosících,
sám otec ustanovil, měnivá aby věštila Luna,
kdy větrové búřní vpadnou, by to zřejmě vidouce
vesničané drželi v chlévách nejblížeji stáda.

Jak mile se zdvihnou větrové, hned zátoka mořská
rozvlněná se počíná douti, suchý s vysokého
roztéká se lomoz chlumu, jenž i podál se ozývá;
od břehu rostoucí lesa odráží se šumání.
Již pak i na dno lodí vlna mořská zlostně se chystá,
s prostředka hlubiny když přiletujíce roháči
ku břehu se s křikotem vracují, též jak mile mořské
lysky hrají na suchu a volavka močály opouští
povědomé a nad oblaky se vznáší vysokými.
Častěji hvězdy také, než nastane vichřice, uzříš
s oblohy náhle padat a po noční mrákotě dlouhé
od konce bělavé za sebou táhnouti požáry,
plevy také lehké, a spadlé lítati listí,
a ploucí vod nad hladinou pohrávati peří,
než divoká Bora po straně bouřiti počne a než hrad
Evra a Zefyra zahřímá; než příkopy polní
se naplní potopou a promoklé na moři každý
zavine plachty plavec. Neneopatrným škoda deště
ohlásí se, že než-li se zdvihne, po větru jeřábi
z ouvalu odletují, též dojná k obloze vzhůru
pohlíží a chytá povětří kráva do nozder,
švítorná též vlaštovice rybníky oblétá,
a v kalužích věčné své úpí nářeky žáby.
Častěji odnáší mravenec ze krůvku vajíčka
stezku si tra ouzkou; z moře ohromný nebes oblouk
pije a hustobrkých na křídlech v hejně společném
mrak havranů se z pastvy vrací zakrkávaje hlasně.
Zámořské všeliké i ptactvo, které v asianských
píci hledá lučinách sladkých u Kaistra močálů,
buď hojnou ramena vláhou vykrápět o závod,
neb podkládati hlavu vlnám, čili ve vodě břísti,
neb je viděl bys, jak též marně po koupeli touží.
I zlá vrána plným krákáním dešť vyvolává;
ačkoli sama na písku suchém se o sobě prochází.
A však i též v noci u předení zaneprázdněny dívky

napřed o bouři vědí, spatřivše olej ve kahánku
jiskřiti plápolavý a co houba pak u knotu růsti.
Než i při dešti bude lze ti návrat slunce a jasna
z jistotných znamení vyhlížet a zvídati napřed.
Neb se tupé třpytění hvězd tehdáž více nevídá,
Luna nepovstává bratrovým poddána paprskům,
oblaka s outlovlným nepasou se po obloze rounem;
již ledňáči milí Thetidě proti slunci teplému
na břehu křídla neroztahují; svině povždy nečisté
rozvrhovat prostou opomíjí slámu rypákem.
A mhy se více na důl snižují, a kladou se po líhách,
a s hřebene střechy pozorujíc již u západu slunce
marně své pozdní truchlozpěvy sůva počíná.
Jasné pak vysoko vznáší se po obloze Nísus,
a hle Scylla za purpurové brky káti musí se;
kdežkolivěk lehkou perutí ona vzduch prosekává,
ukrutný i škůdce její s velikým křikotáním
Nísus nasleduje, a vrací-li se k obloze Nisus,
prudce za ním lehkou perutí ona vzduch prosekává.
Havrani též sevřených ze hrdel tři aneb čtyrykráte
obnovují hlasy jasnější, a na výšině lůžek
rozjařeni sladkostí rozkoše nadobyčejnou
vespol nad lupením chřestí se těšíce, po dešti
přestálém že vidí svá hnízda i mláďata sladká.
Ačkolivěk nevěřím, božstvem takové že nadání
vnuknuto, ni osudem vtipu jim že propůjčeno více;
spíš ale, že když povětrnost aneb obloha vlhká
cestu jinou vymění, sám Jupiter od jihu zmoklý
hustí, což bylo řídko, a rozpouští, co přehustlo,
tak že i vášně duší též a spolu pohyby srdcí
teď jinší a jiné, když vítr mračna přiháněl,
tváře mají; odtud v poli ptactva to prozpěvování
i dobytečka radost, i hrdel havraních to plesání.
Pakliže na slunce prudké a na proměny Luny
bedlivě pohlédneš, nikdá tě neoklame zejtřka

hodina, obludná tě nezajme ni jasnota noční.
Jak mile ohně novonabyté byla sebrala Luna,
jestli její roh pošmúrné je na obloze černý,
vesničanům veliký nastává příval i plavcům:
jestli její ruměnec polije však líce panenské,
vítr bude; vždy zlatá se rdívá Phoebe na větry.
Vyjde-li po čtvrté — bezpečný věštec je den ten —
jasná a s rohama nepřejde-li nebe tupýma
též po celý den onen, jasní do plného měsíce
všickni budou dni také bez deště a větru;
na břehu pak mořském obětujte za ochranu plavci
Glauku a Panopei, též Inovici Melicertu.
Slunce také vzešlé i když se do vln pak ukrývá,
dá znamení; jistá znamení vždy provázela slunce,
ať je přináší ráno, aneb než hvězdy se zdvihnou.
Jestli novozrozené s měňavými prouhy vychází
od polo zacloněno mračnem, s kruhem od polo zjevným;
deště čekej tím znamenané, neb strhne se bouřka
od moře záhubná stromoví, setbám i dobytku.
Pakli ale při svitání se na různo paprsky
rozprchnou hustou mezi mhou, a bledá-li se zdvihne
Auróra s šafránožlutého Tithónova lůžka,
ach vinné lupení zle ochrání hrozny zrající;
s tak hrozným bude led křápáním skákati na krov.
Též to také, až odejde po přešlé dráze s Olympu,
prospěje tobě si pamatovat; neb často vidíme
slunce kolem lící rozličnéblouditi barvy:
modrá ohlásí nám dešť; ohnivá zase větry;
prouhy tmavé počnou-li se mísiti k ohni rudému,
všecko podobně potom jak větrem i přívalem uzříš
bujeti. Nikdo mi na hlubinu v takové noci jíti
nepřipomeň, u lodí neutínej na břehu houžve.
Jestli ale, když přinese den aneb odnese zašlý,
okres má jasný; nelekej se přívalu marně,
uhlídáš jasným Severem se ohýbati háje.

Z krátka, co pozdě večer přinese, zdali oblaka vítr
buď jasná sežene, čili vlhký Jih co zamýšlí,
slunce li to projeví. A kdož by slunci vyčítal,
že klame? Často, slepý než rozbroj nastal, i zrádnou
zpouru i válku kradí tajenou ohlásilo slunce.
Po smrti Cæsarově i na Řím pohlédlo slitovně,
ježto tmavá jasnou hlavu čerň nenadále oblékla,
a v tu dobu svět bezbožný věčné noci bál se.
Tehdáž ovšem i země také, též hlubina mořská
a psi vyjící a zjevení se před časy ptactva
dávalo návěští. Kolikrát Cyklopů jsme protrhlé
viděli Aetny pece v rolích překypívati proudem,
a s rozlitým kamenim plamenů spolu plíti kotouče.
S oblohy též po celé Germánii častěji slýchán
ozbroje zvuk, a hnutím nezvyklým třásly se Alpy.
Náhle také v hájích mlčivých slýcháno volání
mocné; tváře bledé ve tmách noci zdály se divným
létati způsobením; i némé promlouvalo zvíře.
Strašno! stanou řeky plouti, a země puká a po chrámích
kov se potí, a jako v zármutku slzí slonová kost;
při vzteku vichru lesů vrchy klátícího se rozlil
řek mocný král Eridanus, a stáje po loukách
všech se stády pak odnášel; a nepřestaly v ten čas
hrozby střev a žilek hadačům se jevívati smutné;
ze studní se prýštila krev, a z lůna přelidných
měst se vlků skučení v noci náhle ozývati zdálo;
nikdy nepadlo tolik hromoblesků s oblohy jasné
jindy, a tak strašné nehořívaly ještě kométy.
I proto mezi sebou stejnými se potkati zbraňmi
Římská vojska Filipovo již po druhé zřelo město.
Svrchovaným nebylo přísné, že krev naše dvakrát
zaplavilať již Emáthiu a široké pole Hémské.
A snad a bez snadu přijde i čas, že v končině onné
rolník zakřiveným pole své přeorávaje rádlem
různě nalezne kopí prošlé rzí kovyžeroucí,

neb těžkou motykou na prázdné zatluče přilby
a podiví se hrubým kostem hrabaném na rovišti.
Ochranní předkův bozi, Romule, matko i Vesto,
jež Tiberu Tuskou hájíte i hrad Palatinsky,
nebraňtež aspoň tomu jinochu, převržený by
věk napravil. Již dosti krví svou a mnohokráte
Laomedontovské smyli my křivopřísahy Trojy.
Dávno také již nám tebe, Caesare, hrad nebes ovšem
nepřeje, tobě vyčítaje, že dbáš slávu o lidskou,
kde převrací se na křivdu právo, tolik kde je válek
a nepravosti druhů tolikéž. Pluh veškeru pozbyl
již vážnost, a pro odchod osadníků pole pustne,
a z kos nakřivených napořád se kují meče ostré;
Eufrátes tam, a onde hrozí Germánia válkou,
zákony vespolní sousední města zrušivše
zbraně tasí; Mávors po celém světě lítě se sápe,
tak jakoby čtverospřež se najednou z přehrady vymkla
a v kruhy pustila; opratě vozka drží, ale marně;
prudce nesou jej hřebci, a vůz neslyší na udidla.

Zpěv II.

SADAŘSTVÍ.

Obsah.

Ohlédnuv se básník na zpěv dokonaný, vzývá Baccha v. 2—8, zpívá o rozplozování stromů divokých 9, vznikajících od sebe samých 10, ze semene 14, od kořenů 17. Rozličný způsob sadeb umělých, sazenice 23, štěpování 25, a šlechtění planého stromoví 35—47, i umělá díla sadařská 61, zvlášť očkování 73. Rozličná stromoví jakou milují půdu 109; chvála Italie 136, půda příznivá olívám 179, rolím 184, révám 188, pastvinám 195, obilím 203, špatná 212, všeplodná 217. Skoumání půdy: kypré 226, slané 238, mastné 248, vlhké 251, těžké i lehké 254, studené 256. Práce vinařské 259, školky 265, sázení a hledění rév 269—370, s přimísenou chválou jara 323, hájení vinic ploty 371, neustálá bedlivost vinařů 397, méně pracné hledění olív 420; stromy ovocní 426, plané a divoké 429. Básník porovnávaje pohody měšťáků 461 se živobytím v kraji, žádá si býti moudrým rolníkem 485, a líčiv vesničanů klid, dostatek, radovánky a prosté starodávní mravy 490—540, končí přecházeje k naznačení třetího zpěvu 541—542.

Až potud o prácech rolních a na obloze hvězdách:
teď tebe, Bacche, slavím, a s tebou spolu křoviny lesní
a stromy i s ovocem rostoucí zdlouha olívy.
Otče Lenejský, hle zde vše dary tvými plní se,
v hroznovatém bohatý podzimku také kvete tobě

zde vinohrad, a plných se v bečkách sbírka pěnívá,
otče Lenejský, sem vítej, a svlékna kothurny
v mestu novém se mnou též lýtka holá si obarvi.
Předně na rozmanitý způsob stromové plody rostou.
Jedni beze všeho od lidu nutkání samovolně
jdou a drží se na šíru polí, nebo na křivu říčných
vod, jako tenkoprutý janofít, hebké zlatolejčí,
topol a vrba žlutá se zvučnou k píšťale kóžkou;
část ze semen padlých se vzhůru pne; vysoké tak
kaštany a v lese dub veliký Jupitru samému
posvátný s lupením, Grajskému i hadači vzácný.
Jinším od kořenů les nejhustší povyrůstá;
třešni a jilmu se tak vede; Parnaský velikým pod
stínem matky mladý vavřín se podobně popíná.
Příroda ten způsob dala první; tím zelená se
vešken druh stromový i křoví v lese a v svatoháji.
Způsob a cesty jiné zkušenost sama našla si lidská.
Ten ratolest outlou s kmene matčinského vyříznuv
jinde do důlku sadil; ten zahrabe v líhu kořínky.
neb koli rozštěpené aneb ostré ze dřeně klínky.
Ještě jiný les omlazení z ohnutých očekává
oblouků a živé své odnože od země vlastní.
Netřeba někdy aniž kořenů; od vršku uřízne
nejvyššího sadař a v zem sazeničku odevzdá.
A však i ze stonků sekaných — ano k výřku předivno —
i z dřeva již vyschlého tlačí se olívě kořání;
často také vídáme beze škody proměňovat se
jednu větev na jinou; vštěpená též jabka ledakde
hruška nosí, a slívami rdí se dříny kamenné.
Nuže tedy vlastním zevrubně vyučte se dílům,
vesničané, a požitky plané ušlechtiti hleďte,
ať líná neleží vám země: po Ismara stráních
réví saďte, Taburn veliký oblečte olívou.
Ty spolu mi přispěj, počatému i dílu pomáhej,
ty zdobo a s právem veliká mé oslavy částko,

Maecéne, přízniv moři volné plachty odevzdej!
Verši svými si netroufám zahrnouti to všecko
i kdybych já měl sto jazyků, sto hrdel a železný
k tomu i hlas. Přijď a skroj první na břehu brázdu
pod rukama maje zem! Smyšlenou básní ani dlouhým
zápolením a počínáním tebe meškati nechci.
Volně kterékoli rostliny pnou se na končinu světla,
jsou sice bez ovoce, ale rostou rády a silny;
příroda je z pod země tlačí; ale jestli že někdo
očkuje nebo-li přesazené je do jámy odevzdá,
hned vyzují lesní povahu, a nelíny dají se
hlídáním bedlivým všady na slovo uměle vésti.
Též hubená, co jen od kořene byla vyšla, se odnož
tak zachová, v pole jak mile rozdělena bude prázdné:
dřív stíní vysoké jí matčiny větve a listí,
a zrůst jí odjavše vysouší sílu plodistvou.
Strom ale, jenž hozených ze semen původně se popnul,
zdlouha chodí a vnukům jen pozdním chládky dělává,
zvrhne se pak ovocem, nepamětliv šťávy prvotní,
a špatnou nese ptactvu kořist, za hrozny kyselky.
Píle vynakládej se na každou sadbu a káždá
než se do brázdy vřadí a se poddá, mzdy mnoho žádá.
Od pně se lépe olíva daří, révám zase rozvod
prospívá, pevné dřevo žádá myrta pafická.
Lísky tvrdé vznikají od pat kořenů, i jesen též
mocný, i strom Herkulský s vrchy rozsochatými,
otce i Cháonského žalud; větrná tak i roste
palma i jedle, která v moři záhubu někdy zakouší.
Kostrbatý se pak ořešinou hloch očkuje plodnou,
takž i javor pustý obstojná jabka nosívá,
kaštanem rozkvítá buk, hrušky květem se bělává
někdy habr; žaludy svině chroustaly často pod jilmem.
Způsoby jsou všeliké kladení oček i štěpování.
Buď odkud se pupence tlačí ze prostředu kůry,
provalujíce obal tenký, zde na příč udělá se

do dřeva řez úzký, sem zavře se očko cizího
ze stromu a přiučí se s měkkou srostati blánou:
neb odřízne větev se neuzlovitá a ve dřevě
cesta se hloub klínem rozštípne a proutky plodistvé
v rozštěp se vpustí: a po nedlouhém čase vyjde
s větvemi náramný štěpnými strom k nebi vzhůru,
jenžto novým se diví větvím a ne ovoci svému.
Však nejsou jediného druhu ani jilmy mohutné,
vrby, aniž lotosy, ani Idejské cyparissy;
na stejný způsob tučné ni olívy nerostou,
hořké, vejcovité, podlouhlé bobky majíce;
stejno není ovoce v lese Alcinoa; ani Syrských
ni Krustumských rouby hrušek, ni libernice těžké.
Ani u nás takové nevisí s vinného kře hrozny,
réva jakých Methymnejská Lesbojčanu dává.
Mareotec bílé, Thasian též má svoje víno —
jak ho plodí tučná ta, aneb ona krajina lehčí —,
Psithická lepší je hrozinka, jinak i Lagejské
jemné víno motá nohama, a jazyk tížívá,
Precký purpurový též mest: ale jak oslavím tě,
Rhaetické? proto mi sklepy hněvny nebuďte Falernské!
tamť Aminejský jest vinohrad; trvalá ale vína
jsou s pahorů Tmolských; na Chiu král vín je Phanejské,
Argitské menší nepřemůže podobně nižádné
ani tokem hojným ani dlouhou vytrvalostí.
Ani tě k oběti bohomilý, též na stole vzácný
nepřejdu, Rhodane, a kypící v hroznu, Bumaste.
A však počtu není, jak jest mnoho jmén a druhů vín
rozmanitých; lze dokonce není zahrnouti je počtem;
jejž věděti kdo by chtěl, týž poznati chtěl by, kolik zrn
písku Zefyr vějivý na Libycké rovni valívá,
neb když nejprudší do plachet moc Eura zalehne,
sčísti, kolik asi vln na Jonické břehy doráží.
Každá půda však každý plod nésti nemůže.
Vrby u vod se daří, a z hustých bahna močálů

olše, a na skalném jalový habr roste pahorku;
myrtí má mořský břeh rádo; pahorky na slunci
révolibý Bacchus miluje; tis větry severní.
Přehlédni světa kruh, nejzazší končiny lidstva,
k východu celty snědých Arabů a Gelóny barevné:
vlasti jejich stromy rozdělují. Drvem Indie černá
ebenovým a Sabej jediný má prut kadidelní.
Což vypravím o drvech libovonných, vypocujících
balzám? což o bobech napořád zeleného akanthu,
o stromech Aethiopů, hebkou se vlnou bělajících,
s jichž listí česají hebký šat národy Serské?
neb o lesích, jichž oceanu nese India bližší;
nejzazší světa kout, kdež tak vysoko stromu vršky
pnou se, že jich žádné hoz šípky přenésti nemůže,
ačkoli váhavě tam lid na plece touly nebrává?
Media šťávy plodí hořké a příchuti dlouhé
jabloň, nad niž nic lepšího není k blahu lidstva;
tať kdykoliv čarodějná číši otrávila bába,
a ku slovům nebezouhonným zlé mísila bejlí,
k pomoci přijde, a jed černý z těla šťastně vyhání.
Strom ten jest vysoký, nejvíce vavřínu podobný,
a kdyby jedno jinou kolem od sebe vůni nešířil,
byl by vavřín; větrům žádným jeho list neupadne,
a květ dlouho trvá; tím Med občerstvuje zápach
úst si a dech, tím léčívá se i ouzkoprsý kmet.
Než ani přebohatá ona Médská země na háje,
ni spanilý Ganges ani Hermusa tok zlatobahný,
neumalí čest Italii, ani Baktra ni Indi,
ni Pancbája celá s kadidelným chválena pískem.
Founící ohněm z nosu nepřeorávali býci
kraj ten, neosetý zuby ohromnými dračími,
z nich nevyrostla mužů sej s přilbicemi a kopími;
ji naplnil požitek bohatý, též Bacchova vláha
Massická, sad olívy a hojná stáda dobytka.
Odsud i kůň jak vojín pyšný se do půtky ponáší;

zde, Klitumne, ve posvátných tvých umyto proudech
stádo se čistě bělá, největší odtud i bývá
k oběti býk do chrámu voděn v Řím vítězoslavný.
Zde jaro věčně trvá, v zimavých též léto měsících,
dvakrát plod dává dobytek, strom ovoce dvakrát.
Tigři draví nejsou zde, ni líté lvů přeukrutných
plémě, ni jedovatý neklamá zde sbírače voměj,
nesmírnou nevrhá zde se had oklikou, ani týž pak
v šupinatých se kruzích nesbírá v tom země pásmu.
K tomu tolik měst výborných a děl uměle pracných,
tak mnoho pevností rukama na skály vyneslých,
a starodávných zdí a toků pod nimi tekoucích.
Či zmíním se moře hořeního a též doleního,
a z velikých ples, Lare, tě největšího, tě mořským,
Benatské jezero, se vlnící jekem a proudem?
či zmíním se o zálivu a spolu portu Lukrinském,
o velikém lomozu hněvivé té zátoky mořské,
s čím rozlitá vlna tam Julská se do dáli ozývá,
a proud Tyrrhenský se k Averna propasti přelívá?
Stříbro také v potokách ta ukázala země i žíly
vzácných rud kovových i stékala zlata bohactvím.
Tať mužný národ Marsů a plémě Sabelské
otužené v nehodách Ligury, též Volsky vyvedla
s dardami; též Decie, Marie, veliké i Kamilly,
a Scipiovce tuhé ve bojích; i tě Cæsare, jenž teď
vítěz největší v nejzazších Asie koncích
odvracuješ od měst Římanských Inda plachého.
Zdráva rodičko mi buď obilí, Saturnova země,
matko reků; jáť počnu věci tvé píle pradávné
vychvalovať; prameny svěcené otvíraje začnu
Askrejskou Římských po městech zpívati píseň.

Teď o polí povahách buď řeč: co za barvu a sílu
každé má a jaké věci nést je dle přírody schopno.
Země nepřístupná a především kopčiny skoupé,
hlína kdež hubená, a trní mezi hlázky vyrůstá,

Palladě háj tam s dlouhoživou bude bujnět olívou;
na znamení divoké v těch místech křoviny rostou
olejové a leží spadlých mnoho pod nimi bobků.
Kdež tučná ale prsť se těší sladkého ze vlhka,
a mnoho trávy živí, to rolí jest úrodoslibné;
půdu takou vídáme začasto po úvale nízkém
blíž pohoří; od skal zponenáhla temence tekoucí
dobrou hlínu na důl stahují. Stráň naproti slunci,
kdežto se zakřiveným nemilé kapradí pase rádlům,
ej taková hojných tam Bacchovi ke cti tekoucích
tobě podá hroznů, úrodné ponese révy;
zdeť nápoj bude růst, do zlatých jejž vlijeme číší,
až Tyrrhen slonové při obětnici foukne do kosti,
a hruď na sklonité složená bude dýmati míse.
Jestliže krav a telat hlídání tobě milejší,
neb ovčí příchov nebo kůzlata sadby hryzoucí,
háje hledej a podál se osaď u sytého Tarenta,
neb na luzích, nebohá jichž pozbyla Mantua ondy,
kdež u řeky travné se pasou též labutě bílé.
Stádům nescházej ani tráva ni prameny čerstvé,
aby co uškubají za dlouhý den skoty píce,
při chladné rose noc krátká dala náhradu opět.
Tučná pod radlicí, skoro černá barvy-dle země
a spolu též kyprá — to oráním napodobí se —
nejlepšíť k obilí; od rovin žádných neuhlédáš
tak mnoho nákladu vézti domů voly vážnokrokými;
též odkud les rozhněvaný byl odvezl rolník,
a mnoho lét nepožitný háj posléze vyvrátil,
a s kořeny vnitřními také dávné byty ptáků
vyrval; — i ač ti opustili hnízda do dáli letíce
po pluhu tam začatém niva pěkně se zastkvěla čerstvá.
Neb lačné skřemení po pahorkovitém kraji ledva
nízké lýko vlčí, a včelkám rosu podává;
i draplavá opuka, černými zmyjemi křída
též vyžraná, ničemuž leda zeměplazům přeje, jimžto

jídlo nesou sladké a duté za komůrky hodí se.
Země, která lehkou mhlu dýše a páru perútnou,
a pije vláhu ochotně a ji, chce-li, volně vypouští,
a stále v zelenou vlastní se trávu odívá,
a neruší železo rzí, prašivinou ani solní;
ej taková veselými ti révami obleče jilmy,
tať i olej ponese, což hned okusíš při orání,
tať i dobytku hoví, klikaté spolu radlici volná.
Hle takovou bohatá oře Kapua, blíže Vesevské
kraj hory, jejž Klanius i s Acerrami zlostně zatápí.
Též vypovím na jaký lze způsob poznati každou.
Ptáš-li se kyprá jest-li, či nad obyčej je-li hustá, —
neb obilím jedna přeje více, druhá zase vínu;
hustější je milá Cereři, a Lyaeovi řidší —;
místo dřív ohledej očima vlastníma a hlubší
jámu na něm dej pak vykopat, a všecku zaházej
tou hlínou zas, a vrch zašlapávaje nohama rovnej,
nezbude-liž vrch, jest řídká a dobytku i révě
půda bude vhodná: ale nechce-li více do jámy
hlína směstnati se, a plné-li přemůže dolíky,
z husté nivy tuhé očekávej hroudy a brázdy
mastné; oulehlé pak orej silnými bujáky.
Půda slaná a jaká že je hořká hned podobá se, —
nevděčná obilím, taková neukrotne oráním,
nezachová ani rod révám ani jabloni jméno —
tak se skoumati dá: Pletený hustého ze proutí
od lisu koš cední zpod očazené střechy sejmi;
doň z pole zlého něco přesypej, pak našlap a sladké
ze pramenů vody na to nalej, voda všecka prosákne,
a skutkem veliké projdou skrz košinu kapky;
zkoušku-li pak udělá tvá chuť, zjevná tomu smyslu
hořkost odporná hned smutná stáhne ti ústa.
Země jaká tučná by byla, přiučíme se tímto
způsobem: i z ruky vyhozena se nerozsype nikdy,
a stlačena téměř jak smůla přilípne na prstech.

Trávu do výše pudí vlhká, sama nad obyčejno
bujnější. Ale úrodná nezdej se mi příliš,
byť sebe silnější při klasech se ukázala prvních!
Těžká svou vlastní váhou prozradí se mlčecky,
lehká též. Oko pak černou samo snadně rozezná,
barvu podobně jinou. Zavilou vyskoumati tíže
je studenost; smrkoví a škodné ji tisy někdy
ohlašují a její stopu černý zjevuje břečtan.
Jak to pozorně vyšetřeno jest, zem pomni přede vším
vyvařovat a dolíky na velkých krájeti stráních,
a hrudy ohřbetěné mrazivému ukázati větru,
než veselý zakopáš rod rév. Kyprá k roli země
nejlepší; tuť větry i chladné déště proniknou,
též i kopáč silný vyžilé překopávaje lány.
Než muži, jichžto čilá bedlivost neochabnula nikdá,
místo si vyhledají vhodné, kdeby sadba stromům se
první připravila, a potom dala dáleji vésti,
náhle aby změněnou sazenička nezapřela matku.
Znamenají si na kůře také nebes úhly, a kam dřív
stála obrácena, a v kterakou stranu horko polední
snášela a kde hřbet se vrtěl proti točně severní,
zas ji sadí; návyk za mládí tak mnoho může!
Zdaž na stráni by, neb v poli lépe šla sázena réva,
dříve hledej. Vyměříš-li na záhony rovinu tučnou,
hustěji sázej; Bacch nelení ani při sadě hustém;
jest-li po kopce bocích, neb tarasených na pahorcích,
řádkům více povol. I při sadbě stromů se neméně
každý dle měřené sází do čtverhranu cesty;
tak jako před velikou bitvou, když před pluky vojska
rozšiřují se a rozstavují v poli zvídači strážní,
jsou řady rozměřeny a celé to bojiště se blýská
zbroje kovem daleko, hrozná než ještě se půtka
strhne a Mars v prostředku pochybný ve zbroji bloudí,
rozdělena každá buď cesta dle výměry stejné,
ne aby nad pohledem jen marné srdce se páslo,

než poněvadž by jinák všem stejně nepůjčila síly
zemè, a rozšířit se do prostory větve nemohly.
A snad jak hluboko měl bys kopat jámy se tážeš.
Já směle bych réví mělkým chtěl odevzdati důlkům:
strom ale, jak možná, vždy budiž v zem hlouběji zatknut
zvlášť ale žaludový dub, jenž jak vysoko vzhůru
k obloze povětrné, tak v podzem hluboko sáhá.
A proto jej ani déšť ani vítr ni bouře nemůže
vyvrátit; nehnut zůstává i mnoho vnoučat
věk i sebe zletilejších svým stářím překonává;
a sem a tam šíří svých větví ramena mocná
vůkol a nesmírné zachovává pod nimi stíny.
Ať ale vinice tvá nekloní se k západu slunce!
Lísky také mezi révy nesázej, k sadbě nebrávej
proutky plané ani nestříhej k ní ze stromu vršky —
tak veliká k zemi láska! — tupým neporaň sazeničku
železem, a dle oliv stromoví lesního nesázej;
častoť oheň vypadl nepozorným z ruky pasákům,
jiskra pokradmo prvé pod kůrou ukryta tučnou,
jádro chytí dřeva a k vysokým vyšlehne oheň již
větvím a k nebi náramné dá praskoty a z toho zánět
rozmohlý vítěz větvím pak i vrškem ovládá,
až i celý obalí plamenem les, a k obloze černý
rozhuštěn dýmem smolným hrne mrákoty oblak,
zvlášť tehdáž, větrná lesní když bouře zalehne
vrchole a prudký roznáší zápaly vítr.
Jestliby tak, sazenička se nezotaví i řezána
nevrátí se, aniž oživit se ze země nemůže;
nezdařena s hořkým lupenem bude růsti olíva.
A však nepřemluviž raditel tebe nikdo nemoudrý,
by stuhlou jsi zemí při severní vánici hýbal;
záhony zima mrazem zamyká; a nedá hozenému
růsti seménku, aniž k zemi se připnouti kořínkem.
Sadba vinic nejlíp se daří, s jara když za rudého
pták bílý se vrací, hrozný klikatému hadisku,

či v prvních podzimka chladech, než Sol se uchýlil
s prudkoběhým koňstvem na zimu, však léto již ušlo.
Neb jaro velmi křovím i všem prospěšno je hájům;
bujna je země jarem, a plodistvá semena žádá.
S úrodnými otec všemohoucí přívaly Aether
tehdáž v lůno padá veselé choti a k velikému
sám veliký připojen tělu vše živočišstvo ukájí.
Houština nezcestná se ozývá prozpěvy ptactva,
stáda také denní svoje opětují radovánky;
živná role rodí; teplým Zefyrům dychajícím
zvůr klín otvírá; všemu zbývá z potřeby vláha,
omlazena svěřují se novým bezpečlivě sluncím
poupata, a zdvihlých neleká již réva se bouřek
seveřicí mocnou sehnaných ni na obloze déšťů,
a hle pupence tlačí a vše lupení rozevíjí.
Rostoucího, tuším, na počátku že den světa první
nesvítal jinačí a jiný než jak jaro způsob
nezachoval: jaro byl, veliké jaro byltˇ všehomíra
den onen, a větrové zimního se sdrželi vání,
když první jest čerpalo světlo dobytče a zemské
plémě mužů ze tvrdé se prodíralo hlavami půdy,
a zvěř vpuštěna v les a na obloze utkvěly hvězdy.
Neb nečasů nesnáz věci outlé snést by nemohly,
mír takový kdyby řádně nešel mezi mrazem a vedrem,
a s láskou hovivé nebe se neujímalo země.
Též pamatuj jakovou na polích sazeničku umístíš,
dej k ní tuk mrvy a hlínou skrej kořeny hojnou,
žíznící buď hlázky, šeré či škořápky přikopni,
vláha padá mezi ně, z té později výpary jemné
vyjdou a zdvihnou sadu sílu, ba někde se našlo,
že svrchu jsou kamením anebo střepy navršenými
obtěženy; proti přívalným toť ohrada větrům,
i když léto psí štípá pukavé pole žízní.
Révy-li jsou sazeny, zbývá okopávati často
jich kořeny, a tvrdou dvojzubci prorážeti hlínu

či přeorávati půdu tuhou radlicí a do práce
na vinohrad snažné mezi řádky zaváděti volky;
pak lehké buď z rákosu hůlky, kolíčky i hladké,
jesenové též tyčky a silné vidle přichystej,
jichž pomocí by se vypnuly a pohrdávati větrem
zvykly a k nejvyšším se doplížily jilmu vrcholkům.
Však první sazeničku novou když léto vyvedlo,
šetřeno buď outlé, i kdyby se vyhnala vzhůru
bujněji réva, a na prosto si uvolnila uzdu,
dotknuta ještě kosíře nebuď ostřím, ale pouhou
uštipnuv výstřelky rukou, dole tak je ubírej.
Když valné ale rozsochy peň objavše přesáhly
jilmu vrchol, stříhej vlasy jim, ramenatky odřízej —
dřív se bojí železa — přísnou pak nad nimi kázní
vládni pořád, a skroť divokostí větve bující.
A však též ploty utkávej, všemu bráně dobytku,
zvláště dokud křehké je křoví; v zmar přišla by práce,
když by mimo mrazy urputné a pak úpaly slunce
lesní zubr aneb družná posmívala jim se
laň a je ovce, aneb mlsné chtěly spásti jalůvky;
tak tuze mráz s šedivou neublíží jim jinovatkou,
odražená tlících ani od skal tíhota vedra,
jak taková je stáda hubí, zubu ostře tvrdého
jed a na ohryzeném značená kmenu jízva po ráně.
Hle pro jinou vinu Bacchu na oltářích se nedáví
leč kozel, i starodávní hry to jeví divadelní,
po vsích jej a na rozcestích vtipu k odměně kladli
Theseovi synové, a při číších a radovánkách
na měkké mazaných po měchýřích skákali trávě.
Z Trojy také vyslaní Ausonští bydlitelé s ním
hry provodí prostém při smíchu a při zpěvu selském,
a škaredé, dlabané z kory, na se krabošky majíce
a v písních veselých volají tebe, Bacche, a tobě
lehké zavěšují vysokých podobizny na sosnách.
S hojnějším všeliká však vinice roste požitkem

úvaly kotlinaté hluboké též rokle plní se,
kamkolivěk se hlavou čestnou bůh vůbec obrátil.
A proto prozpěvujem i my řádnou Bacchovi poctu
dle zvyku vlasti naší a koláče nosíme na mísách,
a přiveden k oltáři o roh i kozel bude státi,
a hruď liskovitých upečem ku pochoutce na roštích.
Při hlídání rév ale ještě jiná bude práce,
té pak nikdy se dost nedělá; třikráte za každý
i čtyřikráte za rok buď krájena půda a stále
dvouzubní lámána kraci hruda, les lupení buď
odnímán. V kole tak se vrací rolníkova práce
a v kolejích stejných a vlastních rok se otáčí.
Ondyno již, pozdní lupení když vinice skládá
a mrazivý i lesům sráží Sever ozdobu chlubnou,
již tehdáž na příští rok rozšiřuje pilný
péče vinař, a křivým stíhá Saturna kosířem
révu neúrodnou, řeže jí a stříkaje šlechtí.
Dříve kopej na poli, svezených dřív spáliti pomni
okleštků a dřív odnášej pod střechu tyčky,
poslední měj žeň. Stín dvakrát padne na révu
a dvakrát s houští trnovou sady tráva obléká,
práce tvrdá oboje. Chval statky druhého nemírné,
svého malého si hleď! Vysekávej trniny husté
i s břitkým lupením i sekávej u břehu říčný
rákos, též o vrbu sprostou měj péči pozornou.
Víno uvázáno; kře nepotřebují nože více;
pléše vinař nejvyšší odry že réva přemohla,
a posaváde kopá a zemí až do prachu hýbá,
ještě zralým hroznům nehodou času vyhrožováno.
A však olívy nepotřebují té píle a práce,
nečekají skřivené na kosíře, ni na krace držné,
jak jednou v poli utkvěly a změnu větru přemohly;
země pootvořená klikatými zuby pluhu vláhy
dost jim poskytuje a činí na požitky těhotné,
a proto saď si olívu pokojnou a tukodárnou.

I strom ovocný jak dlužnou mile sílu pocítil
svému pni vlastní ku hvězdám vzhůru se rychle
přirozenou pne mocí o naši mnoho nedbaje péči.
S nejmenší pílí z lesa zvláště užitky těžíme:
nehleděné se rdí krvavými hrozny jeřáby;
stříže se kozodětel, vysoký hvozd louče podává,
jimi krmí se oheň noční a světlo vylévá.
A proč lid mešká pilnou vést péči o sadby?
Ze hruba dotknu se jen vrb a nízkých pak janofítů,
buďto dobytku dají lupení, nebo pastuchu chládek
poskytují; osením plot a medné pokrmy včelkám.
Hleďme jenom na Cytor, jak pušpanovím se vlnívá,
na smolné luhy Nárycké, pohleďme na pouště,
jichž posavád se nedotknula krace ni člověka píle.
Na vrchu Kavkasském lesy zelenají se nadarmo,
láme a odnáší jediná jich vichřice bujná;
jinší jinde dají užitek, lodi klády požitné
poskytují sosny, k stavením pak cedr a cypřiš.
Loukotě tam ke kolům strouhá, vhodný k vozu jinde
smyk rolník, shrbené na loď onde si borty obírá.
Na proutí vrby jsou bohaté, na stelivo jilmy;
myrt se hodí pevné na kopiště, i dřín je do války
dobrý, tis ohnouti se dá na oblouk Iturejský.
Lípa také lehká, hladivy i na soustruhu pušpan
krásiti volně se dá, železem též dlabati ostrým.
Vpuštěna prudkotokého do vod Pada olše co pírko
lehko plavá; a včelky kryjou své zárody nejvíc
v skulinatou koru neb vydutého i do břicha svídy.
Než mnedle což ku chvále povím daru Bacchova, vína?
Ačkoli Bacch mnoho příčiny dal k vině: předce ku vraždám
rozvzteklené Centaury skrotil, Phola rovněž i Rhoeta
a s velikou čiší Lapithům hrozného Hyléa.

Ó přeblahoslavení, pokavád své výhody znáte
vesničané, sama hle válečným vzdálena svárům
spravedlivá lehký živobyt vám země podává!

Ať by palác vysoký nesypal každého za rána
nesmírné z pyšných vrat zástupy pozdravujících,
a měnivou klenuté neotvíraly dvéře se želvou,
ať by zlatem se nepyšnil šat, ni kovem Ephyrejským,
ať by jedem vlna Assyrským se nelíčila bílá,
a skořice klamavá s olejem se nemísila pouhým:
než klid bezpečný a mrav, jenž šáliti nezná,
rozličný všeho nadbyt a odpočinek v poli širém,
jeskyně a plesa obživená, chlady úvalu Tempe,
stád veselé bučení, příjemný v zástinu spánek
vám vyhoví. Zdeť výskoky, tam jsou brlohy zvířat,
trpělivá ve práci a málem ukojena mládež,
svátky boží a ctní kmetové; mezi nimi naposled
se světa miznoucí svoje šlápěje pravda vytiskla.
Nechť ale prostomilé mne zvláště přede všemi Músy,
jimž láskou vytržen nesmírnou oběti snáším,
rozněcují a mi cestu nebes a hvězdy ukáží,
rozličné tmy sluneční, též nesnáze měsíce,
odkud země třasot, a jakou se mocí moře nadme,
by prorazivši hráz opět na svém dně zasedlo,
proč zimní spěje tak se na rychlo pohroužiti slunce
v oceanu, a jaké líné noci pouťo překáží,
jestliže bych té přiblížil se přírody částce,
mně studená ale krev v předsíních srdce překáží;
nechť mi se kraj líbí a potok dolinou se vinoucí;
miluji háj a pramen třeba neslaven! Ó pole kdež a
bystřina Sperchejská a na Tajgeta patě Lacenských
tance panen! ó kdož mne ku chladným Haema paloukům
doprovodí a v nesmírném skryje zástinu loubí?
Šťastný jest, komu dáno věcí vyskoumati původ,
a kdo strach všeliký, kdo Osud i neuprositelný
pod nohy vrhnul a sám lakomým opovrhnul i peklem!
Šťastný jest i onen, kdož rolní byl bohy poznal,
Pána i Silvana kmeta, Nymf též veškery sestry!
Svazky liduvládné, ani králů purpury nehnou

jím, ani nevěrných násilné rozbroje bratrů,
aniže Dák spiklého od Istera postupující,
říš ani Říma, ni království zkažená; on i nezná
bol ani nouzi chudých, ani závist proti boháči.
Větve jaké ovoce a jakékoli půda požitky
volně přinesla, ty sobě trhá, ani práva železná,
nesmyslný ani trh, ni obecní desky neuzřel.
Dráždiť jedni slepé brody mořské vesly a pádí
v ostro mečů a derou se i na dvory a prahy králů;
ten tam městu hrozí zkázou, ubohým i Penátům,
by se napiv z kamene v Sarranském šarlatě pospal;
statky jiný hromadí, a na zahrabaném zlatě líhá;
ten trne na sněmu jak ohromen, tomu zas hubu tleskot
otvírá v lavicích — od dvou stran lidu i kmetstva
zdvíhl se ples — radují se krví ach zbroceni bratrů,
vyměňují s cizinou sladké domy a prahy otců,
a hledají jinačí pod jinším otčinu sluncem.
Rolník zakřivenou radlicí popluží přeorává,
tať roční jeho práce drží jak vlast, tak i outlá
vnoučata; tať i živí krav stádo i volky pomocné;
rok i neustává, a přináší ovoce hojné,
ve stájích příchovky a Cereřiny snopy těžké,
tak že požitky je přemožena v poli brázda i sýpka.
Přijde zima: tře olej na lisech z bobků Sicyonských;
prasnici obveselí žaludem, les dá i ježovky,
rozličné se česá ovoce v podzimku, a u skal
výslunních jemné se vařívá víno ve hroznech,
o sladké se věsí rodiči k boku dítky hubičky;
kázeň a stud šetří jeho dům, s mléčnými se krávy
nakloňují vemeny, a na pastvině ku kratochvíli
půtku vedou rohama trkající kůzlata bujná;
a když svátky slaví, rozhoštěn volně po trávě
ohně kolem kde čeleď jeho s vínem nádoby věnčí,
kropě tebe vzývá, Lenée, a stáda střehoucí
terč chase ukládá ku střelným na stromu šípům;

obnažují stužené selskému tu zápasu oudy.
Ondy život takový starodávní vedli Sabíni,
tak Remus i s bratrem; mocná tak Etrúria rostla,
a světa královnou spanilá tak stala se Róma,
až jedinou obklíčila zdí hrady sedmery vůkol
Dřív než Diktejský se ujal král žezla, i dříve
než rota bezbožná pobitými zhýřila junci,
tento zlatý věku mrav Saturnus i na světě trávil;
válečný se nedal tehdáž roh slýchati, tehdáž
položené na kovadlo tuhé nezadrnčely dýky.
Než velikou jsme posud nedokončili dráhu ku cíli,
čas jest, kouřící hlavy hřebců sprostiti uzdy.

Zpěv III.

CHOVÁNÍ DOBYTKA.

O b s a h.

Vzývání strážného božstva pastýřů 1, novost podobné písně 3, chce pak slaviti vlast a zvláště Caesara 10, vzývá Maecéna 40; líčí pak chování dobytka domácího 49, povahy dobrých krav 51, a hřebců 72, kteří se hodí ku spřeži 102 a k jízdě 115; hlídání otců 123 a matek 129, výstraha před střečkem 146; souboj býků 217, náruživosti zvířat 242. Chování ovcí 299, a koz 300; užitek těchto 306, pastvy 322. Život pastýřů Libických 339, Scythů 349, výnosnost vlny 384 a mléka 394. Strážní psi 404. Hadi škodní 414. Svrab 440. Dobytčí mor 478 jak se jeví u ovcí, telat, psů a vepřového dobytka 486, u koní 498, u dobytka hovězího 515, u zvěře 537, u zvířat vodních, i hadů a ptáků 541, marnost léků 548, průdkost moru 551, nákaza vlny a koží 559 až 566.

Tě, mocná Paleso, Amfryské od řeky známý
i tě slavím, pastýři, i vás řeky, háje Lycejské.
Ostatní co kratochvilné by zabývalo mysli,
vše uveřejněno již. Kdo krutého Evrysthea nezná,
kdož Busíridovy nezná oltáře ohavné?
komu v uších hoch nezněl Hylas a Latónina Délos,
Hippodame, s ramenem slonokostěnným i Pelops, rek
jízdolibý? Uhodím na dráhu, které z prachu mne též
pozdvihne, že slaven budu létati národa ústy.
Jáť první, jen jestli život bude přán mi, do vlasti

s Aonských vrcholů se navrátiv zavedu Músy.
První přinesu ti Idumejské, Mantuo, palmy,
a v zeleném luhu tam založím chrám podle řečiště
ze mramoru, široký v dlouhé kdež oklice bloudí
Mincius a rokytím pořičí své lemuje hebkým.
U prostřed Caesar bude stát a vlásti ve chrámu;
ke cti mu já vítěz v Tyrský oblekna se šarlat
podle řeky sto vozů spřežených budu hnáti o závod.
Veškera zanechajíc břehy Alfea, háj i Molorcha,
ve běhu i na biják vítězství přiřkne mi Hellas.
Dar jemu, ozdobení dobyté, s hlavy vínek olívy
sám přinesu. I těším se, že teď již poctu do chrámce
nést mohu sváteční a na junců patřiti oběť.
K okrase, kamkolivěk čelo obrátí se, čalouny
purpurové v tkaninách zběhlí zdvíhejte Britanni.
Ze slonoviny a ze zlata na veřejích vypodobním
Gangaridů boj, vítězné i Kvirínovo zbrojstvo,
jinde budiž obrazen veliký a ve válce se dmoucí
Nil a sloupy kovu z lodního vzhůru se pnoucí.
V Asii města přidám dobytá, i Nipháta zahnání
obratným šípům i na útěku Parthy věřící,
i vrahu rozličnému kořisti rukou ujaté a
národy zvítězené dvakrát na obou světa koncích.
Státi budou ze skal Parských sochy životodyšné,
i kmen Assarakův, též odvozená rodu jména
od Jova, Trojský děd, Cynthický původ i Trojy.
Nešťastná Závist lítých Furií vod i přísných
Kocyta ať se bojí a hadů stočených i ukrutných
kol Ixíonových a skály nedonositelné.
Projdu zatím Dryadek až podnes pluhy a háje
nepronikle na tvůj rozkaz, Maecéne, nelehký.
Bez tebe nic mysl má vysokého nepočne! „Přetrhni
matné rozpaky, hejsa!“ volá již na mne Cithaeron,
láje i Tajgetská, Epidaur libitelkyně koňstva,
a křik ten zdvojený od hájů příhlas opáčí.

Však brzy již chystám se hlásati války horoucí
Caesarovy, by tolik jeho jméno se slavilo léty,
od Tithóna kolik původce vzdálen je Caesar.
Kdožkoli dychtiv Olympické jsa chvály a palmy
pase koní anebo statné k pluhu junce zavádí;
výborná těla vol si matek. Vzezření škaredého
kráva budiž, hlavu měj mrzutou, a hřbet mnoho délší,
od brady jí ku nohoum měchaté až laloky viste;
buď sebe míra boků délší, veliké vše i hnáty,
a chlupaté uši pod rohama k sobě pozahnutýma.
Bílá pokropená škvrnami se mi též nelíbí,
jíž se jho protiví, co rohem třeba někdy vyhráží.
býku také podobou blízká a celá povyneslá
vykračujíc ocasem zametává stopy dolejší.
Čas, když jí Lucina k hymenéům práva podává,
přestává po desíti rocích, čtvrtým započíná;
k hlídání neschopna jiná, ani do pluhu mocna.
Než dokavad veselá bujarost ve stádu převládá,
prostou zvůli popusť mužským k ženskému dobytku,
bys plod povždy jiný a jiné přírostky si získal.
Nejlepší věku čas nebohým ach rychle ubíhá
smrtedlným; neduhy sledují a staroba smutná;
až je tvrdé a nelítostné smrti útrapa schvátí.
Vždycky budou kusy, jež za jiné vyměnívati chtěl bys:
je vždy jinými dosaď, a předejdi ztrátu, abys ji
neoželel, každý rok si přichovej něco stáda.
Stejná péče propůjčena buď koňskému dobytku.
Koho si ustanovíš a za plemene čáku obéřeš,
od mládí útlého nalož naň bedlivě práci.
Ušlechtilého druhu hřebčík na polích si pokaždé
pyšněji vykračuje, do zadu klade hnáty ohebné;
sám první se na cestu vydá, směle bystřiny prudké
přeplave, mostu také se i neznámému odevzdá
nepolekán marným jekotem. Má šíje vyneslé,
štíhlejší hlavu, i břicho útlejší, masitý hřbet,

a svalitá prsa duchaplná. — I mají se za vzácné
hnědoň a jabkovitý; brona pak a plaváka je barva
všednější; — ano jestli zbraň opodále zadrnčí
státi na místě neví, seče ušima a třese oudy,
a frkaje sebrané pod nozdrami ohně vymítá.
Hustá když metaná na pravé plece hříva padává,
ledvím dvůj mu běží hřbetový páteř, hrabe písek
rád a rohem obutým těžké zvuky z půdy vyvádí.
Tak Polluxa Amyklejského na uzdě krocen byl
Cyllarus, a Grajští jichž jsou vychválili pěvci,
dvoutažné koně Marsa i spřež velikého Achilla;
kůň i onen takovou rozléval hřívu po šíji,
rychle na němž před manželkou Saturnus ujížděl,
Pélion vysoký řičení jeho jasně opáčil.
Než takového, který nemocí nebo léty ochábnul
v síle, skrej doma, a stářím mrzkého nešetři:
stár bývá k plemenu studený a nerád a daremně
každou práci koná; a měl-li by jíti do bitvy,
tak jako právě oheň veliký na strništi zuřil by
marně a bez moci. Věk znamenej tedy bedliv i vášně
obzvláštně; schopnosti jiné, plodičů pak i plémě,
čí a jaká zmoženého bolest, též vítěze chlouba.
Což nevidíš, jak prudce se vytrhují ode mříží
závodní vozové, jak rozjeti do pole pádí?
Jak se jonáci tuží nadějí a v srdci jejich se
střídá strach i radost? stočenými pudí biči koňstvo,
opratě volny činí a prudce letí osa tlící;
tu shrbeni spatřují se a poznovu vypnuti vzhůru
povětřím se nesou volným jako vítr letíce;
bez klidu, bez prodlení; a hle oblak písku rudého
se chomolí; a komoňstvo pěnou a jich oddechy mokvá.
Touha po chvále taká, taková je při závodu snažnost.
Čtvero koní do vozu spřáhnouti Erichtonius se
odvážil první, na kolech prudkých stoje vítěz.
Uzdu a kruh jízdný Peletronští našli Lapíthi,

na hřbetě postaveni učili v zbrani skákati jezdce
s koně na zem a klusem pyšným se proháněti v rovni.
Práce tuhá, krotitel k obojímu mladíka vybírá,
statností vroucího a ku běhu rovně jarého,
a zvlášť často-li k outěku již nepřítele dohnal,
a zve-li vlast buď Epir neb udatné město Mykenské,
neb svou posloupnost snad od Neptúna vyvádí.
To znamenavše celý čas nastupují a snaženství
vše k tomu obracují, by tuhou na se tlouštku přijímal,
kdož vybrán byl dříve za chotě a vůdce dobytka,
tučné mu sekají byliny, a dají pramenů dost,
špaldy také, k vábné aby síla mu nemdlela práci,
a děti nedužívé nedaly v jevo otcovu lačnost.
Stádo matek ale seslabují naschvál hubeností,
a když k souložení žádost poprvé se jevící
jich vábí, lupení se jim upře a též voda zavře;
často honí je během, sluncem též unavují je,
když mlat těžce vzdychá tepanými požitky, a prázdné
když plevy pozdvihlém metají se z humna při větru.
Toť se činí, příliš bujný aby vzrůst plodivého
neotupil pole moc a nejapné brázdy nebahnil,
než aby vnitř přijaté se ujímalo a skrylo símě.
Péče pak odstoupí otců a matek započíná
hlídání. Tělné po měsících když tedy bloudí,
nikdo pode jho je pak těžkých do vozů nezapřáhej,
příkopy přeskakovat jim nikde nedej, ani rychlým
střihati louky během, ani prudké přes vody plouti.
Ať se pasou po luzích poklidných podle živého
pramene vod, kde se mech zelená, a je po břehu tráva,
u skrejší jeskyň kde by skály stlávaly chládek.
Než u luhů Silara a kolem zeleného dubisky
Alburna střečků létá mnoho, hmyz, jehož Římské
jméno „Asílus“ a Řek přezdívá jim slovem „oistros;“
zlostny, hořce zučí, splašená že celá z lesa stáda
různo se rozprchují, bučením se i obloha strašným

obráží polesí i suché pořičí u Tanagra.
Příšery té pomocí hroznou vykonávala pomstu
Juno, kterou proti Inachské obmýšlela krávě.
Střečka také — létá nejvztekleji v horku poledním —
od těžkého dobytka vzdaluj, skoty pásaje ráno
slunce při východu, neb noční když hvězdy se blíží.

Po zrození všeliká na telátka se péče přenáší;
i hned jim vpalují znamení, a jména plemenná,
oddělují též odstavené příchovky dobytka,
zasvěcené oltářům, i kdo by brázdili zem' a
úhoře na vraceném urputné lámali hroudy.
Ostatní ale ať se živí zelenou skoty trávou;
jež jsi pak ustanovil k rolnické službě budoucí,
telata již pobuzuj a uhoď na tu návyku cestu,
mysl dokad sklonná mládců, věk ještě ohebný.
Nejdřív jim volné z proutí hebkého obojky
připni kolem šíjí a potom, až lépé navykne
krk takovým službám, dva stejné pak o chomouty
spolu přivaž a donuť pospolně kráčeti junce,
později již kolesa prázdná ať častěji vlíknou
po zemi a prach vyzdvihují po zadu stopy svými;
opřena pod břemenem buková až náprava valným
zaskřípá a kutá oj připojených kol utáhne.
Mládeži neskrocené nejenom pak trávu podávej,
a vrbovým lupením a třtím jich nakrmi lučním,
dopřej jim požinek s obilí; ano dle zvyku otců
netřeba, dížku by ti sněžnou vždy plnívaly krávy,
ať se celé sladkým též popřeje výmě kojencům.

Chceš-li však válkám a řadám aby zvykly bojovným,
neb objížděti Písy kolem Alféa řečiště,
či spřežené vozy okřídlit v Jupitrovu háji:
první práce budiž, aby kůň zbraně vídal a chrabrost
válečnou, by rohů snesl zvuk, snesl povzdech a drnkot
kol tažených a znivé po stájích uzdy poslouchal;
a vždy se více a více těšil pak z pochvaly mistrů

lichotivé a na šíji popleskání si zalíbil.
Odstavený poprvé prsu matčinu to vše dovésti
může i dá si ohlavce také vystřídati hebké
ještě slabý a posud se třesouc, nevědom věku svého.
Když po třetím minulém čtvrté pak léto přichází,
ať se učí hned stříhati kruh, a cválati podle
taktu krokem; a hnáty hbité po střídě ohýbej,
buď dělníku třebas podoben; ale větry přelítej
do běhu závodního volán, bez udidla i volně
roviny pískovité vršků stopa ledva se dotkni;
jak z koutů když Hyperborských prudká se utrhne
Severice, Scythů zimu nám a suché ta přináší
oblaky: ač osení vysoké se vlní v poli šírém
při dechu jemnějších větrů, ale praskoty tehdáž
hvozdy dají, ku břehům se z dáli hrnou vlny mořské;
tak letě kůň stírá pole ve běhu i plochu vodní.
Tento na Elejských zapotí se při závodu jízdném
prostranstvích velikých krvavé pěny házeje ústy,
neb vozy Belgické o pružnou unese šíji.
Pak teprvé veliké tělo při zrnaté směsi píce
růsti dovol na již ukrocených; neb než ukrotí se,
nesmírnou zjevují bujnost, biče ledva malého
nesnesly by švihu, ni tvrdších udidel by poslechly.
Žádná však nebudiž o nic utvrzena snaha více,
než abys odvrátil slepnoucí půvaby lásky,
ať hovězí dobytek nebo koňstvo je tobě milejší.
A proto býci podál odváděni buďte na zvláštní
pastviny záhorské a protější na strany říčné,
též u žlabů krmných jako zavřeni buďte chováni.
Neb pohlédání na ženy zponenáhla vypálí
sílu i tak že na pastvu i háj se hned zapomíná.
Ta vnadami sladkými totiž nezřídka dohání
mezi sebou že milenci hrdí boj na rohy počnou.
Na lučinách Silských krásná se jalůvka popásá:
dva v násilný boj vejdouce střídavě časté

rány si zasazují, mocná těla krev myje černá,
odporní rohové valnou o se opřeni sílou
drkotají i řvou, s nimi háje i stráně Olympa.
Mrav nedopouští dvou ve stádě soků; přemožen druh
odchází a po neznámém kraji v dáli se toulá,
a mnoho se trápí pro tu hanbu a rány hrdého
vítěze a pro, jakých pozbyl bez pomsty, milosti,
a že musil zděděné postoupiti bezděky říše.
A však s největší bedlivostí sílu tuží svou,
lehne ručí na skály tvrdé a na brlohy příkré,
a v křovinách bodlavých a na šarganu se pase břitkém,
a zkouší sebe a zlostným se učí rohu rázům,
o stromový se otíraje peň ano větry popouzí
ranami a hrabaným hází jako při boji pískem.
Až sebranou a novou zase vládu a sílu pocítí,
v náhlý boj vyrazí soku naproti zapomnělému,
tak jako vlnobití v moři prostřed bělati počnouc
z dáli a ze hluboka svůj klín vleče; a se valící
ku stráním o skály hučí náramně, ne menší
než hora lehne najednou; jen vln víry se dolní
převracují, černý metajíce z hlubiny písek.
Povšechné po zemích lidu i zvěře plémě živoucí
i tvorové mořští, dobytek i ptactvo barevné
stejným lásky hoří ohněm; taž vášeň je u všech.
Nikdy jiného času lvice na mláď nezapomíná
vztekle na poušti se potulujíc, a podobně nepáši
tak mnoho nikdy vražed nemotorní medvědi v hájích
na zvěřině; tigr nejhorši se vzteká i divý vepř:
přeběda, kdož v poušťích na Libyckém slunci zabloudil!
Jen pozoruj, jakové třesení chvěje těly celými,
hřebců, povědomou-li k nim vzduch přinesl vůni,
tak že udidla tvrdá, hněvivých karabáče ni jezdců,
skály, ni rokle duté nemohou jich sdržeti v cestě,
řeky ni proud, ač podmílá hory vlnami příkré.
Tak lesinou teče a kly Sabellický kanec ostří,

žem rýpá a nohou hrabe, o stromy žebra otírá
na boku tom i onom, a tuží si hřbet proti ráně.
Což tu jinoch, jemuž ukrutná zlý vštípila láska
v kosti oheň! I za vlnobití strženého ve bouřné
noci slepé na propasti plavá; nad ním nekonečná
brána nebes hřímá, lítý o skály burácí
proud moře, jej nemohou udržet ani rodiče bídní,
ani nad ukrutným umrlým v hoři panna hynoucí.
Bacchovi což měnavé rysové a vlků divokých a
psů plemeno? v ký boj se vrhou sami jeleni krotcí?
Než nad vše je kobyl hárání paměti hodno,
sama Venus dala úmysl ten, že Glaukovi jednou
roztrhla čtverozpřež Potrická tlamami oudy.
Touha přivedla jiné i za Gargaru a za ječící
Askanius; hory přešly, přeplouly i bystřiny prudké;
jakoby touhy plamen jim roznítil se ve morku —
za jara víc, na jaře vrou prudčeji kosti; — na příkré
skále stojí tam všechny obráceny naproti větru,
a lokají jemné v sebe doušky a častěji bez vší
zásnuby — divnoť k vyslovení — se stavše těhotny
po skalinách a slapech a po roklích přehlubokých se
rozprchují, nikoliv proti Evru, ni k východu slunce,
než proti Kauru a Boreu a kdež mrákava Austra
vstává a studenem přívalným oblohu rmoutí.
Zde teprvé, čemu „hippomanes" byli přezděli jménem
pastuchové, lepký jim jed od slabiny mokvá
hippomanes; jej častěji zlé sbírávaly báby,
a s kořením i neneškodná slova míchaly k čárám.
Prchne však mezitím, čas prchne nenavratitelný,
an láskou jati obšírnou líčíme to písní.
O skotu dosti budiž: zbývá jen péče druhá časť,
brav vlnorouný a bradaté prohlížeti kozky.
K dílu se mějte, jaří rolníci, a dojdete chvály.
Já se nerozpakuji, slovy ač to vylíčiti krušno
dosti bude, všední věci této vyzískati půvab.

Rozkoš Parnaská však a sladká obliba pustým
nes mne ladem; i těší mne kopec, kudy nikdo prvejší
k studnici Kastalské příhodnou stezku nevytřel.
  Důstojná Paleso, zpívám hlasitými teď ústy.
Počna pravím tedy, by měkkých seno chrupaly ovce
ve stájích, s čerstvým lupením než léto se vrátí,
i mnoho slámy aneb kapradí po tvrdé zemi pomni
vystýlať z otepí, outlému dobytku by zimní
mráz neublížil, a nepřivodil paznehtici neb svrab.
Postoupiv pak dále radím, by se dosti ježovčích
listí přálo kozám a z pramene dávalo píti.
Od větrů zimních odvráceny stavte se chlévy
k slunci polednímu, studený an častěji vodnář
ještě na konci zimy s rosami zmrzlými padává.
S lehčejší takových i stád nehleďme si péčí,
neb nemalý užitek vydají; z Milesie rouna
vyvařením se mění na skvostné červeno Tyrské:
častěji plod vydají, tučného i zásobu mléka;
neb v pěnivou čím více se vyprázdní prsa dížku,
tím více z dojených se vemen bude prýštiti vláhy.
Kromě toho střihá se také kozlů Cinyphických
na bradě vous nešedý a podobně i na hřbetě kosmy
k potřebě táborní a k sprostým k obleku plavcům.
Rády pasou se v lesích, a zvlášť po stráni Lycejské
ostružiny milují bodavé a trniska podobná,
pamětlivy k domovu se vrací a vodí spolu rovněž
mláďata svá, a plné vemeno práh ledva přesáhá.
Se vší snažností jen sněžné větry pak od nich,
čím menší mívá o ně lidská chudina péče,
odvrať a led, též rostlinaté jim píce ochotně
dopřívej a v zimě tuhé sena jim nezavírej.
  Jak mile se Zefyrem veselé však léto zavítá,
a do lesů obojí pak stádo na pastvu vybídne;
se hvězdou první svitonosnou za chladu cestu
nastupmež, dokavád šera tráva a jitro novotné,

a bravu nejsladší rosa leskne se listu na tenkém.
Když po čtvrté hodině ale žízeň nebe sebéře,
a cvrkavou písní sad i révy kobylky proniknou,
k studnici buď hluboké zavolej nebo k jezeru stádo,
a ze žlabů dubových tekutou jim dej vlnu píti;
v parně poledním pak vyhledávej úvaly stinné,
neb kdekoliv veliký starokmenný Jupiterův strom
rozsochy nesmírné šíří, neb kdežkoli černý
les hustý pod svídami posvátný stele chládek;
poznovu nápoje pak jim dej čerstvého a opět
pas je do západu slunce, večer studený ochladí pak
povětří a rosou zotaví zase hájinu Luna,
a po březích se rybářík ozve a v houštině stehlík.
Což ti o pastýřích vypraví a o pastvě Libycké
píseň a starobydlitelů vsích v pustině vzácných?
často po den a po noc anobrž po střídě měsíce
v dlouhé pouště na pastvu chodí dobytek a nižádné
střechy nemá, bez konce leží pole tam. Skotovodný
Afer všecko s sebou veze, svou střechu i svoje modly,
i zbraň, Amyklejského psa, toul i střely Kretské;
tak nejinák i vojín otcovské ve zbroji Římský
cestu konav břemenem pod těžkým, před vrahy náhle
v táboře rozloženými v řadách připraven k boji stává.
Nic toho ve Skythii, tam u Maeotského močálu,
Ister kde se valí kormoucen písky žlutými,
a k ose půlnoční obrací se Rhodope příkrá.
Ve stájích tam zavřeny jsou vše stáda, nižádná
tam se pole s trávou nejeví, stromoví ani s listím;
neslíčná pod závějemi sněhu pokryta země
kůrou ledu leží a do sedmi loket se věžívá.
Zima pořád a pořád mrazivá tam vánice Kaura.
Slíny šeré sám Sol rozptýliti nikdy nemůže,
ni když k báni nebes veze koňmi se vzhůru, ani když
prudký vůz ve rudých hlubinách okeána umývá.
Náhle i na běhuté řece tam zrůstá ledu kůra,

a hned na hřbetě vlna drží kované kruhy pevně,
dříve co dráha lodím, tažným již dlažba je vozbám;
i z mědi nádoby rozskakují se, a roucha i tuhnou
oblečená, ze sudů sekyrou se tu víno sekává,
až do dna v ledovou celinu obrací se močály,
a v hrozný jediný rampouch smotané brady stvrdnou.
Tamž i bez ustání sype sníh nebes obloha šírá:
zvířata zkázu berou, trvají mocná těla býků
závějemi hraděná; pro břímě to nadobyčejné
hejna trnou jelenů; ven ční parohů vrchy ledva.
Tak je honí beze štvání psů, ani netřeba sítí
roztažených na plachou onu zvěř, ani purpuru pírek;
jak ta se marně trudí vytlačit horu ňádrami valnou
říjíc úpělivě, tak lehko sekou na ně lovci
a ocelí je sbivše, kořist unesou plesajíce.
Pod hlubokou sami doma zemí bezpečně zahálí
v jámách vyhrabaných a celé sebrané duby pálí
i přivlekou na ohniště celé též k palivu jilmy.
Zde noci protráví hráním a pijíce ze číší
uměle z oškeruší kyselých dělaný kvas a víno.
Tak pod Hyperborského vozu kryt hvězdami sedmi
neskrocený vichřicí Rhipejskou lid se potlouká,
kosmonosích těla jen oděná maje kožemi zvířat.
Chceš-li vyzískati vlnu také, ostrého se háje
vzdal, bodláků, svízele, chraň se i pastvy přebujné
a vždy si matky vyvol s nejhebším rounem a bílým;
však berana, kdyby sám se ti zdál všady býti bělostným,
černý jestlý jenom bude míti jazyk pode patrem,
vzdal ho, aby škvrnami nenapustil rouna beránků
novrozených a v poli plném si vyhlídni jiného.
Tak podarem sněžné vlny, hodna-li víry je pověst,
Pan, bůh Arkadský, zajatou tebe, Luno ošálil,
v háj tě volav hluboký, a ty neshrzela's volajícím.
Kdož ale mléka je žádostiv, dětele mnoho k jeslím,
lotosu též a v rukou bejlí soleného přinášej.

Po pramenech touží pak a vemena více plní se,
a spolu kořeněnou ukrývá chuť soli mléko.
Od matek odrostlá kůzlátka oddělují se,
a připnou jim v čas první náhubce železné.
Co v hodinách ranních nadojíno aneb o polednách,
tluč v noci; což ale pod večerem a při západě slunce,
to v šeru jitra dones pastýř blízkého do města,
uspořené ale máslo osol, a je na zimu šetři.
A však poslední nebuď o psy ti péče; i dávej
rychlým ze Šparty štěňatům a smělému Molossu
též tučnou syrovátku. Pokud oni ostřehují chlév,
outoku báť se vlčího nemáš, zlodějů ani nočních,
aniž Ibérů neskrocených od zad vpadajících.
Častěji postihneš oslíka plachého na honbě,
psů pomocí dohoníš i zajíce, podobně i daňky,
často jejich štěkotem divoké též vepře vybouříš
ze hlubokých lesních kalužin, a s výšiny hvozda
jelena tímž povykem seženeš velikého do sítě.
Ve stájích zapaluj libovonné louče ze cedru,
galbanovým zapuzuj zle páchnoucí plazy kouřem.
Často i s oblohy vyplašená a dotýkajecímu
zlá zmije se skrývá pod jeslemi spráchnivělými,
rovněž i had do stínu krovů odcházeti zvyklý;
hořká netvora v stáji ležíc jedy na skot i na brav
vystřikuje. V ruku chop buď kámen, pastucho, neb hůl,
straž ji, jak mile vyhrožujíc a vzhůru se pnoucí
krk nadme; schovajíc hlavu bázlivě uteče opět,
odpola nechť se předek, též ohonu končina zadní
rozrazily, v kruhu zatočené za sebou vleče lůno.
Jest i také zlopověstný had v lesinách Kalaberských,
na hřbetě šupinatý, prsy v oklice vzhůru pronáší,
předlouhé velkými maje skropené břicho prouhy;
ten dokavád řeky hojností vod přelity jsou a
přívaly jarními všeliká dost krajina mokvá,
bydle po kalužinách a březích, hladové vole černé

rybami nacpává neb žábami skřehotavými;
až ale parnem země puká a močál se vypálí,
vyskakuje v suš a v rovni zuří, plamennýma
očma točí trápen žízní a děšen spolu vedrem.
Tehdáž ať se mi neslíbí sen čerpati jemný
pod širou oblohou, ni se hostiti v trávě po háji,
když odloživ had onen svleky v leskném rouchu se vlíkne
dále a v hnízdě mladé svoje anebo vejce opustiv
naproti slunci se pne a šlehá trojatými žihadly.

Příčiny a znamení neduhů též tobě okáži.
Zkázou ovci prašivka hrozí, studený-li proniknul
hlouběji do živa déšť, nebo příkrá zima šedého
mrazu, aneb zarazil-li se jí po mytí nebo stříži
pot, neb jestliže tělo její hlohu drápnulo ostří.
A proto ve sladké vodě všecka dobytčata mistři
pilně plaví a zvláště beran se ve víru potápí
kosmonosý, a plaven do proudu se šetrně pouští,
a rmutným olejem tělo pak po stříži se potře;
k masti se síra živá i také pěna stříbra přimísí
i smola Idejská, řídkého také něco vosku,
čemeřice přesná, klej černý, cibule mořská.
Než prospěšnějšího není v té příhodě léku,
leč kdo se odváží ocelí vřední tu chocholku
rozseknouti, jináč ukrytá vada více se šíří,
zvlášť ale jestli pasák přiložit ruku ránu hojící
odpírá, a všecky bohům sedě léky poroučí.
Když i do morku bolest bečivému se vetřela stádu,
a vnitřní spolu články sežírala zimnice horká,
prospělo zápalné obrátit horko, na části
nohy ze žíly že krev se vypustila vyskakující;
ve zvyku jak to mají Bisalti a rovně Gelónec,
když Rhodopy k vrcholům a ku Gétů poušti utíká
a sražené se krví koňskou jen mléko požívá.

Pakliže ovci podál odcházeti častěji ve stín
pozoruješ, a trhá-li také vrchy líněji trávy,

poslední-li chodí, a lehá-li na pastvě u prostřed
šíra polí a opozděna-li v noci sama přichází;
pospěš abys ocelí potlačil vinu dřív, než ukrutná
rozšíří se neopatrností nákaza vůbec.
Tak častá hladinou nepřehání bouřka se mořskou,
jak mnoho jest u dobytka pohrom; těla hlízy nejedna
v záhubu neschvacují, ale náhle saláše celé a
stáda celá, kmen vešken i nádějné vše potomstvo.
Toť pozná větrných kdo by hrobky na Alpech, u ohrad
Norických, na Iapydského Timáva paloucích
ještě posud po takém čase říši prohlédnul
pastýřů a do dáli i šíře jenom lesy pusté.
Druhdy zde vzniknul z přežalostné povětrnosti
mor; v podzimku celém prahnouc nebes obloha vedrem
záhubu spůsobila zvěři a všelikému dobytku,
až suchotou rybníky a pastvy otrávila vesměs.
Cestu nejednu si vybrala smrt; tu napustila ohněm
žíly, choré žízní trápíc, tu svírala oudy,
až znovu tekly potem hojným, ano veškery kosti
uhnětené neduhem zponenáhla i do sebe stáhla.
Ke cti bohů když před oltářem stálo dobytče,
a sněžnou tkaninou bylo obkládáno a věncem,
u prostřed mezi kněžmi nejednou klesnulo mrtvé,
neb železem-li jiné bylo zabito k oběti dříve,
nechtěla hořeti hruď vložená na obětnici řádně,
tázán pak žádný neuměl radu dávati věštec;
jinde krví nože podložené se zabarvily ledva,
hnisovinou lačnou se povrch jen písku pokálel.
Jinde na trávnících veselých mřela houfně telátka,
neb sladké u plných jeslí duše pouštěla náhle.
Oulisných psů jinde pojal vztek, vepře chorobný
uchvátiv zadusil kašel a tlustou tlamu soužil.
Neblah, zapomenuv na své umění i na pastvu
kůň i padá bujarý, ohnusiv si pramen, zemi uprav
jen kopytem; a dolů spouští uši, pot se jevívá

někdy na nich; u mroucích pak studených tvrdě kůže
vypráhlá vzpírá se, pokud-li se jí kdo dotýká.
Ta znamení zjevují se v první dni přede pádem;
každým dále krokem se neduh zdá horšiti více,
oči horoucně planou, a dychání chvíli vychází
z hloubi prsou, a za chvíli vzdech těžký a na dlouho
štkáním dršky se roztahují, černá povytéká
krev z nosu, sám odutému jazyk již hrdlu překáží.
Někdy rohem vloženým vlita prospěla vláha chorému
Lenejská; jediná mroucím ta zdála se spása,
jinde tatéž byla záhubná; občerstveni ohněm
zaplanuli vzteklým, sami již své pak smrti blízcí —
dejte milost, bohové, dobrým; blud vrhněte na zlé! —
roztrhané ostrých na zubech rozsápali oudy.
Ejhle tvrdým též pod jařmem býk dýchaje těžce
padne a krev pěnami směšenou z huby vyplije náhle,
poslední vzdech od sebe dá. Jde truchlivě rolník
vypřáhnout pro bratrovu smrt smutného bujáka
a pluh zaražený u prostřed práce opouští.
Stíny lesů hlubokých ani jemné již ho palouky
více těšit nemohou, ni potok jenž polmi utíká
přes kamení nad stříbro jsa čistější; jemu rovněž
vysychají boky, a skoro zdřevenělé oči tuhnou,
a k zemi pod břemenem sklání se utištěna šíje.
Aj k čemu práce a přičinění? K čemu brázditi rádlem
úhory hroudovité? Však jim ani Bacchovo réví
Massické aniže kvasy zkázu přinésti nemohly;
krmě jejich lupení a sprosté jen bylo bejlí,
nápoj pramenitá voda, a běhutého potůčka
proud, klidné sny trampotná nezaháněla péče.
V těch krajinách, se povídá, nikdy za času jiného
krav nehledáno ku oběti Junóně, nepodobné
zubřice ku svatyni vznešené vůz táhly o svátcích.
Bídně pročež posavád kopají zem kracemi, prstem
zahrabují osení vlastním a za šíji zapřáhlou

po vyšinách horních samy skřípající vozy táhnou.
K ovčincům ani vlk úkladný více nepáchne,
stáda neobchází ve šeré noci; jej sama tužší
péče krotí —; již laně plaché též daňci bojácní
blíže bytů lidských běhají mezi fenami zlými.
Nesmírná i propast mořská své plémě plovoucí
vesměs k nejzazšímu vrhá břehu, jak vlnobitný
vír těla; nespatřená prchají v řeky telata mořská.
Hájena marně křivou skrejší nenadále umírá
zmije i ve strmělé omráčen šupině ještěr.
Ptactvu samému není povětří zdrávo, a náhle
ono také vysokými pod oblaky duši vypouští.
Mimo to marna také je jakákoli proměna pastvy,
i zkušenost hledaná jest na škodu; mistři odešli
Philligrovic Chiron, i Melampus Amythaonský.
Takto zuří na svět vyslaná ze mrákoty Stykské
Tisiphone a bledé před sebou žene Neduhy a Strach,
a hladovou každého dne hlavu výše vypíná.
Brav přežalostně bečí, časté bučení se ozývá
vůkol řek vyschlých, sklonitých po břehách i po kopcích.
Houfně posléz dáví všady Lítice i po saláších
a v chlévách hromadí padlé zlou mrtvoly hlízou,
až se lidé učili v hlubokých je skrývati jámách.
Neb nebylať ani kůže k užitku; vodou se nemohlo
zmoci to těl padlých množství ani spáliti ohněm;
morným tím neduhem prožrané se nedávalo rouno
stříhati, spráchnivělá ani tkáti se nechtěla příze.
A kdo se odvážil do kožin obléci se prošlých,
pálící hned neštovice, a po oudech pot a nečistý
hned puch následoval, a nemeškala chvíle nedlouho,
články že zachycené svatým se užíraly ohněm.

Zpěv IV.

VČELAŘSTVÍ.

Obsah.

Věnování písně Maecénovi 1. Kde se ouly stavěti mají 8, v závětří 9 a kam nepřícházejí kůzlata a krávy 10; kdež není ještěrek, žluv a laštovek 13, ale blíže tichých vod a sadů 18, a květinovitých luhů 30. Z čeho a jak se dělají ouly 33; škodlivý tis, puch hnoje, a ohlas 47—50. Rojení 51, jak se roj usazuje 62, rozbroj jak se utišuje 67. Druhy včel 91, milujících zahrady 109. Zřízení obce včelní 149, jejich pospolitost 153, pilnost 158, pořádnost 178, opatrnost 191, plémě 197, láska ku králi 210, rozumnost 219. Sbírání medu, kdy a jak 228. Neduhy včel 251, a léky 264. Umělé spůsobení včel z Aegypta pošlé 281. Aristéovo zjevení 315, on pojití včel žaluje své matce Nymfé Cyréně 318; ta jej poukáže na věštce Protea 387, spoutaný bohovec mořský věští, že pohromy jeho pošly ze msty Nymf pro smrt Evridičínu a pro zaklení Orfejovo 415; jehožto cesta do pekel se líčí 467; i marný návrat Evridiky 485, i hoře a smrt Orfejova 504. Cyréne radí smírné oběti 530, a z nich pak povstaly včely nové 584. Závěrek 559—566.

Teď posléz budu dar medu povětrného nebeský
oslavovať. Na tu částku také, Maecéne, pohlédni.
Vypravovat ve malých ti věcech budu zázraky divné,
vojvody velmyslné a pořádně celého rodu včel
mrav a práce a plod i boje chci hlásati tobě.
Dílo malé sebe buď: nemalá ale sláva, přejí-li
v tom komu zdar bohové, a volán-li Apollo pomáhá.
Nejdřív buď včelkám stanoviště a bydlo vybráno,
přístupu kam větrové nemají — v oul snášeti píci
zabraňuji větrové —, kdež ovce a kůzlata bujná

po kvítí nešlapou, a bloudící v poli kravka
nesmítá rosu, a vzrostlou o trávu se netře.
Pestrá a smědě ohřbetěná ještěrka od oulů
vzdálena buď rojných, žluvy též, tétadla i jinší,
i krvavou znamenána rukou vlaštovka na hrdle:
neb vše kazí vůkol, chytajíce včelky zobákem
v letu nosí sladkou ukrutným potravu hnízdům.
Než tekutá voda a zelené buď blízko jezírko
obmešené a malý běž podle palouku potůček,
palma aneb veliká před síncem stíniž olíva,
aby noví když vojvodové vyvedou z jara první
své roje, a z voštin vyslaná hrát by chtěla mládež,
sousední je břeh ustoupiti z horka vybízel,
a strom hostinský s lupením je na cestě uvítal.
U prostřed ale té stojaté, tekuté nebo vláhy
buď ploské kamení nebo na příč proutky naházej,
častých aby na těch mostech postáti a křídla
mohly na letním slunci sušit, kdyby jich nenadále
překvapených do vody v letu vítr pohroužil.
Kasia hojně kolem zelená, a do dálky vonící
douška a satorie dychající zápachy silné
zakvítej, z rosných pramenů tam píte fialky.
Ouly samé ale, nechť jsou buď z vyduté šity kůry,
neb ať z hebkého pleteny jsou uměle proutí;
přístupy mějte jenom nízké; neb za mrazu tuhnou
rády medy, a ty rozpouští jen teplo počasné.
Moc těch obou živlů je škodliva rovněž, a marně
nespěchají v obytech svých bedlivě zacpati voskem
štěrbiny nejmenší; a pletí a kvítkami dírky
naplňují; sebraný zvláštní dělají k tomu cíli
klíh, trvalejší nad Idejskou smůlu Frygickou.
Často také v skrejších podzemských, jak se povídá,
sobě domov budují i v dírkované pěně mořské,
i v dutinách pňů spráchnivělých nezřídka se našly.
Sám pak i ty jemným vymazávej bedlivě jílem

skouly kolem chyšek a lupením řídkým je poházej.
Blíže krovů tisu růsti nedej, na ohníšti nepal tam
červenavé raky, též nevěřiž hlubokému močálu,
neb kde je od hnoje puch silný, či skála dutá kde
zní ubita, anebo skalní proti ní hlasu obraz.
Jak mile pak bylo slunce zlaté zimu zahnalo pod zem
a světlem letním se otevřela obloha jasná,
bez prodlení se ženou na palouk a do háje včeličky,
a žnou purpurové kvítí a ssají rosu vrchní
se pramenů. I nevím jak ochotně a něžně se o své
plémě a o hnízda starají, pročež uměle sídla
z vosku nového dlabou, a pořád řídký dělají med,
A když vyvedené ku hvězdám z oulu nebeským
za dnu jasného v letě hejno polétati uzříš,
kam asi ten divný roje mrak po větru potáhne
šetři pozorně: k vodám sladkým a krovům zeleným vždy
cestu berou, a proto zkušenými ty zápachy kouři:
rozetřenou melisou, sprostým i cerinthy keříčkem,
zvonky kolem cinkej, a na cymbál Matky Boží tluč;
ony se pak usadí v libovonném sídle a jistě
dle mravu svého vlezou samy od sebe tam do kolébek.
Jestli že však se do bitvy strojí — neb častěji pro dva
krále vzniká veliká nesvornost a v roji rozbroj, —
i hned rozkvašení takové a do války hořící
touha udá se dřív předvídati: neb je vybízí
válečný, aby nedlely zvuk měděný, a opravdu
rozléhá se jejich bručení zvuku trouby podobné;
a hněvivé když v boj se srazí, křídélkami svítí,
ramena připravují a žahadla o pysky si ostří,
hustě kolem svých vojevodů, jako ve stanu hlavním,
hemží se a křikem volají na nepřítele mocným.
V jarní den tedy, když pole jim již otevřeno šíré,
z brány se náhle hrnou a vrazí na se, na vysoké zní
obloze hluk, v kole náramném chumelí se a hemží,
poražené padají — ze mračen tak hustě se kroupy

nevysypou, ni tolik žaludů s dubu otřeseného. —
U prostřed davu vyznačeni křidélkama vůdci
v srdci malém chovají nesmírnou odvahu k půtce,
tlačeni ještě neustupují, až z té strany, neb z té
silnější přinutí nepřítele k útěku vítěz.
Tak veliké ale zápolení a taký ducha zápal,
jestli malinko hodíš mezi ně prachu, náhle utichne.
A když tak ze tuhé povoláš oba vojvody půtky
špatnější jenž tobě vidí se, by darmo neplýtval,
buď zabit, ať v širokém jediný jen vládne paláci.
Ten kdo hoří zlatem a skvostnými se proužky vynáší —
jsoutě dvojí druhové — tenť lepší, na hlavě značný
stkví se rudou šupinou; škaredý ale druh a ohyzdný,
pro lenivost s širokým se břichem nestoudněji vláčí.
Tak jako tvář králů, dvojí tak jsou těla sprostých:
jedny jsou špinavé jako poutník, jenžto přichází
vysoce uprášen, v parnu prach ústy suchými
plivaje; nad ně jiné třpytí se v blesku a záři,
stejně hoříce zlatem jsou kapkami potřena tílka.
Tenť plod nejlepší; z tohoť ovšem po čase jistém
sladký med vytěžíš, a nejen sladký spolu čistý,
tak že přimísen chuť kyselého i vína umírní.
Když létá ale roj k nebi různě a častěji hrává,
plástů méně hledí a vychladlé krůvky opouští,
nestálým smyslům překazíš tuto hříčků daremnou.
Což překazit mnoho práce nedá: králům jen odejmi
jakkoli křídla; na výšku letěť-li ti sami nepočnou,
nikdo neodváží se praporce z tábora trhnout.
Zahrady páchnoucí se žlutým vítejte je kvítím,
a se srpem vrbovým zlodějům i ptactvu hrozící
Helespontický stůj tam na stráži Priápus.
Sám s vysokých strání mateří snesa doušku a sosny,
pilně kolem stavené sázej, komu o včely péče;
přikládej ku práci tvrdé ruku sám a napíchej
v zem vonné koření a poros je i deštěm ochotným.

Já kdybych již sám úkolu svého plachty ku konci
nestahoval a s lodí nechvátal přistati k pevnu,
zazpíval bych, jak se mají sady šetřiti pilně
a snad i ozdobovat dvojkvětné z Paestu i růže,
jak libuje štěrbák z potoků se napájeti čerstvých,
na břehu jak se miřík zelená a v trávě se kroutí
a v břicho roste tykev; nezapomněl bych květu pozdních
narcisků, nemlčel hebkých o akanta pletencích,
o břehu náchylných myrtách i o břečtanu světlém.
Pamatujiť se, že v Oebalii pod baštami města,
kde smutný žlutavým poplužím přeje vláhu Galésus,
starce viděl jsem Korycia, jenž málo dědil jen
pusté půdy jiter; ta ni pastvu nedávala volkům,
tať ani píci nepřála bravům ani Bacchově révě:
on předc mezi trním vzácné měl zeliny, vůkol
běl lilií, a těžívaje mák jedlý a vrbinky,
myslel býti roveň králům, a přicházeje pozdě
v noci domů, stoly jídly nekupovanými pokládal;
růži trhal první z jara, první jabka na podzim,
a když zasmušilá zima lámala skály tuhými
mrazy a běh potoků ledovou pozarážela uzdou,
on již vykvetlou hyacintu korunku trhával,
léta prodlévajecího dechům se smávaje pozdním.
Včelami týž proto oplýval a přede všemi míval
sousedy hojně rojů a z voštin časně tlačíval
med pěnivý; bujné vždy mu zkvétaly sosny a lípy;
a v kolikožkoli kvítků strom nosný se na nově
oblékal, jablek tolikéž mu na podzim uzrálo.
On mnoho též jilmů pozdních na příčku vysázel,
i hrušek utvrzených; sama trnina nesla mu slívy,
a při pití javor obsluhoval jej chládky libými.
Nepřízní ale místa nucen já to vše pomíjím
teď a po sobě jiným zanechávám hlásati pěvcům.
Nuže jaké povahy včelkám samovolně propůjčil
Jupiter, ohlásím, za jakou ony odměnu zvučné

hlaholy Kurétů a kovů zvuky následujíce
krále nebes v Diktejské ondy napájely rokli.
Jen včely pospolitý chovají plod, krov spojený i
města mají, a žijí pod mocnou zákona vazbou,
úctu čijí pro vlast i pro jisté bůžky domácí;
a příští zimy pamětlivy v čas léta si pracně
uspořují a do sejpky kladou, co vyzískaly vůbec.
Jedny o potravu péči vedou, a dle úmluvy jisté
poletují po polích; a jiná část k ohradě domků
z narcisků slziček a z klí lepkého u kůry
k plástům základy dříve dělá; na ně jedny držebné
voštiny zavěšují, a druhé roje čáku nového
rostoucí pěstí, a jiné tekutý jako nektar
med nejčistější dělají a plní svoje budky;
jsouť i také, jimž los padl hlídati brány u oulu,
tyť po střídě hledí k nebes obloze na mhy a deště,
budto berou břemena přišlým, neb se v řady shluknou,
líné od jeslí aby plémě odehnali troupů.
Vře počinek, mateří douškou med líbě zavání.
Bedlivě tak jako z rozpocených rud Cyklopy blesky
když kovají, volskými jiní chytají měchy vítr
a k peci jej obrací, a jiní kovy valně sičící
v bahně kalí — buchotem na kovadlo se Aetna ozývá;
každý obrovskou sílou svá ramena zdvíhá
v taktu pořád a vrtí klikatými kleštěmi látku —,
aj taková, větší lze-li rovnati s věcmi malými
Cekropským vrozena včelkám k výdělku je láska,
každé v úřadě svém. Starší pečujíce o město
voštiny utvrzují a pletou labyrinthy Dedalské.
Četná mláď ale umdlena pozdě domů se vracívá
po stehnách plno doušky majíc; i ježovku požívá,
zelenavou vrbu, lyko vlčí, šafránu i červeň,
z lípy olejovitý květ a též hyacinthy brunátné.
Stejně kladou se na odpočinek, vše stejně do práce
z rána hrnou se z bran a se nikde nezastavují, až

jich posléz večer od polní ustoupiti pastvy
upomenul; tu domů spěchají a hoví potom oudům;
slyšeti hluk, bžučení na blízku u závory oulu,
a když všecky na noc uloží se na lůžko, utichne
všecko kolem; sen žádoucí mdlé oudy zanímá.
V čas ale deště neodletují od stáje podále,
obloze též nevěří, když prudký zavěje vítr,
a však bezpečné váží vodu pod zděmi města,
a zkouší krátký jen výlet a často kaménky
k sobě berou, jako nestálé v čas bouře koráby
písek, a udržují tak rovnou ve vzduchu váhu.
Než nejvýš divný mrav ten si oblíbily včelky,
rozkoše lásky že nehledají, ani sílu tělíček
chlipností nemaří, a plodů nerodí pranižádných;
se sladkých lupenů bylinek samy svoje děťátka
ústy berou, samy též k občanstvu malému si krále
spůsobují i palác královský z vosku si pevní.
Častěji na stráních ostrých bloudíce perontka
sedřely sobě a pod břemenem duši pustili volně:
tak milují květy, tak hledají v tvoření medu slávu.
A však ačkolivěk jim jen je propůjčena úzká
mez života — stáři nad sedmý nepřivedou rok —
nesmrtný rod předce trvá, ano po mnohu ještě
lét roj vykvétá a počítá otce praotců.
Mimo to Aegyptská ani země ni Lydia velká,
lid Parthů, Medský ni Hydaspes tak velikou čest
králi nedá. Dokavad je král zdráv, všech mysl jedna:
zemře-li, zrušena jest věrnost; dělaný samy ihned
rozloupí med, otrhají též ohrady voštin.
Dílo opatruje král; jemu všecky klaní se a zvučným
obklopují ho broukáním a v zástupu hustém
často ho vyzdvihují rameny; bojujíce tělíčka
zaň nasadí, a smrt krásnou kupují si za rány.
Dle znamení takových tyto příklady vyzpytovavše
jsou kdož jistili, mysli že božské část a nebeský

vtip že včelky mají; ovšem bůh po zemi kráčí
po všech prohlubních mořských i po báni nebeské;
od něho lid, dobytek i také zvěře veškero plémě
při svém narození jakž útlou obživu čerpá,
tuť zase rozdělenou navrací a všecko vydává
nazpět; smrt pak vlády nemá, neb všecko dolétá
spočtěno ku hvězdám, a vstoupne na výši nebeskou.
Než ale posvátné medu uschovaného otevřeš
sídlo a poklad, dřív pokropen pramenem vody ústa
vypláknіž a v rukou vonné jim kouře přinášej.
Dvakrát plod vyvodí tučný; dvakrát včelaři žnou,
jak mile Tajgetské zemi Plias ukáže počestné
líce a Oceanu odkopne nohou toky valné,
neb když hvězda tatéž před Rybami zvodnatělými
s oblohy smutna prchá se topíc v moři pod vlny zimní.
Než nad míru se včelky zlobí a drážděny ostrý
jed do pichu vdychají, ale jak mile žíhadlo slepě
vbodnuly komu do žil, i hned duši v ráně vypustí.
Jestli se zimy bojíš přísné, a hledíš na budoucnost,
skleslou mysl jejich polituj, též chudobu v oulu;
douškou jen podkouřiti nedli a voštiny prázdné
též odřezej; neb častěji vosk ještěrka ohryzla
nespatřená, brouk světloplachý do lehárny ulehnul,
rád i trubec líný ku špíži cizí přisedává,
někdy sršeň divoký s mocnými zbraňmi se vtírá,
rovně molů hmyz ohyzdný, nebo Minervě protivný
někdy pavouk hebké u vrátek své leče zapne.
Čím ale víc obrány budou, tím bystřeji všecky
se přičiní, náhlá by se obce zahájila zkáza,
pilně plní sklady a kvítím opletou znovu sejpky.
Než poněvadž jako náš i včel život úpady snáší
rozličné, smutným neduhem i jejich těla chřadnou,
což hned ze znamení nepochybných poznati možno —
jinší barvu mají churavé; škaredá a vyzáblá
líce jejich se jeví; zbaveni svitu tílka nosí pak

ven ze krůvků svých, a vedou jim pohřeby smutné;
buď se věsí za nohy spiaty pospolu pevně u vrátek
neb u vnitř v budkách dlí vůbec zavřeny všecky,
trápeny jsou-li hladem či zimou skřehlé neb ochablé:
odtud slýcháno vučení táhlé, zvuky temné,
ochlazený jako když v lese jižní zavěje vítr,
neb moře rozbujené vlnami vratnými ječívá,
a prudký jak někdy oheň v zavřené peci víří —;
galbanovou, ti radím, neprodli zakouřiti vůní,
vpouštěj rákosových jim po trubkách med, a ten jich
zas pobudí a mdlých ku známé pastvě povyzve.
Prospěje též utřené duběnky přimísiti chuť a
květ uschlých růží, nebo šťávu z mestu na ohni
vyvařenou, sušené z psythické révy hrozinky,
s vonnou zeměžlučí, a s cekropskou spolu dúškou.
Bývá též kvítek na lukách, jemu jméno „amellus“
přezděli vesničané, a ta lehce bylinka se najde —
z jednoho toť kořene veliký les vzhůru vyhání,
sám je zlatý, hojné lupení ale, ježto se vůkol
rozkládá, tmavofialovým vzpod svitne brunátem;
(často bohům připleten krášlí oltáře ve věnci;)
ostrou chuť má v ústech; i pastuchové trhají ho
na dolinách sečených bliž Melly křivého řečiště —;
z něho vyvař koření v libovonné Bacchově šťávě,
a ve plných je koších u dvéří k potravě postav.
Jestliže pak někomu vyhyne vše plémě najednou.
a plodu více nemá, by nové z něho zárody získal,
v hod je, bych arkadského vynález mistra ohlásil
pověstný, jak často se již pobitých z krve volků
porušené roj včel vyvodil. Hodlám tuto pověst
šířeji vypravovat zače od prvního počátku.
Neb kde blahoslavený lid Pellejského Kanópa
u řeky Nílu sedí do bahen se vylévajecího,
a v lodkách strakatých vůkol svých niv se vozívá;
až kam Persie toulonosé sousedstvo se déře,

rozštípen kde valí se na různých sedmero ústí
proud onen, od Indů se zatáčeje temnobarevných
a zelený Aegypt černým zúrodňuje bahnem;
všecka tatoť krajina klade spásu na tento vynález.
Prostranství sevřené a malé k té potřebě pouze
nejdřív místo volí, a na něm zdi pod krovem úzkým
uměle vybudují ze cihel, čtyry okna dějí v nich,
světlo do nich aby padalo na příč od čtvera větrů.
Pak se bulík vyhledá dvouroční na čele křivě
již rohy; a tlamy dech, též obě i chřípě mu zacpou,
ač mnoho se brání, ranami k zemi poraženému
vyšlapané vnitřnosti při kůži celé se odejmou.
V tom zavření se nechá složený, pod žebra kladou chrásť
rozličnou, mateří též doušku a skořici čerstvou.
To se dělá, Zefyři když vodami hýbati počnou
než se novými květů zardí luka barvami, dřív než
švítořivá zavěsí laštovka si u stropu hnízdo.
A zponenáhla se v rozkvasených těla volčete kostech
hemzati zvířátka spatřují outlá, přepodivná,
nejdřív bez nožiček, brzy křídlama břinkati počnou,
a v chumelích, výš výš jemného do větru se pouští,
až jako hustnoucí letního přívalu oblak,
neb jako mrak šípů puzených z žil, kdykoli mrštné
v první boj se ženou šiky Parthů, náhle vytrhnou.
Músy povězte, jaký toto bůh umění vynašel nám,
a kde novou zkušenost onu sobě vyzískalo lidstvo?
Z Tempe utíkaje pastýř Penejského Aristevs,
když jemu podle pověstí hladem zmořeny včely pošly,
smutně u studně svaté řeky nejzazší stoje velmi
zalkal, i tímto hlasem zavolal na rodičku milostnou:
„Matko, Cyréne, matičko, která v tom víru obýváš
na hlubinách, cos pak mne z výborné krve božské —
Thymberský-li otec můj, jak jsi mi řekla, Apollo —
zrodila nevlídným osudem? kam láska se ke mně
tvá poděla? chtěla-lis mi nebes tím získati čáku?

a hle nyní já smrtedlného celou věku slávu
již jsem sobě dobyl při správě rolí a dobytka
s přičiněním stálým, tobě nazpět, matko, podávám.
Nuže ty sama rukou blažené ony hájiny vyvrať,
záhubný na stáje oheň vrziž a zkazi mé žně,
spal seje a sekyrou mocnou mé révy podetni;
jestli že omrzela tebe již má tak tuze sláva!"
Stýskání jeho na dně řeky v loži právě zaslechla
matka. Dle ní v kole Miletská buď šklubaly rouna
Nymfy, aneb zelenosklennou je líčily barvou,
Drymo a Phyllodoce, Xantho a podobně Ligéa,
prosty vlasy krásné po bělostné šíji majíce,
a spolu Nesée, Spio, Cymodoce a Thalía,
Cydippe a rusá Lykórias, jedna ta panna,
však ta druhá Luciny první již poznala nesnáz,
a s Beroou sestrou Klio, obě toť Oceanovky,
zdobeny obě zlatem i koží se blýštěly pestrou;
též Ephyre s Opisou, asianská Déiopéa,
i Arethúsa hbitá vedle toulec a šípy složivši.
Tamž u prostřed nich Klimene Vulkánovu marnou
líčila péči a lest pak a sladkou Marsovu krádež,
a všeliké počnouc od Chaosa pletky bohovců.
Když dojaté těmi bájemi svůj tak otáčely úkol
na vřetenech, ucha matčina obnovený se dotýkal
nářek Aristeův, skleněných že se všecky na sídlech
náhle užásly: přede všemi sestrami pak Arethúsa
pohlednouci rusou hlavu vod na vrcholky vynesla
a s hora: „Ach nářkem takovým nenadarmo uleklá
sestro Cyréne, toť on, největší ejhle miláček
tvůj v zármutku Aristevs tamť u vod otce Penéa
a ve slzách stoje ukrutnou zejména volá tě."
Nač jí matka na mysli novou zkormoucena bázní:
„Veď, ruče veď ho k nám; dotknouti se prahu bohovkyň
přáno mu!" dí; a velí spolu hned rozejíti se proudům
dosti na šíř, by jinoch mohl tam krok vnésti. A náhle

jak hora prolomená stěny jej obstoupily vodní,
a v klín nesmírný řeky na dně přijat se ocítil.
Divě se již obytům a rodičky na mokřině vládě
a v roklích jezerům zavřeným, hájům i šumícím,
kráčel ač ustrnulý nad hýbáním vody valným.
Ve zpodu země viděl̓ největší proudy při sobě
v různých prýštící se krajích; tady Fásis a Lýkus,
i hluboké vrchoviště, kterýmžto se déře Enípevs,
odkud otec Tiberín, odkud řeka též Anienská,
i ječivý u skal Hypanis, a Kaíkus u Mýsů
a zlacený v tvářích s rohy rozdvojenými tuřími
Eridanus, nad nějžto jiná, ač přes pole tučná,
v purpurové moře nevtéká řeka průdčeji žádná.
A když do klenuté z mořské pěny světnice ložní
vstoupil, a tam marné byla poznala nářky Cyréne
svého syna, čistou vodu pramenitou jemu sestry
podaly, též hebké ručníky pořádně přinesly;
pokrmy kladly jiné na stůl a plné spolu číše
vedle na oltářích Panchejské pálily vůně.
A k tomu matka: „Koflíku se chop z Maeónie Baccha,
Oceanu obětujme!“ praví; a potom sama vzývá
otce věcí všech Oceana, družné spolu Nymfy,
jichž na sta v lesinách a v řekách též na sta obývá.
A třikrát čistým když nektarem ohně polévá,
třikrát jasně plamen vyrazil až ku stropu sídla;
potěšena v duchu tím znamením sama hlásati počne:
„V Karpatské Neptúnově kotlině věštec obývá,
modrosivý Proteus, jenž po velikém moři jezdí
buď na rybách, neb na kolesích s oři dvoukopytými.
Právě teď Emathský přístav navštívil a vlast svou
Pallénskou, jej ctíme my Nymfy také ano sám též
dlouhověký Nereus; neb věštec ví vše tajemství,
cožkoli jest, což bývalo, což v brzkém čase přijde.
Tak se zdá dobré Neptúnu, jehožto šeredná
stáda pase v hlubinách, potvorná telata mořská.

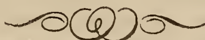
Tenť ale, dítě tebou, svázán buď vazbami dřív, než
příčinu tobě udá neduhů a je šťastně zažehná:
bez nucení však násilného nedá rady, prosbou
též ho neobměkčíš; tvrdě v pouta jatého nepouštěj
nikterak, a přelomíš posléz jeho kouzla daremná.
Já sama tě, až slunce polední žáry zapálí,
rostliny an žízní a milé jsou chládky dobytku,
v tajnou skrýš dovedu kmetovu, unaven kam uchází
vlnami; bys ty ho tam spícího snadno přepadnul.
Až pak přemoha jej rukama zajatého upoutáš,
rozličné tvářnosti budou tebe mámiti zvířat:
náhle se vepř divoký udělá z něho, neb tigr černý
a drak šupinatý i také lvice žlutavosrstná.
Praskoty ohně vydá prudkého a pakli se vymkne
z pout, i hned v pouhou vodu rozplynulý ti uklouzne.
Čím ale více měnit se bude chtít v obludy různé,
tím tužeji, synu můj, jemu pevné vazby zadrhni,
až všelijak tělo proměňovav bude zas takovým, jak
jej jsi viděl na počátku snu, an světla zavíral.“
To řkouc nejčistší ambrósie rozlila výtok
a syna svého celé tělo nadchnula jí; jemu pak též
upravené vlasy nejsladší zachvívaly vůní,
vniknula v oudy jará zmužilost. Vyduté v boku hůry
nesmírná jest jeskyně, k ní větrem vlna hnána
odráží se a zas v obratné rozlivy krájí,
bouři překvapeným plavcům stanoviště to jisté,
i Proteus za hrozným tím kamenem se ukrývá;
s tváří od světla mládence v koutě umístí
Nymfa, podál mhou zacloněna sama zůstala státi.
   Již prudký suchotou vyprahlé Sírius Indy
s oblohy připaloval a sluneční kruh ku polední
házel oheň, byliny všady vadly a říčky paprskem
roztopené u hrdel až k bahnu se vařily parnem,
když Proteus k obyčejné z vln vystoupaje rokli
chvátal a nesmírné vůkol něho tůně pronárod

obskakoval, rosu rozstřikujíc na vše strany hořkou.
Stádo telat mořských na břeh ku spánku si lehne,
on pak sám, vrchní na horách jako strážce dobytka,
když večer od pastvišť k domovu zpět stádo vybízí,
a vlci se vztekají bečení zaslechše beránků,
do prostřed, by kusy přepočítal, sedne na kámen.
Když pak Aristevu příhodná se nabídnula chvíle,
ledvaže unavené složiti kmetu oudy dopustil,
s náramným povykem ho přepadne a vazbami sevře
na zemi; naproti ten umění používaje svého,
na všeliké se měnit zázračné tváře počíná;
brzy oheň, hrozná brzy šelma i proud je tekoucí;
když ale nespomohou jemu k útěku šalby, navrátí
se v sebe zas a se pak člověčí ve tváři ozývá:
„Kdož tebe, odvážný jinochu přemluvil, do obydlí
mého se vedrati sem? což mnedle chceš?“ A jinoch pak:
„Víš, Proteve, sám víš, a nemůže tě šáliti nikdo;
jen ty mě dél neklamej! já božské na slovo cestu
k tobě konám, o radu v kleslých tebe žádaje statcích.“
Tak jenom odpověděl. A mocí velikou na to věštec
s modrosivým oči plápolavé roztáčeje ohněm,
ostře i zaskřípav zuby, ústa k věštbě otevřel:
„Těžký, věz, tě posud hněv boha nejednoho stíhá,
toť za hřích veliký pokuta; beze zásluhy Orfej
nešťastný — an osud mu neodporoval — na tě vyslal
trest onen a pro ztrátu choti mstí tobě se těžce.
Kdyžť před tebou byla dívka utíkala podle řečiště
příkrého, před nohama saň nespatřila hroznou,
jež u břehu v chrastí vysokém skryta morně ji uštkla.
Tu zbor pospolitý Dryadek vše pahorky okolní
naplňoval nářkem, Rhodopejské zalkaly báně,
výšiny Pangejské, spolu Resova země bojovná,
též i Geté, s nimi Hebrus i Attická Orythija.
Sám klenutou jen slonovinou hoře lásky ukájel,
jen tebe, choti drahá, samoten sedě na břehu stále

ledva zabřesknul den až k západu v písni želíval.
Hrdlem Taenarským k vysoké se i Dítově bráně
pustil a hrůzy plné černou pro mrákotu háje
prohledal, až i do říše duchů ku králi proniknul,
srdce jehož se nedá lidskou obměkčiti prosbou.
Než dojaté písní z nejhlubších Ereba sídel,
pouhé stíny duší šly za ním, zbavené svitu tváře,
tak mnoho, jak ptáků po lesích na tisíce se skrývá,
když se večer, nebo podzimní od hor žene příval,
matky a muži také, života zbaveni veledušní
hrdinové, i nevěsty a panny, i též pacholíci
a vložené rodičů před očima dítky na máry,
černé jichž tam bahno kolem a dle Kocita rákos
netvorný; líná a neslíčná vlna močálu
váže a Styx obtékaje devětkráte zavírá.
Sám smutný smrti dům, dno i nejhlubší se užáslo
pekla, i modrosivá ve vlasech pletené zmyje Lític
nesyčely, štěkavé Cerber sám tři tlamy zamknul.
i větrem točené kolo Ixionéovo stálo.
Zpět kroky obrátiv přestál již neshody všecky,
vrácena Evridice k vrchnímu se blížila světlu,
jej sledujíc, když — ač jemu dala Proserpina zákaz —
náhle zmohla se touha neopatrného milence,
prominutelná sic, kdyby mohlo promíjeti peklo:
zůstal stát na světle samém a na Evridiku svou
vzhlédl se zapomenuv, pomaten jsa v mysli. Tu práce
vše zmařena — zrušenať byla pána krutého najednou
úmluva a třikrát zaburácelo bahno Avernské.
Zalká pak ona: „Kdož nebohou mě ti, Orfeji, odňal?
Či taková zloba? hle znovu zas nazpátek ukrutný
los mě volá, sen rozplynulá mi světla zavírá.
Dobře se měj tedy; nesmírná obklíčila noc mne,
tvá nejsouc již mdlé zpínám ruce k tobě nadarmo!“
Vyřkla i mihnula náhle očím tenkého do větru,
jak dým rozplynulý rozprchla se různě a více

jej nevidí; on stíny nadarmo chytá, mnoho ještě
jí chtěje dát na jevo: přísný ale Orka převozník
jí podruhé na onen jezera přeplouti nedal břeh.
Což mu počít, kam ujít po druhé manželčině ztrátě?
Kým hlasem a lkáním se dají duše a běsi hnouti?
Vystydlá ona ve Stykské lodi vezla se nazpět.
On po celých sedm, jak se praví, neustále měsících
pod větrnou skalinou pustého u Strymona proudu
ji oplakával a ve studené tam rokli naříkal,
tak že pěním obměkčil i tigry a duby pohýbal;
jak smutná v stínech topolů filoméla žalostí
nad ztrátou zrozeňátek, jichž ve hnízdě zahlédnuv
ještě holých rolník necitelný vybral, i pláče
noci celé a na větví sedíc žalopíseň opáčí
a široké okolí nářky smutnými plnívá.
Žádná láska ni svatba jiná ho nevábila více;
sám po Hyperborských celinách a po Tanai sněžném
a v ledech Rhipejských, jenž pokryty na věky jíním,
bloudil, Evridiku hledaje ztracenou, dary marné
Dítesovy. Shrzené pro milost jeho ženy Cikonské
posvátných mládence při nočních Bacchovi poctách,
roztrhaného čirých na polích rozházely oudy.
Ještě pak odtrženou od mramorové hlavy šíje
Hebrus Oeagerský k ústí mořskému kotálel,
ještě jazyk studený: „Ach Evridiko!“ provolával,
„Evridiko nebohá!“ an duch již tělo opustil,
„Evridiko!“ po celém pořičí se ozývalo vůkol.
To Protheus, a skokem se do mořské tůně uvrhnul,
a v skoku rozpěněných zatočil vln na vrchu vírem;
však Cyréne ne tak; k uleklému se ozvala vlídně:
„Dítě, zanech již kormutlivých těch v útrobě trampot,
pohrom tvých ta je příčina: Nymfy, které veselé s ní
sváděly tance v luhách a lesích, onuno přežalostnou
záhubu poslaly na včely tvé! Ty obětmi je ctíti
nedli a pros o smír a milostným klaň se Lešankám,

a prominou vinu tvou a upustí od hněvu svého.
I způsob modlitby, jaký má býti, zjevím ti.
Zvol čtyry výborné a krásné postavy býky,
jenž se pasou ti nyní po vrších zeleného Lycéa
a tolikéž krav, jichžto se jařmo nedotknulo šíjí;
a čtyry pak oltáře u chrámu bohyň vysokého
vystav a zasvěcenou ze chřtánů jim vycediž krev,
a v luhu křovinatém zabitá těla rychle opustiž.
Až východ pak svůj Auróra ukáže devátý,
na smír Evridiku zabitou též ucti jalůvkou,
Orfeji pak obětuj Lethejský mák a na tryznu
ovci zabí černou a potom navrať se do háje!“
Bez prodlení vykonal, co právě přikázala matka,
hned ku chrámu došel, oltáře dle předpisu stavěl
a čtyry výborné a krásné postavy býky
zbil i krav tolik, jichžto se jařmo nedotknulo šíjí;
a po deváté když Auróra zaváděla východ,
spůsobil Orfeji tryznu také a do háje se vrátil.
Ejhle nevýslovný zázrak zde se mimo nadání
vyskytnul; z těl rozkvašených zabitého dobytka
roj včeliček zahučel, z břicha a ze žeber vyrazil pak;
táhly jak oblak nesmírný a na vrch stromu sedly
a zponenáhla hrozen s hebkých pospouštěly větví.
Toť já prozpěvoval o rolích, o dobytku podobně
hlídání a sadech, veliký když u hlubokého
Efrata hřměl v poli Caesar a vítěz zákony dával
lidstva po vůli rodům, nastoupiv cestu k Olympu.
Virgilia mne přívětivá bylať hostila tehdáž
Parthenope, v neslavné kvitnoucího zahálce,
i zpěvy pastýřské v jarobujném skládaje mládí:
„Tityre, tě košatou“ jsem zpíval, „pod buka krytbou.“

Zpráva

o věku a spisech Virgiliových.

Publius Virgilius Máro narodil se v říjnu roku 684 města Říma, 70 před Kristem Pánem, v městečku Andech v Gallii Západanské blíž města Mantuy, kdež rodiče jeho měli statek. Cvičení prvotního nabyl v Kremoně a v Medioláně; v Neapoli učil se literatuře Řecké, a slyšel pak w Římě filosofa Epikurejského Syrona. Odtud navrátil se do dědiny své r. 709, obíral se bedlivým čítáním idyl Theokritových, kterého si u skládání svých Zpěvů pastýřských (bukolikon) za vzor předložil. A však vyšly tyto docela v jiném pořádku, než v jakovém je od grammatiků sebrané spatřujeme. Jak se dle obsahu jich podobá, skládána byla idylla druhá, třetí a pátá r. 712, první 713, devátá a čtvrtá 714, šestá a osmá 715, sedmá buď 715 neb 716, desátá 717. Patrno to z dějin jeho věku.

Ku skládání jich ponuknut byl od správce Gallie Západanské C. Asinia Polliona r. 712. V domě jeho spatřiv mladičkého Alexandra tak sobě oblíbil, že jej prvotinnou eklogou svou, ve zbírce naší druhou, oslavil, sám sebe Korydonem, Alexandra, číšníka Pollionova, Alexidem, miláčkem Iolovým, nazývaje. Tato báseň prý tak velmi se zalíbila Pollionovi, že hocha básníkovi daroval, kterýž jej pak ve všelikém ušlechtilém umění, zvláště slovesném, šetrně cvičil. Na jaře téhož roku sepsal Palaemona, eklogu třetí, jak z v. 84—86 porovnaných s v. 87 eklogy páté zavírati lze. Pátá téhož roku složena byla ku červencovým slavnostem Julia Caesara ode Triumvirů z počátku r. 712 za boha vyhlášeného. Allegoricky želel básník v ní smrt Dafnisa, J. Caesara, a zveleboval jeho zbožnění. Učinil to dílem aby se vděčným prokázal zvěčnělému Juliovi, jenž obyvatelům Gallie Podalpinské za živobytí svého velmi byl

laskav (v. Ekl. V. 52) propůjčiv jim r. 705 právo měšťanské: dílem aby se tím zalíbil Oktavianovi, jemuž ekloga ta zároveň s Alexidem a Palaemonem (v. 86, 87) byla doručena. — Po vítězství u Filipp r. 713 Oktavian do Říma se vrátiv, počal veteránům rozdělovati statky osmnácti měst Italských, která s republikány Brutem a Kassiem držela. L. Alfenus Varus a Pollio dělení toto řídili. K vybírání peněz výplatných ustanoven byl od triumvirů Kornelius Gallus. K pokutovaným městům přičtěna byla též Kremona, v sousedstvu dědiny Virgiliovy. I stávalo se tehdáž nezřídka, že vojáci nespokojeni s podíly vykázanými v okolní statky se uvazovali. Virgilius hledal pak pomoci v Římě u Oktaviana a vymohl šťastně ušetření statečku svého (v Ekl. I. v. 9, 10, 44, 45). Za dobrodiní to odsloužil se básník Oktavianovi „Tityrem,“ eklogou první. — Po vypuknutí nových roztržek občanských vtrhl Alfenus Varus do kraje Mantuanského, a veteráni osobovali si ještě úsilněji statky sousední; dle Donata a Servia jakýsi Arrius Virgilia z dědiny vyhnal a nescházelo mnoho, že by jej byl ubil (v Ekl. IX. 11—16). Ubohý básník tajil se pak na dvorci Sironově blíže Říma, příznivějších časů očekávaje. — V hod jemu přišlo r. 714 konsulování Polliona s Domiciem Kalvinem i přijití Maecena a pak též Oktaviana do Říma. Virgilius uživ té příležitosti, podal Oktavianovi Moerisa, eklogu devátou, v níž velmi sobě stěžoval na odtržení statku svého, básněmi dříve zachovaného (v. 7—10). Tamž také o Varovi se zmíniv, vtipně mu ochranu Mantuy poroučel (v. 26—29) a Oktavianovi Dafnisa a Tityra v pamět uvodil. Po smírné smlouvě Brundusinské triumvirů dopídil se Virgilius opět svého statku, a nad uzavřením blahodějného pokoje plésaje, podal Pollionovi, kterému se právě synek narodil, eklogu čtvrtou, v níž nadšen věštil navrácení zlatého věku. — Následujícího roku požívaje poklidu domácího, připsal vladaři Alfenovi Varovi, jejž oslaviti básní hrdinskou ondy přislíbil, eklogu šestou, v níž omluviv zdvořile nevyplněný slib „Silenu“ podle zámyslů Epikureových světa počátek a děje báječné prozpěvovati dal. Zatím skončil Pollio vojnu Illyrskou. Vítězi přes Venecii a Ravenuu se vracujícímu (Ekl. VIII. 6—7) uchystal básník eklogu osmou, a tu mu bez pochyby v Římě při triumfu (v. 12, 13) podati neopominul. V pokojném roce 716 složena ekloga sedmá, a roku následujícího poslední desátá. Zatím svěřil Oktavian správu Italie Maecenovi, a týž Virgilia vybídnul, aby nějakou básní rolnictví zanedbané v časech minulých válečných Římanům schválil. Podporován mocným přítelem dal se Virgilius do Georgik, jež nám Zpěvy rolnickými nazývati lze budiž; po sedmi letech skončil je asi r. 723 v Neapoli. Tamž učinil

rozvržení ke své Aeneidě, kterou pak v Athénách po desíti letech dokonal. Tamž uvítal Oktaviana z východu se vracujícího, a nemocen doprovázel jej do Brundusia, kdež v 52 roce věku svého, 19 let před Kristem, skonal. Tělo jeho přeneseno bylo do Neapole (Parthenopy) a tam u cesty k Puteolům pochováno. On prý sám sobě náhrobní nápis ten složil:

Mantua me genuit, Calabri rapuere, tenet nunc
Parthenope; cecini pascua, rura, duces.

Což doslovně tlumočiti se dá:

Mantua mne splodila, Kalaberci unesli, chová teď
Parthenope; pěl jsem pastviny, orby, reky.

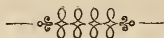
Před svým skonáním žádal prý, aby přátelé jeho spálili Aeneidu, jakožto dílo nedokonané; což ale Oktavian zakázal a básníkům L. Varovi a Plotiu Tuccovi ji opraviti velel. Zdaliž a pokud se tito v opravu jakou uvázali, není dosti zjevno.

I menší básně jiné (Culex, Moretum, Ciris) jemu připisovány bývají, ale přísnější kritika je za podvržené aneb alespoň za podezřelé prohlašuje.

Virgilius byl člověk ušlechtilý, mírný, pravý lidomil a vlastenec. Neušel sice co básník vosím žihadlům posměvačů, a však nejvýtečnější duchové stejnověcí: Pollio, Gallus, Varus, Plotius, Horatius a Propertius vysoce si vážili jeho přízně. I nechť měl při skládání básní svých jiné vzory před očima, zvláště řecké, jako při eklogách Theokrita, při georgikách Hesioda, při Aeneidě Homéra, nechť si od nich ledakde myšlenku neb i slova vypůjčil, nicméně on s těmi půjčkami tak dobře jako svou vlastní hřívnou těžiti uměl.

Jeho popisy přerozmanitých výjevů v přírodě, jeho vyjádření všelikých citů a vášní, jeho líčení charakterů božských, lidských i daemonických zůstane vždy mistrovským. Cudností přemáhá skoro všecky básníky u starých Řeků a Římanů. Sibyllinské mravoučení jeho, rozvinuté zvláště v šesté knize Aeneidy, blíží se velmi křesťanskému čistotou pravidel svých. Zvláštní půvab mají jeho rythmem výtečné verše, tak že se místy malbou i hudbou býti zdají. S Horaciem on básnickou mluvu latinskou vyvedl na vrchol dokonalosti. Pročež našel od pradávna množství ctitelů a vykladatelů.

Připojený stručný výklad jmen staro-historických, báječných a zeměpisných, nechť poněkud alespoň usnadní vyrozumění slov básníkových oněm našim milým krajanům, jimž potřebné slovníky při ruce nejsou.

Výklad Aeneidy.

Kniha první.

V překladu prvotním, vyšlém v časopise musejním 1836, počal jsem:

Vojny a vůdce slavím, Trojanských jenž ode končin
hnán osudem do Vlach poprvé u Lavína se dostal
na břehy, a t. d.

Novější překlad jest doslovní podle původního textu:

Arma virumque cano, Trojis qui primus ab oris a t d.

Slova „arma virumque“ — zbroj a muže — v jedno ponětí „vítěze“ spojiti se musí, tak že smysl jest: „Vítěze oslavuji jenž ondy z končiny Trojské po mnohých strastech do Italie přijel a na břehách Latinských usadiv se byl původcem národu Římského.“ Slovy těmi vytknuta je tresť hrdinské básně o vojvodě Trjoanském *Aenéu*, nazvané po něm Aeneida. Zbroj Aenéova dílo Cyklopů a dar Venušin, líčena obšírně v Aen. VIII. 616—7,28.

2. *Lavíň*, Lavinium, město ve vlasti Latinské, nazvané podle dcery krále Latinského, druhé choti Aenéovy Lavinie.

4. *Júno* královna bohů, porovnej v. 23—31 a 36—49.

6. *Látsko*, Latium, vlast Latinská.

7. Aenéův syn Askanius, jinak Iúlus, založil později město řečené *Alba Longa*, odkudž *Albanští* kmetové, t. d. správcové obce *Albanské*. Trojanští přistěhovanci slivše se s původními obyvateli Latinskými, stali se předkové národu Římského.

8. *Musa*, bohyně zpěvu hrdinského, vzývaná básníkem ku pomoci.

13. Tiberinská zátoka, ústí řeky Tibery, na které leží Řím.

16. Na ostrově Samos měla Júno chrám.

17—20. Karthaginenští podmanivše si celou Libyi — Afriku severní — a velikou část nynějších Španěl vedli tři veliké vojny s Římany, až pak město jejich od Římského vůdce Scipiona bylo vyvráceno.

22. Parky, tři sestry: Klotho, Lachesis i Atropos, bohyně osudu lidského, v bájích líčené jako přadleny, z nichžto jedna v čas narození člověka upíná nit, druhá ji dále vede a třetí ji před smrtí ustřihuje.

23. Válka Trojanská vedena po celých deset let od roku 1194 až 1184 před Kr.

24. Argivané, obyvatelé města Řeckého Argos, zde vzati za Řeky vůbec, nepřátelé Trojanských.

27. Paris, Trojanského krále Priama a Hekuby syn, požádán, aby rozsoudil svár mezi bohyněmi Junonou, Palladou a Venuší za příčinou vhozeného mezi ně jablka zlatého s nápisem: „Dáno buď nejkrásnější," přiřknul je Venuši, bohyni krásy a lásky, pročež Juno naň i na Trojany hořce zanevřela. Týž Paris unesl pak Helenu, krále Spartanského Menelava manželku, pročež pak vznikla dlouholetá urputná válka mezi Řeky a Trojany, která se skončila zkázou města Trojy.

28. Ganymedes, syn krále Trojanského Trosa, spanilý mládeneček oblíben králem bohů Jupiterem a dle téhož vůle orlem přenešen s hory Idy Trojanské na sídlo bohů Olymp, stal se číšníkem jejich na místě zavržené Heby, dcery Junoniny.

30. Danavové, neb Danavští, řečení Řekové vůbec od krále Argivského Danava.

Achilles, nejslavnější rek Řecký ve válce Trojanské.

34. Země Sikulská, nynější ostrov Sicilie.

38. Tevkrovci řečení Trojané ode Tevkra, bývalého krále Trojanského. Srovn. III. 108.

39. Pallas, bohyně mudrctví, dcera Jupiterova.

41. Ajax, krále Lokrenského Oileva syn, zneuctil chrám Palladin porušením Kassandry Trojanské.

52. Aeolie, sedm ostrovů malých mezi Italií a Sicilií.

60. Vševládný otec bohů, Jupiter.

67. Tyrrhenská tůně, moře podle krajiny Tyrrhenské, nynj Toskánské, vzata zde za moře středozemní.

Troja, město v malé Asii v krajině malé Frygii, od Dardana založeno a od krále Ila rozšířeno, a tudíž Ilion řečeno.

68. Penáti, domácí bůžkové; slouly starým Slovanům skřítky. Srov. III. 148.

71. Nymfy, mořské panny.

78. Jova, Jupitra.

85. Eur a Not, jmena větrů.

88. Tevkrům, Trojanům.

96. Tydeovec, syn Tydeův, Diomedes, rek Řecký.

99. Hektor, krále Trojanského a Hekuby syn, nejudatnější rek a obhajce města Trojy.

100. Sarpedon, syn Jovův (Jupitrův) s Laodamií, přišed na pomoc Trojanům v boji od Patrokla zabit jest.

101. Simois, řeka v krajině Trojanské.

111. Syrty, mělčinaté zátoky moře středozemního k Libyi.

113. Lyčané, příchozí občané z maloasiatské Lycie. Orones, vůdce korábů.

125. Neptunus, bratr Jupiterův mořem vládnoucí, s trojzubem na místě žezla bývá vyobrazen.

131. Zefyr, vítr.

144. Cymothoe, mořská nymfa; Tryton, trubač Neptunův.

178. Ceres, bohyně žní; dary Cereřiny, obilí.

195. Acestes, král na ostrově Sicilském. Porovnej Aen. V. 35.

200. Skylla, skalina mezi Sicilií a Italií, tak jako blízký vír Charybdin plavcům nebezpečná. Srovn. popis v Aen. III. 420 a 564.

202. Cyklopi, obři jednoocí, tovaryši Vulkanovi; sídlo a práci jejich popisuje Virgil v Aen. III. 569. a VIII. 416.

242. Achivští, Řekové.

Anténor, kníže Henetů a Paflagonců, přítel Trojanů, zakladatel města Paduy v horních Vlaších.

246. Mořská průtrž snad jsou laguny Benátské.

252. nenávist jedné, t. j. Junony.

257. Cytheréa, příjmení Venušino, od ostrova Cythery, kterýž ji byl zasvěcen.

266. Válka Aenéova s Rutuly, líčena v knihách posledních Aeneidy.

273. Hektorova, rozuměj Trojanská rodina Aenéova, Hektorovi příbuzná.

Vestiny kněžky, neboli Vestálky, ostříhali věčný oheň starolatinské bohyně Vesty.

274. Mars, jinák Mávors, bůh války u Římanů.

282. toga, roucho občanů Římských.

284. A s s a r a k u s, syn krále Trojanského Trosa, otec Kapysův, děd Anchisův, praděd Aeneův.

F t i e, město v Thessalii, vlast Achillova, zhoubce Trojanského. M y k é n y, královské sídlo Agamemnona, nejvyššího vojvody Řeků ve válce Trojanské. A r g y, v. 24.

286. C a e s a r Augustus Oktavianus, narozen 65 let před Kr. vítěz nad Antoniem a Kleopatrou Aegyptskou, po dlouhých válkách a rozbrojích občanských dal světu Římskému pokoj žádoucí. Virgil jeho slávu při každé příležitosti opěval.

292. K v i r í n e m nazván zbožněný Romulus, zakladatel Říma.

297. S y n M á j i n, Merkurius, posel bohů. Srov. IV. 238, kdež jeho úřad zevrubněji se líčí.

303. P o e n i, Karthaginenští.

316. S p a r t á n i, Řekové, bojovností proslulí.

317. H a r p a l y c e, dcera Thrackého krále Lykurga, výborná lovkyně, vyprostila otce svého ze zajetí Getů.

H e b r u s, prudká řeka v Thrácii, vznikající na hoře Rhodopě Bulharské.

329. F o e b u s, jinak Apollo i Sol (slunce) bůh věštců, básníků i hudců; podoben slovanskému Bělbogovi a Svantovítu.

415. P a f o s, někdy město na ostrově Krétě s chrámem Venušiným.

423. T y ř a n é, příchozí z Tyru, města Foenického.

447. S i d o n, též město ve Foenicii.

458. A t r e v i c i, synové Atreovi, krále Mykenského, Agamemnon a Menelaus.

466. P e r g a m a, hrady města Trojy.

469. R h e s u s, král Thrácký, přispěl Trojanům na pomoc maje přípověd věštčí, že napíje-li se on a koně jeho z řeky Xantha, že Troja bude zachována, a však sotva přijel, v první noci od Dioméda Tydeovce zabit jest pro zradu Dolona Trojanského.

474. T r o i l u s, mladistvý syn Priamův, od Achilla zabit.

494. D a r d a n u s, předek krále Trojanského Priama; Dardanovec a Dardanský znamená tedy tolik co Trojanský.

E v r o t a s, řeka v Lakonii, tekoucí podle města Sparty.

C y n t h u s, hora na ostrově Delos, kdež Latona porodila Apollina (slunce) a Dianu (Lunu).

535. O r í o n, souhvězdí, jehožto náhlý východ že zbuzuje bouřky, domnívali se staří plavci.

569. S a t u r n o v y l í h y, krajina Latinská, kamž vyhnán od Jova s Olympu, odebral se Saturnus. Viz Aen. VIII. 319.

570. Erycký kraj, ostrov Sicilie, na němž hora Eryx.
621. Belus, král Foenický, otec Didonin.
624. Knížata Achajská, Řekové.
657. Kytheréa, Venuše.
658. Kupido, synek Venušin, bůžek prudké lásky. Srov. dole v. 688 a 710—722.
663. Amor týž.
681. Idalie, ostrov Cyprus, kdež hora Idalus.
751. Syn Aurory, mouřenín Memnon. Viz 489.

Kniha druhá.

7. Myrmidoné, lid Achillův z Thessalie. Dolopi, sousedé oněch. Ulysses, chytrosti plný král na ostrovech řeckých Ithace a Dulichiu.

26. Tevkria, krajina Trojská.

27. Tábory Dorské, řecké.

31. Minerva, jinak Pallas, bohyně moudrosti, z mozku Jupiterova pošlá.

55. Argolis, krajina v Peloponesu; argolský, tedy řecký.

68. Fryčane, obyvatelelé země Frykské, Trojané.

82. Palamedes, Řek, Nauplia, Evbojského krále syn, přidal k písmu řeckému litery: ϑ, ξ, χ, φ; vynašel snadnější způsob měr a váh a první poznal, že zatmění slunce je věc přirozená. Býval stálým odpůrcem podvodného Ulyssa, až tento se jemu lstivě pomstil, podtají zakopav ve stanu jeho hřívnu zlata a podhodiv nepravé psaní krále Priama, v kterém on děkoval Palamedu za udělenou mu zprávu a vděk za ní že odeslána hřívna zlata. Což jak se návodem Ulyssovým v sněmu knížat proneslo, a zlato nalezeno, Palamedes jmín za zrádce od vojska byl ukamenován.

83. Vůdci Palaští, řečtí.
102. Achajské Řeky.
104. Itačan, Ulysses.
Atreovci, Agamemnon a Menelaus.
157. Gráji, staré jmeno Řeků.
164. Tydeovec. Srov. Aen. I. 96. a VIII. 9.
171. Tritonka, Pallas.
193. Pelópovo sídlo, rozuměj Mykény neb Argy, hlavní

město na řeckém poloostrovu Peloponesu, jejž někdy Pelops opanoval.

197. Laryssa, město v Thessalii, vlast Achillova.

203. Tenedos, ostrov mezi Lesbem a Hellespontem, nejbližší krajině Trojské.

246. Kassandra, dcera Priamova, věštka. Srovn. II. 404.

293. Penáti, viz I. 68.

311. Vulkánem t. j. ohněm. Vulkanus, bůh ohně a kovářů. Srov. VIII. 414—453.

312. Sigejské vody, zátoka mořská téhož jména opodál Trojy.

337. Erynnis, pekelná vzteklice, mstící zločiny.

371. Androgeos, řecký vůdce.

398. Orkus, peklo.

412. Grajské, řecké.

419. Nereus, mořský bůh, otec Nymf.

425. bohyně zbrojemocná, Pallas.

430. kněží Apollinovi nosívali na hlavě vínek.

456. Andromacha, choť Hektorova, matka Astyanaktova. Srovn. III. 295 a dále.

469. Pyrrhus, syn Achillův a Deidamie z ostrova Skyros, jinak nazván Neoptolemus, Srov. dále v. 500 a 540.

548. Pelevec, Achilles, syn Peleův. Srov. I. 30.

562. Kreúsa, první manželka Aenéova. Srovn. II. 738.

569. Tyndarova, rozuměj Helena, dcera Jovova s Ledou, manželkou krále Lakonského Tyndara, choť Menelaova, unešena Parisem Trojanským.

591. Máti lepá, Venuše.

601. Lacenka, královna Lacedemonská, neboli Lakonská, Helena. Srov. výše v. 569.

616. Medusa, štít Palladin s hlavou ženy hadivlasé.

617. Otec, otec bohů, Jupiter.

625. Neptúnova Troja, protože při zakládání toho města sám bůh mořský Neptun pomáhal.

779. Vládce Olympa, Jupiter. Staří bájeli, že je na hoře Macedonské Olympu sídlo bohů.

781. Hesperie, Italie.

789. Spolnímu plozenci, Iulovi, jinák Askaniu.

Ida, pohoří v krajině Trojské.

Kniha třetí.

6. Antandros, skalnatá hora blíže Trojy.

19. Matka Dionejská, Venuše, ctěná na Cypru, kdež také město Dioneia.

35. Otec Gradivus, Mars, bůh vojny.

75. Lukonoš, bůh lukonosný, Foebus Apollo, u Slovanů Bělboh (slunce).

76. Gyarus, jeden z ostrovů Sporadských v moři Aegejském. Mykone, jeden z ostrovů Cykladských.

75. Thymbrejčan, přijmí Apollinovo od města Trojského Thymbréa, kdež měl chrám.

108. Krajina Rhoetejská, Trojská, kdež město Rhoetos od Tevkra bylo založeno.

111. Cybele, dcera Nebes a Země, choť Saturnova, známá též pod jmeny Ops, Rhea, Vesta, Matka veliká, Matka bohů, Dindymene a Berencynthya. Cybele sluje také hora v krajině Trojanské.

Korybanti, kněži Cybelini, hrávali na cymbálích z kovu udělaných, tudiž kov Korybantský. Sídlívali na Idě Kretské i na Trojské; onino nazývali se též Kuréti.

115. Gnosská země, ostrov Kréta, kdež město Gnossos.

124. Ortygia, ostrov mezi Cyklady, kdež byl slavný chrám Apollinův.

162. Delan, Apollo na ostrově Delos narozený.

170. Korythus, město v Tuscii, nynější Toskáně.

171. Ausonia, Italie.

• Dikte, hora na Krétě, tudiž Diktejský tolik co Kretský.

248. Laomedon, syn Ilův, král Trojanský: Laomedontoviči tedy Trojané.

252. Furie, vzteklice pekelné.

257. Stoly ohryzené. Srovn. VII. 109—116.

280. Aktium, předhoří a město v starém Epiru na pomoří Adriatském, kdež Caesar Augustus s Agrippou l. 31 před Kristem zvítězil nad voji a loďstvem Antonia a Kleopatry.

331. Orestes, syn Agamemnonův a Klytemnestřin, pomstil se nejdříve za smrt otcovu nad Aegysthem, uchvatitelem trůnu, a pak nad Pyrrhem, jenž unesl Hermíonu, dceru Menelaovou, zaslíbenou nevěstu Orestovu.

360. Klarský nazván Apollo od hory Klaros u města Kolofona v Malé Asii, maje tam slavný chrám. Tacitus o něm vy-

pravuje (Annal. II. 54), že kněz obyčejně z Milétu povolaný vyslýchá počet a jména o radu žádajících, do jeskyně pak odchází a tam napiv se ze svaté studně, ačkoli sám nezběhlý v umění literáckém, odpovědi vydává v dobře skládaných verších na věci, na které si kdo pomyslí. Totéž orakulum (vyřekadlo) předpovědělo prý Drusovi Germaniku brzkou smrt.

384. Trinakrie, Sicilie.

386. Circe, čarodějka na mezi starého Latska.

429. Pachynus, předhoří v poledním koutě Sicilie.

443. Věstice vytržená, Sibylla Kumejská, srov. VI. 35.

445. Čarmena jsou známky čárám více podobny než písmenům. Srov. VI. 74.

466. V Dodoně městě Epirském byl chrám Jovův s vyřekadlem.

497. Xanthus, říčka blíž Trójy.

506. Ceraunie, jinak Akroceraunia, krajina na patě hor stejnojmenných na jižním konci moře Adriatického.

521. Aurora, zoře.

553. Skylaceum, město na konci Kalabrie.

637. Foebova lampa, slunce.

678. Aetnejská bratř, Cyklopové.

681. Diána, bohyně noci, jinak Luna i Lucina a v podzemí Hekate, líbitelkyně hájů a lovu.

687. Pelorská úžina, nyní Messinská mezi Italií a Sicilií.

689. Pantagias, řeka Sicilská. Megara hora tamž, dříve řečená Hybla, slovutná množstvím včel. Thapsus, ostrůvek nízký, na východní straně Sicilie, nedaleko Syrakus.

698. Helorus, řeka Sicilská, padá nedaleko od předhoří Pachynského do moře.

701. Kamarina, město u mokřin nezdravých, které na proti radě Apollinově jali se obyvatelé vysušiti, a tím snadnější přístup nepřátelům poskytli ke své vlastní záhubě.

702. Gela na jižném kraji Sicilie.

703. Akragas, hrad více k západu.

705. Selín, město.

706. Lilybaeum, předhoří Sicilské na západě.

707. Drepanský břeh, severněji ležící město Drepanum.

Kniha čtvrtá.

1. K r á l o v n a, Dido.
49. Obec Punská, Karthago.
92. S a t u r n o v k a, Juno, dcera Saturnova.
94. T v é p a c h o l á t k o, Amor, Kupido. Srovn. I. 658.
118. T i t a n znamená zde slunce; báje praví, že byl děd Hyperiona a ten otec Solův (slunce).
143. L y c i e, krajina v malé Asii.
147. C y n t h u s, hora na ostrově Delos, na které Latona porodila Apollina a Dianu, onen sluje proto Cynthius.
163. D a r d a n s k ý v n u k V e n u š i n byl Iúlus.
165. V o j v o d a T r o j a n s k ý, Aenéas.
216. M a e o n i e, krajina sousední Frygie.
247. A t l a s, vysoké pohoří v severní Africe, líčen dle bájí jako obr oblohu nebes na plecech nosící.
252. C y l l e n č a n, Merkurius, narozen prý na hoře Cylleně v Arkadii. Srov. I. 297.
258. O d d ě d a m a t č i n a, rozuměj děda ze strany materské, Atlasa, jenž byl otec Majin, a tudíž děd Merkuriův.
302. T h y i a s, Thyjada, žena z průvodu Bacchova, bachantka. O r g i e, slavnosti ke cti Bacchovi.
320. V l á d c i N o m á d š t í čili Numidští; královští ženichové Afričtí, jako Iarbas a jiní. Srovn. IV. 196 a IV. 535.
335. E l i s s a, Dido.
345. G r y n s k ý, přijmí Apollinovo, od Grynského háje u města Klazomeny v Malé Asii, kdež Apollo býval ctěn.
473. D í r y, bohyně pomsty. Srovn. IV. 610 a XII. 845.
493. V ě d a č e r n á, umění čarodějné.
510. E r e b u s, syn Chaosův a Tmy, otec Noci. C h a o s počáteční směsice všech živlů.
511. H e k a t e, jinák Proserpina, královna pekel, D i a n a, bohyně hájů a L u n a (měsíc) nebeská, bylo prý jedno božství. Diana bývala vyobrazena tříhlavá, a sice s koňskou, psí a sviňskou hlavou.
512. A v e r n u s, jezero v Kampanii, sáhající prý do pekel.
629. Naráženo zde na stálé záští Poenů proti Římanům, a tři kruté války mezi oběma národy, které se zkázou Karthaginy skončily. l. 146 před Kr.
638. J o v u S t y k s k é m u, nejvyššímu bohu pekelnému,

Plutónu, bratru Jovovu; Styx byla řeka pekelná, při které sami bohové přisáhali. Srovn. X. 113—115.

694. Iris (duha), poselkyně Junonina.

703. Dis, jinák Pluto, bratr Jovův, nejvyšší bůh v pekle. Srovn. Slovanský Ďas.

Kniha pátá.

24. Eryx, hora Sicilská blíže přístavu Drepanského.

Sikanie, Sicilie.

31. Srov. III. 710 a V. 48.

33. Zefyr, vítr vějící mezi západem a severem.

99. Acheron, řeka pekelná.

105. Faetonta koňstvo, tolik co koně sluneční. Staří bájili, že Phoebus (Sol) jezdíval po obloze na spřeženém voze.

Faěton (Phaëton), syn Solův (Slunce) a Klymeny nabyv od otce svého dovolení, aby sám jednou řídil vůz sluneční, nemohl udržeti koňstvo spřežené a zapáliv nebe a zemi od Jova bleskem zachvácen a do řeky Pádu shozen byl.

116. Velryba, 118. Chiméra, 122. Centaur a 123. Scylla, jména korábů. Memmii, Sergii a Cluentii, slavní staří rodové Římští.

132. Borty u plavců na Vltavě slují boky lodní.

193. Malea, předhoří Lakonské zabíhající do moře Aegejského, na dáli 50 tisíc kroků plavcům nebezpečné.

240. Nereovky, dcery mořského boha Nerea, nymfy, panny mořské.

Forkus, syn Neptunův a nymfy Thoosy, zbožnělý král na ostrovu Korsice a Sardinii.

241. Portunus, ochrance přístavů mořských.

252. královský syn, Ganymedes. Srovn. I. 28.

298. Akarňan, z krajiny Akarnanie, části Epira, nynější Albanie.

307. Holobradna, jinak halapartna.

313. Kamí, camea, drahý kámen s řezaným obrázkem; takové kamí bývaly u veliké vzácnosti, a přičítala se jim zvláštní ochranná moc proti neduhům.

495. Co zde o Pandaru zmíněno, událo se ve válce Trojanské.

609. Oblouk tisícobarevný, duha. Srovn. V. 658.
662. Vulkán, oheň.
679. Juno, t. j. rozkaz Junonin.
744. Lar, domácí bůžek
808. Peleovici, Achillovi. Srov. I. 30.
815. Jedna hlava, vrátný Palinúrus. Srov. V. 870.
823. Glaukus, zbožněný rybář a potápěč.
Palaemon, týž co Portunus, viz v. 241.
852. Hřeb, o nějž se točí veslo.
864. Sirény, obludy mořské na břehu Sicilském, od poly panny od poly ryby, lákavým zpěvem uspávaly prý plavce a uspalé potopovaly.

Kniha šestá.

2. Kumy, Cumae, město pomořské v dolení Italii, založené osadou Eubojskou z Chalcidy r. 1030 př. Kr.
13. Trivia, Proserpina, královna pekel.
20. Androgeos, syn Minosův, vítěz v zápasech od Atheňanů úkladně zavražděn; začež Minos král Kretský se pomstil, uloživ přemožené obci Athenské (Cekropské), aby každý rok sedm mládenců a panen do Krety posílala, kdež je potvora Minotaurus — od poly člověk od poly býk — sežíral, ale zabit byl od Thesea, kterému Ariadne, dcera Minosova, radila, aby se bez nitky do labyrinthu neodvážil.
29. Daedalos, stavitel kretského labyrinthu, udělav sobě a synu svému křídla, uletěl z Krety do Vlach; synu jeho Ikaru rozpustili se perutě voskem slepené, a ten utonul v moři Ikarském.
55. Král, Aenéas.
58. Aeakovič, Achilles, vnuk Aeakův.
60. Massilská krajina, sousední Kathaginenským.
89. Druhý Achilles, bojovný Turnus Rutulský.
97. Grajské město, Evandrovo, Pallanteum. Srov. VIII. 98.
119. Orfeus. Srov. Georg. IV. 454 a dále.
121. Bratra, Kastora.
250. Evmenidky, furie pekelné.
286. Centauři, půl lidé a půl koní.
295. Tartarus, peklo.
392. Alkeovič, Herkules, vnuk Alkéův.

397. Paní, Proserpina, choť Dítova jinák Plutonova.

398. Věštka Amfryská, kněžka Apollinova, Sibylla.

471. Marpesská stěna, skála mramorová; Marpessus, hora na ostrově Paru, mramorovými lomy slovútná.

503. Pelasgů, Řeků.

509. Priamovic, syn Priamův Deifobus; po smrti Parisově manžel Heleny Lacedemonské.

529. Aeolovec, vnuk Aeolův Ulysses.

555. Tisifone, viz v. 570—572.

580. Plémě Titanské, potomci Titanovi, Jovem přemoženi, když se Olympu zmocniti chtěli.

582. Aloidovci, obři Othus a Efialtes, od Apollina a Diany postříleni.

601. Pirithous, syn Ixionův, král Lapithů v Thessalii, unésti chtěje Proserpinu, tříhlavým psem pekelným Cerberem roztrhán byl.

653. Flegias, syn Marsův, otec Ixionův, vypálil Delfický chrám Apollinův.

664. Zde po slově: „našlým," — vložen buď vypuštěný verš v textu:

i kdož dobrodiním u jiných si vyzískali pamět;

773. Ilia, jinák Rhea, dcera krále Albanského Numitora, později kněžka Vestina, s Marsem měla dvojčata Romula a Rema, původce Říma. Od ní a prostředně od Iúla, syna Aeneova, kmen svůj rodní odvozoval Julius Caesar. Srov. I. 288. a VIII. 628.

778. Assarakovské, Trojanské.

780. Romulus po smrti byl zbožněn a jmeno Quirinus jemu dáno.

809. Král Římský, Numa Pompilius.

830. Tchán Pompejův, Julius Caesar, r. 49 př. Kr. od strany Gallie zmocnil se celé Italie a stal se diktatorem; potom zetě svého Pompeja přemohl u Farsalu.

834. Ty přední, rozumněj potomka Caesara Augusta Oktaviana.

855. Marcellus v souboji přemohl vůdce Gallů Viridomara r. 223 př. Kr.

873. Tiberinus, ochranný bůh řeky Tibery.

Kniha sedmá.

37. Erato, jedna z devíti Mus, jenž byly představeny pěkným uměním.

83. Albunea, hora a pramen z ní tekoucí do řeky Ania, která se vylévá do Tibery.

116. Stoly; srov. Aen. III. 257.

180. Janus, nejstarší král v Italii, jenž hostinsky přijal Saturna zahnaného, od něho má prý jmeno jeden kopec Římský, Janiculum. Po smrti byl zbožněn, a vyobrazuje se s dvojí tváří.

209. Korythus, město v Etrurii, nynější Toskáně.

257. Rod, Římský národ.

266. Páně, Aenéa.

277. Křídlonoh (alipes), kůň o hbitých nohou, jakoby křídla měl.

307. Lapithé, trestáni za vinou krále Pirothoa. Kalydonci, obyvatelé Aetolie blíže lesa Kalidonského, kamž Diana z pomsty vyslala ohromného kance, jenž sousedům pole plenil, protože král jejich Oeneus jí obětovati opominul.

319. Bellona, bohyně války.

320. Cissevka, Hekuba, dcera Cisseova, choť Priamova, matka Parisova, před jehožto narozením se ji zdálo, že hořící pochodeň na svět vydává.

344. Amáta, choť krále Latína.

363. Pastucha Fryksk ý, Paris.

370. Přespolní, srov. VII. 68 a 98.

380. Čiha, druh míče z péří aneb z jiné hmoty pruźné.

479. Panna Kocytská, vzteklice Allekto.

572. Saturnská královna, Juno.

641. Helikon, hora, dle bájí Řeckých sídlo Mus.

661. Geryon, jinak Deabus, někdy ukrutný král v Iberii, nynějších Španělích.

662. Vítěz Tirynts ký, Herkules.

769. Paeon, syn Foebův, Plutona vyhojil Herkulem poraněného.

774. Trivia, Diana.

785. Chimera, drak.

789. Io, dcera řeky Inacha. Srov. Georg. III. 153.

791. Argus, dle báje byl stooký.

Kniha osmá.

9. Diomedes, syn Tydeův, král Aetolie, hrdina řecký, po válce Trojanské vystěhoval se do Vlach dolejších a vystavěl v Apulii město Arpos.

18. Hrdina Laomedontský, tolik co Trojanský, dle jmena krále Trojského Laomedonta, rozumí se zde Aenéas.

65. Hlava měst, Řím.

256. Alceovic, Herkules, syn Amfitryonův, vnuk Alceův.

285. Salii, kněží konávavší slavnosti Herkulovy.

343. Luperkal, místo pod kopcem Palatinským v Římě, bohu pastýřskému Pánu zasvěcené.

398. Zevs, Jupiter.

589. Lucifer, dennice, hvězda Venuše.

632. Dvé blížných pacholátek, Romulus a Remus.

688. Choť Aegyptská, Kleopatra.

696. Sistrum, klapačka, jakých Aegyptčané mívali při slavnostech Isidiných.

698. Anubis, posel bohů u Aegypťanů, vyobrazován se psí hlavou.

Kniha devátá.

5. Thaumantova dcerka, Iris, duha.

138. Choť, Lavinia, krále Latinského dcera, kterou matka Amáta úsilně zasnoubiti chtěla Turnovi.

152. Brůna, kůň od Řeků před Trojou nastražený.

278. Druh . . . k náhodě každé, jako u Srbů pobratím.

525. Kalliope, Musa představená písni hrdinské.

618. Dindyma, pohoří v Trojsku.

642. Otče bohů, praotče Caesarů, jenž někdy zbožněni budou.

668. Za času Skopců pršných, t. j. na počátku jara.

715. Prochyta a Inarimes, ostrovy na východoseverní straně Sicilie.

716. Tiphoeus, obr, jenž s jinými Titany proti rodině Jupiterově válčil.

742. Svého Achilla, t. j. vítěze, vraha. Achilles zabil nejslavnějšího reka Trojanského, Hektora.

Kniha desátá.

13. Alpy přešel Hanibal s celou mocí Punskou.

29. Tydeovec, Diomedes, viz VIII. 9.

34. Každý; z opatrnosti Venuše nechtěla hned zřejmě jmenovati sokyni svou, královnu bohů, Junónu.

81. Ty, tehdáž obrátila se Juno na Venuši.

92. Dardanský frejíř, Paris, jemuž Venuše přála.

158. Ida, jméno korábu.

189. Cycnus, v latině znamená labuť.

195. Centaur a

209. Tríton, jmena lodí.

204. Mezentius... povybídnul, rozuměj na sebe popudil za příčinou ukrutnosti.

216. Phoebe, Luna, měsíc.

243. Ohnivládce, bůh Vulkán.

542. Gradivus, přijmí Marsovo, boha války.

545. Dardanovec, Aenéas.

704. Cisseovna, viz VII. 320.

708. Vesulus, vrch v Ligurii, na němž řeka Padus (Po) vzniká.

Kniha jedenáctá.

181. tu, rozuměj útěchu, čili rozkoš pomsty, kterou požadoval Evandr od Aenéa.

247. Vítěz Garganský, Diomedes, nazván od předhoři Garganus v Apulii. Iapygia, část krajiny Apulské. Srov. VIII. 9.

260. Kaphereus, příhoří na Evboei, plavcům nebezpečné, kdež mnoho řeckých lodí po válce Trojanské utonulo.

266. Mycenský vojvoda, Agamemnon.

457. Padúsa, rameno řeky Pada pod městem Ravennou do moře Jaderského se vylévající.

548. Amasen, řeka v krajině Volsků.

759. Maeonští, byli sousedé a spojenci Trojanů.

773. Gortyn, město na Krétě, kde se výborné střely dělávaly.

785. Sorakte, vrch v krajině vlaské Falisků, kdež byl chrám Apollinův.

858. Thračanka, zde Nymfa lesní Opis.

890. Beraniti, jako při dobývání hradeb nástrojem bořícím beranem na zeď doražeti.

913. Vír Hiberský, moře za Ibery, nyní Atlantské, o kterém staří bájeli, že v něm se Foebus (slunce) i s koňstvem svým na večer pohřižuje.

Kniha dvanáctá.

15. Úskokem z Asie nazývá Aenéa s opovržením Turnus

75. Frykský král, Aenéas.

150. Parčin den, kdy někomu, zde Turnu, přelka osudní života nit má přestřihnouti.

164. Sol, slunce.

187. Viktoria, bohyně vítězství.

197. Dvojatý plod Latony, Apollo a Diana, čili slunce a měsíc.

247. Pták Jupiterův, orel.

281. Agillinští, Tyrrhenci z města Agilly.

334. Notus a Zefyrus, větry.

365. Edonský Boreas, mrazivý půlnoční vítr vějící od strany Thrácké, kdež leželo město Edon.

400. Paean, příjmí Apollinovo, tolik co léčitel neb lékař.

646. Máni, duše zemřelých.

701. Athos, vysoká hora mezi Macedonií a Thrácií.

785. Bohyně Daunovská, Juturna.

858. Cydoňané, obyvatelé města Cydonu na ostrově Krétě edem střely své napouštěli.

Výklad zpěvů pastýřských.

Zpěv první.

7. Onen, rozuměj Julius Caesar, jenž obyvatelům Gallie Podalpinské r. 705 právo měšťanské propůjčil.

17. Po verši 17. vkládá se v některých vydáních verš:

Saepe sinistra cava praedixit ab ilice cornix.
Často lichá na svídě duté věštívala vrána.

Servius ale a nejlepší rukopisy verš ten nemají; Voss a jiní vypověděvše jej odtud, vlastní mu místo ve zpěvu IX. v. 15. vykázali.

20. našemu městu — Mantavě, kamž okolní selský lid jehňata, sýr a podobné věci na trh přinášeli.

54. Hyblejská; Hybla, hora v Sicilii, hojností včel byla slovutná.

62. Parti, bojovný národ Asiatský, s Římany stále válčící. Arar, řeka v Gallii do Rhodanu padající.

65. Skytie, rozlehlá část severní Evropy i Asie.

66. K odděleným všehomíra (světa) Britancům, k obyvatelům velké Brittanie, mořem od pevniny odděleným.

71. Cizozemec, ve vojště triumvírů byla směš všelikých pronárodů, Gallové, Iberci, Asiati, Afrikáni.

72. Nesvornost mezi občany, z nichžto jedni se drželi triumvírů Antonia, Oktaviana a Lepida, jiní republikánů Bruta a Kassia.

Zpěv druhý.

10. Thestilis, služka Korydonova.

11. Doušku, mateří doušku.

24. Amfion, zázračný zpěvec, při zvučení jeho citary vystavěly prý se ohrady města Theb samy. Dirce, potok vznikající na Arakyntu, hoře mezi Attikou a Boeocií.

31. Pán, bůh pastýřů, ctěn zvláště v Arkádii.

46. Najady, Nymfy vodní.

58. Mráz na květy, aneb do čisté studnice kance pustit, pořekadla Římská stejného významu, tolik jako zbaviti se svévolně utěšeného živobytí.

Zpěv třetí.

8. kdo tě.... vyrozuměj viděti, jak neslušně si se choval.

37. Alcímedon, mistrný řezbář.

40. Konon, hvězdář za věku Ptoleméa Filadelfa.

42. Křivý, protože shrbený při orání.

59. Kamoeny, Musy, bohyně zpěvu, hudby a jiných pěkných umění.

60. Vše Jovem naplníno, t. j. svrchovaný bůh všecko proniká.

63. Foebovi byl zvláště bobek zasvěcen.

67. Delia, buď přítelkyně Menalkova, aneb Luna, měsíc, na který psové štěkávají.

86. Pollio skládal vážné truchlohry. Srov. Zpěv VIII. 10. Zde jemu Damoetas jalovici a Menalkas býčka darem slibuje. Podobně v první idylle Theokrytově pastýř Aipolos i Musám i zpěvci odměnu ze stáda svého připovídá:

„Tvé zpěvy, o pastýři, mi sladší, nežli šumání
tam s vysoké té skály se prýštícího potůčka.
Jestli že oblíbí si za odměnu Musy ovečku,
darmo beránka vyber si z chléva, a pakli se zlíbí
těmto beránka volit, ty potom onu dostaneš ovci.

90. Bavius a Maevius, nechutní básničkáři, jež také Horacius nabírá.

104, 105. Pohádka; k vyrozumění zděná studnice.

106. Kvítko, rozuměj jacintové, do kteréhož prý krásný Hyacinth od Apollina přetvořen byl. Na onom kvítku vídali staří vypodobněné **IA** neb **AI**, začáteční písmena Iacintha, neb vojvody řeckého Ajaxa, syna Telamonova, který, neobdržev zbraň Achyllovu, vztekem sám sebe proklál. O něm báj také povídá, že z jeho krve vzniknul kvítek jacint.

Zpěv čtvrtý.

1. Musy Sicílické. Básník vzývá tytéž Musy, jejichž nadšením druhdy Theokryt, rodem Sirakusín, své idylly skládal.

2. K nízkým křovinám přirovnává zde básník své prvější písně pastýřské; nynější ale připodobňuje k chlumu, ježto měla býti Polliona konsula důstojná.

4. Kumejské věštby. Sibylliny, viz Aen. VI.

6. Panna, zosobněná spravedlnost, Astraea, dcera Jovova a Themidina. Obývala prý za věku zlatého mezi lidmi, shrozivši se později rozmáhajících se nepravostí opustila zemi. O ní pěje Ovid v Metamorfosi I. v. 149. 150:

. . . . ze nebešťan Panna poslední
vraždami poškvrněné Astraea opustila země.

— Saturnova vláda, zlatý věk, jejž Ovidius Met. I. 89 až 112 takto líčí:

Věk nejdříve zlatý se počal, bez trestu jakého
jenž dobrovolně a bez pravidel ctil víru a právo.
Bázně, pokut nebyloť, ni kutých čítáno na deskách
vyhrožujících slov: i prosící lid se nebával
pohledu svého sudí; beze soudců bývali jisti.
Podťata svých na horách, by cizí světa vídala díly,
jedle posud nebyla v tekuté sestoupila proudy;
smrtedlníci břehů, leč svých, neznávali žádných.
Zákopové kolmí dosavád neobráželi města:
trub z rovného anižto rohů z kovu zakřiveného,
lbí nijakých, ni mečů nebylo. Bez potřeby vojska
lidstvo jenom veselých bezpečno požívalo chvílí.

Též sama bez nucení, nedoteknuta hráběmi, žádnou
nesbodaná radlicí, vše povolně podávala země.
Spokojeni nijakým nucením krmy ustrojenými
úrodu jen stromovou, jahody sbírávali horní,
bukvice, neb ze tuhých keřovin jen trnky visící,
či spadalé žaludy s Jovova stromu rozložitého.
Kvetlo jaro věčné, a vlažným zjemněni váním
bez semena zrozeným Zefyři lahodívali kvítkům.
Nezvoraná časné obilí urodívala země:
líha neobnovená bohatými bělávala klásky.
Onde mléka potok, jinudy řeka nektaru tekla,
a z dubovin zelených zažloutlý med se roníval.

8. Příštímu porozenci, pacholátku, jenž se právě naroditi má. Koho by tím mínil básník, učení mnoho se nahádali. Dle Servia byl by to syn Pollionův nově narozený. Nechť míní ale básník kohokoliv, patrnoť ze všech obrazů této písně, že i Římané tehdáž očekávali brzké vyplnění prastaré věštby Sibyllinské o blažiteli lidstva, na kteréhož podobná proroctví i jiných národů ukazovala. Srov. Aen. VI. 792, 798 a I. 291. Jedním téměř hlasem naříkali věštci onoho věku na pokaženou, k nepravostem lnoucí povahu lidskou, a uznávajíce mdlobu svou a nedostatečnost k vybavení se z pout přirozených vad očekávali s nebe sstupujícího spasitele, jenž by měl založiti říš vady prázdnou, pokojnou, blaženou a stálou. Prorockým téměř duchem básník náš, nemoha se dočkati žádoucího se zjevení všeblažitele při nejprvnějším paprsku naděje k pokoji obecnému, jakýž Brundusínská smlouva slibovati se zdála, hlásá o novorozenci věku svého a přičítá Augustovi, což po čtyřidceti letech zjevivšímu se Bohorozenci, Kristu, přislušelo, jejž dle vzoru této eklogy velebil slavný anglický básník Pope. Výborný překlad idylly té viz v sebraných spisech Josefa Jungmanna I. str. 68.

10. Lucina, Diana, ochrankyně porodů.

13, 14. Pollio sprostředkoval smír mezi Oktavianem a Antoniem smlouvou Brundusínskou; na tu zdá se narážeti básník a v tom smyslu se těši, že jestli všecky zánëty nesvornosti občanské — po naší stopa zlosti — nebyly posud udušeny, zkušenou opatrností Pollionovou — tvým vedením — zničeny a všecky krajiny Římské říše, posud vnitřními rozbroji pobouřené, podobné hrůzy budou na věky prosty.

15—17. Onť, někteří vykládají tyto verše na Oktaviana.

19. O bakkaru se bájelo, že před uhranutím a pomluvou chrání; i kvítkům akantu a kolokasii přičítala se jakási tajemná moc.

34—36. Války zde míněné vedeny měly býti pouze ku prokázání hrdinských ctností, jakýmiž Argonauté a rekové před Trojou lynuli.

32. Thetis, choť Neptunova, zde moře samo.

34. Tiphis, správce lodí Argo, na níž se vezl Jason s 54 dobrodružnými hrdinami do Kolchidy k dobytí zlatého rouna.

Zpěv pátý.

21. Dafnisem, bídně zemřelým pastýřem, míní básník Julia Caesara, jejž L. Cassius a M. Brutus a jiní horliví republikáni v radě před sochou Pompejovou třemi a dvadcítí ranami prokláli.

23. Máti, pramáti; míněna zde bez pochyby Venuše, která Anchísovi porodila Aenéa, od jehožto syna Iúla Julius Caesar svůj původ odvozoval. Srov. Aeneidy I. v. 286—288.

24 a dále líčí básník všeobecné žalostění nad smrtí Dafnisovou, jež i nerozumná a dravá zvířata prý projevovala. V prvním zpěvu rolnickém v. 466 mluví též o zatmění slunce i o házení Aetny kamením po smrti Julia Caesara. Appian, historik za věku císaře Adriana, povídá o padání povětroňů po vraždě Caesarově, na něž i Horác ve své odě (I. 2.) k Caesaru Oktavianu naráží, a nadobyčejne úkazy přírodní po té katastrofě jak pokutu bohů líčí:

Dosti již sněhů i ledů pekelných
s výše slal Otec na zem a svaté na
hradby házeje pravicí plamennou
město užásal. —
Mocně proud plavé viděli jsme Tibry
k Etruským břehům obracet se a zpět
jíti, královskou by památku svrhnul
Vestina chrámu;
tak se vychloubal mstitelem lkající
býti Ilie, po levém, řečišti
různě rozvodněn, ač Jovem nekázán
proud choti k vůli.
Ví, že občané na se táhli dýky,
pod nimiž Pers měl zahynouti lépe;
zná také hříchem rodičů vyřidlou
v rozbroji mládež. —

Ilia, jinak Rhea neb Silvia, matka Romula a Réma, pohřbena u řeky Ania; odkudž její popel unešen do Tibru, z čehož pak povstala báje, že si Tiberin bůh Ilii zasnoubil a jí k vůli se mstil na Římanech, že potomka jejího Julia Caesara úkladně zavraždili.

35—39. Zpěvec touží, že se nad smrtí miláčka svého strážní bohové polní, Pales i Apollo, préč vystěhovali, a přičítá nepřítomnosti jejich, že na rolích všeliká pohroma vznikla.

48. Mistrem rozumí se zde Pán, bůh pastýřů a vynálezce píšťaly pastýřské. Srov. Zp. past. II. 31. a 32., VIII. 24. a Theokryta idyllu I. 3., kde praví:

. . . . ty po Pánu druhou máš odměnu míti.

56. a dále naráží zde básník na zbožnění Julia Caesara v osobě Dafnisově.

59. Dívky Dryadské, nymfy lesní.

69. Bacchem, vínem.

71. Ariusia, pohoří na ostrově Chiosu, vinohrady slovutné.

72—73. Damoetas, Aegon a Alfesiboeus, známí sousedé Menalkovi. Lyktičan, rozen z Lyktu, města na ostrově Krétě.

73. Satyrové, bůžkové lesní.

75. Přehlížení rolí vlastně mezníků u nich, bylo posvátné konání u Římanů, slavívané z počátku jara, a sloulo ambarvalia.

Zpěv šestý.

1. Písně Syrakovanské, t. j. dle spůsobu Theokryta, Syrakusína, skládané. Srov. Zpěv. past. IV. 1.

2. Thalía, Musa, libitelkyně veselých básní.

3. Když jsem vůdce a boj pěti hodlal, t. j. když jsem započal píseň hrdinskou, kterouž jsem tvé (Várovy) činy slaviti obmýšlel. Srov. dále v. 6, 7. a Zpěv. past. IX. 24—29.

3. Kynthius, Apollo.

10. Mé tamaryšky a luh, rozuměj tyto písně sprosté. Sr. Zpěvy past. IV. 2.

12. Blánka, (viz v Kralodvorském rukopisu „Skřivánek“) co si v čelo Várovo napsala jméno, t. j. tato Varovi připsaná báseň.

13. Pieridy, Musy. Chromis a Mnasylos, mladí Satyrové.

14. Silenus, vychovatel Bacchův.

19. Spoutaním polobozi Silén a Proteus ku zpívání prý donuceni býti mohli.

41. Pyrrha, manželka Devkalionova, v čas potopy Thessalské na vrch Parnassu utekší, na radu Themidinu spolu s mužem svým kamení za sebou házela, z čehož lidé prý povstali.

42. Prometheus, Japetův syn, pomocí Palladinou vstoupiv na nebesa, paprslek sluneční kradmo uchvátil a jím podobiznu lidskou z hlíny vytvořenou oživil. Pro tu odvahu dal jej Jupiter přikovati ku skále na Kavkasu, kdež orlice játra jeho stále se obnovující opět sežírala.

44. Hylas, miláček Herkulův.

46 Pasifae, mrzká choť Kretenského krále Minosa.

48. Proetos, král Argivský, jehožto dcery kravami přetvořeny býti se domnívaly.

56. Dikte, hora a

60. Gortyna, město na Krétě.

61. Panna, sličná a v běhu nad míru hbitá Atalanta prohlásila se, že jen toho za chotě pojme, kdo by ji v běhu zápasném přemohl. Hippomenes nad ní lstí zvítězil, házeje v běhu jablka zlatá, rostoucí v sadech dcer Hesperových, nad jejichž vnadou trnuvší Atalanta se opozdila.

62. Faetentovy sestry pro žalost nad zahynutím bratrovým v olše se proměnily.

64. Permessos, potok prýštící se s Helikona, sídla Mus. Gallus básník, jemuž připsal Virgil eklogu desátou.

65. Pahorky Aonské, vrchy Helikon, Parnass a Pindus, sídla Mus.

66. Zbor Apollův, Musy, jejichžto vůdcem jmín byl Apollo.

67. Linus, slavný zpěvec. Viz Zp. past. IV. 56.

70. Kmet Askerský, slavný řecký básník z Askry, Hesiodos.

72. Grynejský háj Apollinovi zasvěcený.

76. Dulišské lodě, t. j. Ulyssovy, jemuž ostrovy Ithako a Dulichium patřily.

78. Tereus, král v Daulidě, krajině Thrácké, stíhaje choť svou Prognu a sestru její Filomelu, kteréž mu vlastního synka Itysa zabitého k jídlu předložily, proměněn byl v dedka; Prokne stala se vlašťovicí a Filoméla slavíkem.

83. Evrotas, řeka tekouci podle Sparty.

Zpěv sedmý.

4. Arkadie, krajina řecká, část Achájy, jejížto obyvatelé pastýřští zpěvem a hudbou nad jiné vynikali.

13. Mincius, řeka blíž Mantuy tekoucí.

21. Libethra, pramen na Helikoně, Musám svatý.

58. Liber, Bacchus.

62. Alcejovec, Herkules.

70. Podobný verš jest Theokrytův, idyll. VIII. 92: Od doby té učiněn Dafnis mezi pastuchy prvním.

Zpěv osmý.

6. Timavus, nyní Brenta, řeka mezi Akvilejou a Terstem z devatera silných pramenů vznikající.

10. Sofokles, Řek, skladatel truchloher. Kothurnus, obuv slavnější, nošen zvláště v truchlohrách.

22. Maenalos, hora v Arkadii.

27. nohové, báječné potvory s ptačí hlavou a lvovým zadkem, koňům nejprotivnější.

30. Oeta, hora Thessalská.

44. Tmaros, Rhodope a Garamanty, hory v Epiru, Thracii, Africe.

49. Matka, Medea z pomsty a vzteku pro nevěrnost manžela svého děti své zabila.

55. Z Tytira Orfej, t. j. ze sprostého pastýřského zpěváka zázračný zpěvec.

82. Pražma, pražená mouka se solí smíšená, při všelikých obřadech posvátných užívaná.

95. V zemi Pontské, v Kolchidě, ve vlasti Medey.

Zpěv devátý.

10. Menalkem rozumí se Virgilius. Viz Zprávu o věku a spisech jeho str. 111. V roku 713 a 715.

30. Tisový květ včelkám škodný.

36. Hus mezi labutmi, všední písničkář mezi výtečnými básníky.

46—49. Roku 711 po vraždě J. Caesara ukázala se kométa neobyčejné velikosti; příznivci Caesarovi lidu namluvili, že se na té hvězdě duše jeho do nebe vznesla.

47. Dioninského Caesara, protože svůj původ vyvozoval od Iula, vnuka Anchisova a Venušina, jejížto matka Dione sloula.

53. Smysl jest: pamět mne opouští, že se častěji zamlčím tak náhle, jako ten, kdo poprvé vlka spatří, hrůzou se zarazí.

60. Bianor, zakladatel Mantuy.

67. On, Menalkas.

Zpěv desátý.

1. Arethusa, nymfa vodní.

5. Doris, dcera Oceanova, choť Nereova, matka nymf mořských.

11. Aganippe, pramen na Helikoně.

18. Adonis, miláček Venušin.

50. Chalcis, městečko na ostrově Eubojském, odkudž pocházel Euforion, jehož básně do latiny překládal Gallus.

62. Hamadryady, nymfy lesní.

65. Hebrus řeka a Siton hora v Thracii.

Výklad zpěvů rolnických.

Zpěv první.

7. Liber, Bacchus.

9. Číše Achelojské smísiti révou, znamená tolik co do číší k vodě přimísiti víno. Slovo „Acheloius" u Latiníků tolik co „aqueus", vodní.

10. Fauni a Silvani, božstvo rolní a lesní.

15. Céa, ostrov v moři Aegejském, naproti Euboei.

16. Lycaeus, hora v Arkadii.

18. Tegea, městys v Arkadii, kdež Pán ctěn byl.

19. Jinoch, nálezce pluhu byl Triptolemos, Celea, krále Elevsínského syn.

25. Caesar, zbožněný Julius Caesar.

30. Thule, nejzazší kout země.

31. Thetis, dcera morského boha Nerea.

33. Erigone, souhvězdí nebeské, řečené jinák Panna.

36. Tartar, peklo.

38. Planiny Elyské, sídla blahoslavených na onom světě. Srov. Aeneid. VI. 640.

— Graecia, země Řecká.

39. Proserpina, Jova a Cerery dcera, unešena Plutonem, stala se královnou pekel.

56. Tmolos, hora v Lydii Maloasiatské, na nížto vzniká Paktolos, řeka zlatonosná.

58. Výspa Chalybů, jest ostrov Ilva, nyní Elba, bohatá na rudu železnou.

62. Devkalion, manžel Pyrrhy, král Thessalský, po potopě

samy dva prý ostali na živě, ježto jejich lodka na hoře Parnassu sedla; po odpadnutí vod radu vzavše u vyřekadla Themidy, jak by lidské pokolení mohlo býti rozšířeno, dostali za odpověd, aby „kosti velké matky za sebe na zad házeli;“ oba manželé sebrali prý hlásků tvrdých, a házeli jich za sebe; a hle z těch kamínků Devkalionových stali prý se mužští a z Pyrrhiných ženské.

68. Arktur, hvězda za ohonem většího Medvěda, o jejížto východu se pravilo, že předpovídá bouřky.

78. Lethe, řeka pekelná, z níž kdo pil, na vše minulé zapomněl. Lethejský sen, tolik co tvrdý, na který si nikdo vzpomenouti nemůže.

81. Z verše toho patrno, jak již od starodávna popelení polí a osení za užitečné uznáno jest.

93. Bora, jinák Boreas, severní prudký vítr.

103. Gargara, pohoří v Mysii, krajině sousední u Trojska.

120. Strymon, řeka z Haemu (Balkánu) se prýštící prochází mnoho jezer.

149. Dodona, město a les v Epíru.

163. Matka Elevsinská, Ceres, bohyně žní. Srov. na hoře v. 147.

165. Celeovi, otci Triptolema, zjevila Ceres prvotní spůsob orby.

166. Iacchus, Bacchus.

207. Abydos, město u Helespontské úžiny.

221 a 225. Atlantovka Eojská i Mája znamená souhvězdí Panny.

227. Pelusium, město Aegyptské na východním ramenė Nílu ležící.

229. Bootes, hvězda blíž větší Medvědice.

240. Rhipejské hory, v severovýchodních Evropy krajinách, Scythií za starodávna nazvaných.

— Libye, Afrika.

265. Ameria, město vlaské v Umbrii, kdež rostlo množství vrboví.

279. Coeos, Japetos a Tyfeos, obři.

281. Pelion, Ossa a Olymp, hory vysoké na pomezí Thessalském.

283. Otec, Jupiter.

309. Bolearských ostrovů obyvatelé bývali za stastarodávna výborní prakovníci.

337. Cyllenský oheň, oběžnice Merkurius.

384. Kayster, řeka tekoucí do močálů řečených Asia v Malé Asii.

398. Thetis, choť Neptunova, zde moře.

405. Scylla, zrádná dcera krále Megarenského, vydala svého otce Nísa králi Minoovi. Nisus pak z hoře velikého proměnil se prý v jestřába a Scylla v ptáka s chocholkou nazvaného „ciris.“

437. Glaukus, Panopea a Melícertus, ochranná božstva plavců.

482. Eridanus, mocný král řek, rozuměj vlaských, jest řeka Padus (Po).

490. Filippovo město, Filippi v Macedonii, od krále Filippa tak nazvané, leželo v sousedstvu polí Farsalských, kdež dvě veliké bitvy svedeny byly, jedna mezi J. Caesarem a Pompejem, a druhá mezi Oktavianem Augustem a Brutem a Kassiem.

492. Emathia, Macedonia.

499. Hrad Palatinský, na kopci tom sídleli dříve králové Římští, později konsulové a césarové.

500 Jinoch, Augustus Oktavianus. O témž pěje Horác podobně :

Pozdě jen se vrať k nebesům a dlouho
u Kvírinova přebudiž potomstva :
vzdor našim vadám tebe nám neodnes
k obloze rychlý
oblak; vítěznou zamiluj zde slávu,
zvol zde býti zván i Otec i Kníže,
Médu pak nedej beze pomsty loupit,
Caesare vládce !

512—514. Významu plné podobenství o vládci a národu Římském! V těchto málo slovech vytčena jest povaha onoho věku, a porovnáme-li je s verši hořejšími 503—511 a Aeneid. VI. 832 až 835, uhádneme snadno Virgiliovo politické smýšlení. Augustus za svého věku byl „mně potřebný.“

Zpěv druhý.

4. Otec Lenejský, Bacchus.

38. Taburn, površí v Kampanii.

66. Herkulský strom, topol. Srov. Aen. VIII. 277.

87. Alcinous, strážce zahrad. O něm praví Ovid:
Poskytuje štědrý jabka sad Alcinoův.
88. Krustumium, město v Tuscii.
91—102. Vyčítají nejslovútnější vína, u Římanů oblíbená.
121. Národy Serské, nejvýchodnější Asiaté; nyní Číňané.
137. Hermus, řeka v Malé Asii.
139. Panchaja, část Arabie.
144. Massikus, kopec vínorodný ve vlaské Kampanii.
146. Klitumnus, řeka vlaská v kraji Falisku.
159. Larius, jezero v nynější Lombardii, Lago di Como.
161. Lukrinské jezero ve vlaské Kampanii, velmi rybné, spojené rýhou s mořem a s druhé strany s jezerem Avernským.
167. Sabelli, sousedé Sabínů a Marsů.
169. Decius, Marius, Kamillus, Scipio, jmena slavných vůdců Římských.
176. Askrejská píseň, dle vzoru Askrejského básníka Hesioda.
225. Klanius, řeka nížiny Acerrské často zatápějící.
321. Sol, slunce.
383. Theseus, hrdina řecký, syn krále Athenského.
437. Cytor, površí v Paflagonii, v Malé Asii.
438. Naricia, město vlaské v krajině Brutiů.
464. Ephyrejský, jinák Korintský.
487. Sperchius, řeka prudká v Thessalii.
— Taygetis, kopec u Sparty Lacedemonské, Bacchu zasvěcený.
497. Ister, řeka Dunaj.
506. Sarra, starší část města Fenického Tyrus, kde byly nejslavnější dílny na šarlatová roucha.
519. Sicyon, město v Achaji, mělo mnoho sadů olívových a olejen.

Zpěv třetí.

1. Pales, bohyně dobytek opatrující. Amfrysus, řeka v Thessalii, na jejížto březích pásával Apollo stáda krále Adméta.
2. Háje Lycejské, u paty hory Lycéa v Arkadii.
4. Evrystheus, král Mycenský, jemuž sloužil Herkules.
5. Busíris, ukrutný král v Aegyptě, jejž Herkules pak zabil.

7. Hippodame, krásná dcera krále Oenomava v Elidě, choť Pelopova.

19. Molorchus, starý pastýř v krajině Kleonejské, hostil přívětivě Herkula; na žádost jeho zabil Herkules Lernejského lva. Na památku slavívaly se pak hry Molorchejské.

20. Hellas, země řecká, v které se Olympické hry zápasné slavně provozovali.

26. Gangaridé, národ v krajině mezi Assyrií a Indií bydlící.

30. Niphátes, hory mezi Armenií a Assyrií.

43. Cithaeron, hora v Boeocii, Bacchovi posvátná a plesy Bacchantek pověstná.

44. Epidaurus, město v Dalmacii, na jehožto rumech stojí Ragusa.

113. Erichtonius, král Athenský.

146. Silarus, řeka vlaská mezi Lukanií a Picentem.

147. Alburnus, kopec ve vlaské Lukanii.

151. Tanager, řeka v Lukanii.

153. Inachská kráva, Jo, dcera Inachova, od Junony v krávu proměněna.

179. Pisa, město v řecké krajině Elidě, kdež se každý čtvrtý rok odbývaly hry Olympické.

196. Hyperborci, národ nejsevernější na půlnoc bydlící.

268. Potnie, město, kdež Glaukus Sisyfa loupežníka v Attice syn, koně krmíval masem člověčím, aby je statnějšími učinil v boji, ti však naposledy snědli pána svého, když se jemu onoho masa více nedostávalo.

269. Gargara, část hory Idy.

270. Askanius, řeka a jezero ve Frygii.

278. Kaurus, západopůlnoční vítr. Srov. dále v. 356.

293. Kastalský pramen na Parnassu, Musám posvátný.

311. Cinyphis, krajina Africká.

405. Molossus, druh psů v Epiru.

408. Iberi, prabydlitelé země Španělské.

461. Bisalti, kmen Macedonský.

— Geloné, kmen Tatarům příbuzný.

550. Phillyrinec Chiron, Centaur, syn Saturna a Phillyry, v lékařství zběhlý.

Zpěv čtvrtý.

15. Vlaštovice, v originalu Prokne. Viz výklad zpěvů pastýř. VI. 78.

64. Matka Boží, matka bohů Berecynthia, ctěná na vrchu Idy.

111. Pripus, Bacchův a Venušin syn, strážce zahrad, založil u Helespontu město.

119. Paestum, město vlaské v Lukanii.

125. Oebalia, část Lakonie na poloostrovu Peloponesském. Část obyvatelstva vystěhovala se do Kalabrie pod vůdcem Phalantem a zmocnila se Tarenta. Oebalie zde tolik co Kalabrie.

126. Galésus, řeka v Kalabrii nedaleko města Tarentu.

151. Kurété, kmen na ostrově Krétě, ctili Jova. Kněží jejich slouli Korybanti.

177. Cekropské včelky, tolik co vtipné a umělé, řečené od Cekropa, kralujícího v starých Athénách, v sídle řeckého umění.

211. Medský Hydaspes, řeka, zde položena za národ na ní bydlící.

232. Plias, Plejady, sedmero hvězd mezi ústy Býka a ohonem Berana.

233. Ocean, Vodnář.

287. Kanopus, město v Aegyptě.

317. Tempe, spanilé údolí v Thessalii.

355. Peneus, řeka Thessalská.

367. a dále vyčítají se rozličné řeky.

379. Panchaja, kraj v Arabii na kadidlo hojný.

387. Karpatské moře, část moře středozemního naproti Aegyptu.

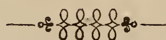
390. Emathia sloula Macedonie i Thessalie.

463. Pangaea, pohoří v Thracii.

467. Taenara, předhoří Lakonie na Peloponesu. Báj o něm vypravuje, že tam průchodem podzemním Herkules vstoupil do pekel.

517. Tanais, řeka Don.

535. Lešanky, Napaey, lesní panny.

Opravy.

V Aeneidě.

Kn. I. v. 41. Oileva — 232. zakusivším. — 449. ze mědi — 638. v prostřední síni se hostina chystá.

Kn. II. v. 291. Vlasti — 332. Obsazené

Kn. III. v. 115. Gnosské — 501. dojdu luhů — 705. Selin.

Kn. IV. v. 172. zovouc; — 653. popřán mi konec

Kn. V. v. 139. Jakž ale zvuk jasný dala trouba, — 169. ječící — 191. průvodčí vybraní; znovu teď onu sílu projevte, — 388. v loži — 670. kam zaběháte, — 823. Ininský

Kn. VI. v. 157. jeskyni — 268. obliti — 730. Ohniva

Kn. VII. v. 37. kdož, Erato, — 188. levé — 260. Trojaníne, — 503. boků

Kn. VIII. v. 360. posléz ke krovům

Kn. IX. v. 581. výborné — 601. přihnalo do Vlach

Kn. X. v. 267. králi — 288. náv — 719. Korytha od dávných končin.

Kn. XI. v. 265. což o Lokřích — 316. Tuské — 437. bych za takou čákou o to já pokusit se odepřel. — 810. pospíchá neustále — 875. a v běhu čtvermonohém prachovou tepe

Kn. XII. v. 316. vešken — 391. Iápis — 861. když pluky — 872. Jak smí — 875. ptáci příšerní: — 921. z dáli.

Ve zpěvích pastýřských.

Zp. V. v. 15. Amynta

Zp. VII. v. 53. kaštany

Zp. VIII. v. 37. na našem sadě. — 72. domů

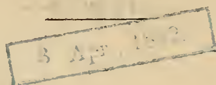
Ve zpěvích rolnických.

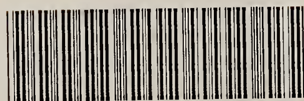
Zp. I. v. 63. zrodilo plémě tvrdé. — 135. v žílách — 165. lacha — 179. tuž — 251. zažíhá. — 252. Tak — 290. sekati louka; nocím — 384. Kaystra — 472. pece v rovinách — 490. Filippovo — 499. Tiberu jež Tuskou

Zp. II. v. 26. lesa omlazení. — 130. k pomoci přišla a jed černý z těla vyhnala šťastně. — 212. Než lačné — 407. stříhaje — 487. Taygeta

Zp. III. v. 40. luhy a háje — 44. Taygetská — 57. vyhráží. — 149. zlostný, — 208. ni tvrdší neposlechli by uzdy. — 268. Potnická. — 316. k domovu pamětlivy se vrací — 388. jestli — 405. Sparty — 431. žabami — 432. když ale — 550. Phillyrinec

Zp. IV. v. 57. med, — 170. Cyklopi — 379. Panchajské — 463. Aktická

LIBRARY OF CONGRESS
0 003 093 583 4